NIEUWE ADEL UIT BLOED EN BODEM

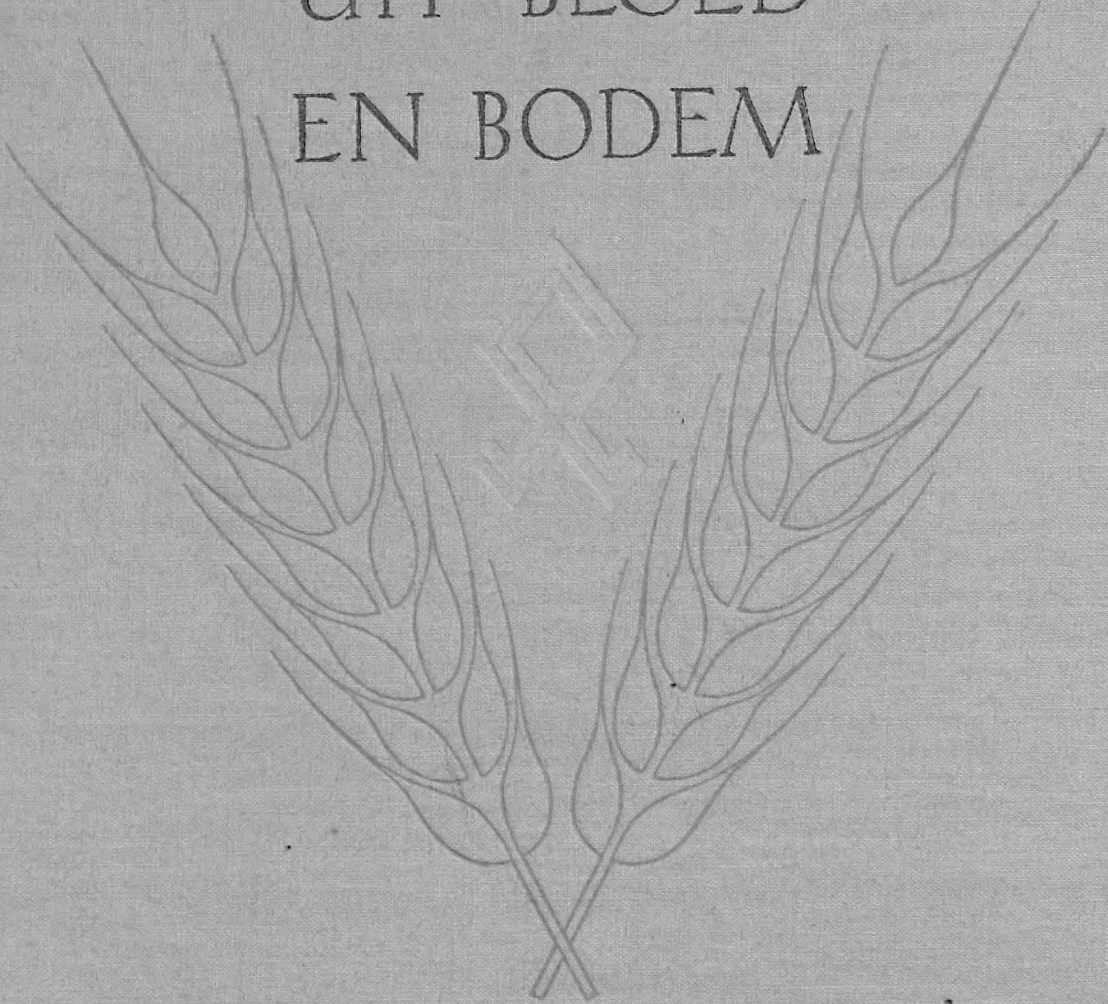

R. WALTHER DARRÉ

Digitized by Google

95

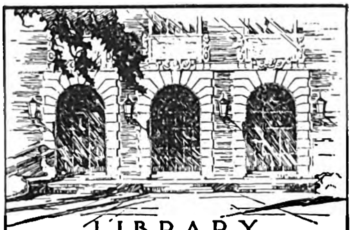

LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY
OF ILLINOIS
323.33
D25n Dl

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Nieuwe Adel
uit
Bloed en Bodem

Digitized by Google

Oorspronkelijke titel:
„Neuadel aus Blut und Boden"
Copyright 1942 bij J. F. Lehmanns Verlag — München

Geautoriseerde Nederlandsche vertaling door J. M. Lang
met medewerking van P. E. Keuchenius en P. A. Dick
Druk: De Residentiebode N.V., Den Haag, 1943
Stofomslag: W. J. Leffef, Apeldoorn

Digitized by Google

R. WALTHER DARRÉ

Nieuwe Adel uit Bloed en Bodem

UITGEVERIJ „VOLK EN BODEM" - 's-GRAVENHAGE

Digitized by Google

Printed in the Netherlands

Digitized by Google

Aan Paul Schultze-Naumburg
in vereering en vriendschap
opgedragen

Digitized by Google

Er zal een tijd komen, dat ieder inziet: de techniek alleen kan het leven van den mensch niet vullen.

Er zijn daarnaast ook goederen, die hij niet ontberen wil, ja niet ontberen kan. Zoo zal hij leeren zijn leven op de juiste wijze in te richten, en niet trachten het eene te winnen om daarbij al het andere te verliezen.

Want al had de mensch alles gewonnen wat met zijn techniek te bereiken valt, dan zou hij tot het inzicht komen, dat dit uitermate verlichte en gemakkelijk gemaakte leven in deze ontwrichte wereld eigenlijk niet meer waard is geleefd te worden; dat wij wel, al wat de aarde bood, aan ons dienstbaar hebben gemaakt, maar dat we daarmede deze wereld en ons eigen leven ondermijnd hebben.

Laat ieder zorgen, dat er een ommekeer komt, voor het te laat is!

PAUL SCHULTZE-NAUMBURG.

Digitized by Google

Voorwoord

Het voor ons liggend werk is de consequente uitwerking van de hoofdgedachten in mijn boek: „Het Boerendom als levensbron van het Noordras" [1]) tot tastbare voorstellen, om te komen tot het door ons allen gewenschte Duitsche Rijk der Duitschers, het Derde Rijk. Wien het bevreemdt, dat ik met deze voorstellen niet bij het boerendom maar bij den adel begin, dien moet ik tegenwerpen, dat in den juist begrepen Germaanschen zin van het woord, tusschen adel en boerendom wel een verschil naar den *graad* bestaat (in zoover, dat bij de Germanen beide met verschillende taken in den landstand waren ingeschakeld), echter geen verschil van principieelen aard. Het is vooral de taak van dit boek, zulke verhoudingen nader uiteen te zetten, maar eveneens om aan te toonen, dat de in den loop der Duitsche geschiedenis en wel met de Middeleeuwen beginnende kaste-vorming van adel en boerendom beslist on-Germaansch is en, wat in den grond van de zaak hetzelfde beteekent, ook absoluut on-Duitsch.

Met een absoluut zeker Duitsch gevoel hiervoor, heeft Baron Börries von Münchhausen in het volgende gedicht het wezenlijke van den adel, zooals deze minstens behoorde te zijn, aangevoeld en tot uitdrukking gebracht:

---

1) R. Walther Darré, Het Boerendom als levensbron van het Noordras, Uitgeverij Volk en Bodem, 's-Gravenhage.

Digitized by Google

DAS SIND WIR!

Zu Helm und Schild geboren,
Zu des Landes Schutz erkoren,
Dem König sein Offizier,
Treu unsern alten Sitten,
In unsrer Bauern Mitten,
Das sind wir!

Wir bauen unsre Felder,
Wir hegen unsre Wälder
Für Kind und Kindeskind.
Ihr spottet der Ahnen?! Die Hüter
Sind sie der einzigen Güter,
Die euch nicht käuflich sind.

Wir stehn mit starrem Nacken
In des Marktes Feilschen und Placken
In strenger Ritterschaft.
Wir wolln in stillem Walten
Dem Lande sein Bestes erhalten:
Deutsche Bauernkraft!

Tot het dragen van helm en schild geboren, tot 's lands bescherming uitverkoren, des konings officier, trouw aan onze oude zeden, temidden van onze boeren, dat zijn wij!

Wij bebouwen onze akkers, wij verzorgen onze bosschen, voor kind en kindskind. Bespot gij uw voorouders?! Zij zijn de hoeders van het eenige dat voor u niet te koop is.

Wij staan met onbuigzamen nek tusschen 's werelds geknibbel en gezwoeg in straffe ridderlijkheid. Wij willen met kalm beleid voor het land het beste behouden: Duitsche boerenkracht!

Vat men adel aldus op, dat adel niet de boven het boerendom gestelde heerscher is, maar de in wezen aan hem gelijke, hoewel met bijzondere hooge plichten bekleede leiding, dan wordt begrijpelijk, dat: als ik ons Duitsch boerendom wilde helpen, mij in de eerste plaats zou moeten bezighouden met het vraagstuk van een bij zijn wezen passende leiding, en wel van een leiding, die voor het boerendom de plaats in het Duitsche volkslichaam *veilig stelt* waarop het op grond van zijn dubbele taak — zoowel de bloedbron van het volk te zijn, alsook de volksvoeding te verzekeren — *aanspraak maken* kan.

In zooverre zou de taak — het vormen van een nieuwen adel — in zekeren zin slechts een standsaangelegenheid zijn van in hoofdzaak landbouwkundigen aard. Maar evenals het boerendom de eigenlijke en oorspronkelijke bloedbron van het volkslichaam is,

Digitized by Google

zoo is ook de daarbij ingeschakelde adel, in zijn hoedanigheid van landelijk veredelingsresultaat, de door de natuur bestemde schenker van het geboren leiderschap voor het geheele volk, verondersteld, dat men de begrippen boer, volk en adel in Germaanschen geest opvat.

Dit boek is een poging tot een daaraan beantwoordend ontwerp, d.w.z. het tracht dit drievoud van boer, volk en adel in een eenheid om te zetten. Ik heb mij moeite gegeven, het ontwerp tot een gesloten geheel te vormen en af te ronden. Hierbij liet ik mij nog leiden door bijzondere gezichtspunten: het roepen om een nieuwen adel is heden meer algemeen, dan men onder de tegenwoordige omstandigheden in Duitschland wel zou verwachten. Zulke gedachten worden vooral bevorderd door de pas verworven inzichten van de erfelijkheidsleer en de dientengevolge op verrassende wijze opbloeiende rassenleer. Overal duiken plannen en ontwerpen op voor de vorming van een nieuwen adel, op zijn minst wordt een vernieuwing van den bestaanden adel bepleit en geëischt. Wat echter bij al deze voorstellen, voor zoover deze mij onder de oogen zijn gekomen, ontbreekt, is een duidelijk overzicht van *alle* onderdeelen in het onderhavige gebied; al te eenzijdig wordt meestal het een of ander gezichtspunt aangehaald en dan alleen van daaruit het vraagstuk belicht. Op deze wijze kan echter niets tastbaars en bruikbaars tot stand gebracht worden, al zijn sommige der voorgestelde ideeën ook nog zoo geestrijk en vruchtbaar. Deze omstandigheid deed in mij het besluit rijpen, eens alle onderdeelen, waarmede bij het tot stand brengen van een nieuwen adel rekening moest worden gehouden, in een bestek samen te vatten, om eerst eens een overzicht te verkrijgen, waaruit dan het ontwerp voor de oplossing van de opgave zou kunnen worden afgeleid. Ik heb getracht, zoowel het overzicht van het gebied der opgaven, alsook het plan van de nieuwe vorming van een Duitschen adel zoover af te ronden, dat een standpunt verkregen werd, dat min of meer een helder oordeel toestaat

Digitized by Google

en de geheele aangelegenheid uit het gebied van nevelachtige idealen en luchtkasteelen overplant op een bodem van voor verwezenlijking vatbare mogelijkheden.
Ik ben mij ervan bewust, dat elke mogelijkheid tot verwezenlijking van de hier uiteengezette gedachten tot voorwaarde heeft een herkrijgen van onze vrijheid en onafhankelijkheid als staat. Dat spreekt voor een denkend mensch eigenlijk vanzelf; ik roer dit echter voor alle zekerheid aan, om daarmede aan te duiden, dat het geen zin heeft, over deze voorwaarde te twisten. Het komt er in de eerste plaats uitsluitend op aan, *of* ons volk de hier ontwikkelde ideeën, die echter geenszins een soort recept moeten voorstellen, verwezenlijken *wil.* Is eerst over het *of* beslist, dan zal voor het *hoe* wel raad gevonden worden.

* * *

Den eersten stoot tot dit werk gaf een woord van den overleden Artamanenleider (leider der jonge landbouwers) *Hans Holfelder: Wij hebben behoefte aan een nieuwen adel!*
Ik ben den Heer Studienrat *R. Eichenauer,* die zoo vriendelijk was, het getypte manuscript mee te lezen, tot dank verplicht. Bijzonderen dank echter ben ik verschuldigd voor de nobele gastvrijheid *ten huize van Schultze—Naumburg,* die het mij mogelijk maakte dit boek te vormen en te voltooien.

Saaleck, voorjaar 1930.

R. WALTHER DARRé,
Diplomlandwirt en Diplomkolonialwirt.

Digitized by Google

Digitized by Google

INHOUD

Bladz.

Voorwoord 9

I. Inleiding 15

II. Over de ontwikkelingsgeschiedenis van den Duitschen adel 23

III. Wegen en mogelijkheden om een nieuwen adel te vormen 49

IV. Over eenige grondvragen van den Duitschen landbouw 72

V. De Hegehöfe of adelshoeven 98

VI. Ontwerp tot opbouw van een stand van edellieden 118

VII. De grondgedachten voor het doel van teelt en de huwelijkswetgeving 138

VIII. Eenige algemeene richtlijnen voor de opvoeding van den jongen adel en voor zijn plaats in het Duitsche volk 215

ᛋᛋ-Bevel A No. 65 242

Rijkserfhoevewet 244

Registers van schrijvers 266

Woordenlijst 268

Digitized by Google

INLEIDING

De vernietiging der wetten en de bedreiging der sociale orde zijn slechts een gevolg van zwakte en onzekerheid der regeerders.

Napoleon I.

Het is wel een nauwelijks te bestrijden feit, hetwelk de geschiedenis ons leert, dat het groeien en gedijen van een volk in onmiddellijk verband gestaan heeft met de gezondheid van zijn adel in lichamelijk en geestelijk opzicht. Een gezonde adel is in staat een volk tot den hoogsten staatkundigen en zedelijken bloei te brengen; faalt hij echter, of gaat hij te gronde, dan is ook het lot van het door hem geleide volk bezegeld, wanneer het zich niet tijdig door het vormen van nieuwe leiders herstelt.
„Wanneer een heerschende of bevoorrechte adel afneemt in rijkdom, beschaving en politieken offerzin, of wanneer de overige standen hem op al deze gebieden evenaren, dan verliest de adel zijn zedelijk recht om te heerschen, de staat wordt ziek, en een verandering in de staatsorde is onvermijdelijk." (*Treitschke*).
Daarom bestaat er tusschen het volksgeheel en zijn leiders een nauwe lotsverbondenheid.
Maar ook dit leert de geschiedenis ons: waar een volk den wil bezat en de kracht verzamelde, uit eigen beweging zijn ontaarden of op andere wijze verzwakten adel te vervangen, bleef het voor het lot der ontaarding gespaard, en was in staat zijn strijd om het bestaan met andere volken vol te houden. Het meest beroemde voorbeeld hiervan is misschien wel het oude Rome: na den binnenlandschen strijd tusschen *Patriciërs* (de boerengeslachten, die den adel vormden) en *Plebejers* (de overige in het land wonende geslachten buiten den boerenstand) ontstond in de vijfde eeuw voor de jaartelling uit de besten der Plebejische geslachten en Patriciërs de oud-Romeinsche *Nobilitas* (adel) Deze Romeinsche adel, die vanaf de vierde tot in de eerste eeuw v. d. jt. den Romeinschen staat doelbewust en krachtig wist te leiden, was ook de werkelijke schepper en drager van de eigenlijke oud-Romeinsche, republikeinsche staatsgedachte, tot zich bij zijn ondergang en door de komst van Julius Caesar een geheel ander staatsbegrip ontwikkelde. Het oud-Romeinsche begrip van volks-

Digitized by Google

vrijheid werd veranderd in het door Caesar belichaamde, reeds duidelijk onder Oostersche en Aziatische invloeden staande laat-Romeinsche despotisme, d.w.z. een van boven af over het volk uitgebreide willekeurige dwingelandij: in Caesars tijd bezat Rome niet meer de kracht om uit zichzelf een nieuwen adel te vormen, hoewel er een nieuwe bovenlaag ontstond, die weliswaar uit adellijke resten was opgebouwd, maar toch anders was dan de Nobilitas (adel) van voorheen.
Geheel terecht zei daarom *E. Mayer* eens: Niet hierom gaat het, of er een bovenlaag is of niet, maar alleen daarom, hoe deze er met een gunstig effect zijn kan".
Een bovenlaag is er altijd, het is slechts de vraag, of het volk daarbij een krachtige verbinding met zijn bovenlaag bezit, ongeveer zooals dit het geval was bij de oud-Romeinsche nobilitas met betrekking tot de plebejers, of, dat het die bovenlaag alleen maar duldt, een toestand, die in Rome sinds de opkomst van het Caesar-begrip gebruikelijk werd. Daarmede komen wij reeds bij de vraag: *Wat is eigenlijk adel?*
Deze vraag wordt in hoofdzaak eerst in het volgende hoofdstuk beantwoord, aangezien wij als Duitschers — zooals zal blijken — deze vraag slechts van een Duitsch, en dat wil in dit geval zeggen vanuit een Germaansch standpunt kunnen beoordeelen. Zooveel zij hier echter reeds gezegd: Een bovenlaag wordt eerst dan tot een adel in den *Duitschen* zin van het woord, wanneer deze niet uit enkelingen bestaat, maar uit geslachten; waarbij het voorloopig onverschillig is, of deze geslachten de besten van het volk voorstellen, in zekeren zin dus uitdrukking zijn van zijn leiderschap, dan wel, zonder verbinding met het volk, dit volk als dwangheerschers knevelt. In *Germaanschen* zin beteekent adel zeer zeker een keur van *waardevolle* geslachten, die zich wat rechten aangaat niet onderscheiden van de andere geslachten der volksgemeenschap: in deze geslachten wordt getracht op grond van zekere teeltwetten de erfelijke hoogwaardigheid te behouden, voorts worden bij hen op grond van een, de adellijke jeugd duidelijk leidende, overlevering die deugden onderhouden en geleerd, die nu eenmaal volstrekt noodzakelijk zijn voor het leiden van een volk of een Staat.
Met nadruk zij erop gewezen, dat een bovenlaag, die alleen uit de besten van het volk is samengesteld, wel een leidende laag vormt, maar nog lang geen adel in de Duitsche of Germaansche

Digitized by Google

beteekenis van het woord is, aangezien tot de kenmerken van dezen adel beslist behoort, dat door geschikte maatregelen voor het overerven van de beproefde leidersgave wordt gezorgd. Men zou kunnen zeggen: *Het wezenlijke van het echte Duitsche adelsbegrip in Germaanschen zin is bewust geteeld leiderschap op grond van uitgezochte erfelijke eigenschappen.*

Wordt de leidende laag van een volk telkens uitsluitend uit de besten van een volk samengesteld, zonder dat zorg gedragen wordt voor de overerving van hun begaafdheid in den een of anderen vorm, dan pleegt het volk in elk geval roofbouw ten aanzien van zijn volkskrachten en gaven. Ongetwijfeld kan deze vorm om van talenten gebruik te maken een tijdelijken bloei van het volk verwekken, deze toestand is echter niet van langen duur. Bijna alle democratieën van den laatsten tijd leveren voorbeelden hiertoe, aangezien het binnendringen der democratie in een tot dusver aristocratisch geleiden staat eerst een algemeene binnenlandsche ontbinding veroorzaakt, tengevolge waarvan begaafde menschen met een weinig geluk de leiding over het volk weten te verkrijgen. Maar juist de voor de democratie karakteristieke neiging, iedere erfelijke gebondenheid, of ook maar de erkenning van een erfelijke ongelijkheid der menschen af te wijzen, bemoeilijkt het erfelijke verankeren van in het volkslichaam ontdekte waardevolle begaafdheden, of maakt dit zelfs onmogelijk. Hier ligt de sleutel van het raadsel, dat democratieën na een korten bloei in de geschiedenis zeer spoedig een braakliggen van hun overgeërfde begaafdheden vertoonen en dus cultureel afsterven.

Wanneer wij op grond van bovenstaande inzichten voor ons volk de vraag opwerpen, of wij nog een adel bezitten, en zoo ja, of deze nog voor gezond kan worden verklaard, dan moeten wij helaas daarop antwoorden met een meedoogenloos *neen.* Wij beschikken noch over eenigerlei maatregelen, om ons kostbaar leidersbloed erfelijk te behouden — aan welk feit overigens de Duitsche democratie van 1918 geen *daadwerkelijke* schuld draagt — noch zouden wij kunnen beweren, dat onze adel nog steeds de leidende laag van ons volk vormt, laat staan, dat hij gezond zou zijn. Neemt men dan nog de bekende uitspraak van *Treitschke* als maatstaf aan: „Er is een politieke adel of er is er in het geheel geen", dan mag gezegd worden, dat van den adel blijkbaar nog minder dan niets aanwezig is; want anders

Digitized by Google

zou onze adel in de beslissende jaren van ons volk sinds 1918 op geheel andere wijze te voorschijn zijn gekomen. Men brenge hier niet tegen in, dat hierbij de oorlogsverliezen der jaren 1914—'18 een rol hebben gespeeld. Men bladere maar eens in het overzicht, dat *Th. Häbich* in „Deutsche Latifundien", 2de druk, Königsberg 1930, over den nog landbezittenden adel geeft. Men kan zich duidelijk voorstellen, dat de in het staatsleven van ons volk nog op eenigerlei wijze merkbare adel in verhouding tot het volksgeheel verbluffend gering in aantal is, terwijl de grondoppervlakte, waarover de adel nog beschikt, in verhouding tot de oppervlakte van het rijksgebied naar evenredigheid zeer veel grooter is; de verhouding tusschen grondbezit en politieken invloed van den adel is dus ongezond. Legt reeds dit feit de innerlijke zwakte van den adel bloot: de indruk, dat de adel te kort schiet wordt nog duidelijker, als men zich eens de moeite getroost te onderzoeken, wanneer en waar bij de geweldige geestelijke worsteling van onze Duitsche jeugd — ongeveer sinds het keerpunt van deze eeuw, vooral echter na 1918 — om een staatsvorm in overeenstemming met het ras, de adel de een of andere rol van beteekenis heeft gespeeld.
Neen, de gebleken onbekwaamheid van onzen Duitschen adel heeft dieper liggende oorzaken dan de verliezen van den wereldoorlog. De oorzaken van dit verschijnsel gaan terug tot in de Middeleeuwen. Strikt genomen hebben wij in Duitschland geen adel meer, sinds de tot leiderschap opgevoede Germaansche adel naar geboorte, omgevormd werd in een op uiterlijkheden gerichte en naar buiten afgesloten *stand*. Hierop slaat overigens ook het bekende woord van *Treitschke:* „De Pruisische adel als *stand* heeft sinds drie eeuwen *alleen* onheil bewerkt". (Staatswissenschaftliche Aufsätze). Ook *Baron vom Stein* eischt bijv. reeds voor meer dan 100 jaren (rondschrijven aan *von Schön* op 24 Nov. 1808, bekend onder den naam: *Steins politisches Testament)* vernieuwing van den adel, in dier voege, dat deze zich naar Engelsch voorbeeld door de meest begaafden uit het volk steeds opnieuw zou aanvullen.
Tegenwoordig — terwijl dit boek geschreven wordt — staat onze adel er zeer slecht voor. Afgezien van enkele uitzonderingen, heeft de Duitsche adel van na den oorlog, op het gebied van den staat betrekkelijk zoo weinig gedaan voor den wederopbouw van ons rijk en van ons volk, dat hij slechts in enkele gevallen op

Digitized by Google

achting aanspraak mag maken of, als een te bevoorrechten leidersstand beschouwd kan worden.

Ziet men af van de „Adelsgenossenschaft", die tenminste een poging doet om wat de adel nog aan waarde bezit te redden en de wegen naar vernieuwing voor hem te vereffenen, dan kleeft — enkele eerbiedwaardige uitzonderingen kunnen het beeld van het geheel niet veranderen — de rest van onzen adel aan hun goederen of aan hun bankbezit, om — zooals *G. Ferrero* het eens ten aanzien van den ondergaanden Romeinschen adel in de 1ste eeuw v. d. jt. met bijtenden spot heeft vastgesteld — in de algemeene verwarring bij den ondergang van den staat tenminste zichzelf en hun bezit te redden, en dit streven met het woordje „conservatisme" te bemantelen; of wel de adel geeft er heden de voorkeur aan, in de steden, en vooral in Berlijn, met zijn naam de partijen en recepties van de O.-W.-ers, alsmede de nieuwe machthebbers van de Republiek van Weimar aan een schitterende omlijsting van hun feestavonden te helpen.

Neen, een adel in de Duitsch-Germaansche beteekenis van het woord hebben wij tegenwoordig niet meer, zij het ook dat menigeen die tot den adel behoort niet alléén aan dezen toestand onschuldig is, maar zelfs strijdt voor een vernieuwing van den adel wat wereldbeschouwing en daadwerkelijk ingrijpen betreft; waarmede hij dan met de daad bewust of onbewust het feit van zijn adeldom bewijst.

Als volk kunnen wij echter niet buiten een adel. Wij streven allen naar het Derde Rijk! Of dit zal kunnen bestaan en zich doen gelden hangt in hoofdzaak daarvan af, of wij nog den wil en de kracht weten te vergaren om een nieuwen adel voort te brengen. Het zou een dwaling zijn te veronderstellen, dat het Derde Rijk uitsluitend kan worden gehandhaafd door begaafde leiders, al valt ook geenszins te betwijfelen, dat het op zekeren dag alleen door zulk een leiding zal worden geschapen. Adel echter is de door bijzondere maatregelen gekweekte uitgelezen kern van begaafde *geslachten,* waaruit de tot bijzondere prestaties in staat zijnde *afzonderlijke* adellijken, in de op bewezen bekwaamheid berustende leidende laag van het volk worden ingeschakeld. Door deze inschakeling of niet-inschakeling worden de prestaties der adellijke sibben onderworpen aan een voortdurend onderzoek. Wij herhalen nog eens: Adel in Germaansch-Duitschen geest is het vasthouden der *erfmassa* van het beproefd leider-

Digitized by Google

schap, om als het ware een soort van verzamelbekken aan te leggen, dat aan de leidende laag van het volk de zekerheid verschaft van een nooit uitgeput rakenden toevloed van werkelijke leiders.

Aldus ontstaat er voor ons deze eisch:

Wij moeten een echten adel voor ons volk in het leven roepen.

Sinds de oprichting van het Rijk in het jaar 1871 heeft in de eerste plaats *Paul de Lagarde* er in zijn politieke geschriften [1]) steeds weer op gewezen, dat wij een nieuwen adel noodig hebben; zelfs kwam hij in deze werken reeds met bepaalde voorstellen voor den dag. Na hem werd het aantal kampioenen voor deze gedachten steeds grooter; vooral na 1918 kwamen de meeste voorstellen. Uit de literatuur van de laatste jaren noemen we slechts: *Boesch,* Vom Adel (over den adel); *Johannes,* Adel verpflichtet (adel verplicht); *Hentschel,* Mittgardbund (midgaardbond); *Harpf,* Völkischer Adel (volksche adel); *Mayer,* Vom Adel und der Oberschicht (over den adel en de „bovenlaag"); *v. Hedemann—Heespen,* Die Entstehung des Adels (het ontstaan van den adel); *Goetz,* Neuer Adel (nieuwe adel); daarbij komen dan nog vele opstellen in tijdschrijften, die hun standpunt bepalen ten aanzien van den adel en zijn vernieuwing; in het bijzonder mogen hier aangestipt worden de opstellen in „Adelsblatt", het tijdschrift van de Duitsche „Adelsgenossenschaft". Evenwel, al deze voorstellen en pogingen tot oplossing bevredigen niet recht, aangezien zij, of heel belangrijke punten van het vraagstuk over het hoofd zien, of slechts onderdeelen naar voren brengen, tegenover welke zij hun standpunt bepalen, of wel zij laten historische ervaringen buiten beschouwing: hetzij, dat de voorstellen te veel met voorschriften en wetten willen werken en met de bloed- of erfwaarde, die de adel bezitten moet, geen rekening houden; of het zij, dat men de overblijfselen van het Noordras (Germanen) in Duitschland eenvoudig tot een soort adel zou willen „kommandeeren", zonder daarbij te bedenken, dat een Noordrassige bovenlaag boven een niet-Noordsche bevolking wel adel is, maar dat daarom adel en Noordras nog lang niet een en hetzelfde behoeven te zijn; of tenslotte, dat men — zooals

---

[1]) Vergel. „Schriften für das deutsche Volk", 2 Aufl. München 1934, J. F. Lehmanns Verlag.

Digitized by Google

W. Hentschel met zijn *Mittgardbund* — wel de teelt- en schiftingsprocessen voor het vormen van een nieuwen adel juist opvat en passende voorstellen doet, maar door instellingen zooals bijv. deze Mittgardbund het grondbegrip van elken redelijken adel opheft, namelijk de op het vaderrecht gebaseerde familie-traditie en familie-zorg. Ook zulke voorstellen duiken tegenwoordig weer op, die — bijv. *Bruno Goetz,* Neuer Adel, Darmstadt, 1930 — de erfelijkheid van het bloed loochenen en van een „adel van den geest" spreken. Op dergelijke eischen heeft eigenlijk reeds *Fr. Nietzsche* eens een duidelijk antwoord gegeven (Der Wille zur Macht): „Er bestaat alleen adel van geboorte, alleen adel van den bloede." (Ik spreek hier niet over het woordje „von" en over den kalender van Gotha: inlassching voor ezels). Waar over „Aristocraten naar den geest" gesproken wordt, daar ontbreekt het meestal niet aan redenen, om iets te verheimelijken; het is zooals bekend een lievelingswoord onder eerzuchtige joden. Geest alleen n.l. adelt niet; veeleer moet er eerst iets zijn, *dat den geest* adelt. Wat is daartoe noodig? Het *bloed!"*

Zooveel is zeker: Wie in ons volk ten aanzien van het adelsvraagstuk in den een of anderen vorm zijn standpunt wil bepalen en vernieuwingsvoorstellen of ontwerpen voor het scheppen van een nieuwen adel te berde wil brengen, dient in de eerste plaats duidelijk te maken, welke eigenlijk de historische grondslagen van onzen adel zijn. Juist op dit gebied geldt ten volle een stelling uit de ervaring op historisch gebied, die *Treitschke* als volgt formuleerde: „Het doorwerken van het verleden in het heden bewaarheidt zich onverbiddelijk ook in de lotgevallen van zulke volken, die aan deze historische wet niet willen gelooven."

Moet echter de Duitsche geschiedenis werkelijk een leermeesteres zijn, dan dient men ook rekening te houden met een wet, die *Vollgraff* in Marburg als volgt omschreven heeft: „Alle verschijnselen van het burgerlijke en het politieke leven, vanaf het huwelijk tot aan den staatsvorm, moeten onopgehelderd en duister blijven, als men geen onderzoek instelt naar de raskenmerken van het volk dat men bestudeert."

Helaas leiden nu de beide bovenvermelde wetten bij den historischen Duitschen adel tot een eigenaardige tegenspraak. Wij moeten n.l. vaststellen, dat het wel het Germaansche ras of zooals men tegenwoordig ook zegt, het Noordras geweest is, dat aan dezen Duitschen adel bloed en leven inblies en de uitdrukkings-

Digitized by Google

vormen van zijn cultuurscheppingen mede bepaalde, dat evenwel al datgene, dat wij gewend zijn als den *historischen* Duitschen adel op te vatten, met de Germaansche begrippen van adel nauwelijks iets gemeen heeft. Al onze historisch geworden Duitsche adellijke voorrechten en opvattingen zijn zonder uitzondering on-Germaansch, zij zijn voor het grootste gedeelte zelfs on-Duitsch en danken hun ontstaan aan buitenlandsche voorstellingen over heerschappij en volksleiding. Men kan ronduit zeggen, dat het Germaansche wezen van ons volk in het duizendjarig tijdperk van het zoogenaamde „Heilige roomsche Rijk van de Duitsche Natie" door zijn adel steeds meer in een dwangbuis gestoken werd. Of dat nu steeds ongewenscht en schadelijk geweest is, hebben wij hier niet te onderzoeken. Wel zij er met nadruk op gewezen, dat men dit feit niet uit het oog moet verliezen, wil men de Duitsche geschiedenis begrijpen [1]), inzonderheid staatkundige beroeringen zoowals bijv. de boerenoorlogen of het ingang vinden van zgn. ideeën van 1789 bij ons volk.

Wij moeten dus in de eerste plaats nagaan welke opvattingen de Germanen over hun adel hadden. Want indien de hierboven aangehaalde woorden van Vollgraff juist zijn, dat n.l. het ras het wezen van een volk bepaalt, dan moeten wij ook trachten, de oplossing van ons vraagstuk vanuit de rasechte wezenskern van ons volk aan te vatten. Deze rasechte wezenskern van ons volk is alles wat Germaansch is: het is de eerste grondslag van ons zijn.

---

[1]) Na de voltooiing van dit boek kreeg de schrijver eerst kennis van een werk, waarin deze gedachte helder ontwikkeld is: Vgl. Wolf H. Weltgeschichte der Revolutionen und das Recht des Widerstandes, Leipzig 1930.

Digitized by Google

II.

Over de ontwikkelingsgeschiedenis van den Duitschen adel.

> *Een natie, die niet een levendige verbinding met haar oorsprong handhaaft, staat op het punt te verdorren, zoo zeker als een boom, dien men van zijn wortels heeft gescheiden. Wij zijn nog heden, wat wij gisteren waren.*
>
> *HEINRICH VON SYBEL.*

Dat de historische Duitsche adel er geen aanspraak op kan maken, door het bloed het hoogtepunt of de volmaking van den Germaanschen-Duitschen mensch te zijn geweest en dus tot adel in Germaansch-Duitschen zin te zijn geworden, vindt zijn oorzaak in het volgende:

Over 't algemeen is men van meening, dat uit den heidenschen Germaanschen adel langzaam en mettertijd de christelijke Duitsche adel is gegroeid, om na de opkomst van den zoogenaamden Ministerieelen adel omstreeks het einde der Middeleeuwen zijn voortzetting te vinden in den Duitschen zoogenaamden hoogen adel, waarvan de resten in 1918 ten grave gingen. Bij deze opvatting ziet men echter een principieelen factor over het hoofd.

De adel der *heidensche Germanen* en de adel der *tot het Christendom bekeerde Germanen* hebben in de kern van hun opvattingen over adel absoluut niets meer met elkaar te maken, omdat zij in wezen beslist tegenstellingen zijn. Het doet niets aan de zaak af, dat zonder twijfel aanzienlijke gedeelten van den ouden heidenschen adel in den christelijken Germaanschen adel werden opgenomen, zoodat bijv. de Duitsche adel der Middeleeuwen, zij het wellicht ook niet *publiekrechterlijk,* maar dan toch *in feite* in sommige streken weer zoo beschouwd en geacht werd, zooals aanvankelijk eens de heidensche adel der Germanen. *V. Dungern*[1]) heeft dus zonder twijfel gelijk, als hij den middeleeuwschen Duitschen adel het ideaal van saamgebundelde veredelde volks-

---

[1]) Vergel. zijn werk „Adelsherrschaft im Mittelalter", München 1927, J. F. Lehmanns Verlag.

Digitized by Google

kracht noemt; wij zullen echter zien, dat deze loftuiting toch slechts met eenig voorbehoud geldt.
De adel der Germanen — zooals overigens ook die van de Indogermanen — berustte op de *erfelijke* ongelijkheid van de menschen. De oorzaak van deze erfelijke ongelijkheid waren volgens de oer-Germaansche opvatting de goddelijke voorvaderen. Men geloofde, dat het „bloed" de drager was van de eigenschappen van een mensch, dat met het bloed de lichamelijke en geestelijke eigenschappen van den mensch van de voorvaderen op de nakomelingen overgaan, dat met edel bloed ook edele eigenschappen geërfd worden; dienovereenkomstig geloofde men ook aan het „herboren- worden" van een voorvader in den nakomeling. Teeltwetten van een bijna ongeloofelijk aandoende consequentie zorgden voor het zuiver houden van het bloed. „De Germaansche adellijke geslachten konden wel verminderd, maar niet aangevuld of vermeerderd worden". (*v. Amira,* Grundriss d. germ. Rechts.) Hierdoor wordt het opvallend snelle uitsterven van den heidenschen adel veler Germaansche volksstammen tijdens de volksverhuizing verklaarbaar. De redenen voor deze scherpe afscheiding naar het bloed tusschen den Germaanschen adel en de Germaansche vrijen zijn ons niet bekend; wij meenen echter, op grond van onze nieuwere inzichten in de erfelijkheidsleer, dat deze op een doelmatige teeltkeuze duiden, waarover schrijver dezes in zijn boek: „Het Boerendom als levensbron van het Noordras", nadere gegevens heeft verstrekt.
De heidensche Germaansche adel was dus uitsluitend geslachtenadel, die de door zuiverheid van afstamming uitmuntende geslachten omvatte. Het waren de edelsten en besten der Germanen, menschen van edelen bloede. De zedelijke rechtvaardiging van hun bestaan en van hun teeltwetten ontleenden zij aan heilige opvattingen hunner wereldbeschouwing.
Al bezat ook de oude-Germaansche adel geenerlei publiekrechterlijke voorrechten in vergelijking met de overige vrijen van den stam, maar alleen voortreffelijkheden van maatschappelijken en feitelijken aard, toch berustte zijn invloed in niet geringe mate op de achting, die het volk voor deze edele geslachten koesterde. Wij beschikken in de geheele latere Duitsche geschiedenis over geen enkel voorbeeld, dat ons deze op zedelijke voorstellingen en feiten van erfelijke waarde berustende verhouding tusschen den Ger-

Digitized by Google

maanschen adel en de Germaansche vrijen ook slechts bij benadering zou kunnen aanschouwelijk maken.

„Bij allen vrijheidszin was het volk trotsch op zijn adellijke geslachten. Niet met jaloezie en afgunst, maar met voldoening en liefde, met vereering en dankbaarheid zag het volk tegen hen op". (*W. Arnold,* Deutsche Urzeit)[1])

Een uiterlijk kenteeken van den adel was bij de Germanen onbekend, eveneens uiterlijke rangonderscheidingen zooals kroon en scepter, troon en vorstelijke kleedij: de bekende ijzeren kroon der Longobarden is pas in de 15de eeuw gesmeed, waarbij een armband uit den tijd van omstreeks 900 gebruikt werd. „Hoofsch ceremonieel en dienovereenkomstige onderscheidingsteekens drongen in toenemende mate eerst na de volksverhuizing vanuit Byzantium tot de Germaansche vorstenhoven door. Zoo verleenden de keizers vanuit Konstantinopel aan bevriende Germaansche vorsten brieven van adeldom, waarmede zij aan dezen den titel van consul of patriciër toekenden, verbonden met bijzondere voorrechten met betrekking tot eeredrachten en titulatuur. De Germaansche vorsten namen deze onderscheidingen voornamelijk aan met het oog op hun uit de Romeinsche provincies afkomstige onderdanen" (*Otto Lauffer* in: Germanische Wiedererstehung, Heidelberg, 1926).

Een overblijfsel van deze Germaansche opvatting omtrent den adel bleef nog in Zweden — het land, waar oud-Germaansche gebruiken zich gedeeltelijk nog tot op heden wisten te bewaren — in zooverre behouden, dat aldaar juist de oudste adellijke geslachten van het land, bijv. (hier vertaald) de families Ossenster, Varkenskop, Zilverschild, Lauriertak, Adelaarsvlucht, Eerewortel enz. in het bescheiden kleed van een voor ons burgerlijk aan-

---

[1]) Alleen in Engeland bestaat nog iets dergelijks in de verhouding tusschen adel en volk, dat op de verhouding tusschen adel en volk bij de Germanen lijkt. Vergel. hierover D i b e l i u s, Engeland, Leipzig en Berlijn 1929, Bd. I bladz. 146: „Vooral echter is de voorstelling van het natuurlijke leiderschap der oude families in het Engelsche volksgeloof zoo diep geworteld, dat alle moderne gelijkmakerij daarvoor de vlag strijkt. Voor elk ministerambt, voor iederen eerepost in staat en gemeente is de adellijke candidaat in de eerste plaats de aangewezen man". — Wij zullen overigens in de volgende hoofdstukken van dit boek nog zien, dat deze positie van den Engelschen adel in het Engelsche volk volstrekt geen toeval is; behalve op den nog sterk Germaanschen inslag bij de Engelschen moet zulks in hoofdzaak daarop teruggeleid worden, dat de Engelsche adel zekere richtingen in zijn ontwikkeling wist te vermijden, die de Duitsche adel ingeslagen is.

Digitized by Google

doenden naam optreden. De vrije en adellijke Germanen kenden onder elkaar bij het aanspreken alleen het „je" zonder rekening te houden met verschil in stand.
Eerst later werd volgens Romeinsch en Byzantijnsch voorbeeld het aanspreken van de koningen met „U" ingevoerd, om in den loop des tijds meer algemeen ingang te vinden, totdat met de Karolingers dat absoluut on-Germaansche en on-Duitsche[1] hoofsche en adellijke ceremonieel begon, dat zich in de Middeleeuwen steeds meer ontwikkelde, en ten tijde van het absolutisme zijn hoogtepunt bereikte, om in 1918 — hopelijk voor goed — ten grave te dalen.
De *bekeering* van de *Germanen tot het Christendom, d.w.z. tot de leer van den Gezalfde, onttrok aan den Germaanschen adel diens zedelijke grondslagen.*
Het Christendom veroorzaakte een groote omwenteling in de zedelijke begrippen der Germanen.
In scherpe tegenstelling met het begrip van de erfelijke ongelijkheid der menschen verkondigde het Christendom „de toevalligheid van de geboorte" en verhief zij de stelling van de gelijkheid van alles, wat een menschelijk gelaat draagt, op den troon der zedelijke begrippen. De Germaansche edelman had zich tot dusver beschouwd als een krachtens de afstamming van een goddelijken voorvader in deze wereld geplaatste *beschermer van goddelijke ordeningen.* Daarom kon ook zijn waarde niet vanuit het „ik" bepaald worden, maar uitsluitend vanuit het oogpunt, van welke waarde hij was voor de door hem geleide gemeente of natie. Bij de bekeering tot het Christendom werd hem deze zedelijke grondslag van zijn gevoel van eigenwaarde en van zijn maatschappelijke — en niet in de laatste plaats ook op de wereldbeschouwing berustende — positie in zijn volk volkomen en grondig ontnomen. Het kwam er niet meer op aan, op grond van bijzondere *aangeboren* gaven een taak in deze wereld te vervullen, integendeel, bij het vervullen van elke zedelijke taak werd het oog in plaats van het eeuwige naar het tijdelijke, van het tijdelijke naar een hiernamaals gericht. De Germaan had tot dusver op grond van

[1] Reeds in de 8ste eeuw werd de naam „Duitsch-thiodisk", van „thiod" = „volk" bij de Germanen als kenmerk der Westgermaansche stammen van het vasteland gebruikelijk, terwijl de naam „Germaan" wel door Kelten en Romeinen gebruikt werd, onder de Germanen echter niet in zwang is geweest.

Digitized by Google

zijn heidensch geloof een soort van goddelijke zedewet *in zijn binnenste gedragen*, volgens welke hij de dingen dezer wereld rangschikte en waaraan hij deze onderwierp. Eensklaps was dit alles niets meer waard en hij moest zich inspannen om door een godgevallig leven op deze aarde het hiernamaals eerst te veroveren. Het Ik ontving zijn waardeering niet meer van den kant der volksgenooten op grond van een zedelijke ordening, die iedereen bekend en heilig was en bij de naleving waarvan het eerst zijn beproeving moest doorstaan, maar het werd nu uitsluitend gewaardeerd naar gelang het de taak volbracht om zich door een doelmatig, d.w.z. op het ik betrokken leven op deze wereld van een bevoorrechte plaats in het hiernamaals te verzekeren, want dit alleen was per slot van zaken — godgevallig. Hiermede werd de waarde van een edele geboorte aangetast, want een ieder was nu in den wedstrijd om het zieleheil in het hiernamaals — en dat was immers nu de eigenlijke zedelijke taak in deze wereld — gelijkwaardig aan iederen edelman. Het hooger stellen van deze gedachte boven al het profane maakte de baan vrij om met niet-adellijke, en bij de Franken later zelfs ook met onvrije beambten de edelen en vrijen der Germanen te overheerschen, want dit, voor de heidensche Germanen monsterachtige beginsel, was vanzelfsprekend geworden op het oogenblik, dat het in den dienst van de christelijke gedachte geschiedde. Daarom is de bekeering der Germanen tot het Christendom ten noorden van de Alpen, te beginnen met de Franken, nergens in de eerste plaats een kwestie van godsdienst, maar een doeltreffende politieke maatregel der koningen, die daarmede hun heerschappij versterkten. Waren de opvattingen der Germaansche volken niet zoo door en door adellijk geweest, ware de eigenlijke karaktertrek van het Germanendom niet een duidelijk besef van de orde der dingen, dat elke „wanorde" verafschuwt, dan zou de uitwerking van de bekeering tot het Christendom licht afmetingen aangenomen hebben zooals het Bolsjewisme thans heeft bereikt. Want evenals het Bolsjewisme in Rusland alle geldende opvattingen omtrent overheid en zedelijkheid overhoop wierp, deed het Christendom dit bij de Germanen eveneens ook eerst. En helaas moet gezegd worden, dat het Christendom zich daarbij in de ruwheid der toegepaste middelen ter verwezenlijking van zijn plannen, niet al te zeer van het Bolsjewisme onderscheidt. Weliswaar dient men bij deze kwestie scherp te onderscheiden tusschen datgene,

Digitized by Google

waaraan het Christendom als Evangelie geloofde en datgene, waartoe het sommige koningen dienstig was, die het als doeltreffend middel gebruikten, om, onder het voorwendsel van een zedelijke gedachte, zelfzuchtige doeleinden na te jagen.[1])
Zooals de ervaring leert valt het den hedendaagschen Duitscher over het algemeen moeilijk, zich de uitwerking van de bekeering der Germanen in den vollen omvang voor te stellen. Want men heeft het er bij ons zoo ingehamerd, dat de bekeering der Germanen tot het Christendom een stap vooruit op den weg van de ontwikkeling der menschheid is geweest en ook beslist tot heil van de Germanen geschiedde, dat wij nauwelijks kunnen begrijpen dat de bekeering der Germanen tot het Christendom in de eerste plaats een politieke maatregel van eerzuchtige koningen is geweest en geen aangelegenheid van innerlijke bekeering tot hooger godsbesef.
De kern van de zaak vormt het standpunt van de Germanen ten opzichte van het begrip: staat. Daarmede zal geenszins worden beweerd, dat den Germaan reeds duidelijke voorstellingen van een staat en het wezen hiervan voor oogen stonden, in den zin zooals wij ongeveer sedert het bestaan van het oud-Romeinsche rijk een staat opvatten. Maar toch bezaten de Germaansche boeren zeer duidelijke voorstellingen van de wijze, hoe gemeenten, volken en volksstammen tot een allesomvattende organisatie vereenigd konden worden. Dergelijke organisaties kwamen heel eenvoudig uit de behoeften van het dagelijksche leven voort. Zij hadden afzonderlijke gemeenten als uitgangspunt en waren bij den omvang van hun invloed afhankelijk van het saamhoorigheidsgevoel der volken en stammen, vooral ook inzake het geloof; voorts waren zij afhankelijk van de natuurlijke voorwaarden der landstreken en vooral van de kracht tot heerschen van de afzonderlijke volkskoningen of opperhoofden. De hoofdzaak hierbij is echter, dat de buitenste afgrenzing, als ook de vertegenwoordiging van de geheele organisatie naar buiten, van geheel ondergeschikte beteekenis was en slechts bij bijzondere aanleidingen naar voren kwam en een aangelegenheid van belang werd. Daar tegenover was echter deze schepping van onderen af opgegroeid,

[1]) Ook in de moderne koloniale geschiedenis worden vaak christelijke missionarissen buiten hun weten gebruikt en ingezet, om politieke doeleinden te bemantelen, waarmede men nooit openlijk voor den dag had durven komen.

Digitized by Google

zij had den gezinsvader — niet iederen vrijen, aangezien alleen de landbezittende gezinsvader volgerechtigd lid van het ding was — en dus het gezin tot eigenlijken drager van de wereldbeschouwing; zij ontwikkelde zich daarna van het gezin tot de vertegenwoordiging der gemeente en van daaruit verder tot de landsvergadering enz., ontwikkelde zich echter in elk geval consequent van onderen af naar boven, en niet omgekeerd. Het was een van beneden naar boven gegroeid bouwwerk, waarvoor de bouwwetten bepaald werden door de Germaansche boerenbegrippen over zelfbestuur, en waarvan de hoogte afhankelijk was van de min of meer toevallig samengevatte hoeveelheid der allerkleinste eenheden, d.w.z. van huisvaders der afzonderlijke gemeenten. In dit op zuiver zelfbestuur opgetrokken geheel was ieder leider, onverschillig vanwaar hij kwam, *lasthebbend* leider, nimmer echter leider krachtens het een of andere buiten het vrije zelfbestuur staand rechtsgezag, m.a.w. de leider was nooit rechtsbron uit zichzelf of door de positie, die hij bekleedde, zooals de Romeinsche Caesar. Dienovereenkomstig, en in den grond van de zaak ook logisch juist, kon iedere leider door de rechtsgenooten van het zelfbesturend lichaam ter verantwoording worden geroepen, en de Germaansche boeren zijn er eventueel ook niet voor terug gedeinsd, hun koningen het hoofd voor de voeten te leggen. De positie der Germaansche koningen en opperhoofden was dus veeleer van, wat wij tegenwoordig een „tot wederopzegging aangestelden bedrijfsleider met bijzondere opdracht" zouden noemen, dan die van een koning in den zin van onze Duitsche geschiedenis.

Daardoor wordt verklaarbaar, dat de Germaansche koning ook geen onderdanen kende, maar steeds gelijke onder gelijken bleef, die slechts voor ieder geval afzonderlijk en voor het vervullen van speciale opdrachten met buitengewoon gezag werd bekleed; dit mocht hij dan ook op grond van de op zich genomen verantwoordelijkheid onverbiddelijk handhaven.

De *kracht* van deze Germaansche staatsgedachte — waarvan de grondideeën overigens in de middeleeuwsche Duitsche staatsgedachte overgingen en voor de herleving waarvan wij sinds *Baron vom Stein* bewust strijden — lag hierin, dat het recht gehandhaafd en de innerlijke en uiterlijke vrijheid van den Germaanschen vrije onaangetast bleef. De *zwakte* ervan bestond daarentegen in het feit, dat aan deze op de meest volmaakte

Digitized by Google

levenswettelijke basis gegrondveste schepping, de vaste uiterlijke afbakening, in een woord, dat, wat wij heden staat en staatsgrens noemen, ontbrak; daarmede miste zij ook de gesloten stootkracht naar buiten, ja, zelfs ieder naar buiten gericht doelbewust streven. Hierin schuilt de verklaring voor het feit, dat de oud-Germaansche staten weliswaar naar binnen door hun volmaakte rechtvaardigheid en tevens door hun zoowel kunstvolle als doelmatige geleding, konden verbluffen, doch tegelijkertijd in hun leiding naar buiten zoo opvallend weifelend en ondoelmatig waren en zich in hun optreden naar buiten vaak zoo volkomen afhankelijk toonden van de persoonlijkheid van hun leider.
Dit Germaansche begrip van de onder een leider staande volksdeelen was bij de botsing van de Germanen met het Romeinsche rijk vierkant in tegenstelling met de laat-Romeinsche opvatting over den staat en de verhouding van den enkeling tot den staat. Wel was het oud-Romeinsche rijk aanvankelijk uit instellingen bij de patriciërs opgegroeid, die min of meer gelijk waren aan die, welke de Germanen in een vroeger tijdperk bezaten. Evenwel na de onderwerping van Carthago werd de inwendige bouw van het Romeinsche rijk veranderd. De ambtenaren voelden zich niet meer als lasthebbers van het zelfbestuur, omdat zij onder den invloed van machtige geldbezitters in den staat langzaam en onmerkbaar veranderden.
Deze werden de eigenlijke heerschers en namen zelfstandig de leiding: de bureaucratie, hoewel nog langen tijd uit de oud-Romeinsche geslachten aangevuld, werd tot een werktuig van de bankiers. Deze toestand openbaart zich eigenlijk eerst in de dagen van Caesar, vooral als na zijn vermoording het volk begint zijn persoon in oosterschen geest te vergoddelijken. Zulk een geval zou voordien in de Romeinsche republiek iets ongehoords zijn geweest, het bewijst echter, dat het Romeinsche volk de oud-Romeinsche denkwijze geheel liet varen en gewend raakte aan een onvoorwaardelijke leiding. Daarmede was de weg duidelijk afgebakend, dien Augustus dan ook logisch juist beschreden heeft; hij vormde den Romeinschen staat als een van boven naar beneden geördende doelmatige inrichting, die in beginsel hooger gesteld was dan de rechten van het individu en ertoe diende, de onderwerping der volkeren onafhankelijk van hun bijzonderheden volgens doelmatige gezichtspunten te voltooien: waarmede in hoofdzaak bereikt werd, het bekken van de Middellandsche

Digitized by Google

Zee tot een soort van economisch geheel aaneen te sluiten. Hierbij moest uiteraard de wet van de economie, die door den invloed van de bankiers in toenemende mate synoniem werd met dien van den staat, voorgaan tegenover de wetten van de persoonlijke vrijheid van den afzonderlijken burger. Het resultaat is ten slotte ook een naar buiten min of meer absoluut duidelijk begrensd rijk met instellingen van een verbazingwekkende doeltreffendheid wat de beheersching van dat rijk en zijn huishouding betreft.

Zonder twijfel heeft het Romeinsche Rijk der Caesaren in zekeren zin reeds de bovenstaatsche wereldhuishouding verwezenlijkt, waarnaar ook heden gestreefd wordt, want het bekken der Middellandsche Zee was voor de rondom die Zee wonende volken reeds de wereld. Maar dit Romeinsche Rijk was wat zijn menschen betreft opgebouwd op een volkerenbrei!

Dit is geen bloote veronderstelling, want de oorlogen van Rome en Gallië bewijzen dat zoo ondubbelzinnig mogelijk: Rome had het rijke Gallië noodig in het kader van zijn economische eenheid van den Atlantischen Oceaan tot in het Oosten. Tijdens de regeering van Augustus, wordt dit probleem zoowel aangevat als opgelost, wij kunnen dit in de historie zelfs heel duidelijk onderscheiden. Bij het ten uitvoer brengen van zijn plan stuitte Augustus in Gallië op de eigenaardigheden van den stam der Galliërs en ook op andere volksche belangen. Het is leerzaam vast te stellen, dat Augustus daarop vol overleg begon, Gallië op het gebied van volksche vraagstukken te nivelleeren, door maatregelen, die hier niet nader kunnen worden behandeld. Zijn pogingen, om tot dekking van de oostgrenzen van Gallië de Germanen in dezelfde economische afhankelijkheid te brengen als de Galliërs, leden schipbreuk. Toen de in het Oosten geschoolde en van daar naar Germanië verplaatste Romeinsche stadhouder Varus trachtte ook den Germanen een tribuutplan op te dringen, zooals dit in het overige Romeinsche rijk in zwang was, kwam het tot den bekenden opstand in het jaar 9 v. d. jt., die met den slag in het Teutoburger woud aan dergelijke Romeinsche pogingen eeuwenlang een einde maakte.

Het laat-Romeinsche rijk was dus een volmaakt opgetrokken bouwwerk, waarvan de afbakening zich zooveel mogelijk naar de stoffelijke wetten der economie richtte en waarvan het innerlijke drijfwerk eveneens op dit doel was ingesteld. De mensch speelde

Digitized by Google

echter daarbij een volstrekt ondergeschikte rol; met de wetten van het bloed werd in het geheel geen of slechts in zooverre rekening gehouden, dat zij noch den staat, noch den loop van zijn drijfwerk stoorden.

En toch: ondanks zijn minachting voor de menschelijke vrijheid en waardigheid van den enkeling was dit Romeinsche rijk opgebouwd op de *erkende* ongelijkheid van het menschdom. Al waren het ook niet meer zooals vroeger edele patriciërsgeslachten, die door hun goddelijke afstamming verzekerd konden zijn van de vereering door het volk, dan besliste nu toch het bezit en het economische vermogen over de ongelijkheid; de gedachte van de erfelijke ongelijkheid der menschen werd daardoor van het bloed, op den eigenaar van het bezit overgebracht. Maar dit rijk der Romeinsche Caesaren bleef ondanks alle innerlijke onzedelijkheid van zijn staatsbegrip toch zoo lang onoverwinnelijk, als daarin deze gedachte van de erfelijke ongelijkheid van het menschdom werd gehandhaafd. Daarom is dit rijk ook eerst tengevolge van het Christendom ineengestort. Men kan het tijdstip van de eigenlijke ineenstorting vrij nauwkeurig in de jaren tusschen 235 en 285 bepalen. *G. Ferrero* heeft dat onlangs in een zeer lezenswaardig onderzoek (Der Untergang der Zivilisation des Altertums, Stuttgart 1923, 2 Aufl.) bewezen; hij zegt bijv.

„De Grieksche zoowel als de Latijnsche beschaving berusten beide op de aristocratische grondbeginselen van een dubbele, volstrekt noodzakelijke en door God gewilde ongelijkheid, van een verschil in de volkeren en klassen. Bijna overal in den Griekschen en Latijnschen cultuurkring waren de regeeringen aristocratisch op het erfelijke voorrecht van een kleine, tot regeeren bekwame oligarchie (regeering door een groep) gegrondvest.

Rome werd nimmer democratisch geregeerd; zelfs de leidende mannen van het Romeinsche keizerrijk tot aan Caracalla, dus tot het begin van de 3de eeuw, slechts een eeuw voor Diocletianus, kunnen nog als aristocratische selectie van een aristocratie worden gekenmerkt. De senatoren en de ridderstand, die het voorrecht genoten alle hooge regeeringsposten te mogen bezetten, waren een keur uit het geheel der Romeinsche burgers, die op hun beurt, hoog en laag, arm en rijk, beschaafden en onbeschaafden, tezamen binnen de rijksbevolking een tweede selectie vormden, die met belangrijke voorrechten was bekleed en onder een eigen crimineele rechtbank stonden. *De Grieksch-Latijnsche beschaving*

Digitized by Google

berustte dus op de macht der selectie en deze weer op het beginsel, dat de menschen en volken ten aanzien van hun zedelijken aanleg niet gelijk maar ongelijk zijn. — Het Christendom had door zijn leer, dat alle menschen als kinderen van denzelfden God voor hem gelijk zijn, op ideëel gebied de aristocratische structuur van de antieke beschaving tot in zijn grondvesten doen wankelen."

Tot in de 3de eeuw bestaat er tusschen Germanen en Romeinen geen verschil op het punt, dat beiden overtuigd zijn van de erfelijke en door God gewilde ongelijkheid van het menschelijke geslacht. Wel echter staan Germanen en de late Romeinen vierkant tegenover elkaar in hun opvatting over de verhouding van den rechtsgenoot ten opzichte van het volksgeheel, resp. van den burger tot het rijk.

In de 3de eeuw begint het Romeinsche rijk door beslist inwendige oorzaken ineen te storten. De onder den druk van Aziatische nomadenhorden verkeerende Germaansche boerenvolken overstroomen het gebied van het Romeinsche Rijk op het oogenblik, dat dit niet meer in staat is, zijn grenzen te verdedigen. Dat de Germaansche stammen het Romeinsche Rijk zouden hebben „veroverd", is historisch onjuist. Want hetgeen men in dit verband onder „verovering" verstaat, heeft tot voorwaarde den wil tot den aanval op een land met het doel dit te overheerschen. Een dusdanige wil is bij de Germanen — afgezien van de eerst in de 6de eeuw in boven-Italië binnenvallende Longobarden — nergens aanwezig, wel echter zoeken alle Germaansche volken land om zich te vestigen. De Germanen zijn volkomen bereid, het Romeinsche Rijk te dienen, mits zij op de aan hen toegewezen landerijen volgens hun recht mogen leven. Evenwel: laat-Romeinsch recht en Germaansch recht zijn twee dingen, die tegenover elkaar staan als vuur en water, en die zulke tegenstellingen vormen, dat een vergelijk onmogelijk is. Dus zien wij dezen tijd van algemeene verwarring, dien men eenigszins ten onrechte, den tijd der „volksverhuizingen" noemt, daarmede gevuld, dat Germanen trachtten, zich in het gebied van het Romeinsche rijk te vestigen; zij konden zich echter niet handhaven en gingen ten onder, zooals de Vandalen in Afrika, of werden, zooals de Westgoten uit Italië verbannen; laatstgenoemden vonden tenslotte in Spanje, dus in een zeer afgelegen hoek

Digitized by Google

van het rijk, een blijvende woonplaats. Alleen in Gallië konden de Franken zich definitief en overal vestigen. Dienovereenkomstig zou dan ook in Gallië de tegenstelling tusschen laat-Romeinsch en Germaansch recht, tusschen het laat-Romeinsch staatsbegrip en Germaansche opvattingen daaromtrent, een strijd doen ontbranden, die zich over duizend en meer jaren uitstrekte, en eigenlijk eerst door Napoleon I beslist werd, die de invoering van het laat-Romeinsche bestuurswezen definitief doorzette. Eerst echter brachten de Franken met hun recht de persoonlijke vrijheid naar Gallië en gewennen dit, geheel in het moeras van de laat-Romeinsche beschaving verloopen en geknechte volk, weer aan vrijheid en menschelijke waardigheid. [1])

Maar ook de Franken zouden iets leeren. In het Zuiden van hun rijk, waar geen kolonisatie van Frankische boeren had plaats gevonden en de Franken slechts als landheeren het land beheerschten, waren de Romeinsche bestuursinstellingen min of meer blijven bestaan, zoodat de Franken in het eigen rijk gelegenheid hadden, de doeltreffendheid van deze inrichtingen te leeren kennen. Zij ontdekten, dat het Germaansche recht weliswaar op volmaakte wijze de menschenwaarde van den rechtsgenoot wist te handhaven, maar minder bruikbaar was, om een staat

[1]) Strikt genomen moet de Fransche revolutie van 1789 in haar motiveeringen een grap van de wereldgeschiedenis worden genoemd. Lodewijk XIV had de absolute monarchie in Frankrijk doorgezet. „Deze algeheele verandering van Frankrijk onder Lodewijk XIV kan men terecht beschouwen als een Gallisch-Romeinsche reactie tegen het Germaansche element, dat tot dusver steeds nog in Frankrijk domineerde, als een vernietiging van de oud-Frankische volksvrijheden en de vertegenwoordiging der stenden, een terugkeer naar het vroegere Romeinsche despotisme, zooals het vanaf Caesar tot op Clovis vijfhonderd jaren lang in Gallië inheemsch was geweest" (H. v. Moltke, Die westliche Grenzfrage). Tegen dit despotisme nu kwam het Fransche volk in opstand en eischte de beveiliging van de oud-Frankische en oud-Bourgondische enz. grondwetten terug, dus de oude Germaansche instellingen der vergadering van vrijen van den heerban, van de rijksvergadering. Maar het is een misplaatste grap van de wereldgeschiedenis, dat deze eischen van het Fransche, stellig niet meer zeer Germaansche volk moesten worden doorgedreven tegen zijn nog in hoofdzaak Germaanschen, dus blonden en blauwoogigen adel; terwijl de Fransche revolutionnair, die er zich op beroemde, het Germanendom weer naar zijn bosschen in het Oosten van Frankrijk te willen jagen en die er ook niet voor terugdeinsde, een blonden en blauwoogigen mensch op het schavot te brengen, ook al was hij niet adellijk, zich opwierp tot beschermer en erfgenaam van Romeinsche vrijheden, tegelijkertijd echter Germaansche instellingen van zijn verlatijnschten adel van Germaansch bloed eischte. Waardoor de dingen werkelijk in ieder opzicht onderste boven werden gekeerd!

Digitized by Google

overeenkomstig de wetten van een doelbewuste heerschappij te besturen en te leiden. Terwijl in een gedeelte van Gallië het Frankische zelfbestuur heerschte, in een ander gedeelte daarentegen het Romeinsche bestuur, kwam aldus een rijk tot stand, waarvan de leider langs volstrekt vreedzamen weg gelegenheid kreeg, zich in de Romeinsche bestuurs- en heerschersgebruiken te scholen en de Romeinsche staatsinstellingen als voortreffelijke hulpmiddelen te leeren waardeeren, om een van de volksgenooten — in dit geval van alle Franken — onafhankelijk koningschap te scheppen. De toestand ontstond, dat de op den grondslag van het Frankische recht door de Frankische volksgenooten met het koningschap „belaste" Frankenkoning zijn op uitbreiding van macht en wellicht ook op bevrediging van eerzucht gerichte wenschen op den rechtsgrondslag van zijn Gallisch-Romeinsche onderdanen het eerst dacht te kunnen bevredigen.

Het voordeel van de Frankische koningen werd door de overname van de Gallisch-Romeinsche rechtsopvattingen het beste verzekerd en het is te begrijpen, dat het Frankische koningschap begon met in die richting steun te zoeken. Synoniem met Romeinsche staats- en rechtsopvatting was toentertijd echter ook het Christendom als de tot dusver geldende Romeinsche rijksgodsdienst. Het is dus duidelijk, dat de Frankische koning Clovis I, die tezamen met eenige Frankische grooten tot het Christendom overging, op die manier de grondslagen van zijn koningsmacht en heerschappij in on-Germaanschen geest niet weinig verstevigde. Zijn Franken hebben er eerst in het geheel niet over gedacht, hem op dien weg te volgen en het heeft nog eeuwen geduurd, voordat alle Franken het Christendom aannamen. Aangezien echter het Frankische zelfbestuurswezen, met zijn opgedragen koningschap, slechts dan in een souverein koningschap met alleen tegenover den koning verantwoordelijke ambtenaren kon worden veranderd, als aan deze verandering een *zedelijke* gedachte ten grondslag lag, is het logisch juist, dat de Frankische koningen hun oogmerk richtten op de uitbreiding van het Christendom onder de Franken en de bekeering zoo krachtig mogelijk bevorderden. Vanaf het oogenblik, dat alle Franken christenen waren, kon hun koning met de hem onderdanige ambtenaren, of deze nu van vrije Frankische of van andere, onvrije afkomst waren, hen beheerschen. Aan het einde van deze ontwikkeling, met Gallië als eerste hoogtepunt, staat een koning der Franken

Digitized by Google

die zelf niet eens meer afstamt van een adellijk Frankisch geslacht, maar die met zijn volgzame ambtenaren van onbepaalde afkomst, krachtig en beslist over het rijk der Franken heerschte: *Karel de Saksendooder!* Met Karel den Saksendooder had de laat-Romeinsche rijks- en staatsopvatting voor het eerst op zuiver Germaanschen bodem vasten voet gevat en zich kunnen handhaven.

Hoe nauw bij deze ontwikkeling van het Frankische koningschap gezichtspunten van staatkundigen en van godsdienstigen aard samenwerkten, en hoezeer deze het ontstaan van een Frankischen *christelijken adel begunstigde,* die met het vroegere heidensche begrip van adel niet veel meer uitstaande had, maar in elk geval van blijvende beteekenis ook voor onze Duitsche verhoudingen worden zou, vernemen wij van katholieke zijde zeer ondubbelzinnig door *Dr. Eugen Mack* (Kirche, Adel und Volk; Wolfegg 1921, blz. 3) [1]: „Precies honderd jaren voor het verdrag van Verdun, 743, ontstaat er een belangrijk keerpunt in het rijk der Kerk en dat der Franken. De stichter van de Kerk in Duitschland, de Hl. Bonifacius, was aan het werk. Pepijn, de *major domus* van het huis der Merovingers, die het werk van Bonifacius in politiek opzicht begunstigde, stelde na de tusschenregeering sedert 737 een, en wel den laatsten, Merovingerkoning aan, Childerik III (743). Ging het nu met den staat niet, dan moest het met de boven den staat gestelde Kerk, maar toch ook weer in enge harmonie tusschen deze beide gaan. De Kerk zelf nam dit standpunt in. Op een synode te Liftine (Estinnes) in Henegouwen, waar de geestelijke en wereldlijke grootheden, geestelijke en wereldlijke adel, bijeen waren, werd bepaald, dat een gedeelte van de door Karel Martel (major domus 714—741) wereldlijk gemaakte Kerkgoederen zou worden teruggegeven. Mocht dit voorloopig niet mogelijk zijn, dan bleven zij onder voorbehoud in handen der bezitters. Dat wil zeggen, dat er jaarlijks een belasting door hen moest worden betaald en dat hun bezit bij overlijden, als de erfgenaam niet in behoeftige omstandigheden verkeerde, aan de Kerk terugviel. *Dat is het begin van het leenstelsel,* in zeker opzicht ook van de lijfs- en genadegoederen. *De Kerk is begonnen met het prebendestelsel (in pand nemen van wereldlijke goederen) in grooten stijl.* Zij heeft grond en

---

[1]) Mack haalt als bewijs voor zijn beweringen een uitvoerige literatuur aan.

Digitized by Google

bodem gebonden, en voor zich zelf, later als voorbeeld voor het rijk, een stamgoed, dat zich verder ontwikkelde tot een fideicommis, geschapen [1]) *Kerk en adel sloten als grootgrondbezitters een nauw verbond, dat zich tot aan de seculariseering van 1803 staande hield."*

De eigenlijke christelijke Duitsche adel begint met het jaar 496, toen de Frankische koning Clovis I met eenige grooten van zijn rijk om zuiver politieke redenen tot het Christendom overging. De bekeering der Franken geschiedde niet direct door hun koning, maar door niet-Franken, voornamelijk Romeinen van de overzijde der Alpen of Angelsaksers zooals Willebrord en Winfried—Bonifacius, die echter in bijzonder nauwe verbinding met Rome stonden. Deze zendelingen werden in hooge mate bemiddelaars van ongermaansche rechtsbegrippen en dreven de Frankische koningen geheel van zelf ertoe, voor de ontwikkeling van de eigen macht gebruik te maken van de uit Romeinsche opvattingen voortspruitende overheerschingsverhoudingen. Zoo werkten dus Romeinsche en christelijke opvattingen hand in hand, om, in den loop van de ontwikkelingsgeschiedenis van het Frankische koningschap, uit een oorspronkelijk van de vrije volksgenooten afhankelijken koning een onafhankelijken koning te maken en

---

[1]) Deze zin kan aanleiding geven tot misverstand. De „Kerk" heeft niet als eerste grond en bodem „gebonden", want reeds bij de Germanen was de grond gebonden geweest, zooals de volgende hoofdstukken zullen aantoonen. Wel echter begon de Kerk ermee, de van haar afhankelijk geworden geslachten, van gebonden bezit — prebende-systeem — te voorzien, om op deze wijze ten eerste haar invloed in het land te verankeren en ten tweede de betrokken geslachten in afhankelijkheid te houden. In dien tijd was landbezit synoniem met economische macht en tengevolge daarvan ook met politieke macht. In overeenstemming hiermede zegt Mack ook volkomen juist op een andere plaats: „Voor zijn interne macht zou het pausdom niet zoo nadrukkelijk hebben kunnen opkomen, als het niet ook naar buiten de politieke en economische macht zou hebben bezeten door het niet geringe stamgoed, dat het, vooral sinds Pepijn den vader van keizer Karel, in den Kerkelijken Staat was ten deel gevallen. Doordien Pepijn in 756, twee jaren na den dood van den aartsbisschop van het grootste Duitsche aartsbisdom, den H. Bonifacius, de veroverde landstreek Ravenna en de pentapolis (vijf steden) aan den Heiligen Stoel ten geschenke gaf, ten blijke waarvan hij de sleutels van de veroverde steden liet neerleggen op het graf van den H. Petrus, heeft hij het stamgoed en het fideicommis (erfelijk legaat) van den H. Petrus gegrondvest. Dit is van toen af tot aan de volle ontplooiing van het dogma der pauselijke onfeilbaarheid, als hij ex cathedra in aangelegenheden van het geloof en van de zeden spreekt, van geweldige beteekenis geweest in de geschiedenis van de regeering der Kerk over de volkeren der wereld."

Digitized by Google

hem te bekleeden met de rechten van een eigen rechtsbron. Daarmede werd uit den voormaligen volksgenoot van den koning een onderdaan. De Germaansche democratie werd afgelost door de Germaansche monarchie. De weg was vrij, dat als ambtenaar des konings ieder een ambt kon uitoefenen, dien de koning daartoe aanwees en niet hij, die op grond van zijn innerlijke waarde uit het zelfbestuur van het Germaansche gemeenebest was voortgekomen.

Aldus schoof zich over het volk — met „volk" is hier steeds de vrije of de adellijke Germaan bedoeld — een ambtenarenstand, die naar zijn bloedswaarde volstrekt niet meer in overeenstemming met het volk behoefde te zijn. Uit deze Frankische bureaucratie ontwikkelde zich een zeer aanzienlijk gedeelte van den nieuwen Duitschen adel. Het valt moeilijk te zeggen, hoe men dezen Duitschen adel uit het begin der Middeleeuwen ten opzichte van het ras beoordeelen moet. Bepaalde teekenen schijnen erop te wijzen, dat zoowel door de Frankische Karolingers alsook door hun ambtenaren allerlei zeer onnoordsch (ongermaansch) bloed in den middeleeuwschen adel is binnengevloeid. Zoo beschrijft bijv. *v. Giesebrecht* (Geschichte der deutschen Kaiserzeit) den omstreeks 921 levenden *Giselbert,* hertog van Lotharingen, als volgt: „De Lotharinger gold als eerzuchtig, hebzuchtig, tevens als wispelturig en twistziek, terwijl hij, naar gelang van zijn voordeel, graag van heer en van trouw verwisselde. Als een man van korten, gedrongen lichaamsbouw, met geweldige krachten wordt hij geschilderd; rusteloos rolden hem de oogen in het hoofd, zoodat niemand de kleur daarvan kon onderscheiden; de spreekwijze was afgebroken, de vragen misleidend, de antwoorden onduidelijk en dubbelzinnig." De hier geschilderde eigenschappen zijn alles behalve Germaansch!

De Frankische overheersching was zoo volkomen, dat wel geen Germaansche stam van zichzelf kan beweren, dat zijn heidensche adel volledig in den christelijken der vroege Middeleeuwen is opgenomen. Klaarblijkelijk nog het langste, moet de oude heidensche adel zich naar den bloede bij de Friezen hebben gehandhaafd, waar hij — volgens *v. Amira* — nog in de 16de eeuw in eenige oude regentengeslachten kon worden aangetroffen. De Saksen, die naar verhouding het eerst ervoor in aanmerking kwamen hun ouden heidenschen adel naar dien van den Duitschen der vroege Middeleeuwen over te brengen, verloren door het bekende

Digitized by Google

afmaken van Saksische edelen in Verden a. d. Aller en het verstrooien van deze families door Karel den Saksendooder, het voornaamste gedeelte van hun adel. Wel dient echter de meening te worden tegengesproken, die men tegenwoordig dikwijls hooren kan, alsof Karel de Sakensendooder het vermoorden van duizenden Saksische adellijken slechts heeft ten uitvoer gebracht uit haat van den in rassisch opzicht lager staande tegen den edele. Om zich tot een zoo onbeheerschte handelswijze te laten verleiden, was Karel dan toch een politiek veel te nuchter en berekend mensch. De zaken liggen anders: Als Karel zijn rijk ook over de Saksen uitbreiden wilde, dan moest hij het Christendom op de plaats van het heidendom zetten, aangezien hij anders geen *zedelijke* rechtvaardiging had, om zijn niet-Saksische Frankische ambtenaren, de graven, naar Saksen te brengen. Voor de Saksen echter was hun heidendom niet van hun adel te scheiden; met andere woorden: zoolang die Saksische adel bestond, was de Saksische gemeenvrije niet christelijk, omdat de begrippen van zijn adel en van het Christendom elkaar wederzijds uitsloten; dus hing ook de positie van de Frankische graven zoolang in de lucht, als de Saksische adel aanwezig was, want ook deze beide begrippen sloten elkaar wederkeerig uit. Het wilskrachtige volk der Saksen was met wapengeweld alleen op den duur niet te onderdrukken. De toestand werd zoo, dat of Karel de Saksendooder uit Saksen moest wijken, of de Saksische adel.
Nog leefde in het Noorden van het Saksische gebied het oude Germaansche heidendom terzelfder tijd in onverzwakte kracht. Een eenvoudig verdrijven van den Saksischen adel zou dezen vooreerst slechts naar het Noorden hebben gedreven, van waar uit zijn invloed op de achterblijvende gemeene vrije Saksen des te krachtiger terug kon werken: dit is immers ook vaak het geval geweest. De pogingen van Karel, het heidensche Oostzeegebied in handen te krijgen, leden schipbreuk, zooals *E. Almquist,* Westervik (Zweden) overtuigend heeft aangetoond (vergel. Archiv f. Rassen- und Gesellschaftsbiologie, Bd. 19, S. 418). Deze omstandigheden moeten in Karel het besluit hebben doen rijpen, den Saksischen adel uit te roeien, in zekeren zin dus op de manier zooals Alexander de Groote een Gordiaanschen knoop met *één* slag doorhakte. Zooals *Wilhelm Teudt,* Detmold, in een zeer lezenswaardig overzicht in „Sonne" (VI, 7/8, Karl, Westfrankenkönig, Römischer Kaiser) heeft aangetoond, geschiedde

Digitized by Google

het afmaken van de 4500 Saksische edelen in Verden op een heel arglistige manier, hetgeen bij den stand van zaken en op grond van de mogelijkheid, dat de Saksische adel te allen tijde zich naar het heidensche Noorden kon redden, wellicht toch een politieke noodzakelijkheid is geweest, toen Karel de Saksendooder nu eenmaal tot de verraderlijke methode van het neersabelen besloten was. De aanleiding tot den moord was dus wel nauwelijks de haat van het laagstaande ras tegen het hoogstaande, maar de oorzaak zal in nuchtere beweegredenen van politiek overleg moeten worden gezocht; waarmede hij echter geenszins als zedelijk gerechtvaardigd wordt voorgesteld, tenminste niet van een *Duitsch* standpunt uit. Dat Karel evenwel in dezen strijd om Romeinsche of Germaansche staatsvorm en -opvatting niet de zijde der Germanen vertegenwoordigde, maar Romeinsche denkwijze naar Germanië wilde overplanten en in feite overgeplant heeft, *deze* omstandigheid bewijst, dat keizer Karel geen zuivere Germaan meer kan zijn geweest, minstens echter geen begrip meer had voor de beteekenis van den Germaanschen adel, juist als gevolg van zijn gebrekkig Germaansch bloederfdeel; op deze omstandigheid heeft reeds *Neckel* (Altgermanische Kultur, 1925) gewezen, die vaststelt, welk een ijverig scholier van zijn Romeinschen leermeester Karel de Saksendooder toch is geweest.

De dag van Verden is van beslissende beteekenis in de ontwikkelingsgeschiedenis van het *Duitsche* adelsbegrip.

Op dien dag van het jaar 782 eindigt de ontwikkeling, die in 496, het jaar van het overgaan van Clovis naar het Christendom, een aanvang nam. Vanaf 782 heerscht in Duitschland een *christelijke* adel, in hoofdzaak ontstaan uit den Frankischen ambtenarenadel van waarschijnlijk twijfelachtige Germaansche bloedwaarde, die pas veel later, waarschijnlijk eerst na koning Hendrik I, door beter bloed werd vervangen en aangevuld.

Maar deze ontwikkeling van den Duitschen adel uit den Frankischen ambtenarenadel is beslist de werkelijke oorzaak, dat er, zooals bij den heidenschen adel, met het volk verbonden leiders ontbreken, en dat er een leidende kaste boven het Duitsche volk komt, die pas in den tijd der kruistochten weer verdwijnt.

Dit ondergaan van den echten Germaanschen adel in den nieuwen Duitschen adel der eerste Middeleeuwen stond in zeer nauw ver-

Digitized by Google

band met de ontwikkeling van het christelijke koningsschap in West- en Noordwest-Europa en is ook de oorzaak dat het standhouden van den Germaanschen adel en diens aanzien bij het volk in omgekeerde verhouding stond met de vorderingen die het christendom bij de Germaansche stammen maakte. Dit verval van den adel heeft zich vanuit Frankenland naar het Noorden verbreid. Daarom konden de grondleggers van het Zweedsche koningsschap, zooals Erik Emundsson in de 10de eeuw, slechts weinig bereiken. Wel bevestigden zij hun christelijk koningschap, maar hun volk onderdanig maken, dat konden zij niet, waarmee meteen verklaard wordt, waarom in Zweden de oude begrippen over den adel op sommige punten tot op den huidigen dag bewaard zijn gebleven.

In de Duitsche Landen ontving de vrijheid van den gemeenvrije den zwaarste slag in het begin van de 10de eeuw. Dat was de tijd van verval onder koning Lodewijk den Vrome: daarna heeft Hendrik de Eerste met helderen blik en vaste hand de verhoudingen geordend. Slechts weinigen waren toen sterk genoeg om met eigen vuist erf en goed tegen buitenlandsche en binnenlandsche vijanden te verdedigen; wie dat niet kon bleef geen anderen uitweg, dan zich in dienst van een machtigen geestelijken of wereldlijken heer te begeven. Misgewas en invallen der Hongaren verwoestten de akkers van den gemeenvrije, terwijl hij terzelfder tijd voortdurend onder de wapenen geroepen werd. Zoo kwam menige vrije er toe, zich tegen betaling van belasting bescherming en veiligheid te koopen.

Mochten de gemeenvrijen hun vrijheid aanvankelijk behouden, deze had toch niet meer de oude waarde, daar zij de middelen verloren om tegenover hun schutsheeren staande te blijven en al te gemakkelijk geraakten zij door hun belastingplicht, die naar de toenmalige begrippen toch reeds een soort hoorigheid beteekende, in den eigenlijken stand der hoorigen. Dit had wederom een uitsluiting van het Landrecht (het Ding der vrijen) tengevolge, alsmede het ondergeschikt worden aan het hofrecht van hun heer.

In dien tijd voltrok zich een splitsing der vrije Germanen in Duitschland in twee groote afzonderlijke groepen: de eigenlijke boerenstand, spoedig overwegend bestaande uit belastingplichtigen en hoorigen, en de militaire stand, die de heerschappij in handen wist te krijgen. Waarheen men ook den blik wendt,

Digitized by Google

overal ontwikkelen zich nieuwe dienst- en afhankelijkheidsverhoudingen, die de aloude volksvrijheid verminderen. In enkele landstreken — in de hooge Alpen, in de Friesche Marschen en hier en daar in Westfalen — hield een stam van kleine en middelgroote vrije grondbezitters en boeren zich staande, evenals deze zich b.v. in Scandinavië door alle eeuwen heen heeft staande gehouden; maar over het algemeen nam het getal der vrije mannen, die hun eigen hof bebouwden en bewaarden, zienderoogen af. Men had zijn goed niet meer „van God in den Hemel en het zonnelicht" in pand, maar de leenheer beschikte of het ros tot den heerendienst gezadeld, of dat het paard voor den ploeg gespannen werd.

Al was ook het leenstelsel pas sedert een eeuw in de Duitsche gouwen bekend, toch kwam van hieruit de eigenlijke ondermijning der oude gemeentewet. Als we ons de hierboven op blz. 36 aangehaalde woorden van *Mack,* Kirche, Adel und Volk, in herinnering brengen, dan wordt het ons al ras duidelijk, waarom het leenstelsel de verwoester van de oude gemeentewet zijn moest en zeer waarschijnlijk ook met dit vooropgezette doel naar Germanië is gebracht.

Daarbij kwam nog, dat die gemeenvrijen, die met hun persoonlijke vrijheid ook hun wapeneer tijdens den dienst wisten te bewaren, overwegend voor den hof- en wapendienst bestemd bleven en in korten tijd niet meer voor het eigenlijke boerenwerk in aanmerking kwamen. Bovendien bood de vazaldienst geen karig loon, maar opende den weg tot rijkdom en eer; uitgestrekte leengoederen en groote voordeelen bij den buit waren het loon der dapperen. Waren die leenen destijds niet erfelijk, zij verzekerden den leenman toch een eervollen welstand. Dit laatste werd steeds aanlokkelijker, daar in de voortdurende veeten de geoefende krijger overal welkom was. Zoo wordt het begrijpelijk, dat juist veel mannen van een goed gehalte naar den vazaldienst dongen, doch tevens de kloof tot het volvrije boerendom steeds grooter werd. Ook deed de uitbreiding van het aantal onvrije dienstmannen afbreuk aan het aanzien van den boerenstand. Want in die mate dat het voor den heer noodig en gebruikelijk werd zich van onvrije wapenknechten te voorzien, vormde zich uit deze mannen een gewapend „gevolg". En deze onvrije dienstmannen — de ministerieelen — komen door hun dienstverhouding steeds dichter bij de vrije vazallen te staan. Hierdoor werd

Digitized by Google

hun positie weliswaar verbeterd, maar de kloof tusschen vazallen en boeren werd natuurlijk dieper.
In de 11de eeuw kwam deze ontwikkeling tot stilstand. Keizer Otto III, zoon van een Grieksche vorstin, legde den grondslag voor een Westeuropeesch wereldrijk, dat in macht het Byzantijnsche op zij streefde. Dit keizerrijk was een herhaling van het rijk van Karel den Saksendooder, want opnieuw werd de keizer het middelpunt van alle macht. Zoo werd een heerschappij opgericht, die met de van ouds her bij de Germanen bekende vorstelijke macht, weinig gemeen had en op het despotisme der Romeinsche en Byzantijnsche keizers ging gelijken. Toch moet men er goed op letten — vergel. blz. 29 — dat ons woord „keizer" afkomstig is van den grondlegger van het Romeinsche despotisme, namelijk „Caesar", wiens naam als ons woord „keizer" wordt uitgesproken.
Het keizerrijk uit de eerste Middeleeuwen was tegelijk een militaire en een Kerkelijke staat, hetgeen men begrijpen zal als men bedenkt wat bij den hier ontwikkelden gedachtengang onder de drie begrippen *Kerk, adel* en *heerschappij* verstaan wordt; zijn macht was zoowel op den strijdvaardigen arm der vazallen, als op den invloed der geestelijkheid gegrondvest, waardoor juist deze nauwe verbintenis tusschen keizerschap en Rome tot stand kwam, die men met den besten wil ter wereld geen gelukkig toeval voor ons volk kan noemen.
Het zou ook verkeerd zijn om aan te nemen, dat dit keizerrijk met de onbeperkte heerschappij uit later eeuwen, den tijd van het zgn. absolutisme, te vergelijken is, maar toch was het grondbegrip der oude Germanen, dat elke volvrije, voorzoover hij landbezitter was, aan den opbouw der staatkundige leiding mee moest werken, vernietigd ten gunste van een macht, die zich gereed maakte haar onafhankelijkheid naar beneden toe door te zetten, al heeft zij ook toen haar doel nergens ten volle bereikt.
Terloops zij opgemerkt, dat dit uit vazallen en kerkdienaars opgebouwde keizerrijk veel weg heeft van bepaalde nomadenrijken uit vroeger eeuwen, die, zooals bekend, hoofdzakelijk met het zwaard en met geloofsbegrippen van boven af regeerden en wier bestuurs- en regeeringsinrichtingen niet tot bevordering der volkskracht zijn uitgedacht, maar tot een uitbuiting zonder genade.
Duitschland maakte in de 11de eeuw geweldige beroeringen mede.

Digitized by Google

Het geheele leven kreeg door het onweerstaanbare geweld waarmede de gedachten van het leenstelsel, begunstigd door keizer en Kerk, doordrongen, een andere richting. De oude gemeene vrijheid week bijna overal onmachtig terug, wat uit den aard der zaak ook natuurlijk was, want deze twee lieten zich niet vereenigen en de keizer had de macht. De gouwwetten werden ontbonden; geestelijke en wereldlijke heeren nestelden zich overal in het oude gouwgebied. De voormalige vrije gouwgenooten werden voor een groot deel onderdanen van bisschoppen, abten en graven, slechts aan een kleine minderheid gelukte het zich als rijksvrijen te handhaven. Steeds meer bepaalden de wapens, de ridderdienst, de rang in het rijksleger, den *stand* en niet meer zooals vroeger de *graad der vrijheid*. Reeds in het jaar 1024 bij de kroning van koning Koenraad II te Mainz, bepaalde de leendienst zoozeer de eer van den man, dat bij de rangorde voor het afleggen van den eed op den koning, enkele mannen uit den vrijen stand, die echter zonder leen waren, geheel achteraan stonden, dus nog achter de vazallen, d.w.z. de gewone ridders.
In dien tijd begint ook het bouwen van rotsburchten door bisschoppen en abten, door graven en heeren, om vanuit de veilige verschansing van den burcht de boeren te dwingen tot heerendiensten en overigens om zich de naburige burchtheeren van het lijf te houden. Welk een on-Germaansche, maar uitermate nomadische instelling met deze dwangburchten naar Duitschland kwam, heeft de schrijver in zijn boek: „Het Boerendom als levensbron van het Noordras" nader uitgewerkt. Tenslotte zij nog vermeld, dat in dien tijd de eigenlijke ontwikkeling van het stadsleven begint. Spoedig scheidde zich ook de stedeling meer en meer van den boer af en zag uit de hoogte op hem neer. Hiermede werden die eeuwen der Duitsche geschiedenis ingeleid, waarin de Duitschers zich ernstig inbeeldden, dat de landarbeid onwaardig was voor een vrij man. Het moest alles zoo komen als het gekomen is, n.l. dat adel en boeren als twee onverzoenlijke tegenstellingen tegenover elkaar stonden. Van de oude eenheid tusschen adel en boer, zwaard en ploeg, deze grondpeiler van het Germaansche leven, was zoo goed als niets meer overgebleven.

De eigenlijke adellijke standsbegrippen zijn dan ook eigenlijk pas in de 10de eeuw ontstaan! De aanleiding hiertoe gaven de voortdurende brandschattingen en verwoestingen der Hongaren, die

Digitized by Google

langs de Donau als nomaden leefden en van tijd tot tijd geweldige rooftochten in Duitschland ondernamen. Tegen zulke plotselinge aanvallen van een licht bewegelijk ruitervolk waren de langzame troepen der vrije Germanen niet opgewassen, reeds daarom niet, omdat bij de Saksen destijds alleen het strijden te voet als een den vrije waardige krijgsdienst gold. Koning Hendrik I schiep naar het voorbeeld van de Frankische ridderlegers — die ook door aanvallen van nomadenvolken ontstaan zijn, n.l. de Arabieren in het Zuid-Westen van Frankrijk — uit het voetvolk der Saksen en der overige Duitsche stammen een ruiterij, die later die der Hongaren evenaarde. Daarmede heeft echter Hendrik I een vorm van het krijgswezen in Duitschland den weg gebaand, die de oude volksvrijheid moest verzwakken en metterdaad verzwakt heeft.

Kon tot nog toe elke vrije zonder moeite het weergeld en de wapens voor den heerban opbrengen, nu werd dit anders. De vele burgeroorlogen onder de opvolgers van Hendrik I maakten den wapendienst te paard spoedig tot zulk een last, dat de minderbemiddelde vrije de daartoe benoodigde onkosten niet meer kon dragen. Daarmede begon de tijd der ontheffingen van den krijgsdienst en het volksleger veranderde langzamerhand in een vazallenleger; waarbij het voortdurend onder de wapenen verkeerende vazallenleger steeds meer gewaardeerd werd, omdat deze ridders niet alleen uitmuntend in den wapendienst thuis waren, maar ook ieder oogenblik ter beschikking stonden, wat bij de voortdurende twisten der grooten van dien tijd om voorrechten en om andere dingen geen geringe rol gespeeld heeft. In dezelfde mate waarmee zich de ridderlegers doorzetten, verloor ook de vroegere krijgsdienst te voet aan eer. Meer en meer werden de woorden krijgsman en ridder van gelijken inhoud. Uit het volksleger werd een ridderleger geboren. Had de Germaansche vrije nog ploeg en zwaard als eenheid en als een waardig symbool voor den vrije gekend, nu werden deze beide gescheiden. Het werd gebruikelijk om van een „Wehrstand (ridderstand) en een „Nährstand" (boerenstand) te spreken. Hiermede was de weg gebaand voor een ontwikkeling die gezien den aard der Germanen onvermijdelijk tot de boerenoorlogen in later eeuwen voerde, en na hun mislukken even onvermijdelijk het absolutisme in de hand werkten. Deze Duitsche adel had met de begrippen *der Germanen*

Digitized by Google

over den adel niet alleen geen enkel ding gemeen maar stelde integendeel de dingen op den kop [1].
Had de Germaansche vrije tot zijn adel opgezien, omdat diens geslachten werkelijk zedelijk, geestelijk en lichamelijk op het allerhoogste peil stonden, na de mislukking der boerenoorlogen moest het nageslacht van deze eertijds vrije Germaansche boeren met knoet en wapengeweld neergehouden worden, opdat de op uiterlijkheden en niet op prestatie gegrondveste Duitsche adel zijn heerschappij staande kon houden. [2]
Toch had de hier beschreven ontwikkeling in Duitschland ook zijn goede zijde. Want zonder dit in zijn innerlijke wezen eigenlijk on-Germaansche keizerschap had de Germaan nooit een duidelijke voorstelling van een Duitschen staat gekregen, hadden op zijn minst de Germanen aan de roover-invallen der Aziatische nomadenhorden nooit een einde kunnen maken. Uit eigen innerlijke beweging had de Germaan zijn staat wellicht niet kunnen scheppen, omdat hem juist de bekwaamheden voor een rechtvaardig zelfbestuur en de kijk op den innerlijken bouw van een staat hem belemmerden, de uiterlijke voorwaarden van elk staatkundig leven met die helderheid en doelbewustheid, die voor deze vragen nu eenmaal noodig zijn, te omvatten. Dit is ook wel de reden waarom de Germanen zich zeer zeldzaam of nooit in hun kernlanden als statenstichters getoond hebben en wel in hun randgebieden. De oorzaken daarvoor zijn wellicht daarin gelegen, dat de Germanen overal waar zij zich als een kaste boven een bevolking van een ander ras stelden en hun gave voor zelfbestuur slechts voor een kleinen kring diende — die zich echter tegenover de onderworpen stammen als een rechtvaardige leiding voordeed — hun aandacht voornamelijk op dingen buiten den staat richtten. In elk geval is het een opvallend maar onweerlegbaar

---

1) Dit moest duidelijk zijn, voor alle rassenkundigen, die den Duitschen adel der middeleeuwen voor hun gegevens over het zieleleven van het Noordras willen gebruiken.

2) De Zweden waren in dit opzicht gelukkiger door het lot bedeeld. In het heldengeslacht der Wasa's vonden de boeren nog oud echt Gothisch adeldom — de Wasa's, in 't bijzonder de bekende Gustaaf Adolf, beroemden zich erop van Gothische afkomst te zijn — dat hen in den strijd tegen vreemden adel, meest van Duitsche afkomst, leiders ter beschikking stelde. Daardoor verhinderden de Wasa's dat de Zweedsche boer onder den druk van een adellijke kaste geraakte. Vandaar ook de bundel korenaren in het wapen der Wasa's en hun wapenspreuk: Alles door God en de Zweedsche boeren.

Digitized by Google

feit, dat de krachtigste staatsbesturen der Germanen in de Nieuwe Geschiedenis op kolonialen bodem ontstaan zijn, bijv. Oostenrijk, Pruisen, Engeland en nog eenige. Daarentegen hebben de Germaansche kernlanden, zooals het heden nog overwegend Germaansche Noordwest-Duitschland geen eigenlijke Germaansche staatslichamen van beteekenis voortgebracht, maar wel is het opmerkelijk, dat het bloed der staatslieden van andere Duitsche landen Germaansch was; Treitschke vestigt er bij gelegenheid de aandacht op, dat bij iederen „Duitschen" staatsman van eenige beteekenis, meestal een zijner ouders, minstens een der grootouders van Neder-Saksen — dus in het algemeen van boerenbloed afstamt. De aardrijkskundig, economisch, naar het bloed op rechte wijze gevormde, van onder naar boven en van boven naar onderen juist verdeelde, alsook naar buiten duidelijk omlijnde, doelbewust geleide *Germaansche staat der Germanen* moet ook heden nog geschapen worden. Moge ook de Pruisische staat van het Huis Hohenzollern dit doel reeds zeer nabijgekomen zijn [1]), tenminste in zijn grondgedachten, toch was ook deze staat verre van volkomen, daar de door Baron vom Stein begonnen vernieuwing wel het Germaansche begrip over zelfbestuur in den Pruisischen staat poogde te verwezenlijken, maar deze poging niet in deze richting verder gestuwd heeft. Het doel, den Germaanschen Staat der Germanen of, wat hetzelfde is, den Duitschen Staat der Duitschers te scheppen, bevindt zich nog voor ons en moet nog door ons nageslacht bereikt worden. Dit is het Derde Rijk, waar wij vol vertrouwen op hopen en waarnaar wij streven. Voorloopig hebben wij nog niet eens den eisch vervuld, die E. L. Jahn in korte woorden wist samen te vatten: Staat is het fundament van een volk, de zichtbare uiterlijke bevrediging van het volksdom.

Alles bij elkaar kunnen we zeggen: In die mate als in den loop der eerste duizend jaren onzer tijdrekening bij de Duitschers een duidelijk staatsbeeld ontstaat, worden hun oude begrippen over den adel vervangen door geheel nieuwe. Aanleiding daartoe boden, van buiten af de omstandigheden, inwendig d.w.z. in zedelijk opzicht het Christendom, dat het begrip van een op goddelijke voorvaderen stammenden adel niet meer dulden wilde, noch dul-

[1]) Ook de door de eerste koningen uit het Huis Wasa, met inbegrip van Gustaaf Adolf II, gestichte Zweedsche Staat kon in menig opzicht hier genoemd worden.

Digitized by Google

den kon. Dientengevolge begint het door de keizersgedachte beheerschte tweede tijdperk van duizend jaren met een voor den Duitschen mensch in wezen geheel nieuw begrip van den adel. Van dezen christelijken Duitschen adel na het jaar duizend onzer Duitsche geschiedenis is de nu bekende adel afkomstig, maar niet van den heidenschen Germaanschen adel, al mag dan ook het bloed van dezen heidenschen Germaanschen adel voor een goed deel in den christelijken adel bewaard gebleven zijn. Men begrijpt nu wel, hetgeen de schrijver op blz. 22 zei, n.l. dat het verband tusschen het ras en de Duitsche geschiedenis ons met het oog op de ontwikkelingsgeschiedenis van den Duitschen adel tot een tegenstrijdigheid voert, die men eerst overwint, als men zich de in de levensopvatting (hoewel minder in het bloed) bestaande tegenstelling tusschen den heidenschen en den christelijken adel der Germanen duidelijk voor oogen stelt.

Digitized by Google

III.

Wegen en mogelijkheden om een nieuwen adel te vormen

Wie het SUCCES wil, moet ook de MIDDELEN aanvaarden.

Wat den Duitschen mensch ontbreekt, is een echte adel in oud-Germaanschen zin. Op de een of andere manier moeten wij tot deze Germaansche opvatting over den adel terugkeeren. Sedert we een wetenschappelijk goedgefundeerde erfleer bezitten, is het zedelijk recht van elk op uiterlijkheden en niet op bloedwaardige erfmassa opgebouwd standsverschil en de daarmee samenhangende standsvooroordeelen uiteengevallen. Den in het denken over de erfwaarde gerijpten mensch van onzen tijd doet het lachwekkend aan, wanneer de drager van een adellijken naam tegelijkertijd een drager van erfelijke minderwaardigheid in lichamelijk of geestelijk opzicht is. Zoo heeft ons juist de nieuwste en meest vooruitgeschreden tak der wetenschap, de natuurwetenschap, wegen geopend, die op een bepaalde wijze weer naar de moraal van onze Germaansche voorvaderen terugleiden. Want hun moraal berustte op de erkenning van de ongelijkheid van het menschdom en tot deze erkenning keert de natuurwetenschap weer terug. Feitelijk is het daarbij van geen beteekenis of de Germanen aangaande de bijzonderheden der erfelijkheid en de erkenning van haar oorzaken op den juisten weg waren, of niet.

Willen wij een nieuwen Duitschen adel, in zijn eigenlijk wezen op de Germaansche begrippen over adel vestigen, dan moeten wij in de eerste plaats de uit de Middeleeuwen afkomstige beslist on-Germaanschen vorm van onze adellijke *kaste* weer terugleiden tot den oorspronkelijken Germaanschen vorm, n.l. de op grond van zijn *innerlijke* waarde uitverkoren adel als deel van het volk! *Onze nieuwe Duitsche adel moet weer een levende bron van hoog ontwikkelde leidersnaturen worden.* Hij moet over de middelen beschikken die het beste bloed erfelijk vasthouden, minderwaardig bloed afstooten en de mogelijkheid tot opname van nieuw-ontdekte begaafden uit het volk ieder oogenblik ver-

Digitized by Google

zekeren. Het is in elk geval van belang, dat bij de Germanen adel niet enkel en alleen een aangelegenheid van het bloed is geweest, maar ook een begrip, dat van andere omstandigheden afhankelijk bleef, die voor ons hier een rol spelen. De bewijzen voor hetgeen nu volgt kunnen heden reeds voor een groot deel uit de resten van het oude Germaansche recht afgeleid worden. Waar hiaten optreden of deze niet geheel duidelijk zijn, kan het ontbrekende langs twee wegen aangevuld worden, ten eerste uit de oude Indogermaansche oorkonden, waarvan de dikwijls treffende overeenkomst met de Germaansche rechtsoorkonden ons met verbazing vervult en die de veronderstelling mogelijk maken, dat de bronnen van het Germaansche recht die ons ontbreken aan de Indogermaansche gelijk of overeenkomstig zijn geweest, ten tweede kunnen ons de bekende landrechten der Germaansche stammen uit de Middeleeuwen van groot nut zijn. Het blijkt, dat er zonder twijfel een geschiedkundig verband bestaat in de ontwikkeling van al deze rechten, waardoor het mogelijk is, met behulp van de vergelijkende rechtswetenschappen van oud-Indogermaansche rechtsoorkonden en Germaansch landrecht uit de Middeleeuwen, om behoedzaam het ontbrekende of onduidelijke in de ontwikkelingsgeschiedenis der tusschenliggende rechtsvormen aan te vullen of begrijpelijk te maken.
De Germaansche edelman — bij de Indogermanen was het evenzoo — leidde zijn afkomst van een goddelijken voorvader af, wiens bloed — kiemmassa — door de nakomelingen in den reinsten toestand verder gegeven moest worden. Deze doorreiking van het bloed was zinnebeeldig gekoppeld aan het eeuwig brandende *haardvuur*. Dit haardvuur dat voortdurend onderhouden moest worden, stelde in zekeren zin de zichtbare ziel van de geheele wereldbeschouwing voor; hiertoe behoorde ook het dak en het huis, als de beschutting van het vuur. Bij het huis behoorde het *geslacht,* dat de gedachte aan het leven wakker hield.
In onze taal is het begrip „huis" voor „geslacht" bewaard gebleven: we zeggen b.v. het Huis Habsburg en bedoelen daarmee de Habsburgers, of we zeggen: „ik en mijn heele huis" en bedoelen daarmee ons geslacht.
Huis, haardvuur en *geslacht* waren voor de Germanen *begrippen, die een eenheid vormden.* Wilde men de levensvatbaarheid van deze eenheid onderhouden, dan moest ook de voeding van allen verzekerd zijn, vandaar dat een bepaald landbezit als maatstaf

Digitized by Google

voor deze levensvatbaarheid werd aangenomen. Hoe nauw daarbij het landbezit in het bovengenoemde begrip werd betrokken blijkt ten volle hieruit, dat tot ver in de Duitsche geschiedenis — ja, tot in de 19de eeuw was dit gebruikelijk — landaankoop pas rechtsgeldig werd met het dooven van het oude haardvuur en het opnieuw aansteken door den kooper.

De wezenlijke kern van deze inrichting, die het landbezit onmiddellijk met godsdienstige voorstellingen en met het geslacht verbindt, maakt geen onderscheid tusschen den Germaanschen edele en den Germaanschen volvrije. Bij beiden — evenals bij de Indogermanen — heerscht ook de opvatting, dat een dergelijke schepping, die uit godsdienstige en levenswettelijke voorstellingen ontstaan is, slechts het huwelijk met één vrouw dulden kan; waar ons over het gehuwd zijn met meer dan één vrouw bericht wordt, gaat het klaarblijkelijk steeds om meer dan één haardvuur, d.w.z. meerdere huisgezinnen; het is den schrijver tenminste niet bekend, dat meerdere wettige vrouwen van gelijke geboorte onder één dak samenleefden. Anders staat het echter met de vrouwen van ongelijke geboorte, wier positie als bijvrouw echter de eereplaats der huisvrouw niet beïnvloedde.

Het schijnt dat er tusschen den Germaanschen edele en den Germaanschen vrije wel een verschil heeft bestaan in de manier waarop het grondbezit werd geërfd. Dit is een punt van belang. De gewone vrije heette bij de Germanen: *boer,* omdat dit begrip onmiddellijk met de woning, het „huis" samenhing, waarvan hij het hoofd was; Ohd. bûr = woning, huis, een woord dat in het Duitsch in Vogelbauer (vogelkooi), behouden bleef (volgens Heyne en Weigand). *Omdat de volvrije burger en daarmee de volwaardige rechtsgenoot in het ding (thing) slechts het landbezittende hoofd van een huisgezin was,* valt op te maken, dat het woord „boer" een eerenaam en de uitdrukking voor de persoonlijke vrijheid was. Dit is van belang, omdat daaruit duidelijk blijkt, hoe zeer na het jaar duizend de dingen op zijn kop gezet werden, toen juist met het woord boer, het begrip der onvrijheid verbonden was. Van Germaansch standpunt bezien is de uitdrukking „onvrije boer" in tegenspraak met zichzelf. Bepaalde lieden zouden dit feit gaarne willen tegenspreken door er op te wijzen, dat de Germaansche edele vrij is geweest, de Germaansche boer daarentegen hoorig.

Voor de aanhangers van deze richting, die hoofdzakelijk in de

Digitized by Google

kringen der volkshuishoudkundigen te vinden zijn, kan een verwijzing naar de ontwikkelingsgeschiedenis van Holstein dienstig zijn, waar de Oudgermaansche gebruiken zeer lang bewaard gebleven zijn. Op den landdag te Oldesloe in 1392 kwamen voor de laatste maal vrije boeren als gelijkgerechtigen op de landsvergadering met den adel en de geestelijkheid bijeen, bij welke gelegenheid nog over de bloedwraak gehandeld werd. Bij deze vergadering zijn voor het laatst boeren opgetreden. Later hoort men niets meer van hen. Zij verdwijnen in het duister der lijfeigenschap. In plaats van de oude volksdagen komen de *landdagen* der stenden.

Daar nu het huis en het hiermede verbonden gezin, met inbegrip van de volledige rechtsvrijheid, het kenmerk van het Germaansche boerendom zijn, had het land van zoo'n Germaanschen boer geen grooteren omvang, dan voor de verzorging van zijn gezin noodig was. Tot een gezin behoorden in dien tijd ook ongehuwde familieleden en het dienstpersoneel; het was dus meestal beduidend grooter dan een gezin in dezen tijd. [1])

Daarom werd aan de Germaansche boeren de grond in een grootte toegedeeld, die de voeding van het gezin verzekerde, maar niets gemeen had met een versnippering van den bodem.

De standaardeenheid van het bezit is de hoeve of het *„los"*, het *„woonland"* of het *ploegland*. Overal verstond men onder deze eenheid het *bouwland,* dat gemiddeld voor het *onderhoud van een gezin noodzakelijk was* en juist daarom niet overal van gelijke oppervlakte kon zijn, en alleen streeksgewijze een vaststaande oppervlaktemaat betrof.

Daarnaar richtte zich gewoonlijk ook het aandeel in het gemeenschappelijk gebruik van de onbebouwde „mark". (*von Amira,* Grundrisz des germanischen Rechts.)

Waar nu de Germanen niet in afzonderlijke hoeven, maar in dorpsgemeenschappen woonden, vormden de boeren uit dezelfde plaats een *markgemeenschap.* Deze markgemeenschap had in bepaalde gevallen het recht, den grond met het oog op het te

---

[1]) Deze vorm van het Germaansche boerendom is tot heden nog in de oude beteekenis bewaard gebleven bij de zgn. Kurische koningsboeren in Kurland (Letland) en in een nog ouderen vorm bij de 28 boerenhoeven op het eiland Rund in de Golf van Riga, waar bovendien nog zeden en gewoonten bestaan, die we alleen nog uit het oude Germaansche recht kennen; vgl.: Ziercke, W. in „Mecklenburgische Monatshefte", Februari en Augustus 1927.

Digitized by Google

beploegen land opnieuw te verdeelen, blijkbaar, als door bepaalde omstandigheden deze maatregel aanbevelenswaardig leek. We kennen de oorzaken niet, die er toe leidden het ploegland opnieuw te verdeelen, we mogen echter aannemen, dat dit zelden voorkwam en slechts bij bijzondere noodzaak; de kleinste omvang van een ploegland kon nooit geringer worden, dan voor het onderhoud van het geslacht, waaraan het ploegland toebedeeld was, noodig bleek. In dit opzicht is er een groot verschil tusschen de Germaansche markgemeenschap en het Russische *mir*, dat we in een volgend hoofdstuk nader leeren kennen.
Het Russische mir laat de noodzakelijke levensbehoeften van een huisgezin buiten beschouwing en slaat slechts acht op den landhonger van den enkeling, om het even of het toegewezen land den betreffende en zijn gezin kan voeden of niet. Daartegenover was de *Germaansche markgemeenschap een gemeenschap van gezinshoofden;* hun besluiten over een nieuwe verdeeling van het ploegland kwamen daarom alleen voort uit de belangen der gezinnen. Omdat het gezinshoofd tegelijkertijd steeds ook het hoofd van het in zijn huis wonende geslacht was, wordt het begrijpelijk, dat elke nieuwe verdeeling van den grond steeds sibbengewijze plaats vond. Daarin zijn alle Germaansche overleveringen gelijkluidend en stemmen tevens overeen met de oud-Indogermaansche overleveringen op dit gebied, met inbegrip van het feit, dat zoo mogelijk slechts een derde deel van het veroverde land van een onderworpen volk voor de eigen bouwgronden in beslag genomen werd.
Een zeer duidelijk voorbeeld hiervan is de landverdeeling van Odoaker, den koning der Oost-Goten, in Italië. Daar ons de bronnen uitdrukkelijk vermelden, dat de Oost-Goten op deze landgoederen volgens hun eigen rechtsopvattingen leefden, behoeft men er niet aan te twijfelen, dat wij hier daadwerkelijk met een oud-Germaansch gebruik te doen hebben; nog afgezien daarvan, dat ons over Ariovist en de Sueven hetzelfde vermeld wordt.
Wie dezen samenhang slechts ten deele kent, weet, dat alle verklaringen, die aan de Germanen een soort grondcommunisme toedichten, met de feiten geen rekening houden. Zeker, de Germaan kende geen grootmoedigheid in den zin van het vrije persoonlijke gebruik van bodem; deze bodemgebondenheid ontsproot echter niet aan een communistische denkwijze, doch heel een-

Digitized by Google

voudig uit het feit, dat de bodem in het godsbegrip en de hiervan afgeleide geslachtsbegrippen betrokken werd en daarbij behoorde als het dak bij het huis. Voor de Germanen was de bodem slechts een noodzakelijke schakel in de naar levenswetten en godsdienstige gezichtspunten opgebouwde *eenheid der sibbe* en het ware hem onbegrijpelijk voorgekomen, den bodem, dien hij voor den landbouw benutte, onafhankelijk van zijn geslacht te zien. De Germaansche adel nu schijnt onafhankelijk te zijn geweest van den dwang door een gemeenschappelijk besluit; d.w.z. hij behoefde zijn grond bij een nieuwe verdeeling niet ter beschikking te stellen. Niet dat de adel ook in de gelegenheid was, zich naar believen land toe te eigenen en het naar goeddunken te vererven. Wel echter schijnt het, dat een Germaansch adellijk geslacht over *erfbezit* beschikte, dat onafhankelijk van de markgemeenschap onverdeeld verder geërfd werd. In ieder geval stamt ons woord „adel" van een dusdanig erfbezit af. Volgens *Heyne* beteekent n.l. ons woord „adel" oorspronkelijk niets anders als de *gemeenschap der landbezitters* (beter ware wel: gemeenschap der erfgoedbezitters, Mhd. adel; Ohd. adal; bij de klankverschuiving naar het Ohd. uodal = erfbezit). Weigand heeft de volgende afleiding: Ohd. uodil, uodal; Oudsaks. odil; Angelsaks. aedel; Oud-Noorsch odal = *erfgoed* of *heem*. Bij *von Amira* vinden we: „erf- of stamgoederen waren het oud-Noorsche odal (overigens in het Noorden = wat echt eigendom is), het Angelsaks. edel (tot ongeveer 900), het Oudsaks. ôdhil en Ohd. uodal en waarschijnlijk het Friesche ethel in zijn vroeg-Middeleeuwsche gedaante. Bij enkele woorden was niet slechts de persoonlijke bevoegdheid van den eigenaar beperkt, maar was ook aan de mannelijke leden van den stam het recht op het goed toegekend, b.v. bij het Noorsche ódal en bij het Angelsaks. edel. Ondeelbaarheid en vererving van het stamgoed op de oudste zwaardmagen toonden weer dien vorm van het erfgoed, die in het begin der Middeleeuwen in Noord-Duitschland als „hantgemahele" en in het Ssp. als „hantgemahl" van volvrijen en in den regel van lieden van ridderlijke geboorte optreedt...... Wederom maakt het Noorsche recht en wel het Westnoorsche reeds in de Middeleeuwen verschil tusschen dengene, die een stamgoed (ódal) erft, of die dit in uitzicht heeft, in holdr (= held, flink man) en den gewonen oud- of gemeenvrije (ook bonde geheeten). Ook bij de Angel-Denen uit de 10de eeuw bestond een verschil in waarde tusschen

Digitized by Google

hold en bonde, dat eveneens op bezitsverhoudingen berustte." Hieruit blijkt ten eerste, dat het woord adel van een Germaansch gebruik afgeleid is, dat aan een geslacht een onvervreemdbaar en ondeelbaar „erfbezit" toekende, waarvan het vruchtgebruik in den regel aan den oudsten of — blijkbaar — aan den flinksten zoon (holdr = held) voorbehouden bleef. Aan de erfenis was ook verbonden de *plicht tot een huwelijk* en de begrippen: *erfbezit, adel* en *monogaam huwelijk* schijnen zoozeer een eenheid gevormd te hebben, dat b.v. tot op heden in het IJslandsch de aanduiding „adhalkona" voor de huisvrouw bewaard is gebleven. Met andere woorden: adel was bij de Germanen een begrip, dat het bezit betrof en wel klaarblijkelijk tot het in stand houden en vermeerderen van kostbare bloedwaarde. Wij zullen zien, dat deze Germaansche opvatting van den adel nog het langst in Engeland bewaard is gebleven. [1])

Laten we ons eens het volgende indenken: In een streek of in een land bestaan een vast aantal erfgoederen. De erfopvolging op elk erfgoed is telkens slechts voor één zoon mogelijk, die tegelijkertijd door bewezen prestaties zich deze onderscheiding waardig toonen moet. Met het aanvaarden van de erfelijke bezitting, verbindt zich de *plicht tot een huwelijk,* overeenkomstig de hiervoor ontwikkelde gedachten, dat het heilige haardvuur steeds door hetzelfde bloed behouden moet blijven. Aan deze huwelijksgedachte is verbonden monogaam huwelijk op het erfelijk bezit en de voorstelling, dat het bloed van den voorvader zoo rein mogelijk op het nageslacht over moet gaan, dus uitsluitende beoordeeling van den echtgenoot met het oog op het nageslacht, d.w.z. teelt. Met andere woorden: Op het erfgoed kwamen alleen de besten uit het jonge geslacht tot een huwelijk en werden daarmee de stichters van het komende geslacht. Deze besten vormden dan den eigenlijken adel, terwijl hun broers en zusters, zoover zij niet eveneens op een erfgoed tot een huwelijk kwamen, vermoedelijk niet meer tot den eigenlijken adel gerekend werden,

---

[1]) Het verband tusschen grondbezit en adel in de beteekenis van gezinshoofd op een erfgoed spreekt voor Engeland heel duidelijk uit den daar gebruikelijken adellijken titel „Lord"; Angels. hlaford; d.i. oorspronkelijk broodheer, broodbewaarder, van hlaf, Laib, brood en weard, waard, wachter, bewaarder. Daarmeeovereenkomstig: Lady; Angels. hlafdige, broodmeesteres, brooduitgeefster, van hlaf = brood en dige, waarschijnlijk verwant met het oud-Zweedsche degja, deja = uitgeefster, beheerster. (Vergel. Dieckhoff, Das englische Adelsrecht, Berlin 1930).

Digitized by Google

hoewel zij natuurlijk naar het bloed van den adel afstammen. Over het algemeen trouwden de zonen zonder erfdeel niet of zij moesten zich buitenslands een huwelijksmogelijkheid verschaffen. Aan zulke niet-ervende zonen dankt b.v. het Noormannenrijk op Sicilië zijn ontstaan; de stichters hiervan en de door hen in het land geroepen Noormansche adel waren zulke uitgeweken nazaten der Noormansche edelen uit Noord-Frankrijk: dit verschijnsel is volkomen gelijk aan den „Reislauf" (op reis gaan) der niet-ervende Zwitsersche boerenzonen. Het ongetrouwd blijven der niet-ervende zonen bleef hier en daar tot in de 19de eeuw, in zwang; deze zonen heeten bij den adel „jonker", bij de boeren „oom" [1]).

Waren op de Germaansche bezittingen de volwaardige echtverbintenissen doorgaans beperkt in aantal, toch kwam steeds het beste uit de jeugd tot vermeerdering; deze besten behoefden zich uit den aard der zaak ook geen zorgen over het aantal hunner kinderen te maken, ja, een talrijk nakroost schijnt zelfs plicht geweest te zijn. Zoo werkten de erfgoederen als filters, die het bloed der afzonderlijke geslachten tot steeds hoogere volmaaktheid uitzeefden. Daarmee wordt het verklaarbaar, dat de Germaansche adel bij eenige stammen tot een zuivere volbloedteelt kwam, die principieel geen vreemd bloed in het adellijke geslacht binnenstroomen liet [2]).

Van bijzondere voorrechten van den adel op het een of andere gebied hooren we niets. De in de kringen der volkshuishoudkundigen dikwijls voorkomende opvatting, dat de Germaansche boer aan den adel onderdanig was, zooals een hoorige aan zijn landheer, is uit het Germaansche *recht* nergens aan te toonen. Zelfs wanneer we slechts een heel los verband tusschen landheeren en hoorigen aannemen, zou het eigenaardige — men zou haast zeggen: volmaakt sociale — Ding (Thing) — recht van den Germaanschen boer niet te verklaren zijn. Von Amira zegt b.v.: „De Germaansche oergrondwet ruimde geen plaats in voor heerschersgeweld van enkelingen. *Het staatshoofd was de Landsvergadering.* Buiten haar en de vergadering van honderd waren

---

1) In een gezonde nieuwe staatsorde moeten deze niet-ervende zonen der landbezitters de eigenlijke en nooit opdrogende vernieuwingsbron voor de beroepen buiten den landstand zijn.

2) Hierover nader, vgl. Darré: Het Boerendom als Levensbron van het Noordras, hoofdstuk IX en X.

Digitized by Google

er geen andere staatsbestuurders dan ambtenaren, die door de „landsvergadering" gekozen werden...... Bepaalde grondlijnen vinden we bij het Germaansche koningsschap in denzelfden vorm terug, *b.v. de persoonlijke verantwoordelijkheid van den koning voor zijn functies. Anderzijds ontbreekt den Oudgermaanschen koning elke zelfstandige wetgevende macht. Hij heeft in de landsvergadering geen beter stemrecht dan de eerste beste vrije boer."* Naar Germaansche opvatting was elk voorrecht steeds enkel en alleen een belooning voor volbrachte of te volbrengen plichten en ook dan nog evenredig aan den omvang der plichten, niet echter naar den maatstaf van een door niemand gevraagde prestatie. De Germaan was doordrongen van de gedachte: Macht is alleen dan recht, wanneer zij dienst beteekent [1]).

Wanneer dus de volkshuishoudkunde het standpunt vast wil houden, dat de Germaan landheer was, dan kan zij haar bewering alleen dan volhouden, als zij de Germaansche boeren te zamen met de Germaansche edelen tot landheeren stempelt. Maar dat heeft geen zin, omdat het bij de landheerentheorie in de volkshuishoudkunde slechts daarom te doen is, tusschen de Germaansche edelen en de Germaansche boeren een deelstreep te trekken, met het doel, dat men de edelen tot landheeren, de boeren tot pachters maakt. Daarmee poogt men te verklaren, waarom de uitbreiding van het leenstelsel de oude gemeene rechten en vrijheden der Germaansche boeren vernietigd heeft en in een christelijke grondheerschappij veranderde.

In het voorafgaande hoofdstuk zagen wij echter, dat deze dingen veel eenvoudiger te verklaren zijn. Bovendien is de landheerentheorie der volkshuishoudkunde in tegenspraak met de rechtsgeschiedenis, de kolonisatiegeschiedenis en ook met het woord „boer" zelf, zooals op blz. 51 uitgelegd werd. Veel dichter bij de waarheid komt een veronderstelling die b.v. E. Mayer in zijn onderzoekingen over den oer-Germaanschen adel naar voren bracht, dat n.l. de Germaansche boeren ontstaan zijn uit de jongere zonen der Germaansche adellijke geslachten, die een gezin mochten stichten, maar toch aan den stam van den oudsten zoon, in zekeren zin ook zijn nageslacht, ondergeschikt bleven. Wij vatten nu samen: Door het geven van erfgoederen, die door

---

1) Een uitstekende verklaring van de grondgedachten van het Germaansche recht, biedt Merk: Vom Werden und Wesen des deutschen Rechts, Langensalza 1926.

Digitized by Google

den erfgenaam slechts na bewezen geschiktheid verkregen werden en waarvoor huwelijkswetten met een bepaalde teeltopvatting golden, werd bij de Germanen het bewezen leidersbloed niet alleen vastgehouden, maar het werd ook vermeerderd en dus bewust geteeld. Van bijzondere voorrechten bij den adel is niets te bespeuren, zoodat men niet van een adellijke kaste kan spreken. *De Germaansche adel schijnt in den grond van de zaak niets anders geweest te zijn, dan de uit het fundament der, met de wereldbeschouwing overeenstemmende, erfelijke ongelijkheid van het menschdom opgebouwde indeeling van het volkslichaam naar bloedstammen met verschillenden aanleg, met als doel een uitgebreide voorraad van goede erfmassa's voor het kiezen van geschikte leiders.* Het Germaansche volkslichaam was daarom in het raam van zijn toenmalige taak een volledig ingedeeld geheel, dus een echt levend bouwsel, met levendigen inhoud en een doelmatige indeeling.

Al gold de wet: „Gelijk recht voor allen"[1]), toch werd niet van allen hetzelfde geëischt, maar van ieder datgene, wat men op grond van zijn erfelijken aanleg van hem verwachten mocht.

Van deze Germaansche grondgedachte moeten we uitgaan, als we een nieuwen adel voor ons volk willen scheppen.

De schepping van een nieuwen adel op grond van erkende erfbezittingen is heden ten dage reeds in een Europeeschen staat ten uitvoer gebracht, n.l. in Hongarije. Het is de Rijksbestuurder Horthy, die dit volbracht. Voor ons is van belang, dat het succes van Horthy op dit gebied, ons de zorg ontneemt of het zin of doel heeft, de Oudgermaansche begrippen omtrent den adel weer in een nieuwerwetsch gewaad te doen herleven. Horthy heeft in elk geval bewezen, dat deze weg begaanbaar is. We willen eerst eens zien, hoe Horthy zijn doel bereikte.

Horthy wilde in de eerste plaats tegenover de ontwrichting van het Bolsjewisme, dat Hongarije bedreigde, een andere gedachte stellen. Het Bolsjewisme is in zijn diepste wezen niet anders dan een Tartaarsch Marxisme, d.i. een nieuwerwetsch nomadendom. Het Bolsjewisme is eigenlijk, hoewel aanvankelijk met andere middelen, precies hetzelfde wat de aanvallen der nomaden als de

---

1) „Gelijk recht voor allen" gold in de eerste plaats voor de Germaansche vrijen onder elkaar in hun verschillende trappen binnen de rechtsgemeenschap.

Digitized by Google

Hunnen, Hongaren, Tartaren, Turken enz. op het Germaansche Europa steeds zijn geweest. Horthy stelde tegenover dezen roofzuchtigen en verwoestenden geest van het Bolsjewisme de gedachte: vaderland, bodem en bloed; het kwam in de eerste plaats aan op de bodemverbondenheid der Hongaren; hiermede werd de oude nomadische geest der Hongaren vervangen door een Germaanschen. Daarbij was het ook verantwoordelijkheidsgevoel voor de toekomst, toen Horthy er voor zorgde, dat het Hongaarsche volk in rijke mate leidersgeslachten tot zijn beschikking had; misschien was hij zich ook bewust, dat de oude Hongaarsche adel wat zijn aantal betreft niet meer in staat was, den zelfstandig geworden Hongaarschen staat in de toekomst van een groot aantal leiders te voorzien.

Treitschke zegt ergens, dat in de lotgevallen van een volk per slot van rekening niet zoozeer de kennis beslist als wel het *karakter*, d.w.z. de vastheid van karakter bij den mensch. Op grond van een dergelijken gedachtengang besloot Horthy, dat de wereldoorlog van 1914—1918 geleerd had, dat de frontsoldaten, die vier lange oorlogsjaren doorstaan hadden, ongetwijfeld een keur uit het volk vormden, wat vastheid van karakter en bruikbaar leiderschap betreft; hij meende in elk geval geen fout te begaan, wanneer hij trachtte het nageslacht van deze frontsoldaten zoo talrijk mogelijk voor het Hongaarsche volk te behouden. Hij bracht de beproefde frontsoldaten uit den wereldoorlog bijeen — en wel zonder onderscheid officieren, onderofficieren en gewone soldaten — in een „Heldenbond". Elk lid van dezen heldenbond werd met een klein landgoed, een zgn. helden- of adelsdomein beleend. De tegenprestatie van den beleende, zoowel tegenover den heldenbond als tegenover den staat als beschermheer van den heldenbond, bestaat echter niet in geldelijke of andere economische waarden, maar uitsluitend in zedelijke verplichtingen.

In de eerste plaats moet de beleende door een onberispelijk leven aan het Hongaarsche volk een leidend voorbeeld geven, verder in trouw aan het vaderland uitmunten en ook in zijn huis dezen geest aankweeken; ten slotte door het huwelijk met een onberispelijk meisje er voor zorgen, dat hem een talrijk, gezond en waardevol nakroost geboren wordt.

Met deze maatregelen hoopt Horthy „uit die laag der bevolking, die ongetwijfeld de meest waardevolle en gezonde is een nieuwen

Digitized by Google

stand in het leven te roepen, waaraan ieder een voorbeeld kan nemen en die de deugden van het Hongaarsche ras onvergankelijk onderhoudt". Aan de adeldomeinen is een *adeltitel* verbonden, die alleen voor den beleende geldt; hierbij volgde Horthy klaarblijkelijk het Engelsche gebruik. Het *adeldomein* behoort tot het *adelkapittel,* waaraan ook de beleende gehoorzamen moet. Het adelkapittel regelt o.a. de erfopvolging op de adeldomeinen; erfgenaam is alleen de oudste zoon, tenminste wanneer er geen bezwaren tegen hem zijn in lichamelijk, geestelijk en zedelijk opzicht. Overeenkomstig de leengedachte van de geheele instelling vindt een schadeloosstelling der broers en zusters van een erfgenaam niet plaats, doch worden de broers, naar hun bekwaamheid bij voorkeur in den staatsdienst opgenomen, of bij het uitgeven van een nieuw adeldomein bij voorkeur bedeeld. De zonen van in den oorlog gesneuvelden staan, zoolang hun geschiktheid blijkt, met de uitwijkende zonen van het adeldomein gelijk.
Het land voor de adeldomeinen is uit vrijwillige giften ontstaan, hetzij in den vorm van het afgeven van land of door geldsommen, die het adelkapittel in staat stellen, land op de goederenmarkt te verwerven. Opmerkelijk is, dat niet iedereen iets aan het adelkapittel mag schenken, maar slechts zulke Hongaren, die in hun persoon en hun beroep onberispelijk zijn. De namen van de gevers worden bekend gemaakt.
Als we dat, wat Horthy geschapen heeft tot in zijn diepsten grond doordenken, dan moeten we vaststellen, dat Horthy — het is van ondergeschikt belang of hij het bewust of onbewust deed — den Oud-germaanschen adel weer deed herleven en deze om zoo te zeggen in een modernen staat heeft ingeschakeld. Zou Horthy alleen beproefde frontsoldaten van landgoederen voorzien hebben, als dank voor hun verrichtingen en om hen in zekere mate aan zich te verbinden, echter zonder van hen de uitvoering van een zedelijke taak te verlangen, dan had hij enkel en alleen het op de pandgedachte steunende middeleeuwsche leenstelsel herhaald. Maar juist de beleening met als oogmerk de verworteling van een geslacht en het voortbrengen van een waardevol nageslacht bewijst, dat het hier slechts uiterlijk om een herhaling van het middeleeuwsche leenbegrip gaat, in werkelijkheid wordt echter weer aan de oudste Germaansche begrippen omtrent adel aangeknoopt.

Digitized by Google

Evenals de Germanen wordt ook Horthy bezield door de gedachte, dat iedere zedelijke verheffing van een volk afhankelijk is van het bevorderen van waardevol erfgoed in een volk, niet echter in de eerste plaats van de verzorging van den enkeling.
Want de begaafdheid van een volk ligt verankerd in de erfmassa's van zijn geslachten en is eigenlijk de eenige waarde, waarmee het volk te doen heeft, omdat alle andere waarden zich slechts door deze begaafdheid kunnen ontwikkelen. Uit niets komt niets [1]).
Het begaafde erfgoed van een volk is daarom het eenig goed, dat werkelijk waarde heeft. Dit is een waarheid, die menigeen onder onze tijdgenooten zeer ongewenscht in de ooren klinkt, maar desniettemin een hoeksteen voor alle cultureele vorderingen vormt. *Gedachteloos of moedwillig verguisde begaafdheden zijn niet te vervangen en zijn onherroepelijk verloren.* Dit feit wordt grootendeels door de oorzaken van het verval van staten en zeden in de geschiedenis bewaarheid; deze oorzaken zijn in het licht der natuur-wetenschap geen raadsel meer, maar zijn heden voor ieder duidelijk. Hier stelt de door onze vooruitgangswaan ontwijde goddelijke natuur ons met een verheven glimlach voor ijzeren wetten, wier ja of neen geen duisterling of minderwaardige wil erkennen, omdat deze wetten hem veroordeelen.
Het denken van vele Duitsche menschen uit dezen tijd is nog door de ideeën van het marxisme verduisterd en daarom verzet men zich tegen de wetenschappelijke erkenning van de erfelijke ongelijkheid van het menschdom. Maar het marxisme bekommert er zich heelemaal niet om, hoe de waarden *ontstaan.* Met de blinde bekrompenheid van zijn nomadischen uitbuitingsdrift staart het slechts op die opgave, hoe de goederen en de waarden in deze wereld het best te *gebruiken* zijn, zonder ook maar een enkele gedachte aan de wetten te verspillen, die het *scheppen* van deze waarden bepalen: Het marxisme bekommert zich even weinig over de vraag naar de wetten, die de waarden scheppen, als een koe over de vraag hoe het hooi tot stand kwam, dat zij net ver-

[1]) Ook een „idee" is zonder meer niet in staat, zich tegen een gebrekkigen weerklank tengevolge van de mindere begaafdheid van een volk te verzetten. Ideeën worden in zulke gevallen, d.w.z. bij minderbegaafde volken, slechts werkelijkheid, indien zij in een man tot vleesch en bloed worden en deze man, dan meest op heel nuchtere en onideale wijze, het volk, krachtens zijn persoonlijkheid en de kracht tot de idee, die in hem belichaamd is. min of meer onder dwang bekeert.

Digitized by Google

orberd heeft. Het liberalisme staat hierin niet ver van het marxisme af: het heeft weliswaar de economische wetten der waardeschepping en der goederenproductie begrepen en beaamd, maar het volhardt toch in een zuiver materialistisch denken en wil niets weten van de door het leven bepaalde en eigenlijk beslissende krachten, die den waardescheppenden mensch vormen en voorop stellen; het gelooft, aan die wetten minachtend voorbij te kunnen gaan.

Aan het liberalisme en het marxisme is het te wijten, dat deze wetten door het volk zoo bespot en verguisd worden. Slechts daardoor is het te verklaren, dat een volk met zulke hooge begaafdheden als het Duitsche de dwaasheid begaat om de gezonden voor de minderwaardigen te laten werken, ja, door een vèrstrekkende — naar het heet: sociale — wetgeving, bovendien nog zorg te dragen, dat aan deze minderwaardigen zoo groot mogelijke levenskansen geboden worden, terwijl vele waardevolle leden der maatschappelijke samenleving van iedere hulp verstoken blijven [1]).

Of is het soms geen dwaasheid — met het oog op de erfelijke waarden in ons volk — dat gezonde jonge echtparen geen woning kunnen vinden, terwijl men reusachtige sommen voor een zoo geriefelijk mogelijke inrichting van gevangenissen en gekkenhuizen uitgeeft!

Horthy heeft volkomen gelijk: *Maatregelen treffen, die het vooruitkomen en de vermeerdering der waardevollen begunstigen, terwijl tegelijkertijd de vermeerderingsmogelijkheid der minderwaardigen geremd wordt.*

Alleen dit reinigt een volk op den duur van waardelooze bestanddeelen in zijn erfmassa, waardoor het ten slotte steeds gaver wordt.

Het was juist gezien, dat Horthy begon met het scheppen van een nieuwen adel, omdat voor de uitvoering van een staats-

---

1) Nadrukkelijk herhaal ik, dat ik mij niet tegen de ondersteuning der werkeloozen uitspreek. De werkelooze is slechts een bewijs voor een economische storing in de volkshuishouding, niet echter een bewijs van eigen minderwaardigheid; wel kan hij zelf de oorzaak zijn van zijn werkeloosheid, of beter gezegd, zijn ontbrekende werklust kan dit zijn. Het huidige leger der werkeloozen is de zichtbare werkelijkheid van de onmacht der Duitsche volkshuishouding sedert 1918, is echter niet een gevolg van ongeschiktheid voor een beroep of van een minderwaardig karakter.

Digitized by Google

gedachte, die van de waardevolle persoonlijkheid uitgaat, een beproefd en geschoold leiderskader van even groot belang is als het officierskader van een leger.
Voor de opgave die wij ons gesteld hebben kunnen we in elk geval, zoowel uit de oud-Germaansche overlevering omtrent den adel, alsook uit hetgeen Horthy tot stand heeft gebracht, vaststellen, dat *erfbezit,* d.i. *erfgoederen* voor een nieuwen adel noodzakelijk zijn. Bij elke andere oplossing zou ook de bestendigheid van het geschapene lijden, omdat de gestichte gezinnen al te gemakkelijk van onberekenbare toevalligheden afhankelijk worden, zooals de geschiedenis ook bevestigt; bovendien zouden ongunstige uiterlijke omstandigheden tot kinderbeperking voeren, waardoor de grondgedachte van de geheele poging gevaar zou loopen, of — en dit is wel het belangrijkste — de opvoeding der kinderen vindt onder ongunstige omstandigheden voor ziel en lichaam plaats.
In elk geval is het een feit, dat het Germaansche gezin, zonder het tegenwicht van eigen landbezit zich nooit in de stad kon handhaven of gedijen. Dit leert ons b.v. uitvoerig de geschiedenis van Lübeck en de omvangrijke oorkonden van die stad. Andere rassen en volken schijnen voor het stadsleven en een volledigen breuk met het landleven beter geschikt te zijn, misschien omdat hun voorvaderen eens als nomaden aan een ongeregelde levenswijze [1]) en aan steenrijke woestijnen of boomlooze steppen zonder groen en bloemen gewend waren.
De Germaan heeft geen aanleg voor het stadsleven, dit weten we uit de geschiedenis. Waar de Germaan stadsbewoner werd geschiedde dit veelal gedwongen, en is hem dit zonder het tegenwicht van landbezit nooit goed bekomen.
Het is wel zeer opmerkelijk, dat alle Germaansche stammen uit den tijd der volksverhuizing angstvallig vermijden zich in de

[1]) In de dierenwereld is dit geen onbekend verschijnsel: Zoo is het b.v. gemakkelijk om een zwerfrat tot voortplanting te bewegen, zelfs onder zeer beperkte en karige levensomstandigheden, een huisrat daarentegen laat zich weliswaar even goed temmen, maar vermeerdert zich alleen bij een bijzonderen aanleg en kunde van den teler. Evenzoo is het bij de huismusch, die ondanks zijn vertrouwdheid met de menschen zich zelden in gevangenschap voortplant. Physiologische voorwaarden, die we nog niet kennen, spelen hier een rol; het spreekt vanzelf, dat soorten en rassen, die een zwervend bestaan voeren, zich beter bij veranderde levensomstandigheden kunnen aanpassen, dan de huiselijke.

Digitized by Google

Romeinsche steden te vestigen. Nog in de elfde eeuw zijn b.v. in Lombardije de kleine landbezitters, de valvassoren, de menschen met het zuiverste Longobardische bloed. Vanaf den Nedersaksischen koning Hendrik I — die meestal door het lot besliste, wie er in de door hem gestichte steden moesten wonen, omdat de Sakser het land niet wilde verlaten — tot aan de Angelsaksen van het hedendaagsche Engeland — die zich liefst een woning buiten de stad zoeken — is de afkeer van de stad aan te toonen [1]).

Omdat de Duitsche levenswijze Germaansch is moeten we ook op deze levensvoorwaarden letten, als we willen bereiken, dat de Duitsche zeden zich in een opwaartsche lijn ontwikkelen. Op welke wijze erfgoederen kunnen ontstaan, wordt in een der volgende hoofdstukken uitvoerig beschreven. Een punt wil ik hier reeds ter sprake brengen, n.l. hoe moeten we dit erfgoed noemen. Horthy spreekt van een „Adeldomein". Een domein is een kroongoed; voor Hongarije kan het woord „Adeldomein" heel goed gebruikt worden. Dit woord kunnen wij echter niet gebruiken, ten eerste omdat het zeer twijfelachtig is of in Duitschland wel ooit een monarchie terugkeert en ten tweede omdat zelfs een nieuwe monarchie, bij den huidigen stand van zaken alleen in den vorm van een Germaansch koningschap denkbaar zou zijn en dit uiteraard niet over „domeinen" kan beschikken. Het woord „Adelgoed" voor een erfbezitting ligt wel voor de hand, omdat het de beteekenis van het oude Germaansche woord „adel" het dichtst nabij komt.

Er zijn echter bezwaren, b.v. ons volk kent de Germaansche beteekenis van het woord adel niet meer en dit zou aanleiding geven tot misverstand; nog belangrijker is het feit, dat in Oost-Elbië nog heden verscheidene landgoederen den naam „Adlig Gut" (adellijk goed) voeren en zoo ook bij het kadaster ingeschreven staan. Het woord „adel" wil de schrijver daarom bij de uiterlijke benaming der erfgoederen vermijden.

Daarom neem ik liever het woord: *Hegehof*. In dit woord komt

---

1) Het volgende is kenmerkend: Toen in 1918 de Franschen Wiesbaden binnenrukten, gaven zij de voorkeur aan de nabij de binnenstad gelegen goede woningen voor hun officieren en beambten. Toen eenige jaren later de Engelsche bezetting van Keulen naar Wiesbaden kwam om de Fransche af te lossen, vermeden zij zooveel mogelijk de woningen in de binnenstad en zochten hun verblijven aan den stadsrand of in de mooie villa-buurten van Wiesbaden.

Digitized by Google

het verzorgen (hegen) van bloed en bodem onmiskenbaar tot uitdrukking [1]).

Horthy gaf aan de bezitters van een adeldomein een adellijken titel. Deze titel is van principieele beteekenis. Om dit te kunnen beoordeelen, moeten we echter in het kort de beteekenis van een adellijken titel duidelijk maken.

In het voorafgaande hoofdstuk zagen we reeds, dat de Germanen het aanspreken met een adellijken titel niet kenden en dat het titelgebruik pas vanuit Byzantium, dus onder Oosterschen invloed, tot de Germanen doordrong (vergel. blz. 25). Het zou ook onzinnig geweest zijn als de Germaansche edele zich door den Germaanschen boer met een titel had laten aanspreken, want hij was adellijk door zijn *wezen* en bevestigde dit door zijn prestaties, niet echter door een uiterlijken schijn en elke titel, terecht of ten onrechte gedragen, gaat uit van den *schijn*.

In het begin der Middeleeuwen gebruikte men den titel: *Vrije en edele Heeren*. Deze titel duidde uitsluitend bezit en afstamming aan en ging later over in den titel: *baron*. Daarentegen zijn alle andere benamingen, die later ook adellijke titels werden, ook de overbekende titels uit de Duitsche geschiedenis, oorspronkelijk geen adellijke titels geweest, maar ambtsaanduidingen: dit geldt zelfs voor de titels „hertog" en „markgraaf". De *graven* waren aanvankelijk niets anders dan de belastingambtenaren der Karolingers, waarschijnlijk grootendeels zonder adellijk Germaansch bloed, hoogstwaarschijnlijk stamde een deel niet eens van volvrijen af. Als de ambtenaren van den Landraad in dezen tijd eens erfelijke ambten kregen en de bezitters van deze erfelijke ambten zich na een bepaalden tijd als adellijken beschouwden, de ambtelijke titel „Landraad" dus een adellijke titel werd, dan hadden we precies dezelfde ontwikkeling.

Beschouwt men de op blz. 30 aangetoonde tegenstelling tusschen de laat-Romeinsche en de Germaansche bestuursopvattingen, dan zal men moeten toegeven, dat onder de graven van Karel den Saksenslachter ongetwijfeld ook adellijken waren. Maar het wezen van het Frankische gravenambt maakt het onwaarschijnlijk, dat

---

[1]) De schrijver heeft dit woord gevonden bij Johannes, „Adel verpflichtet", een uitstekende roman, waarin met een dichterlijke visie reeds menschen en toestanden geschilderd worden, zooals ze op grond van de hier door den schrijver uitgewerkte ontwerpen voor een nieuwen adel ook werkelijk kunnen en zullen zijn.

Digitized by Google

juist de edelste Franken zich tot dezen dienst meldden; zelfs kan men aannemen, dat de Karolingers, vooral Karel de Saksenslachter, zooveel mogelijk vermeden om edelen en volvrijen, die immers wel eens te zelfstandig en lastig konden worden, als graaf in dienst te nemen.
Hoe nu in Duitschland de titel „Vrije en edele Heeren" ontstond is nog niet opgelost. Vermoedelijk hebben de Duitschers eenvoudig het bij hen binnengedrongen on-Germaansche titelgebruik naar hun opvattingen omgevormd, waardoor dan deze titel ontstond, die in de Middeleeuwen den echten adel onderscheidde. Alle overige Duitsche adellijke titels zijn eerst later ontstaan.
Een ding zou echter in de ontwikkelingsgeschiedenis van ons volk van belang worden.
Oorspronkelijk werd ook in Duitschland de Germaansche opvatting gehuldigd, dat alleen een grondbezitter van adel was. Deze opvatting is tot op heden in Engeland bewaard gebleven, immers — behalve de erfelijke „baronets" — zijn slechts *de landgoedbezitters dragers van een adellijken titel.* Een leelijk koekoeksei was het, dat in den riddertijd de adellijke naam en gedeeltelijk ook de adellijke titel zonder onderscheid aan alle zonen der edelen ten deel viel, of zij nu land bezaten of niet. De gevolgen van dit gebruik zijn veel grooter geweest, dan men aanvankelijk zou aannemen: nadere bijzonderheden hierover vindt men in het slothoofdstuk van dit boek. Even vermelden we nog, dat het hierboven omschreven gebruik uit den riddertijd een der hoofdoorzaken is, dat zich in Duitschland zoo moeilijk een *onveranderlijke* bovenlaag kon vormen en dat er zoo gemakkelijk wrijvingen tusschen den adel en de andere deelen van het volk ontstonden. Als nu de bezitters van een landgoed den adellijken titel en een adellijken naam mochten dragen, hun broeders en zonen echter gewone burgers bleven — zoo is het in Engeland! — zou er nooit een scherpe afscheiding tusschen adel en burgers kunnen ontstaan.
De grondwet der Duitsche Republiek van 1918 heeft helaas dit vraagstuk op een heel ongelukkige manier opgelost. In plaats dat men radicaal aan de uit den riddertijd stammende adellijke titels en namen een einde maakte, door beide af te schaffen, werd er in Art. 109 bepaald: de adellijke voorrechten worden opgeheven; adellijke aanduidingen gelden slechts als deel van den naam.

Digitized by Google

Daarmede werd de adellijke naam een verlengstuk van den burgerlijken naam. Dus niet meer „Prinz Wilhelm" maar „Herr Wilhelm Prinz von Preussen", waardoor „Prinz von Preussen" de burgerlijke toenaam is geworden, en „Wilhelm" de achternaam. Men kreeg nu dikwijls zeer lange namen. De burgerlijke toenaam: Graf von Posadowski—Wehner Baron von Postelwitz (zonder komma) is wel een heele mondvol [1]).
Nu stonden de dingen precies op zijn kop. Was de heidensche adel nog een zuivere, naar de prestatie opgebouwde geslachtsadel, was de middeleeuwsche christelijke adel, hoewel naar een ander principe opgebouwd, toch overigens evenzeer gewaardeerd als de heidensche adel, thans is echter de mogelijkheid geschapen, dat zelfs de onbekwaamste met een adellijken naam kan rondloopen, zonder daarvoor eenige prestatie te hebben geleverd. In het dagelijksch leven zal het bovendien veel voorkomen, dat bij *de maatschappelijke waardeering* de domste hansworst met een adellijken naam de voorkeur krijgt boven vele bekwame burgers, omdat men nu eenmaal een aangenomen gewoonte niet zoo gemakkelijk prijsgeeft. Ook bij de grondwet der Duitsche Republiek van 1918 is de kloof tusschen adel en burgerij gebleven; al is er wettelijk geen verschil meer tusschen adel en burgerdom, practisch is dat blijven bestaan. Zoo is niet alleen het ontstaan van een gelijkvormige bovenlaag, ontstaan uit beproefd leidersbloed, onmogelijk gemaakt, neen — en dat is eigenlijk het ergste! — door de onbekwame en dikwijls ook onwaardige dragers van adellijke namen wordt de gedachte aan een erfelijk leiderschap in ons volk ondergraven en er worden geheel verkeerde voorstellingen over den adel, zoowel in adellijke kringen zelf, als bij de burgers gevormd.
Indien Art. 109 van onze Rijksgrondwet van 1918 zijn onstaan niet dankt aan gedachteloosheid, dan zou men geneigd zijn te denken, dat het met bewusten opzet gemaakt is om de gedachten aan een erfelijke keur van leiders in ons volk te doen verdwijnen. Voor het hier ontwikkelde denkbeeld der Hegehöfe is er na het besprokene en bij den huidigen stand van zaken slechts één mogelijkheid: terugkeeren naar de Germaansche eigenlijk oorspronkelijk Duitsche denkbeelden en uitsluitend den met een

---

1) Vergel. Haase—Faulenorth: Das heutige Adelsnamenrecht, Tag vom 31. August 1929.

Digitized by Google

Hegehof beleende het dragen van een adellijken naam of titel of een andere geschikte onderscheiding toestaan. Om te beginnen moet Art. 109 van onze Rijksgrondwet heel wat ruimer gemaakt worden, in dier voege, dat ook de oude adellijke aanduidingen in de tegenwoordige burgerlijke namen vervallen, het woordje „von" eveneens. Verder zou men aan de geslachten die op een Hegehof wonen het recht moeten toekennen, zich weer als een echte adel te beschouwen, en wel in den zin zooals de Germaansche adel voor zijn bekeering tot het Christendom geweest is [1]). Deze nieuwe adellijke geslachten moeten op de een of andere manier kenbaar gemaakt worden. Om een onderscheiding te vinden blijft er eigenlijk niets anders over, dan op den ouden Duitschen titel: „Vrije en edele Heeren" terug te komen, omdat alle andere adellijke titels in dit verband niet meer in aanmerking komen. Toch is ook deze titel niet zonder meer bruikbaar, ook niet in de vervorming „vrijheer" of „edele heer", omdat de beide titels ten eerste de Hegehof-gedachte niet juist tot uitdrukking brengen en ten tweede, omdat de beide titels nog in de nu verburgerlijkte namen voorkomen, b.v. Jacob Graf und Edler Herr von und zu Eltz, gen. Faust von Stromberg.
De schrijver stelt daarom voor het oud-Duitsche woord „Edelmann". In verbinding met „auf Hegehof ...." als toevoeging bij den naam, niet als aanspraak, zou het zijn doel ten volle bereiken en een overduidelijke aanwijzing zijn.
Het voordeel van dit voorstel is daarin gelegen, dat men, indien noodig in staat is zich onafhankelijk te maken van de omstandigheid, of de oude adel zijn verburgerlijkten naam afleggen wil of niet. Want de toevoeging „Edelmann auf Hegehof........." past even goed bij een burgerlijken naam als de adellijke titel bij den verburgerlijkten adellijken naam. „Adolf Wenck, Edelmann auf Hegehof Eichelberg" is wat dat aangaat even duidelijk als bijv. „Anton Ernst Graf Wuthenau, Edelmann auf Hegehof Schwaigern" [2]).

---

[1]) Voor alle zekerheid zeggen we hier nog eens nadrukkelijk, dat we daarmee niet meenen, dat de nieuwe adel „onchristelijk" moet zijn.

[2]) Oorspronkelijk meende schrijver, dat de toevoeging „auf Hegehof...." voldoende zou zijn. Doch uit deze toevoeging ontstaan wellicht moeilijkheden en verwisselingen van anderen aard, omdat het wonen op den Hegehof niet tot den edelman beperkt blijft. Indien de Hegehof b.v. tegelijkertijd een postagentschap heeft, wat in afgelegen streken in den regel het geval

Digitized by Google

Het kenbaar maken van den adel in dezen vorm sluit alle misverstand omtrent den nieuwen adel uit en behoeft voor het waardevolle deel van den ouden adel geen aanleiding te vormen om ter verdediging van zijn titel de Hegehofgedachte vijandig gezind te zijn. Integendeel, het is heel goed mogelijk, dat juist hierdoor aan het waardevolle gedeelte van den ouden adel den weg gewezen wordt, het als een eervolle taak te beschouwen om door medewerking aan de Hegehofgedachte de eigen adellijke volwaardigheid aan het Duitsche volk te bewijzen en door het bewuste onderhouden van goede adellijke tradities een voorbeeld te geven aan de andere Hegehof-edellieden.
De onderscheiding „edelman" geldt alleen voor den eigenaar van een Hegehof, niet voor zijn kinderen; ook de Hegehof-erfgenaam blijft zoolang burgerlijk, tot hij werkelijk het erfdeel aanvaardt, dus tot hij edelman op een Hegehof is. De edelman die zijn Hegehof aan een erfgenaam overdraagt krijgt natuurlijk het recht om aan zijn naam de onderscheiding „oud-edelman" toe te voegen; hierover wordt in de volgende hoofdstukken nog het een en ander gezegd.
Men zou er aan kunnen twijfelen of aan de gade van een edelman de voor de hand liggende onderscheiding „edelvrouw op Hegehof......" ten deel valt of niet. Voor de vrouwen is deze aanduiding eigenlijk niet noodzakelijk, omdat de echtgenoote van een edelman *door haar huwelijk* reeds edelvrouw is. Dit standpunt wordt b.v. bij den Engelschen adel ingenomen. Maar het is zeer zeker aanbevelenswaardig om aan de echtgenoote van een edelman de naamtoevoeging „edelvrouw, resp. „oud-edelvrouw" op Hegehof........." toe te kennen; dit geeft haar een geestelijken steun.
De vraag, wie voor den nieuwen adel op de Hegehöfe in aanmerking komen, kan en behoeft hier niet beslist te worden, toch willen we haar in het kort bespreken.
Een goed kenmerk voor een edel karakter is ongetwijfeld, dat

---

zal zijn, ontstaan bij de postaanduidingen soortgelijke toevoegingen voor alle namen der bewoners van een Hegehof en dit is uit den aard der zaak ongewenscht. Niet alleen dat dan de deur wijd open staat voor misbruik, zonder dat er sprake is van boos opzet, maar de onderscheiding van den edelman zou niet zorgvuldig bewaard blijven, zooals voor de levenswijze en het hooghouden van de Hegehofgedachte beslist noodzakelijk is.

Digitized by Google

iemands doen en laten niet door zelfzuchtige oogmerken bepaald wordt, maar dat hij zijn eigen belang steeds ondergeschikt maakt aan de volksgemeenschap. Onder „volk" moeten we niet verstaan alle menschen, die toevallig binnen de rijksgrenzen wonen, maar alleen zij, die hun Duitsch bloed en hun Duitscher zijn waardeeren. Alleen op die wijze scheppen we een volksbegrip, dat werkelijk aan de Germaansche beteekenis beantwoordt. Deze eisch is volkomen gegrond, „omdat wij door ons bloed met het verleden verbonden zijn en er geen reden is om aan te nemen, dat dit in de toekomst anders zou worden" (Ernst Hasse). Met deze erkenning van het Duitsche bloed mogen we ons wel op het oordeel van een Duitscher beroepen, wiens liefde voor Duitschland onverdacht is. *Treitschke* zegt: „Gaat men uit van de afstamming der menschen van één menschenpaar en is men ook nog zoo zeer overtuigd, dat voor God alle menschen gelijk zijn, dan ligt toch het verschil in de soorten een oneindig langen tijd achter ons en wanneer de natuur nu eenmaal dit verschil gemaakt heeft, dan zal zij zich tegen de opheffing verzetten. Zij wreekt zich doordat bij de vermenging van verschillende soorten het lagere het hoogere neertrekt." Wien het echter toch nog moeilijk mocht vallen, deze nieuwe waardeering van de Duitsche bloedwaarde in de toekomstige Duitsche volksgemeenschap te begrijpen en wie nog aan het vage begrip „menschheid" vastzit, voor dien herhalen wij een bekend woord van *Immanuël Kant:* „Zooveel kan met zekerheid gezegd worden: de vermenging der stammen, die langzamerhand de karakters vervlakt, is voor het menschelijk geslacht schadelijk. Philantropisme is hier uit den booze."
Kortom: Een volksgenoot met de hierboven bedoelde bloedgebondenheid, die zijn doen en laten b.v. regelt naar het woord: *Handel als Duitscher steeds zoo, dat de andere volksgenooten een voorbeeld aan je kunnen nemen",* zal ongetwijfeld uit hetzelfde hout gesneden zijn als waaruit zich een nieuwe Duitsche adel laat snijden. Zulke menschen vindt men in alle lagen van ons volk in ongeveer dezelfde verhouding. Dat dit werkelijk zoo is heeft ons de ervaring in den wereldoorlog geleerd en dit is wel het meest beslissende, wat de frontsoldaat heeft geleerd. *Ernst Jünger* heeft deze ervaring uitstekend in zijn oorlogsromans beschreven.
Daarmee willen we zeggen: Iedere echte Duitscher, die in de moeilijke jaren na 1914 zijn leven in dienst van het Duitsche

Digitized by Google

volk heeft gesteld, opdat het zich kon handhaven, of die trachtte het uit het moeras te trekken, waarin het gebracht was door kringen, die — volgens *Oswald Spengler* — in de politiek slechts de voortzetting van hun eigen zaken met andere middelen zagen, is een bruikbaar mensch voor het scheppen van een nieuwen adel. Want een betere „prestatieproef" voor de vastheid van karakter komt zoo spoedig niet meer voor. Als we zorgen, dat dit bloed behouden blijft, dan hebben we onder alle omstandigheden een bruikbaar aantal bloedlijnen, die ook in komende tijden van nood leiders aan het Duitsche volk geven, die voor hun *taak berekend* zijn. De Duitsche taal drukt dit zoo treffend uit met de woorden: „Einer Sache gewachsen sein" (ook het Nederlandsch: „tegen de moeilijkheden opgewassen zijn"), d.i. de moeilijkheden, dank zij bepaalde uit het karakter voortspruitende eigenschappen, kunnen overwinnen.

Digitized by Google

IV.

Over eenige grondvragen van den Duitschen landbouw

Liever de zwaarste luxe-belastingen, liever als Pitt accijnzen op alle elementen, dan het zweet des landmans belasten. *MOTZ.*

De stedeling van nu heeft zoo volkomen alle begrip voor de levenswetten van den landbouw verloren, dat men bij hem helaas niet kan veronderstellen, dat hij inzicht heeft in de dingen die voor den landbouw noodzakelijk zijn.
Maar ook de landbouw begint reeds — twijfelende aan zichzelf — de ontaarde denkwijze van den stedeling over te nemen. Men heeft zich door de inblazingen van „moderne" tijdstroomingen laten verleiden, de deuren te openen voor een geldwezen, dat met de grondbeginselen van den landbouw geen rekening houdt. Men zou hierbij gelaten kunnen toezien, ware het niet, dat met den schijnbaren vooruitgang, in werkelijkheid de ergste ontwrichtingen zich bij het volk voltrekken die men zich denken kan. Dit maakt het noodzakelijk, eenige grondvragen van den Duitschen landbouw te bespreken, omdat ik bevreesd ben dat anders mijn Hegehof-voorstel door de lezers niet begrepen wordt, of, dat door onduidelijke begrippen vergissingen ontstaan.
Het economische denken van ons volk is abnormaal geworden en men is ernstig van meening, dat alles wat het geldverkeer bevordert, tegelijkertijd een cultureele vooruitgang is.
Waren dergelijke afwijkingen in het economisch denken van ons volk niet opgetreden, dan was het ook niet mogelijk geweest, dat bepaalde valsche voorstellingen over den landbouw zich zoo muurvast in de hoofden van vele Duitschers konden vastzetten, als helaas nu het geval is. Onze grootvaders gingen wat dit betreft met meer zekerheid op hun gevoel af; zij hadden nog niet het verband met grond en bodem verloren.
De kern van het hier besprokene is, dat *men aan den bodem zijn zedelijke en zijn levenswettelijke opgave ontnomen heeft* en hem gedeeltelijk tot een productiemiddel voor de uitbuitingslust van den bezitter liet worden.

Digitized by Google

De oorzaak van het kwaad is gelegen in den afkeer die ons volk van de Germaansche-oud-Duitsche eigendomsbegrippen heeft. Nu mag men er over twisten, of deze afkeer voor onzen handel en voor onze industrie iets verkeerds was. Voor een denkend mensch staat het vast, dat hij voor den landbouw en daarom voor ons volk noodlottig is geweest.

Het Germaansche eigendomsbegrip kan niet gescheiden worden van de Germaansche grondgedachte, dat de familie een opeenvolging van geslachten is. Dit sproot voort uit het Germaansche godsbegrip, evenals de wereldbeschouwing der Germanen; we hebben op blz. 50 reeds het voornaamste daarover gezegd; in dit verband wijzen we nog eens op het uitstekende werk van *Kummer: „Midgards Untergang".*

Op dezelfde wijze als sedert de aanraking der Germanen met het Romeinsche rijk der Caesaren een strijd ontstaat tusschen Germaansche en laat-Romeinsche opvattingen omtrent den staat en het staatsbestuur, speelt zich een worsteling op het gebied van het eigendomsbegrip af. Dit is iets natuurlijks, omdat de opvattingen over den Staat en het eigendom min of meer in een wisselend verband tot elkaar staan.

De Patriciërsgeslachten van het oude Rome waren Indogermaansch. Kan men reeds tusschen oud-Indogermaansche en Germaansche rechtsopvattingen geen principieel verschil aantoonen, omdat beide zeer duidelijk hetzelfde rassenstandpunt innemen en oorspronkelijk in dezelfde omgeving gevormd werden, dan moet men in dit geval van de Romeinsche patriciërs zeggen, dat de oud-Romeinsche en de Germaansche rechtsopvattingen wel zeer veel op elkaar lijken. In het bijzonder is tusschen de oud-Romeinsche en de Germaansche opvatting over de verhouding van de geslachtsgedachte tot den bodem geen verschil vast te stellen. Het grondbezit van een gezin is geen *private* aangelegenheid van het gezinshoofd, maar *een deel van de gezinsgedachte* in den zin der geslachtsorde; daarmee is het IK, ook het IK van den heer des huizes, steeds maar een deel van zijn geslacht en door zijn plaats in het geslacht, als een geheel van hoogere orde, *verplicht tot dienst aan den bodem met het oog op het geslacht en deszelfs voortbestaan.* Den egocentrischen bezitter van grond is zoowel het oud-Romeinsche als het Germaansche rechtsgevoel vreemd, omdat iedere aanspraak op grondbezit waarbij het IK

Digitized by Google

middelpunt is, vanzelf het losmaken van het IK uit de geslachtsgedachte tot gevolg heeft [1]).
Toch heeft dit op den achtergrond stellen van het IK ten bate van het geslacht in het geheel niets met *Bodemcommunisme* te maken, evenmin met het Russische mir, die eigenaardige instelling van het gezamenlijk recht op den grond.
Mir is de boersche dorpsgemeenschap in Rusland en tegelijk het gemeenschappelijk grondbezit der boerengemeente. Deze vorm van grondbezit dateert uit de 17de eeuw. Waarschijnlijk is de Mir ontstaan door de algemeene lijfeigenschap en een van iedere „ziel" geheven belasting, waarvoor de gemeente (niet dus ieder apart) moest zorgen en deze per hoofd moest afdragen. Omdat elk lid van de Mir dezelfde lasten droeg, deelde men aan ieder een even groot deel van het gemeenteland toe: het noodige evenwicht tusschen rechten en lasten herstelde men regelmatig door een herverdeeling die om de 15 jaar plaats vond. Deze Russische Mir, die den communistischen gedachtengang zeer nabij komt, hoewel nergens geheel, is de eigenlijke reden, dat het Russische boerendom zich tegen het communisme niet zoo onwankelbaar te weer kon stellen, als onze boeren in de jaren na 1918 tegenover het communisme vanzelfsprekend deden.
De Russische Mir verschilt met de Indogermaansche bodemverbondenheid dus in het bijzonder hierin, dat de eerste slechts naar een gemeente als één geheel ziet en daaraan de geslachtsgedachte ondergeschikt maakt, dus ook b.v. een huwelijk zonder voldoende bestaansmogelijkheid kent, en de tweede principieel het Ik en het volk ondergeschikt maakt aan de geslachtsgedachte. Dit mag nu slechts een klein verschil lijken, waardoor deze beide vormen op het punt der bodemverbondenheid van elkaar gescheiden worden. Maar dit verschil is toch van zeer principieelen aard, omdat de geschiedenis leert, dat de rangschikking van

---

[1]) Deze verbinding van de Indogermaansche en de Germaansche geslachtsgedachte met het eigendomsbegrip, in het bijzonder met het grondbezit van een geslacht, is zoo ingrijpend, dat men zeggen kan: Lost men dit eigendomsbegrip op en maakt men daarmee het eigendom tot een onafhankelijk stuk koopwaar, waarover men naar willekeur kan beschikken, dan vernietigt men daarmede ook de Indogermaansch-Germaansche geslachtsgedachte; vandaar ook dat de economische maatregelen van Hardenberg, die honderd jaren geleden werden genomen, wel den economischen bloei van Duitschland in de 19de eeuw hebben ingeleid, maar dit ging ten koste van de Duitsche zeden en de moraal, die immers afkomstig zijn van de oud-Duitsche gezinsgedachte.

Digitized by Google

de gezinsgedachte bij de Russische Mir onder het geheel der gemeente bij versobering der voedingsmoeilijkheden noodzakelijkerwijze tot een achteruitgang van het gezin moet voeren en aangezien alle moraal op den bodem van het gezin ontstaat ook tot achteruitgang in de zeden. Omgekeerd stelt de Indogermaansch-Germaansche opvatting het gezin of het geslacht niet boven den stam, want de stam is de som der geslachten — dus niet, zooals bij de mir, de som van alle zielen — wel echter stelt zij de levensmogelijkheid van de geslachten boven al het andere. Weliswaar is men op deze wijze wel genoodzaakt bij dezelfde bodemoppervlakte en een stijgende bevolking het aantal nieuwe gezinnen te beperken, maar juist door dezen maatregel wordt de gezinsgedachte gezond gehouden en daarmee tevens een levensvolle zede.

Geheel anders dan de twee eerstgenoemde is de *communistische opvatting van het grondbezit,* die eigenlijk alleen te verklaren is, wanneer men aanneemt, dat zij zich uit het afgrazingsgebruik van de nomaden ontwikkeld heeft. Strikt genomen beschouwt het communisme het IK slechts als een deel van de horde, die het bezit van de horde mag gebruiken; weliswaar is daarbij het gezin niet bepaald uitgeschakeld, maar het wordt toch ook nergens gewaardeerd. Het communisme verschilt van de mir, wat dit laatste betreft, eigenlijk alleen hierin, dat het het recht van den enkeling op het nuttig gebruik van de bodemopbrengst verkondigt, zonder daarbij bijzondere aandacht aan het gezin te schenken, of, hoe die opbrengsten tot stand komen, terwijl de Russische mir tenminste nog van het recht van elk afzonderlijk gezin op het bebouwen van een deel van het gemeente-eigendom spreekt, zonder zich daarbij tot de hoogte van de Indogermaansch-Germaansche opvattingen te verheffen, die het recht op het bebouwen van het land ondergeschikt maakt aan de geslachtsgedachte.

Het is jammer te moeten zeggen, dat onze volkseconomen over het algemeen niet de moeite namen, dit principieele verschil tusschen „bodem"-communisme, de Russische mir en de Indogermaansch-Germaansche bodemverbondenheid uit elkaar te houden en daarmede overeenkomstige duidelijke begrippen op te stellen. Zoo wordt het verklaarbaar, dat over het begrip bodemverbondenheid tegenwoordig zulk een heilloos verschil van meening bestaat.

Digitized by Google

De oorzaak waardoor de op het Germaansche grondrecht [1]) gelijkende oud-patricische opvatting zóó geweldig veranderen kon, dat zij in het laat-Romeinsche recht een krasse tegenstelling met de Germaansche wordt, ligt in de binnenlandsche staatkundige ontwikkeling van Rome.
Toen met de verovering van Carthago, Rome de beschikking kreeg over de voornaamste verbindingslijnen van den handel in de Middellandsche Zee, begon men steeds meer aan geld en handelswaarden te denken en de oud-patricische opvatting over het leven en den Staat te veronachtzamen. Deze ontwikkeling begint na den eersten Punischen oorlog en heeft aan het einde van den laatsten reeds vasten vorm aangenomen, hoewel we eerst in den tijd van Caesar een scheiding kunnen maken tusschen de oud-Romeinsche en de nieuw-Romeinsche staatsopvatting. Zoo ontstond een Romeinsch recht, dat met het oud-patricische niet meer veel overeenkomst vertoonde en met het Germaansche recht een volkomen tegenstelling vormde; in het gangbare begrip over de tegenstelling tusschen het Romeinsche recht en het Duitsche recht is dit nog bewaard gebleven.
Wat het gezin betreft, krijgen we in oud-Rome deze ontwikkeling, dat de oud-patricische opvatting van het gezin als een *schakel in den geslachtsketen* — dus een verticale gezinsgedachte — zoodanig verandert, dat het gezin als *een groep samenlevende menschen* wordt beschouwd met het gezinshoofd (pater familias) als middelpunt — dus een horizontale gezinsgedachte.
Bij de oud-patricische opvatting over de opeenvolging der geslachten, was het geslacht bij wijze van spreken een boom, die met zijn wortels aan den bodem gebonden was. Het is daarom zeer natuurlijk, dat de tot een geslacht behoorende grond *onverdeeld* aan een erfgenaam overging, waardoor het eeuwig brandende haardvuur, de monogamie en het ondeelbare grondbezit een levende eenheid vormden en bleven. Met de verandering van de gedachte der opeenvolging der geslachten en de gedachte, dat het gezin een groep samenlevende personen vormt met het gezinshoofd als middelpunt, was in den grond van de zaak — hoewel dit niet terstond op het gebruik volgde — de ontworteling

[1]) Het begrip g r o n d r e c h t is hier eigenlijk valsch, omdat de grond als een onderdeel der gezinsgedachte ten aanzien van de opeenvolging der geslachten slechts een deel van het gezinsrecht kan zijn, in werkelijkheid natuurlijk geen eigen recht vormt.

Digitized by Google

van het gezin bezegeld; omdat het van nu af aan hetzelfde bleef, waar zich deze groep der gezinsleden bevond [1]). Daarna duurde het niet lang of men kwam tot de opvatting, dat het gezinshoofd onafhankelijk van de gezinsgedachte over het eigendom kon beschikken en als een volgend stadium in deze ontwikkeling moest hand in hand met het steeds meer vervlakkende gezinsbegrip dit gebeuren, dat er een privaatrecht ontstond, dat het IK op den voorgrond stelde. Deze rechtsvorm heeft het laat-Romeinsche recht tot de uiterste consequenties uitgebouwd.

Zulk een ontwikkeling van het Romeinsche recht, n.l. die eener oorspronkelijke, in den meest uitgebreiden zin, gezinsbeschermende gedachte naar het onvoorwaardelijk aanvaarden van de onafhankelijkheid van het IK, voerde niet alleen tot een staatsopvatting, die het volk louter als een som van individuen beschouwde, maar ondermijnde ten slotte ook de gezinsgedachte. In twee richtingen, die we hier in oogenschouw zullen nemen, had deze ontwikkeling een bijzondere uitwerking: *ten eerste,* het huwelijk was niet meer een aangelegenheid, die uitsluitend het geslacht, het verwekken van kinderen betrof, maar het werd een zuivere persoonlijke aangelegenheid, waarbij voor het verwekken van kinderen alleen de enkeling verantwoordelijk was; *ten tweede,* de grond was nu een zuiver persoonlijk bezit geworden en niemand dacht er meer aan, dezen nog als een voorwaarde voor de voeding en het onderhouden van een gezin te beschouwen. Met andere woorden: *De zedelijke band tusschen huwelijk en onverdeeld grondbezit was volkomen verbroken* [2]).

De Germanen brachten een voorstelling van het huwelijk mee, welke volkomen gelijk was aan die der oudste Patriciërs. Zoo volkomen dus als het oud-Romeinsche en het laat-Romeinsche

---

[1]) Terloops zij opgemerkt, dat de vorm: een groep gezinsleden onder één gezinshoofd op het bij de nomaden gebruikelijke patriarchaat lijkt, maar dat dit principieel niets met het Indogermaansche begrip der geslachtsopeenvolging te maken heeft, al is er wat de ontwikkelingsgeschiedenis betreft in den oertijd eenig verband aan te wijzen.

[2]) Hierin ligt ook de oorzaak, waarom alle Romeinsche pogingen van Caesar af, om den plotseling waargenomen teruggang der geboorten bij de waardevolle Romeinsche geslachten door uitzonderingsbepalingen (vrijgezellenbelasting, kindertoeslag, belastingvermindering, enz. enz.) te doen ophouden, volkomen mislukten. Hiermede hangt ook samen, dat de Germanen, die in dien tijd steeds talrijker het Romeinsche land binnenstroomden, ondanks hun natuurlijke vruchtbaarheid, geen wezenlijke verandering in de

Digitized by Google

huwelijksrecht tegenover elkaar staan, staan ook het laat-Romeinsche en het Germaansche huwelijksrecht tegenover elkaar.
Nu beslisten de Germanen de volksverhuizing in West-Europa in dien zin, dat zij de heerschers in West-Europa werden. Het spreekt vanzelf, dat daarmede aanvankelijk het Germaansche recht toonaangevend werd, of daar waar het Romeinsche recht niet terstond vervangen werd, dit toch beïnvloedde. Aan den anderen kant veranderde het Germaansche recht zoodanig, dat het laat-Romeinsche er zijn invloed op uitoefenen kon.
De in Italië gestichte Germaansche staten namen betrekkelijk spoedig de laat-Romeinsche rechtsgedachte over. Dit geldt zeer in het bijzonder voor het rijk der Longobarden. Hoewel ook hier de invloed van het Christendom niet te loochenen valt, speelt toch nog een andere omstandigheid een rol, die we beslist moeten kennen: Het laat-Romeinsche recht kwam vooral den handel ten goede. De handel gedijt het best in de stad. De Germanen vestigden zich echter buiten de stad en leefden naar hun rechtsopvattingen op het land. Hierdoor bleef de stad betrekkelijk vrij van Germaanschen invloed, wat tot gevolg had, dat de laat-Romeinsche rechtsgedachte juist in de Romeinsche steden gehandhaafd bleef. Onder deze omstandigheden moesten de steden eerst naar een ontwikkeling gedrongen worden, die hun een economisch overwicht op het platteland verschafte; dit bracht de natuurlijke ontwikkeling der dingen vanzelf teweeg. Door deze economische overheersching van de stad zou later de overwinning van de laat-Romeinsche rechtsgedachte over de Longobardische beslist worden.
In het Frankische rijk liep de ontwikkeling eenigszins anders, omdat door de overwegende meerderheid der Germanen eerst een verdwijnen van de Germaansche staatsopvatting noodzakelijk was, eer het laat-Romeinsche recht overheerschend werd. Daarom staat hier het doordringen van dit recht in rechtstreeksch ver-

---

verhoudingen teweegbrachten. Wanneer in een staat eenmaal het eigen ik boven de gezinsgedachte wordt gesteld, gaan alle dingen, die hiermede verbonden zijn — dat geldt voor de moraal als ook voor de geboorten — onweerstaanbaar achteruit. Met wettelijke hulpmiddelen deze logische ontwikkeling willen keeren, staat gelijk met water naar de zee dragen, of wel een boom kweeken en verzorgen, terwijl tegelijkertijd de aarde aan zijn wortels wordt weggehaald.

Digitized by Google

band met de staatsopvatting. We hebben reeds aangetoond, hoe het Fransche absolutisme onder den „Zonnekoning" de zege van de laat-Romeinsche staats- en rechtsopvatting bracht.
Het doordringen van de laat-Romeinsche rechtsopvattingen in Duitschland vindt in de nieuwe geschiedenis hoofdzakelijk op twee manieren plaats; ten eerste is het het absolutisme, dat in verschillende gedaanten de laat-Romeinsche rechtsgedachten baan doet breken; ten tweede is het de economische ontwikkeling van Duitschland in de 19de eeuw. Daarbij is dit het merkwaardige, dat Pruisen, waar het absolutisme sedert den Grooten Keurvorst steeds duidelijker in een hooger ontwikkelden staatsvorm op Duitschen grondslag verandert en het Duitsche denken ten slotte van het begrip absolutisme bevrijdt, toch weer de Staat is, die op economisch gebied zulke on-Duitsche rechtsbegrippen in het Duitsche volk zou brengen. Bij den nauwen samenhang tusschen de economische opvattingen en de moraal en de zeden van een volk beteekent dit, dat dezelfde Staat die door de Westfaalsche vrede — vrede van Munster — direct en indirect de drager van een Duitsche ontwikkeling is geweest en zeer zeker de oorzaak was, dat het Duitschdom zijn plaats onder de zon behield [1]), toch anderzijds weer het Duitschdom ondermijnde, doordat het den weg baande voor on-Duitsche begrippen in het Duitsche volk en deze begrippen deed zegevieren.
Den kanselier van Pruisen, Hardenberg, bleef het voorbehouden, een *Duitsche* economische ontwikkeling te stuiten en een on-*Duitsch,* zuiver financieel en egoïstisch stelsel binnen te halen. Hardenberg had op dit terrein een fellen tegenstander: *Baron vom Stein.* Den strijd van Baron vom Stein tegen Hardenberg kennen slechts weinigen in Duitschland en nog kleiner is het aantal, dat de beteekenis van dezen strijd begrepen heeft. Ons volk heeft over het algemeen op dezen strijd geen acht geslagen, hoewel Hardenberg in de economische ontwikkeling van ons volk een spoor volgde, dat eigenlijk noodzakelijk bij *G. Stresemann* moest eindigen en ook reeds veel vroeger daarheen geleid zou hebben, als niet Bismarck deze ontwikkeling eenige tientallen jaren had tegengehouden.
Dit is het geweldige in het Germaansche denken geweest, dat

---

1) Verdere bijzonderheden omtrent dit vraagstuk kan de lezer in Treitschke's bekende Einleitung in die Geschichte des 19 Jahrhunderts vinden.

Digitized by Google

het de wetten van zijn bestaan uit zijn Godsbegrip afleidde en van hieruit de levensbevorderende levensvoorwaarden op aarde boven de economische wetten en het eigen ik stelde, m.a.w. *bloed en* — als deel van de bloedgedachte — *bodem* stonden in waarde ver boven elk egoïstisch economisch begrip. Deze principieele houding der Germanen tegenover het maatschappelijk leven bleef tot in de 19de eeuw ongebroken bestaan, ondanks alle schokken, die zij in den loop der eeuwen moest doorstaan en die haar dikwijls tot op enkele resten na deden verdwijnen; maar steeds opnieuw brak zich de oude opvatting baan. Pas in de 19de eeuw werd deze opvatting vernietigd, en men kan wel zeggen, dat het zoo hooggeroemde Burgerlijk Wetboek van 1900 den sluitsteen daartoe vormde.

Kenmerkend is voor ons het volgende: De Germaansche gedachte der geslachtsopeenvolging met de bodemgebonden huwelijkssluiting en als gevolg daarvan de onverdeelde overerving van het grondbezit, handhaafde zich in het Duitsche recht, ondanks de overheersching der Germaansche wereldbeschouwing door de christelijke en ondanks haar vervanging door leen- en grondheerlijke gebruiken hierdoor, dat het *Germaansche gebruik* der vererving van het grondbezit bleef bestaan, d.i. dat steeds slechts één zoon het grondbezit erfde; of, dat dáár, waar het grondbezit onder meerdere zonen verdeeld werd of verdeeld moest worden, deze deeling nooit zoo ver doorgevoerd werd, dat de bestaansmogelijkheid van een gezin werd bedreigd. Deze bescherming van het gezin zou in het middeleeuwsche stadsrecht van beslissende beteekenis worden. Zeker, het is juist, dat in vele streken van ons vaderland het erfgebruik der boeren, d.i. het verder erven door één zoon, op grondheerlijke rechten berust. Maar evenzeer lijdt het geen twijfel, dat de grondgedachten hiervan weer duidelijk van het Germanendom afkomstig zijn en niet van het laat-Romeinsche recht. Daarom moet men geschiedkundig de ontwikkeling van het Germaansche erfrecht als zoodanig van het Germanendom afleiden en haar niet, zooals tegenwoordig veelal door de volkshuishoudkunde geschiedt, als een middeleeuwsche economische ontwikkeling van het grondbezit aanduiden.

Men zegt tegenwoordig ook dikwijls, dat het ontstaan van dit gebruik — het erven van een landgoed of een boerderij door één erfgenaam — weliswaar een Germaansch gebruik is, maar eigenlijk toch ontstaan is door een maatschappelijke doelmatigheid,

Digitized by Google

omdat in den tijd van het zuivere zelfverzorgingsstelsel de omvang van het landbezit tot een minimum beperkt moest blijven. Mag dan het economische denken van tegenwoordig met deze verklaring genoegen nemen, toch bewijst reeds de Russische mir ons, overigens ook de niet-Germaansche maatschappelijke verhoudingen bij de Ieren, de bewoners van Wales en de Schotten in Engeland, dat deze verklaring niet afdoende is. Verder ligt het foutieve van deze opvatting voor ieder, die slechts eenigermate het uit de geslachtsgedachte voortspruitende eigendomsbegrip der Germanen kent, duidelijk voor de hand.

Men zou nu kunnen meenen, dat deze dingen uit het verleden slechts geringe beteekenis voor het heden hebben, en eigenlijk een strijd om des keizers baard beteekende. Dit is echter onjuist! Wij zullen dadelijk zien, dat deze dingen van ingrijpende beteekenis voor onzen modernen tijd zijn.

Naar de Germaansche en oud-Duitsch-christelijke rechtsopvatting was met het aanvaarden van een erfenis in het algemeen *de plicht tot een huwelijk* verbonden; zoo stond dus ook in dit gebruik de gedachte der geslachtsopeenvolging op den voorgrond. *Het aanvaarden van een erfenis was derhalve verbonden met de vervulling van een plicht.* Vandaar dat er streng genomen, ook geen „onterving" van de overige zonen plaats vond, omdat dit immers persoonlijk eigendom vooronderstelt, dat hierbij volgens de Germaansche zede niet bestaat. Wettelijke aanspraken der niet-ervende kinderen in den zin van een schadeloosstelling kent het oude Germaansche recht niet en dat is heel begrijpelijk, omdat zulke aanspraken niet strookten met het aan de geslachtsopeenvolging verbonden eigendomsbegrip der Germanen.

Als men nu echter dit vraagstuk in den zin der moderne economie belicht, dus het hedendaagsche individueele denken eenvoudig als maatstaf neemt voor het eigendomsrecht uit lang vervlogen tijden, dan krijgt het Germaansche gebruik bij het erven van den grond een geheel ander aanzien. Men wil dan wel toegeven, dat het erfgebruik in bepaalde tijdperken een maatschappelijke noodzaak was. Omdat daardoor de in het oud-Duitsche recht met de erfenis verbonden plicht tot trouwen en voortplanting van het geslacht verdoezeld en de erfenis dus tot een zuivere financieele aangelegenheid voor den erfgenaam bestempeld wordt, ontstaat de indruk van een groote onrechtvaardigheid. Dien-

Digitized by Google

overeenkomstig moet men dan ook voor de niet-ervenden een schadeloosstelling eischen en wel vanaf het oogenblik, dat een hooger ontwikkelde samenleving het oude gebruik der zelfverzorging vervangt; d.i. waar de bedrijfseconomische techniek zoo ver gevorderd is, dat een indeeling in kleinere landgoederen of hofsteden mogelijk wordt, of het ontwikkelde geldverkeer een schadeloosstelling op geldelijke basis mogelijk maakt. Nu kan men over de juistheid van dezen gedachtengang heel goed praten, zoolang de gedachte der geslachtsopeenvolging niet vergeten wordt en een schadeloosstelling der niet-ervenden slechts in zooverre verlangd wordt, dat zij de gedachte der geslachtsopeenvolging niet ondermijnt. Maar hierom, n.l. om de geslachtsopeenvolging is het bepaalde volkseconomische kringen blijkbaar heelemaal niet te doen, daarom vindt men dit hier ook nooit vermeld, wel echter worden uit het overige geheel andere gevolgtrekkingen gemaakt.
In de voetnoot op blz. 74 werd er reeds op gewezen, dat de Germaansche gezinsgedachte met haar nawerking op moraal en zeden niet beter ondermijnd kan worden, dan dat men het eigendom tot een roerend goed maakt, waarover men volkomen vrij kan beschikken. Het lijkt er erg op, alsof dit ook het doel van de hierna besproken stellingen van bepaalde volkseconomische kringen is. Hier wordt vooral bedoeld de leer van een zeker Engelsch bankier, bekend onder den naam *Ricardo's bodemrente-theorie,* waarvan tegenwoordig een groot aantal volkseconomen uitgaan.
Ricardo's bodemrente-theorie veronderstelt ten eerste het on-Germaansche begrip van het persoonlijk eigendom van den grond. Zij neemt verder aan, dat bij het oerbaar maken van tot dusver onbebouwden bodem, de verdeeling van den grond aanvankelijk uit economisch oogpunt geschiedt en wel door eerst den besten grond te gebruiken, terwijl dan later de uitbreiding van het volk ook tot het bebouwen van minder goeden grond dwingt. Dat alles is zonder twijfel niet verkeerd en is in de koloniale geschiedenis van de laatste eeuw meer dan eens voorgekomen; hierbij is deze koloniale ontwikkeling nogmaals een bijzonder bewijs voor deze theorie, omdat deze zich in het kader van een egoïstische moderne denkwijze over het eigendom afspeelt. Maar voor de kolonisatiegeschiedenis der Germanen zijn Ricardo's veronderstellingen valsch.

Digitized by Google

Ricardo meende nu: de bedrijfsonkosten, die den marktprijs voor landbouwproducten regelen, worden door de voortbrengselen van de schrale gronden bepaald, want hun bezitters willen de onkosten dekken en winst behalen. Denzelfden prijs krijgen echter ook de bezitters van beteren grond voor hun producten, die zij ter markt brengen. Deze bezitters van beteren grond hebben in werkelijkheid echter een grootere winst, omdat hun productiekosten geringer zijn.

Zoo komt Ricardo tot een indeeling van de winst bij denzelfden marktprijs en wel naar de geschiktheid van den bodem. Volgens zijn bodemrente-theorie is nu alle winst, die de opbrengst van den armsten grond overtreft grondrente. Hier hebben wij reeds een groote rekenfout in de grondrente-theorie, omdat deze den invloed van het verstand van den bezitter op de bedrijfswijze buiten beschouwing laat; ook worden nog eenige andere factoren waarvan het landbouwbedrijf afhankelijk is, over het hoofd gezien. Maar met deze grondrente-theorie was een voortreffelijk middel gevonden om het begrip, dat grond en gezin bij elkaar behooren te vernietigen en dit schijnt Ricardo ook bedoeld te hebben. Want men beweerde, dat de onterving der niet-ervende zonen een *onrecht* was. Een tweede conclusie was, dat eigenlijk alle niet meer op het land wonende volksgenooten in zekeren zin onterfden waren en dat het dus niet meer dan billijk zou zijn, wanneer zij op de een of andere manier schadeloos gesteld werden. Een directe schadeloosstelling der onterfden door verdeeling van grond — d.i. onteigening van het landbezit en herverdeeling over alle volksgenooten — is technisch onuitvoerbaar noch voor een hoogontwikkelde volkshuishouding gewenscht. Maar in het begrip bodemrente had men nu een middel om bestaand onrecht weer goed te maken. *Men behoefde deze grondrente slechts zwaar te belasten* en het evenwicht was hersteld. Vooral de navolger van Ricardo, *Henry George* [1]), heeft dit onverbloemd uitgesproken: „Ik stel niet voor, het eigen grondbezit op te koopen of in beslag te nemen. Het eerste ware een onrecht, het laatste doelloos. Laten de personen die nu den grond bezitten, in het bezit blijven van wat zij *hun* grond noemen. Zij kunnen den grond koopen of verkoopen, schenken of erven. Wij kunnen hun best de leege doppen laten, als wij maar de eieren hebben. *Het*

---

1) Henry George, „Fortschritt und Armut", Duitsch door D. Haeck, Reclam, blz. 350.

Digitized by Google

is niet noodig den grond in beslag te nemen; het is alleen noodig beslag te leggen op de rente."
Daarmee staan wij reeds midden in het Marxisme en zijn opvattingen over de verhouding van den bezitter tot zijn grond. [1]) We hebben echter gezien, dat de kern van deze marxistische beschouwing van den grond, namelijk de bodemrente-theorie, een handige goocheltoer is. Uitgaande van een valsche veronderstelling bouwt het Marxisme zijn leer met min of meer stoutmoedige conclusies op. Op grond van zulke veronderstellingen laat zich dan natuurlijk alles als logisch juist bewijzen.
Afgezien van den economischen onzin der bodemrente-theorie, in het bijzonder zooals *H. George* die doorvoeren wil en die hierop neerkomt, dat men de vruchtbaarheid van een stuk land als een „perpetuum mobile" beschouwt en den „bezitter" van dit schoone stuk als een tweede perpetuum mobile (eeuwig durende beweging), dat altijd maar door blijft werken, stelle men eens de marxistische beschouwing van de verhouding tusschen den bezitter en den grond tegenover de Germaansche beschouwing, die het eigendomsbegrip vastkoppelt aan de geslachtsopeenvolging. Men behoeft dan niet lang na te denken om in te zien, dat hier een wereld van tegenstellingen opengaat. Het Marxisme steunt op George en Ricardo, dus op een zuiver economisch gedachte ontwikkeling van de verhouding tusschen den grond en den mensch. Ons Duitsche boerendom stamt echter volgens het begrip en ook in werkelijkheid, van de Germaansche opvatting van het geslacht. Daarom zijn het Marxisme en een op Germaansche opvattingen steunend Duitsch boerendom onverzoenlijke doodsvijanden. Het is volkomen juist, wanneer Marxisten en Liberalen niet in het Duitsche burgerdom hun eigenlijken tegenstander zien, ook niet in den grootgrondbezitter of den kleinen landbouwer, maar in de boeren; want bij de boeren zijn nog tot op heden onbewust de meeste Germaansche grondbegrippen en voorstellingen van het leven en het gezin blijven voortleven. Hiermede hangt ook samen, het schijnbaar tegenstrijdige, maar in wezen volkomen logische feit, dat het Marxisme door zijn belasting-

[1]) Wij moeten helaas constateeren, dat het met zooveel warmte en geestdriftige energie geschreven werk van Rudolf Böhmer, „Das Erbe des Enterbten", deze Marxistische opvattingen aan zijn gedachtengang heeft ten grondslag gelegd, met het resultaat dat Böhmer, die het Marxisme te boven wil komen, in feite met zijn geheelen gedachtengang niet van het Marxisme los komt.

Digitized by Google

apparaat honderden Duitsche boeren van huis en hof verjaagt, maar tegelijkertijd even zeer den kleinen landbouwer begunstigt; waarbij men echter van deze gedachte uitgaat, dat men van den kleinen landbouwer op den duur geen last heeft.
Het staat voor den schrijver als een paal boven water, dat, als in Duitschland ooit het Marxisme overwonnen wordt, de voortrekkers in dezen strijd de Duitsche boeren zullen zijn.
Met deze feiten voor oogen kan men ook de woorden van marxistische leiders verstaan, die zij tot het boerendom richtten: „Het boerenbedrijf is het meest conservatieve en meest irrationeele bedrijf. Niet beter is de boer zelf." *(Karl Marx)*. „Steeds opnieuw wordt bewaarheid, dat er geen zelfstandiger, berekender, brutaler en hoogmoediger klasse bestaat, dan onze boeren. Wie dus van achteruitgang houdt, omdat hij daarin voldoening vindt, mag in het voortbestaan van deze klasse genoegen hebben, de vooruitgang der menschheid eischt, dat zij verdwijnt." (*Bebel*). „Wij zullen overal en altijd bereid zijn, den ondergang van het boerenbedrijf te bespoedigen." *(Engels)*. „De Sociaal-Democratie moet den boeren hun apenliefde voor het grondbezit ontnemen." *(Geck,* Karlsruhe).
Het *Liberalisme* gaat met het Marxisme hand in hand. Het Liberalisme is in het bodemvraagstuk Marxist met omgekeerde principes, d.w.z. het verkondigt wel niet het recht der gemeenschap op de bodemrente, maar het recht van den bezitter op zijn bodemrente. Met geen woord erkent het Liberalisme de bloedgedachte, n.l. *dat de bezitter van den grond naast het gebruik van zijn bezit ook een plicht tegenover het bloed heeft,* zij het nu in de oude beteekenis: de plicht tegenover zijn geslacht, of in nieuweren zin: de plicht tegenover zijn volk.
De wereldbeschouwelijke grondslagen van het Liberalisme zijn bij dit vraagstuk gelijk aan die van het Marxisme. Men zou haast kunnen zeggen, dat Liberalisme en Marxisme twee pasklaar gemaakte wereldbeschouwingen zijn om de Duitsche bloed- en bodemgedachte op de een of andere manier den genadestoot toe te brengen.
Zoo kon het gebeuren, nadat Hardenberg aan het liberalistische economische denken in Duitschland vrij spel gegeven had, dat het Liberalisme in samenwerking met zijn tweelingbroer, het Marxisme, een drijfjacht begon tegen alles wat nog vasthield aan het oud-Duitsche rechtsgevoel en aan het IK geen onbeperkte vrijheid

Digitized by Google

in het doen en laten met het eigendom toestond. Daarmee hebben het laat-Romeinsche handelsrecht en de laat-Romeinsche verafgoding van het IK, die zelfs in den tijd van het absolutisme niet *volkomen* konden overwinnen, hun onbeperkten en onbelemmerden zegetocht in Duitschland gehouden. Het is geen overdrijving der feiten, wanneer men zegt: wat aan Varus bijna 2000 jaren geleden met de Germanen niet gelukte, dat zouden de 19de eeuw voorbereiden en de jaren na 1918 voltooien.
Het is natuurlijk, dat in den Duitschen landbouw de oud-Duitsche opvatting der economische ordening nog het langst bewaard bleef. Maar het was een noodlottige fout van de leiding bij den Duitschen landbouw, dat zij bij alle afweerpogingen die zij reeds bijna een eeuw lang tegen Liberalisme en Marxisme voert, het Duitsche volk niet tijdig wist aan te toonen, welke *zedelijke taak* de bezitter van den grond *naast zijn volkshuishoudelijke* te volbrengen heeft, indien het bestaan van het Duitsche volk verzekerd moet blijven. Waaraan men van Duitsch standpunt bezien moet toevoegen, dat de zedelijke plichten van de bloedgedachte eigenlijk boven de volkshuishoudelijke plichten van den landman staan of op zijn minst daaraan moeten worden gelijk gesteld.
Liberalisme en Marxisme grepen den Duitschen landbouw op het terrein der zuiver economische vraagstukken aan. Maar het was noodlottig voor den Duitschen landbouw, dat hun leiders den strijd op dit terrein aanvaardden, zonder van den aanvang af er den nadruk op te leggen, dat deze economische problemen slechts een deel van het groote vraagstuk vormen en dat de uiteindelijke beslissing op het terrein van het bloedvraagstuk moet vallen. Daarmede werden de leiders van den landbouw eenigermate ridders met een houten zwaard, die tegen de met stalen wapens uitgeruste tegenstanders in het krijt traden. Want nog nooit heeft de landbouw, tenminste niet het boerendom zich op grond van een zuiver egoïstische geld-economische houding ten opzichte van de bodemvraagstukken weten staande te houden. Waren niet vele Duitsche vorsten uit eigen beweging begonnen aan *het behoud van het boerendom te werken,* dan zou datgene, wat wij nu beleven, reeds tientallen jaren geleden zijn geschied.

Een zuiver geld-economische beschouwing van de verhouding tusschen den bezitter en zijn grond heeft om twee redenen een vernietigende uitwerking op het boerendom: ten eerste door de

Digitized by Google

verkeerde verdeeling bij het erven van landeigendom en ten tweede door *het vrije spel der economische krachten op de goederenmarkt*. Beide oorzaken moeten we voor een goed inzicht nader leeren kennen.

Het erven van landbouwgrond kan op tweeërlei wijze plaats vinden: door boedelscheiding en door *erfgebruik* of *erfrecht*.

Boedelscheiding: zij beteekent, dat het bezit gelijkelijk onder de erfgenamen verdeeld wordt. Uit één plaats of één landgoed ontstaan er op die manier meerdere en elk dezer nieuwe stukken, wordt bij de volgende erfenis opnieuw verdeeld, aangenomen natuurlijk, dat er kinderen als erfgenamen zijn. Ook bij gunstige economische omstandigheden eindigt de boedelscheiding vanzelf in een kleinbedrijf. In den regel verliest echter de bezitter door den geringen omvang van zijn bezit zijn economische zelfstandigheid en moet op de één of andere manier een nevenberoep gaan zoeken, wat bij een bijzonder gunstig gelegen arbeidsmarkt of bij een goede gelegenheid tot huisindustrie ook mogelijk is. Zulke bezitters van kleinbedrijven kan men nauwelijks nog boeren noemen, zij leven reeds onder dezelfde bestaansomstandigheden als men ze bij industriearbeiders vindt.

Alleen bij bijzonder gunstige agrarische verhoudingen, b.v. waar tuinbouw mogelijk is — Pfalz en de wijnbouwgebieden — of waar zeer goede vooruitzichten voor de veeteelt aanwezig zijn en deze door coöperatieve fokkerij benut worden — Denemarken, de Beneden-Rijnsche laagvlakte — is ook het kleinbedrijf rendabel. Maar dit zijn uitzonderingen! Over het algemeen is het gevolg van de boedelscheiding meestal het leegkoopen der economisch zwakkeren door de economisch sterkeren, dus het vormen van grootbedrijven of van grootgrondbezit. Er zijn in den laatsten tijd idealisten, die ondanks alle slechte ervaringen bij den landbouw nog steeds over de boedelscheiding spreken. Deze moeten eens bedenken, dat in de Engelsche politiek de boedelscheiding in een bepaald geval met opzet werd aangewend om een deel van het volk economisch te vernietigen. Engeland schreef namelijk voor de *Iersche boeren* de boedelscheiding voor, liet echter voor de in Ulster gevestigde *Engelsche boeren* het oude erfrecht bestaan. Het resultaat van dezen maatregel was *voor Engeland zeer bevredigend* en het had ook zeker zijn doel bereikt, als niet de Ieren, die in Ierland verarmden, in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika nieuwe bestaansmogelijkheden gevonden hadden,

Digitized by Google

daardoor economisch sterker werden en door economischen steun van Noord-Amerika uit, hun in Ierland achtergebleven volksgenooten zoolang hielpen, tot Engeland op zekeren dag den strijd moest staken.

Erfgebruik en *-recht:* Dit beteekent, dat één zoon uit het bezit erft. De erfgenaam moet echter de broers en zusters schadeloos stellen. Over het algemeen zal de erfgenaam de broers en zusters alleen dan kunnen uitbetalen, als hij *schulden* opneemt; voor een boerenplaats is dit in elk geval zeer bedenkelijk, omdat deze schuld niet voor de verbetering van het bedrijf wordt opgenomen en dus een belasting beteekent. Heel erg wordt het, wanneer de wegtrekkende erfgenamen in de stad met vrouwen huwen, die niets meer voor het land voelen en hun echtgenooten nopen, dat de erfsom, zonder rekening te houden met den bedrijfstoestand van de boerderij, uitbetaald wordt; want de van het land komende erfgenamen hebben in den regel nog wel zooveel boerengevoel om geen uitbetaling te verlangen, die de boerderij niet zou kunnen dragen. Daarom voert het erfgebruik, zonder bescherming tegen het vrije spel der economische krachten, in den regel tot zwaar belaste boerderijen. Het is dan meestal slechts een kwestie van tijd, tot de bezitter met den witten staf in de hand den grond der vaderen verlaat. Waar echter het boerengevoel nog bodemverbonden is en het behouden van den erfgrond een heilige plicht beteekent, daar voert het erfgebruik dikwijls tot het middel, dat men, om de gevaren van het uitbetalen der erfdeelen te ontgaan, het aantal kinderen beperkt. Voor een volk is deze toestand meer dan levensgevaarlijk, ja het beteekent een zeker einde.

Wanneer men dus niet door bijzondere maatregelen het boerendom beschermt, dan leiden in een geld-economischen Staat zoowel de boedelscheiding als ook het erfgebruik op den duur tot een vernietiging van den boerenstand. Want de grond wordt op deze wijze roerend goed en dit heeft door alle tijden heen steeds tot grootgrondbezit geleid, omdat dit alleen op den duur in den economischen strijd staande kan blijven, al poogt de Staat ook dit te vernietigen door bijzondere belastingmaatregelen.

Ten aanzien van de *vrije economie op de goederenmarkt* moet gezegd worden, dat de landbouw een zeer aleatorisch — van het toeval afhankelijk — bedrijf is. Terwijl b.v. elk industriebedrijf min of meer nauwkeurig het arbeidsverloop van onbewerkte stof tot fabricageproduct vooruit berekenen kan, grijpt bij het land-

Digitized by Google

bouwbedrijf juist hier de onberekenbare „natuur" in en veroorlooft zich vaak de meest grillige spelingen. Is het bij de industrie mogelijk, den aanvoer der grondstoffen tijdens het arbeidsproces gedurende fabricage zoo te regelen, dat de afzetmarkt in meerdere of mindere mate regelend voor de snelheid en de hoeveelheid der productie kan werken, zoo bestaat er voor den landbouwer een tijdspanne, die hij niet in de hand heeft en die door de groeiverhoudingen voor zijn producten bepaald wordt. Richten zich de groeiverhoudingen met hun onberekenbare toevalligheden niet naar de afzetmarkt, dan zijn de uitkomsten, tengevolge van den langen tijd die de planten moeten groeien, meestal niet vooruit te berekenen. Nog afgezien daarvan, dat er vele streken in Duitschland zijn, waar de natuur bepaalt, wat de boer kan verbouwen, en waar deze zich met den besten wil van de wereld niet naar de afzetmarkt kan regelen. Als b.v. vele boeren in hun streek alleen rogge en haver kunnen verbouwen, dan heeft het voor hen geen nut, dat zij in de courant lezen, dat de tarwe- en de gerstprijzen bevredigend, rogge en haver echter minder gevraagd zijn.

Dat zijn tastbare moeilijkheden! Het spreekt echter vanzelf, dat een veelzijdig en groot landbouwbedrijf deze moeilijkheden eerder overwint, dan een boerderij, die in den regel met beperkte bedrijfsmiddelen moet woekeren. Een grooter bedrijf krijgt eerder geld ter beschikking en is ook door zijn veelzijdiger wijze van werken beter in staat de slagen van een ongunstige afzetmarkt op te vangen. Weliswaar kunnen door bewuste veronachtzaming door den Staat en door hooge belastingen ook de groote bedrijven zich op den duur niet handhaven, meestal omdat het geld ontbreekt om het arbeidersvraagstuk bevredigend op te lossen. De geschiedenis van den landbouw bewijst echter, dat in dergelijke gevallen, de groote bedrijven door het opgeven van den akkerbouw en het invoeren van een uitgebreide veeteelt met eenvoudige middelen — opkomst van de schapenteelt in Engeland — zich met enkele arbeiders nog boven water kunnen houden.

Daarom vernietigt de ongeremde vrijheid in den landbouw, duidelijker uitgedrukt: het beschouwen van den landbouw enkel en alleen als een bedrijf, onverbiddelijk eerst alle boeren, dan de heereboeren, maar in den regel niet de grootgrondbezitters. Men kan zelfs zeggen, dat de onbeperkte heerschappij van het geld op de goederenmarkt het grootgrondbezit evenzeer baat, als zij het

Digitized by Google

middelgroote landbouwbedrijf en den boerenstand schaadt. Wanneer al het grondbezit van een volk in de handen der grootgrondbezitters komt — ook al wordt het aan kleine pachters uitgegeven — kan dit voor den grootgrondbezitter zeer voordeelig zijn; voor het geheele volk is echter het ontbreken van een zelfstandigen boerenstand een gevoelig verlies in verband met de mogelijkheden tot vervanging van het bloed. Hadden de door den Engelschen adel verdreven boeren uit Engeland niet in de Engelsche koloniën een nieuw arbeidsveld gevonden en ware daardoor in deze koloniën geen nieuwe boerenstand gevormd, dan was het Britsche Rijk reeds in den wereldoorlog van 1914—'18 doodgebloed. Het voorbeeld van den Engelschen adel is in Duitschland alleen door den Mecklenburgschen adel en die van het vroegere Zweedsche Voor-Pommeren gevolgd — maar, helaas zonder dat deze boeren zich in de Duitsche koloniën vestigden.
Wat het spel der vrije krachten bij de goederenmarkt betreft, is dus het lot der boeren en der grootgrondbezitters, dat anders tamelijk gelijk is, zeer verschillend. In ieder geval is een ongebreidelde vrijheid het beste middel om een gezonden boerenstand te vernietigen, waarmee tevens gezegd is, dat dit ook een middel is om den levensader van een volk door te snijden.
Als men den geld-economischen opbouw van het landbouwbedrijf voorstaat, moet men ten slotte voorwaarden stellen, die het bezitten van een landgoed of een hofstee alleen van de handigheid tot geld verdienen afhankelijk maken. Zoo heeft b.v. de — linksgeoriënteerde — landbouwpoliticus *Aereboe* in zijn werk *„Agrarpolitik"* de leuze gebracht van de *„Wanderung des Bodens zum besten Wirt"* (de grond gaat over naar den besten landbouwer). Dat is van een zuiver geldelijk standpunt bezien volkomen juist en het spreekt vanzelf dat hij deze gedachte verder doortrekt en zegt („Agrarpolitik" blz. 516): „Noch de boerderij, noch het riddergoed, noch het grootgrondbezit mogen in den concurrentiestrijd beschermd worden." Helaas is het nu zoo, dat invloeden van buitenaf, waar de landbouwer niets aan kan veranderen, dikwijls dezelfde rol spelen als de bekwaamheid en dat de voorstellen van Aereboe, minstens ook vele bekwame en vlijtige landbouwers van huis en hof zouden verjagen. Beziet men bovendien deze dingen in het licht van een bewust aankweeken van goede erfstammen in ons volk, dus in Germaanschen zin, dan rest ons slechts dit harde oordeel, dat deze leerstellingen, zij het ook

Digitized by Google

onopzettelijk, dan toch daadwerkelijk niets anders beduiden dan den eisch tot een volkshuishouding die onze beste volksche bloedwaarden verspilt. Met recht waarschuwen daarom *volksbewuste landbouwpolitici* — zie hiervoor *Fuchs,* Deutsche Agrar-politik vor und nach dem Kriege, Stuttgart 1927 — tegen een ongebreidelde vrijheid.

Ofschoon de vernietigende uitwerking die de vrije economie op de geslachten uitoefent gemakkelijk is aan te toonen en de bekendheid hiervan reeds algemeen is verbreid, zoo wordt toch met de cultuurvernietigende gevolgen daarvan nog weinig rekening gehouden. „Geen oorlog met zijn verwoestingen, geen verwoesting door natuurkrachten zijn voor de ontwikkeling der cultuur gevaarlijk, zoolang de mensch de aarde om *haars zelfs wil* bebouwt en onderhoudt. Pas het mobiliseeren, het veranderen van het grondbezit in een voorwerp van den algemeenen handel, dat van de eene hand in de andere overgaat, berooft het van die standvastige bestendigheid en zekerheid, welke toch voor een goede verzorging onontbeerlijk zijn. De man, die op een stuk grond woont, mag er in het geheel niet aan denken, dat hij of zijn opvolger om het een of andere geldelijke voordeel het met zorg bebouwde arbeidsveld zou kunnen verlaten. Er mogen in de gansche wereld geen waarden bestaan, waarvoor hij bereid zou wezen, het familiebezit op te offeren of het te verlaten," zegt *Sokolowski* (Die Versandung Europas)!

Of gelooft men werkelijk met ernst, dat de schade van den 30-jarigen oorlog ooit door de Duitschers zou zijn hersteld, als niet de landbouwtraditie van dien tijd een standvastigheid had bezeten, die ondernemende naturen, die iets blijvends wilden *scheppen,* er toe aanspoorde, aan den opbouw te beginnen? Men beelde zich niet in, dat bij den huidigen chaos der opvattingen omtrent heemvastheid en bodemverbondenheid, die door het Burgerlijk Wetboek ook nog een wettelijken grondslag gekregen hebben, een Duitsche cultuur nog een halve eeuw lang in het leven zal zijn te houden [1]).

In den laatsten tijd is er ook nog een beweging, die voorgeeft, de steeds duidelijker aan den dag tredende verwaarloozing van

---

[1]) Zoo waren bijvoorbeeld zonder twijfel de Gracchen de eersten, die de bijl aan den wortel van Rome's grootheid legden, want zij legden de kiem voor de latere onzekerheid in de op duurzaamheid gegronde Romeinsche bodemverzorging en landbouwordening.

Digitized by Google

ons grondrecht te willen opheffen. Dat is de beweging der bodemhervormers. Maar ook de bodemhervormers verdraaien de dingen, omdat ze het zedelijk recht tot bodemreformatie van het begrip bodemrente afleiden. Wat we over deze bodemtheorie denken, hebben we hier reeds uitvoerig uiteengezet.
Al willen wij hier nog geen richtlijnen uitwerken, hoe onze boerenstand geholpen kan worden, toch willen wij de vragen die bij den lezer opkomen als volgt beantwoorden: *Elk boerenrecht is in wezen goed, als het de hypothecaire lasten van de hoeve beperkt, de onverdeelbaarheid uitspreekt, het erfrecht wettelijk vastlegt en er voor zorgt, dat de uitbetaling aan de verdere erfgenamen alleen naar de economische draagkracht van de hoeve plaats vindt*. Pruisen was met zijn grondrente-wetten in 1816 ongetwijfeld op den goeden weg. *Het boersche gezinsrecht is in elk geval de sleutel om het bloeien en het vervallen der boerengeslachten te begrijpen.*

Dat het hier om wetten gaat, welker inachtneming of niet inachtneming onverbiddelijk tot het leven of den dood van het bodemverbonden boerendom voert, leert ons de landbouwgeschiedenis zeer duidelijk. Eén voorbeeld: *Rome!* Men hoort dikwijls, dat het in het oude Rome eigenlijk niet de ongebreidelde vrije economie is geweest, die de ontworteling van het Romeinsche boerendom veroorzaakt heeft, maar de onvoldoende bescherming van den eigen landbouw en de invoer van buitenlandsch koren. *G. Ferrero* (Grösze und Untergang Roms) heeft bewezen, dat deze opvatting, die onbewust de hedendaagsche verkeers- en vervoermiddelen voor de verhoudingen uit die tijden vooronderstelt, wat Rome en Griekenland betreft, naar het rijk der fantasieën moet worden verwezen. Nog in de 19de eeuw verhinderden de toestand der wegen en de wijze van vervoer, dat een middelgroote stad uit haar achterland werd gevoed.
Maatgevend voor de voedselvoorziening dezer steden waren de waterwegen. Maar in de Oudheid waren de scheepsladingen betrekkelijk klein, bovendien de weg zeer gevaarlijk, zoodat het vervoer van koren over zee niet alleen een ondankbaar werk was, maar geen noemenswaardige winst afwierp. Wanneer men dus tegenwoordig veelvuldig hoort, dat de beroemde korenvloten van Rome den Italiaanschen boerenstand vernietigd hebben, dan is dat een bewering, die naar twee zijden van valsche veronderstellingen

Digitized by Google

uitgaat: de verkeers- en vervoersmiddelen waren in dien tijd niet zoo, dat het snel groeiende Rome zich uit het eigen achterland had kunnen voeden, noch hadden deze korenvloten eenigen invloed op de Italiaansche binnenlandsche korenmarkt. Het is juist omgekeerd: Omdat de Romeinen zich niet uit het achterland konden voeden, moest het voedingsvraagstuk te water opgelost worden, ten eerste door het uitrusten van speciale zeevloten, ten tweede door het beloonen van vrachtvaarders, die koren geladen hadden. Menig Romeinsche staatsman was gedwongen, de buitenlandsche staatkunde uit dit oogpunt te bezien.
In het *Romeinsche rijk werden de boeren veeleer van huis en hof verdreven, omdat zij na een reeds ingetreden vervreemding van het land, te hooge belasting moesten opbrengen.*
Deze vlucht van het land schiep het beroemde Romeinsche grootgrond (latifundien)-bezit, waaraan — volgens een dikwijls herhaalden zin van Plinius: *Latifundia perdidere Italiam* — Rome ten onder is gegaan. Zonder twijfel is Rome dan ook ten slotte door de ontvolking van het platteland te gronde gegaan, maar zijn grootgrondbezit was niet de voornaamste oorzaak, doch zelf een gevolg van het verlaten van het land, omdat de boeren op een dwaze manier belast werden.
In Griekenland kwamen in den Hellenistischen tijd soortgelijke verschijnselen voor. Wie echter „moderner" denkt, kan het bewijs voor de eeuwige herhaling van dit verschijnsel ook in de geschiedenis van den Engelschen en van den Hollandschen landbouw vinden. In Holland voerde de economische ontwikkeling ook tot een volkomen ontwrichting van het platteland, zoodat de geheel van den geldhandel afhankelijke Staat op zekeren dag ineenstorten moest en zijn wereldmacht verloor. Maar in Nederlandsch *Friesland* hadden de boeren hun oud-Saksisch recht met zijn gezinsbescherming bewaard. Vanuit Friesland werd Holland toen in de 18de eeuw weer opnieuw met boeren aangevuld. Beter laat zich *de behoudende kracht der familierechtelijk opgebouwde erfwetten wel niet bewijzen.*
In de Oudheid deed men een poging, om den achteruitgang door het invoeren van erfpacht tot stilstand te brengen. Dezelfde pogingen worden ook nu weer aangewend. Zij zullen echter de golf van achteruitgang die de bodemvaste en bloedzuivere geslachten in ons volk bedreigt, niet tegenhouden en ook niet het behoud der andere geslachten bevorderen. Want het

Digitized by Google

spreekt ook vanzelf, dat de erfpachter in een Staat, die aan een onbeperkten geldhandel onderworpen is, nooit zijn jaarlijksche erfpacht met absolute zekerheid kan betalen. Ongelukken in het gezin of op de boerderij, misgewas, natuurrampen en andere tegenspoeden waar de landbouwer machteloos tegenover staat, kunnen hem noodjaren bezorgen, die hem dwingen, zijn pacht schuldig te blijven. Zeer onzeker is het of de pachter het jaar daarop in staat zal zijn, zijn uitgestelde pacht te betalen. We weten, dat dit zelden het geval is. Is echter de erfpachter eenmaal met de pachtbetaling achter geraakt, dan is hij geen boer meer, maar een aan den bodem gebonden landarbeider, die krom ligt voor den Staat. Elk erfpachtstelsel, dat op een geldelijke basis is opgebouwd, veroorzaakt of bodemgebonden hoorigen of tot-den-bedelstaf verarmden, die hun grond verlaten.
Natuurlijk is het mij bekend, dat de erfpacht in bepaalde gevallen zegenrijk gewerkt heeft. Maar de oorzaak lag dan minder in de erfpacht, dan in de omstandigheden, waaronder zij werd doorgevoerd.
Het noemen van al deze feiten was niet noodig geweest als het grootste deel van onze hedendaagsche landbouwers en niet-landbouwers nog zoo dicht bij de natuur leefden en aan hun grond gehecht waren, als hun grootvaders, of, zooals Bismarck steeds weer van zichzelf beweerde: „Van de dwaling aangaande het landelijk geluk van een doorgewinterden landbouwer met dubbele boekhouding en chemische studies ben ik door de ervaring teruggekomen". Dit zei hij, toen hij het bedrijf op den Kniephof leidde.
Wil de schrijver met zijn voorstel van de Hegehöfe bij den lezer begrip vinden, dan moeten eerst eenige principieele vraagstukken uit den Duitschen landbouw duidelijk worden gemaakt. Goedbedoelde, maar aan het wezen der dingen voorbijgaande voorstellen van dezen aard hebben we op het oogenblik in Duitschland genoeg, maar deze maken meestal de verwarring nog grooter en kunnen den eensgezinden aanval van alle tegenstanders van het landbouwbedrijf niet afslaan.
Als de geschiedenis van alle staten, die eenmaal een rol van beteekenis vervulden, heel duidelijk aantoont, dat de verkeerde houding van den Staat tegenover het boerendom en ook tegenover het landbezit de eenige oorzaak was van den ondergang, dan is het toch wel een groote dwaasheid, dat ons volk deze waarheid wel erkent, maar er niet de gevolgtrekkingen uit opmaakt. Of dit

Digitized by Google

nu in het hedendaagsche denken omtrent de economische ontwikkeling past of niet, dat moet ons volkomen koud laten. „De ontwikkeling van de menschelijke beschaving voltrekt zich, zoolang de beste krachten den bodem bewerken; de achteruitgang begint, zoodra de eerbied voor de cultuur van het eigen land verdwijnt en de sterken en vooruitstrevenden zich van deze cultuur afwenden en andere wegen bewandelen." *(v. Sokolowski)* Mussolini gaf het voorbeeld en wentelde het rad der geschiedenis in een andere richting om zijn volk voor den ondergang te bewaren.
Het kernpunt van al deze vraagstukken is echter niet in de belastingen gelegen, noch in de binnenlandsche markt, noch in de goedkoopere of duurdere werkkracht van den landarbeider, noch in de beste landbouwmachine, of wat verder in dit verband genoemd wordt bij de voorstellen tot verbetering van den landbouw. Het kernpunt is en blijft het standpunt dat het volk en zijn leiders ten opzichte van den bodem innemen en daarbij de wijze van denken over de geslachtsopeenvolging met betrekking tot het landbezit.
Want of: het land dient uitsluitend ter bevrediging van eigen belangen, en de grond wordt een handelsobject. Dan beslist de *rekenstift en de hoogste renteberekening* hoe men de hoogst mogelijke winst kan maken. Maar, de rekenstift regelt dan ook de verhouding van den landbezitter tot zijn volk. Dat is de hedendaagsche opvatting bij den landbouw! Deze richting wordt tegenwoordig ondersteund door de boeken over de landbouwbedrijfsleer en de landbouwpolitiek, die alleen oog hebben voor de afzetmarkt en de bescherming der productie: Dit komt neer op een werkwijze, waardoor de Poolsche arbeider, of zoals voor den wereldoorlog zelfs voorkwam, de Chineesche koelie in de Duitsche bedrijven gehaald wordt, omdat zij goedkooper werken dan de Duitsche werkkrachten; het is een werkwijze, waardoor het boerendom verdwijnt, omdat het remmend voor de productie is, en die in de „korenfabrieken" — de Sowjets hebben deze gedachten verwerkelijkt — haar hoogste voleinding en bekroning vindt [1];

[1]) Het was volkomen logisch, dat Stresemann met zijn liberale opvattingen ook voor Duitschland de „korenfabrieken", d.w.z. volgens de commercieele beginselen van winstbejag geëxploiteerde groote landgoederen, noodig vond en hierbij op Rusland wees. De opwinding hierover in de landbouwkringen was overbodig en onoprecht, want zij volgden reeds jaren liberalistische denkbeelden, die per slot van rekening eveneens naar het door Stresemann beoogde doel leidden.

Digitized by Google

het is deze opvatting, waarbij men met een onbewogen gelaat, in domme zelfgenoegzaamheid, de laatste rest der Duitsche cultuur om zeep brengt, omdat alle cultuur alleen door bodemverbonden scheppers ontstaat; maar dit is voor de voorstanders van „korenfabrieken" van geen beteekenis, omdat dit geen post is die bij hun dubbele boekhouding voorkomt; het is een geesteshouding, die de kunst verstaat om uit een bloeiend landschap een woestenij te maken, al zijn er dan voorloopig geen zandkorrels maar boom- en struiklooze bieten- en tarwevelden die zich mijlen ver uitstrekken; een houding, die uit het verkwikkende groen van boschlandschappen het ziellooze „eenheidsbosch" maakt met keurige rijen boomen. En deze menschen verwonderen zich nog, als men in onze dorpen niet meer de oude volksliederen, maar het drenzige gejengel van een gramofoon hoort.

Of: de bodem dient zoowel voor de voeding van het Duitsche volk als voor het voortbestaan van het beste bloed; en is dus tevens een deel van het gezin, dat door den Staat beschermd moet worden. Dat is een opvatting, die den boer evenveel achting toebrengt als den landarbeider, of den rijken landjonker, ieder naar den aard van zijn arbeid of zijn economische behoeften; dat is een opvatting, die wil zorgen, dat de geslachten kunnen leven en vasthouden aan hun grond en hun omgeving, het is een geesteshouding, die b.v. een oude laan met statige boomen behouden wil, omdat het voorgeslacht zich verheugde in de knoestige pracht van het hout, al is het aanhouden van zoo'n laan met boomen misschien niet economisch verantwoord; een opvatting, die door haar bloed- en bodemverbondenheid elken vooruitgang der techniek op haar juiste waarde weet te schatten en met het leven in overeenstemming te brengen, zonder schreeuwende overdrijvingen, maar met een fijn gevoel voor vorm en stijl: kortom, een opvatting, die zoowel den mensch als het landschap wil dienen en beschermen en anderzijds het geld en de economie als dienaren beschouwt, die het hunne bijdragen tot het behoud van het geslacht en het volk.

Met een klein voorbeeld zullen we de beteekenis hiervan aantoonen. Wie uit zijn landgoed alleen maar hooge opbrengsten wil halen en uitsluitend de rekenstift bij al zijn pogingen laat beslissen, die moet er vroeg of laat toe overgaan, al het wild op zijn landgoed en zooveel mogelijk ook uit zijn omgeving uit te roeien, omdat hij de jaarlijksche wildschade rekenkundig niet verantwoor-

Digitized by Google

den kan; alleen bij uitzondering overtreft de opbrengst van het verpachten der jacht de door het wild aangerichte schade.
Wie hierbij de rekenstift laat beslissen is een vijand van de natuur. Welk een rijkdom aan leven vermag echter een landjonker, met liefde voor de natuur en een zorgzame hand, uit de bosschen te voorschijn te tooveren, als hij bij zijn maatregelen bewust rekening houdt met de natuurlijke eischen van het bosch en deze niet door een koele, zakelijke berekening van alle leven berooft. Hier moet ieder kiezen! Het Duitsche volk kan nu nog over zijn eigen lot beslissen. Maar, dan moet het een duidelijke beslissing zijn, waarvoor al het andere ter zijde gesteld wordt. Schoone leuzen hebben geen nut en prachtige redevoeringen of nauwkeurige statistieken over de noodzakelijkheid van het boerendom voor ons volk nog veel minder.
Hopelijk wordt er binnen afzienbaren tijd bij de geschiedenis der Germaansche volken geen eindstreep getrokken onder de geschiedenis van het Duitsche volk! Want of we ons nog eenigen tijd bij de genade van Wallstreet, Duitschers of het Duitsche Rijk mogen noemen, heeft dan voor de verdwenen Duitsche volksche verbondenheid geen zin meer.

Digitized by Google

V.

De Hegehöfe of adelhoeven

Alleen adel die op een onaantastbaren bodem zetelt, ontplooit een volwaardige geestelijke vrijheid, die het waagt onder alle omstandigheden uitsluitend naar het geweten te rade te gaan en te handelen.

Menig lezer zal nu misschien de vraag willen stellen: Waarom eigenlijk Hegehöfe? Kan het beoogde doel niet op een andere wijze bereikt worden: b.v. door staatsvoorschotten aan gezinnen, die zich aan bepaalde, hiervoor noodzakelijke voorschriften onderwerpen en door het beschikbaar stellen van doeltreffende woningen — tuinstadwijken zijn toch zeer geschikt — aan zulke families? Hierop is maar een antwoord: *neen!*

Want het is nog de vraag, of de stad — ook de tuinstadwijk of het tuindorp — het zieleleven van de opgroeiende jeugd zoo gunstig kan beïnvloeden, dat daaruit een leidersgeslacht met werkelijken zieleadel ontstaat. De Duitsche ziel is met een diep en warm gevoel aan haar geboortegrond verknocht en als het ware hieruit opgegroeid. Welk een beteekenis het Duitsche landschap, met alles wat daarmee in verband staat, berustend op een duizendjarige overlevering, met al zijn fijne, ondoorgrondelijke invloeden voor de ontwikkeling van het zieleleven, werkelijk heeft, moge men aan het volgende toetsen: Het Duitsche volk, het volk van denkers en dichters heeft een groot deel van zijn zonen naar Amerika zien gaan, doch uit dit bloed is nauwelijks een, *op Amerikaanschen bodem geboren,* dichter of denker van beteekenis voortgekomen [1]).

Met nadruk moet stelling genomen worden tegen de opvatting, dat het landschap zijn stempel zou drukken op een ras of een

---

[1]) De schrijver is een in Argentinië geboren Duitscher. Voor hem zijn daarom de oorzaken van dit verschijnsel volkomen duidelijk. Het is o.a. volstrekt onmogelijk om in de ontzettend nuchtere Amerikaansche omgeving bij opgroeiende kinderen ook maar eenige belangstelling voor de Duitsche sprookjes en de Duitsche sagen te wekken; werkelijk, het is onmogelijk. Welk een kleurloosheid en eentonigheid dit voor de geestelijke ontwikkeling van een kind beteekent weet ieder volwassene „van de over-

Digitized by Google

volk. We bezitten geen enkel bewijs hiervoor, of het zou moeten zijn, dat lange perioden in de aardgeschiedenis van invloed zijn op de bewoning van een bepaalde streek. Wel echter heeft de omgeving een zoodanigen invloed op de jeugd, dat men in latere jaren den invloed van de kinderjaren op de vorming van het karakter niet loochenen kan.

Wie aan de Duitsche ziel haar natuurlijke omgeving ontneemt, doodt haar. Ook de best aangelegde tuinstadwijk kan het natuurlijke landschap niet vervangen. Reeds de onrust van den stedeling, die zelden een blijvende woonplaats in de huizenzee vindt, waaraan zijn ziel gehecht blijft, evenals de vroegrijpheid van de stadsjeugd, doen het zieleleven verkommeren en veroorzaken een op uiterlijkheden gericht denken.

Volkomen terecht zegt *Ernst Hasse:* „Zelfstandige menschen worden op het land geboren. Groote zelfstandige figuren — helden — komen altijd van het land." De stad daarentegen vormt een massa-mensch, behoudens enkele uitzonderingen. Wil Duitschland echter leven, dan heeft het karaktervaste „helden" noodig. De wereldwijze stedeling is weliswaar handig en vlug van begrip, tenminste op het eerste gezicht maakt hij dezen indruk, maar hij bezit toch zelden die gaven, die in moeilijke oogenblikken der geschiedenis een waarborg bieden voor een instinctief juist handelen.

Van Zweedsche boeren in Finland hoorde de schrijver eens over een ontwortelden mensch — het was een doorsnee stadsmensch, met vele geestelijke bekwaamheden, maar weinig diepte — het oordeel, dat hij „het innerlijke gevoel" verloren had. Een zeer juist oordeel! Gaat men het leven van groote staatslieden na, dan blijkt dat zij, meestal tegen den geest van den tijd in, zonder verstandelijk overleg, op hun eigen innerlijk gevoel afgingen, en wel met dezelfde instinctieve zekerheid, die ook een gezonde moeder bezit, als zij pijn of ziekte bij haar zuigeling vermoedt,

---

zijde". Heel anders is het, wanneer de Duitsche mensch in Amerika in een groote kolonie het landschap naar zijn smaak veranderen kan; men denke hierbij aan Blumeneau, Brazilië. Zulke landschappen zijn dan natuurlijk niet eentonig Amerikaansch, maar hebben ondanks alle blijvende verschijnselen toch een Duitsch karakter en de hier opgroeiende kinderen staan er toch, wat de ontwikkeling van hun zieleleven betreft anders voor dan de overige Amerikaansche kinderen.

Digitized by Google

waarbij het verstandelijk overleg geen oplossing brengt. Deze „innerlijke zin", misschien wel de goddelijkste gave, die het menschdom kreeg, ontwikkelt zich alleen bij de nauwste verbondenheid met moeder aarde, ontplooit zich ongetwijfeld uitsluitend in de bonte stralenwereld, die alle levende wezens in de vrije natuur wederkeerig en onderling zoo rijkelijk uitzenden en wier krachten slechts langzaam aan door onderzoekingen bekend worden. Bij de *Germanen* kunnen we in elk geval een door de natuur gevormden „innerlijken zin" met zekerheid aannemen, terwijl hij voor de overige rassen heel goed anders kan zijn.
Want wat weten we eigenlijk van de levensvoorwaarden van een *gezond* lichaam — laat staan van een gezonde ziel? Bij nader inzien toch bitter weinig! Een kwarteeuw geleden bouwde de fokker voor zijn koeien en varkens stallen, die ware wonderen van hygiëne en practisch nut waren, met het gevolg, dat de teelt steeds moeilijker werd, omdat er in ongekende mate ziekten en storingen — besmettelijke ziekten, bezwaren bij het werpen, enz. — optraden. Eerst meende men dat de goed doorgefokte dieren ontvankelijker waren dan de gewone rassen. Maar deze gemakkelijke verklaring klopte toch niet met de nauwkeurige waarnemingen, al was er wel iets van waar. Toen besloot een bekend fokker zijn dieren in Gods vrije natuur — dus in de wei te laten loopen en ze in eenvoudige houten schuren op de wei onder te brengen. Al waren er eerst eenige verliezen, toch waren vrij spoedig als bij tooverslag de tot nu toe optredende bezwaren, vooral die bij het werpen, verdwenen. Nu lachen de fokkers om deze hygiënisch volmaakte stal-„doodkisten" uit het begin van deze eeuw. Of we met onze woningen niet denzelfden weg opgaan als de veefokkers een kwart eeuw geleden? Tusschen de „cementen doodkisten" bij de varkensfokkerij, waaraan de fokker nu nog met afschuw terugdenkt en de cementen huizenblokken van een Oriëntaalsch-Aziatisch-modernen bouwstijl in den zin van het Dessausche gebouw, kan de schrijver geen groot verschil zien.
Hoe kwam het toch, dat de frontsoldaat tijdens den wereldoorlog van 1914—1918 niet ziek werd in de koude en natte loopgraven, die met elke hygiëne spotten, terwijl 24 uren verlof thuis voldoende waren om allerlei ziekten op den hals te halen, waaraan men in de verste verte niet gedacht had? In ieder geval is het den schrijver in de vier oorlogsjaren, aan het Westfront, waar

Digitized by Google

zelden een geriefelijk kwartier aanwezig was, zoo vergaan en de meeste gezonden onder zijn kameraden ook [1]).

Was het werkelijk alleen „domheid", die de Germanen uit den tijd der volksverhuizing er van afhield de veroverde Romeinsche steden door hun niet-ervende zonen te laten bewonen? Was de weerstand, dien de Nedersaksen hun koning Hendrik I boden, toen hij om der wille der Hongaren dwong, stadsburchten te stichten en daarin te wonen, werkelijk alleen in een afkeer van het nieuwe gelegen, zooals we tot nu toe geleerd hebben? De zaak schijnt toch veeleer zoo te liggen, dat de wetenschap tot op heden hierop niet het rechte antwoord wist, zoodat de overleveringen uit de geschiedenis valsch verstaan werden en men daarom ook heden nog blind aan deze dingen voorbijgaat, hoewel de beslissende beteekenis voor het lichaam en de ziel van onze volksgenooten daarmee niet opgeheven wordt.

Wie echten adel in den eigenlijken Duitschen zin van het woord vormen wil, moet de hiervoor uitgekozen families van de stad naar het platteland overplanten en wel in zulke omstandigheden, dat het geslacht met den bodem vergroeit. *Op de bodemverbondenheid van den adel komt het aan.*

Adel in den Germaanschen zin hebben we in het geheel niet meer. Want adel in deze beteekenis behoort bij den grond, als de tuinman bij den tuin. Ontwortelde Germaansche adel is geen adel meer in den eigenlijken zin van het woord (vergel. blz. 54). De meerderheid van den adel die nu nog op het land woont, wil aan den grond *verdienen*, is dus in wezen niets anders dan een industrieel of iemand die een bedrijf uitoefent. *Of men den grond om de kolen of om de kool exploiteert, blijft gelijk, omdat beide hetzelfde doel hebben, namelijk het geldverdienen.* Bij ons vraagstuk is het een zeer gewichtig punt, of de adel den bodem als woonplaats van zijn gezin of geslacht beschouwt of niet,

Alleen waar de adel met zijn geboortegrond vergroeit, zonder op economische voordeelen te letten, daar zal hij zich tot een echt, uiterlijk en innerlijk volgroeid leiderschap ontwikkelen. De arbeid op den grond der vaderen, de strijd met de natuurkrachten, het

---

[1]) Ook Frans Schauwecker maakt in zijn oorlogsroman „Aufbruch der Nation" op dit verschijnsel opmerkzaam: „Jij haalt jezelf de jicht op den hals, als je zoo lang in het natte gras zit", zei Herse. „Hier buiten doet dat geen kwaad", antwoordde Albrecht. „Hier blijft men gezond. Dat had ik vroeger ook niet gedacht."

Digitized by Google

verzorgen van plant en dier in de verschillende jaargetijden, kweekt een bepaalde geesteshouding en wilskracht en bovendien „de innerlijken zin" waarover wij hiervoor spraken, die immers door de verbondenheid met de natuur ontwikkeld wordt. Zoo werkt het landschap op de ziel in, en wordt toch omgekeerd door den scheppingsdrang van den mensch, naar den aard van het ras, zelf beïnvloed. Er ontstaat een verbondenheid met den bodem, die beslissend is voor het doen en laten van den mensch, en die ook zijn natuurlijke plaats in het volksleven bepaalt; *want door eigen bodem worden adel, volk en Staat gevormd.*

Maar ook alleen de van geslacht op geslacht met den bodem verbonden adel is in staat een op tradities en wereldbeschouwing steunende *eigen cultuur* te vormen, die op het zieleleven van een opgroeiend jongmensch van beslissenden invloed kan zijn. Beseft men in dezen tijd eigenlijk nog, welk een heilzamen invloed de bekoring van een oud huis, waarin overal de herinneringen aan de voorouders te vinden zijn, op een kind heeft? Gelooft men werkelijk, dat de dichterlijke ziel van ons volk, dat zich aangetrokken voelt tot het raadselachtige en sprookjesachtige, zich altijd thuis zal voelen in de hygiënisch onberispelijke, maar toch op de inrichting van een ziekenhuis gelijkende nieuwerwetsche huizen? Laat niemand zich in dit opzicht bedriegen! Wel kan men beweren, dat de gedachtenwereld van het kind verschillend is, naar gelang er andere rasinvloeden optreden. Maar al wordt in de hedendaagsche geschriften over rassenkunde de invloed van de omgeving op de ziel van het kind zelfs geheel ontkend, waarbij men vooral op *Hebbel,* den metselaarszoon uit het Ditmarsche steunde, dan moeten we niet vergeten, dat Hebbel onder zeer moeilijke en armelijke omstandigheden opgroeide, overigens echter het reine landleven een gezonden invloed op zijn jeugd had.

Dan is er nog iets waar we bij de vraag: „Stad of land" op moeten letten. Elke stad — zoowel de tuinstad als de steenen huizenmassa — stelt haar levenswetten niet zelf, integendeel, zij is afhankelijk van de verkeersmogelijkheden; in de grootte van haar omvang zelfs een slavin van de verkeersontwikkeling. Elke stad is als een poliep, die door wijdgrijpende vangarmen — de vervoersmiddelen die de waren aanbrengen, het verkeersnet, enz. — zijn voeding uit de omgeving of, als de middelen van vervoer en het verkeersnet het toelaten, ook van veraf naar zich toe zuigt. Stokt echter door de een of andere oorzaak deze voedsel-

Digitized by Google

aanvoer, dan wordt de stad zoo hulpeloos als een visch op het droge. Met eigen middelen kan de stad zich in dat geval niet in het leven houden; zij moet van buiten af geholpen worden. In den diepsten grond is de stad dus eigenlijk een klaploopster, of een parasiet. Elk parisitisme sterft, zoodra de voedingsbodem verdwijnt. Wil dus een volk een adel scheppen, die bodemverbonden en bestendig is, wil het voor de toekomst een groot aantal waardevolle sibben bezitten, dan moet het voor zijn adel niet het onzekere stadsleven als toevluchtsoord nemen. Dit is toch zeker wel duidelijk!
Daarmee wil ik geenszins beweren, dat men in de stad geen poging zou kunnen ondernemen, om de bodemverbondenheid van bepaalde geslachten te bevorderen. Dit zal echter een zuiver plaatselijke aangelegenheid blijven en bovendien alleen bij bepaalde steden mogelijk zijn.
Vestigt de adel zich echter op hoeven, waarbij door geschikte maatregelen verhinderd wordt, dat zij voor het geslacht verloren gaan, dan treffen — dit leert de ervaring — zelfs de zwaarste tijden een gezond volk niet in zijn levensader. Dan werken zulke tijden als een hevige storm in het bosch, waarbij het vermolmde en het rotte openbaar wordt en ten onder gaat, doch die tevens aan de gezonden meer licht en lucht verschaft. Het is daarom mijn vaste overtuiging dat de vorming van een nieuwen adel zonder adelhoeven of iets dergelijks niet uitvoerbaar is, blijvend kan hij tenminste niet zijn. Hoe men de zaak ook keert, dit zal men moeten toegeven, dat het alleen op deze manier gaat.

Hoe groot moeten de Hegehöfe of adelshoeven zijn?

Een eenheidsmaat, of een modelschema kan men hiervoor onmogelijk aangeven, tenminste niet voor de landerijen binnen de Duitsche rijksgrenzen. Hoeveel hectare land iemand bezit of hoe groot de opbrengst van zijn bezit is, wordt bepaald door de omstandigheid of er tusschen de grootte van het bezit en de plichten tegenover den Staat een gezonde verhouding bestaat. Hierbij moet men wel bedenken, dat in dit verband „plichten" en „belastingen" twee verschillende begrippen zijn.
Wil men echter de grootte van het bezit niet afhankelijk stellen van de verplichtingen tegenover den Staat, dan stelle men de grootte van de opbrengst op den voorgrond. Het uitsluitend

Digitized by Google

met elkaar vergelijken van de oppervlakten, zooals men zoo gaarne doet, heeft natuurlijk geen zin en is — omdat het tot onnoodige tegenstellingen bij de landbouwers voert en bij de niet-landbouwers verkeerde begrippen wekt — zelfs als een dwaasheid te beschouwen. Er zijn b.v. in het marschland aan de Noordzee vele „boeren", die ondanks een veel geringer grondbezit net zoo veel uit hun bedrijf weten te halen als een hoog-adellijke grondbezitter in Zuid-Duitschland. En omgekeerd vindt men op de geestgronden van N.W.-Duitschland „landgoederen", die met een geweldig uitgestrekt landbezit minder koren binnenhalen dan de meeste boerderijen in de korenschuur van Beieren.
De voornaamste taak van den Hegehof moet het onderhouden van het geslacht zijn, dat er op woont. Deze taak moet onafhankelijk van de tijdsomstandigheden doorgevoerd kunnen worden. Zoo kan men dus reeds als beslist noodzakelijk aannemen, dat de adelhoeve een onafhankelijke economische eenheid moet zijn en wel dermate, dat zij in elk geval in staat is, ook in tijden van maatschappelijken nood, de levensbehoeften van het gevestigde gezin en van het personeel op te brengen. Daarenboven moet zij echter in rustige tijden den bezitter een winst opleveren, die deze ter bestrijding van het levensonderhoud van hem en zijn gezin en voor de bijdragen aan de gemeenschap noodig heeft [1]. Voegen we daar nog aan toe eenig bosch als „spaarpot" en tot verkwikking van het gemoed, dan komen we reeds tot een bedrijfsomvang, die naar bodemoppervlakte in de eene streek het aanzien van een groot boerenbedrijf heeft, anderwaarts als een klein of middelgroot landgoed beschouwd kan worden. Dat is dan de kleinste omvang van een adelhoeve.
Het zal voor ieder duidelijk zijn, dat de adelhoeven onderling in grootte zullen verschillen: de groote bodemverschillen in Duitschland en de zeer verschillende klimatologische verhoudingen — we hebben alleen in Duitschland ongeveer een dozijn onderling zeer verschillende klimaatgebieden — veroorzaken, dat bijna nergens dezelfde bodemoppervlakte een overeenkomstige oogst oplevert. Oude bodemverbonden boerengeslachten, *die lichamelijk en zedelijk daarvoor geschikt zijn,* zouden bij aanvrage met hun hoeven in den adellijken stand opgenomen kunnen worden, waardoor hun bezit, indien het den kleinsten omvang bezat, tot een adelhoeve

[1]) Over de belastingen wordt later gesproken.

Digitized by Google

werd. Dit voorstel is gegrond op de meening, dat het beste bloed nog altijd in de bodemverbonden kringen te zoeken is en dit de eenvoudigste manier is om de levensvatbaarheid van dit bloed te bestendigen. Daarmede wil ik echter geenszins zeggen dat we al onze boeren en landgoedbezitters tot adelhoeve-edelen zouden moeten maken.

Een op het levensonderhoud van een gezin gerichte, evenwichtige en afgeronde economische eenheid verleent een bezit, als het een alleenstaande hoeve is, een uiterlijke geslotenheid, die eenige kenners van het landschapsbeeld reeds meermalen opgevallen is. Weliswaar zijn het geen burchten, geen opvallende landgoederen, maar ook geen gewone boerderijen. In het Noordwesten van Duitschland en in Zuid-Duitschland kan men ze nog veel aantreffen, meer in Denemarken en Scandinavië en we kunnen heel goed begrijpen, dat een fijn opmerker en landschapskenner als *Paul Schultze—Naumburg,* om den indruk dien de bouw van deze hoeven maakt weer te geven, de uitdrukking *edelhoeven* gebruikte. (Das bürgerliche Haus, Frankfurt a.M., 1927, blz. 30.)

Hiermede zijn eenige duidelijke richtlijnen voor den kleinsten omvang der adelhoeven aangegeven. Dit is nog geen grens naar boven. Over het algemeen beperkt echter de eisch van een afgeronde en gesloten economische eenheid ook den omvang naar boven toe tot een zekere, hoewel eenigszins rekbare mate. We hebben n.l. geen enkele streek in het rijksgebied, die de bedrijfswijze van een gesloten grootgrondbezit vanuit een centraal gelegen hoeve mogelijk maakt. Het grootgrondbezit is in Duitschland bijna steeds een veelvoud van zelfstandige bedrijven, waarbij elk bedrijf of door pachters gevoerd wordt, of onder leiding van min of meer zelfstandige rentmeesters staat, die zelf weer onder een hoogere leiding staan. Wil men dus dat de adelhoeven onder alle omstandigheden vanuit een centraal punt, waarin de bedrijfsgebouwen staan, geleid worden, dan is daardoor hun grootte duidelijker begrensd, dan men op het eerste gezicht zou denken. De moeilijkheid nu om deze grens te bepalen ligt ergens anders. We hebben in het Rijk vele landgoederen, die oorspronkelijk uit een veelvoud van landerijen en boerenplaatsen ontstaan zijn, in den loop der tijden tot een gesloten landgoed uitgroeiden, waarbij de bedrijfsgebouwen van de vroegere hoeven als zgn. „voorwerken" dienst deden; dit geldt vooral van Mecklenburg en het oude Pommeren, men kan het echter in geheel Oost-Duitschland

Digitized by Google

vinden. „Voorwerk" noemt de landbouwer in die streken een gebouw, dat ten behoeve van het bedrijf niet in de onmiddellijke omgeving van de boerderij opgericht wordt. Het voorwerk kan uit het begrip van een afgerond en gesloten grootbedrijf niet gemist worden, omdat het niet gebouwd is naar het eigen goeddunken van den bezitter, maar noodzakelijk was voor het bedrijf en dus door het landschap, de onderlinge ligging der landerijen of andere omstandigheden bepaald werd.
Ook voor den Hegehof kan het „voorwerk" om bedrijfsredenen niet verboden worden. Men denke maar eens aan een landgoed, waarvan de landerijen zich in smalle, maar zeer lange strooken uitstrekken en ook de leek heeft een duidelijk voorbeeld, dat hem de doelmatigheid van het „voorwerk" begrijpelijk maakt. In het algemeen zal men echter moeten verlangen, dat het bedrijf van een adelhoeve vanuit een centraal punt plaats heeft. Dit centrale punt moet het kenmerk van de adelhoeve blijven. Staat men n.l. het gebruik van „voorwerken" toe voor de adelhoeven, dan kan het gevaar ontstaan, dat onder den dekmantel van familierechtelijke bescherming van de adelhoeve weer reuzenlandgoederen bijeengebracht worden, doordat men eenvoudig bezit dat aan de adelhoeve toevalt tot een „voorwerk" en dus tot een deel van de adelhoeve maakt.
Vragen zooals die betreffende het „voorwerk" moeten door een bijzondere commissie, waarin landbouwconsulenten zitting moeten hebben, behandeld worden: op een billijke wijze, en ieder geval afzonderlijk; onder billijkheid verstaan we in de eerste plaats de noodzakelijkheden van het bedrijf, waardoor ongunstige verhoudingen bij de landerijen der adelhoeven verbeterd worden, verder zulke, waar het „voorwerk" in de gesloten eenheid der samengegroeide goederen onmisbaar is geworden en het wegnemen ervan schade zou toebrengen aan het bedrijf.
Een uitzondering op deze grondregels zou de schrijver willen voorstellen, waar stambezit, dat reeds vele geslachten lang in het bezit van een familie is, voor het in stand houden van hun bedrijf over een gebied moet beschikken dat grooter is dan het normale adelhoeve bezit. Het zou in tegenspraak zijn met de opvattingen over den nieuwen adel, als men zulke heerlijkheden, die toch in den loop der tijden hun hedendaagschen vorm gekregen hebben, alleen daarom aan de gezinsbescherming van de adelhoeven zou onttrekken, omdat zij niet overeenstemmen met de aangegeven

Digitized by Google

grootte, of, indien men ze wel onder de adelhoeven rangschikte, deze door een onvoldoende toewijzing aan landerijen economisch liet verkommeren. Er moet alleen op gelet worden, dat het bij zulk een uitzondering werkelijk om *oeroud familie-erfgoed* gaat; verder, dat de daarop gevestigde familie lichamelijk en geestelijk voor den nieuwen adel in aanmerking komt; en tenslotte, dat het betreffende stambezit werkelijk door handelingen is ontstaan, die beschermd kunnen worden en wier bescherming ook uit eerbied voor den arbeid van vroegere Duitsche geslachten aanbevelenswaardig is. Het teveel aan landbezit, dat door zulk een stambezit aan een adelhoeve toegevoegd wordt, kan door een grooter aantal plichten, binnen het kader van adellijk zelfbestuur, weer in evenwicht gebracht worden.

Een noodzakelijke voorwaarde voor deze gedachte der adelhoeve is natuurlijk, dat zij tegen willekeurige verkooping gevrijwaard zijn, want dit zou tegen den geest van het plan indruischen; daarom behoeven zij niet beslist onverkoopbaar te zijn. Men zal moeten eischen, dat de edelman op een adelhoeve ook niet over verdere landerijen kan beschikken. Wie dus een hofstee, een landgoed of een heerlijkheid in een adelhoeve zou willen veranderen en daarvoor toestemming krijgt, moet de landerijen, die niet tot de adelhoeve kunnen behooren, verkoopen of aan erfgenamen geven, die dan op hun beurt, bij voldoenden omvang van het gebied om de stichting van een adelhoeve kunnen verzoeken.

Als men b.v. het werk van *Th. Häbich* (Deutsche Latifundien, Königsberg, Pr. 1930, 2 Aufl.) bestudeert, dan wordt het duidelijk, dat vele adellijke families tegenwoordig nog reusachtige landgoederen bezitten. Zoo bezitten b.v. in Brandenburg de von Arnim—Boitzenburgs 14126 ha.; in Silezië de rijksgraven Schaffgotsch gen. Semperfrei, von und zu Kynast und Greiffenstein 27668 ha.; in Oost-Pruisen de graven Finck von Finckenstein—Schönberg 20877 ha.; in Wurtemberg de vorsten Thurn und Taxis 17085 ha.; in Baden de vorsten von Fürstenberg Donaueschingen 16374 ha. (In hoofdzaak is dit echter boschbezit.) Het lijdt geen twijfel, dat zulke bezittingen bij een volk, dat men het „volk zonder ruimte" noemt, niet in overeenstemming met een *gezonde* bodemverdeeling zijn. De bezitters van zulke landgoederen zullen zich wel niet aan een nieuwe verdeeling van den grond kunnen onttrekken; volgens het plan van den schrijver hebben deze

Digitized by Google

families echter de mogelijkheid, door hun bezit te verdeelen over verschillende adelhoeven, het gevaar van volkomen ontworteling te ontgaan. Ik denk hierbij in het geheel niet aan „onteigening"; het waarom zal ik hieronder nader toelichten.

Maar dat in het huidige overbevolkte Duitschland de verdeeling van den grond niet meer aan beginselen beantwoordt, die zedelijk gerechtvaardigd zijn, zal ieder inzien. Voor een vernieuwing van den adel is het bovendien beter, dat men het buitensporige groote bezit, waarop heden *slechts één vertegenwoordiger* van een geslacht woont, in adelhoeven verdeelt, waarop *meerdere afstammelingen* van hetzelfde geslacht zich blijvend kunnen vestigen. Deze adelhoeven kunnen waarschijnlijk naar het voorstel van den bezitter gevormd worden. Indien er te weinig vertegenwoordigers van het betreffende geslacht aanwezig zijn om de nieuwe adelhoeven te bewonen, kan de bezitter de verdeeling ook — in het kader der Hegehofgedachte — met bevriende families doorvoeren. Schakelen we de adelhoeve van de vrije goederenmarkt uit, dan dwingt deze maatregel ons er toe, het arbeidersvraagstuk op de adelhoeve eens terdege onder de oogen te zien. In een later hoofdstuk zal nog aangetoond worden, waarom elke erfgenaam van een adelhoeve een grondige landbouwkundige vakopleiding moet krijgen. Toch is het niet de taak van den land-edelman, het landbouwberoep daadwerkelijk uit te oefenen. Integendeel! Daartoe zijn de arbeiders op de adelhoeve noodzakelijk.

De waarde van den landarbeider voor het geheele volk ligt niet in de eerste plaats op het gebied der *land-arbeid* en haar gezonden zedelijken invloed op den landarbeider. Maar de landarbeider wordt voor het volk eerst dan waardevol, als ook zijn stand een *bodemverbonden stand* wordt. Er moet dus voor gezorgd worden, dat ook de arbeidersgezinnen met de adelhoeven kunnen samengroeien. Hun loon mag daarom niet van een ziellooze arbeidsmarkt afhankelijk zijn, maar moet naar zedelijke richtlijnen geregeld worden. De gelukkig steeds meer gewaardeerde *Artamanenschaften* (bonden van landbouwers) kunnen hiervoor bruikbare plannen uitwerken; zij zijn wel het best in staat deze dingen te beoordeelen. Overigens behoort het niet tot onze taak, om tot in bijzonderheden vast te stellen, hoe de verhouding van den Hegehof-edelman tot den landarbeider geregeld moet worden; principieel kunnen we dit zeggen, dat de verhouding nooit die van „heer" en „knecht" mag zijn, maar enkel een zedelijke

Digitized by Google

arbeids- en dienstverhouding tusschen vrijen in onderlinge arbeidsverdeeling.

Hoe kan nieuw land voor de adelhoeven verkregen worden? Want, niet alleen dat families, die nu op het land leven, tot edellieden gemaakt worden, ook de niet met land bedeelde leiders moeten door adelhoeven voor het volk behouden blijven, opdat de stelling bewaarheid worde: *leiderschap door het bloed, aangevuld door de verdienste.*

Tegen iedere lichtvaardige uitoefening van de onteigening door den Staat moet nadrukkelijk gewaarschuwd worden. Staatsbezit heeft in Germaansch-Duitschen zin slechts daar een *zedelijk* recht, waar bepaalde inrichtingen door alle staatsburgers beslist gebruikt moeten worden en het dus vanzelf onzedelijk zou zijn, indien een enkeling uit deze dwangpositie voordeel zou trekken. Zedelijk verantwoord was b.v. de onteigening voor de spoorwegen. Maar de vraag naar een nieuwe verdeeling van het geheele bodemoppervlak in het Duitsche Rijk mist zulk een zedelijke rechtvaardiging; ook dan, wanneer men zich op de — meestal verkeerd begrepen — oud-Germaansche markgemeenschap beroept.

Want van Duitsch standpunt bezien doet de bodem een dubbelen dienst: hij moet de op hem wonende geslachten onderhouden en de voeding van het geheele volk verzekeren; hij moet daarbij *een verantwoordelijke taak voor het bloed en voor de volkshuishouding* vervullen. Het tegen elkaar afwegen van deze taken moet door een verantwoordelijke *Duitsche* staatsleiding geschieden. Steeds echter zal degene die de vruchten van den bodem plukt zich van zijn verantwoording voor de gemeenschap bewust moeten zijn, en de gemeenschap moet van haar kant ingrijpen, als de landbouwer zijn zedelijke verplichtingen niet nakomt.

Beslissend blijft echter voor beiden hun ondergeschikt zijn aan een zedelijke orde. Men ziet, dat is heel wat anders dan de sociaaldemocratische gedachten over het staatseigendom van alle grondbezit met het oog op een „evenredige verdeeling van de opbrengst". Verder heeft elke verbinding van grond en bodem met familie-beschermende en dus met gedachten die de zeden beschutten, slechts dan alleen zin, als de bestendigheid van het plan verzekerd is. *Voor Germaansch-Duitsche zeden is daarom ook niets gevaarlijker, dan de gedachte aan de bestendigheid van*

Digitized by Google

het grondbezit te ondermijnen. Dit geschiedt door alle onteigeningsplannen.

Akkerwetten, die alleen gemaakt werden om begeerige of noodlijdende kringen door het toekennen van grondbezit voorloopig tevreden te stellen, verlammen het vertrouwen in de bestendigheid en de onaantastbaarheid van het bezit. Want wie geeft den door de nieuwe verordening begunstigde de zekerheid, dat hij niet voor verdere „verbeteringen" weer door den Staat van zijn akker verdreven wordt? Aan deze feiten veranderen de sentimenteele beschouwingen over het treurige lot van de stedelijke „onterfden" niets.

Dat er toch een verandering in de verdeeling van het grondbezit moet komen, werd reeds opgemerkt. Maar deze verandering moet onder een *zedelijke* orde staan, die voor alle volksgroepen aannemelijk is; want alleen zulk een algemeene instemming kan de verandering een blijvend karakter geven. Zulk een zegenrijke orde kan zeer zeker de bloed- en bodemgedachte voor ons volk zijn. Onteigeningsplannen komen dus niet in aanmerking. Wel echter zou een *in Duitschen* zin geleide Duitsche Staat een voorkeursrecht bij den aankoop van land kunnen verkrijgen of door geldelijken steun het oprichten van adelhoeven gemakkelijker kunnen maken. Ook inzamelingen onder het volk of legaten zouden de noodige middelen kunnen bijeenbrengen. Het is b.v. mogelijk, dat een stad of een gemeente voor een van haar beste zonen, of zijn nageslacht een adelhoeve beschikbaar stelt. Er zijn genoeg mogelijkheden om de adelhoeve-gedachte zonder onteigening te verwezenlijken.

Ook aan de verdeeling der domeinen denkt de schrijver niet. Men zou veeleer in overweging kunnen nemen of de domeinen niet in sterkere mate dan tot nog toe voor de voedselverzorging van het volk gebruikt kunnen worden, dus uitsluitend aan het volk ten goede kwamen. Want de voedselvoorziening van de stedelijke bevolking kan door de adelhoeven en de andere boerderijen niet gewaarborgd worden. Want hiervoor zullen steeds bijzonder groote landerijen noodig zijn. Hier zouden dus de domeinen deze taak over kunnen nemen.

Een Duitsche — let wel: een Duitsche — regeering heeft daarmede en b.v. ook met den aanleg van graanschuren een eenvoudig middel tot haar beschikking om de voedselvoorziening van onze stadsbevolking onafhankelijk te maken van de wereldgraanmarkt

Digitized by Google

en te beveiligen, want de drukkende machtspositie van die wereldgraanmarkt neemt immers toch dagelijks met iedere nieuwe verkeersontwikkeling toe en dit proces kan door beschermende rechten, die de buitenlandsche staatsleiding toch al niet gaarne treft, nimmer worden opgeheven.

We willen nu de vraag behandelen: Wie moet nu eigenlijk alle adelhoeven besturen?
De schrijver stelt voor, den nieuwen adel in een *adellijken bond* te vereenigen. Aan dezen bond gaan dan alle bezittingen der adelhoeven over en worden door hem weer als leen uitgegeven, natuurlijk als zgn. *erfleenen.*
De uitwerking van dit voorstel lijkt gemakkelijk, maar is het niet. Het leenstelsel uit het begin der Middeleeuwen was geen Duitsch gebruik, doch in wezen ontstaan uit Gallo-Romeinsche en Duitsche inrichtingen. Gallo-Romeinsch vazallen- of leenwezen, Duitsche trouw en Romeinsche bodemverdeeling smolten tot één geheel samen. De leenman uit de Middeleeuwen was aan zijn leenheer ridder- en hofdienst verplicht, op grond van het wederkeerige Germaansche trouwbegrip en kreeg tot belooning het vruchtgebruik van het leengoed. Men zou het leenstelsel een ambtenaarssalaris in natura kunnen noemen; dit was het ongetwijfeld ook oorspronkelijk. Geheel West-Europa heeft het leenstelsel aanvaard. Maar terwijl het in Engeland en Frankrijk gelukte, de leenmannen onder het oppergezag van een centraal geleiden Staat te brengen, werd de Duitsche Staat langzaam tot den zgn. *feodaalstaat* omgevormd, waardoor een eenhoofdige staatsleiding werd tegengewerkt. Hierdoor begon voor het Duitsche volk een ontwikkeling die Generaal *Krausz* in zijn boek: „Der Irrgang der deutschen Königspolitik" (de politieke dwaalweg der Duitsche vorsten) scherp gegeeseld heeft en die door den titel van dit boek ook volkomen juist weergegeven wordt.
Zoo lang de leenmannen, b.v. tot in de 9de eeuw, alleen grond in leen kregen, het leengoed dus een soort ambtenaarssalaris was, had dit op het staatsbestuur geen invloed. Anders werd het echter, toen de leenen en de daaraan verbonden rechten erfelijk werden en de koning door dezen „leendwang" genoodzaakt was, de leenen die door den dood van den leenman terugvielen opnieuw uit te geven. In dezen leendwang, waarvan Engeland en Frankrijk zich verre hielden, lag de vermolming van het Duitsche leen-

Digitized by Google

stelsel. In plaats dat de leenmannen hoofd voor hoofd bij de beleening bepaalde opdrachten kregen, voerde het erfelijk worden der leenen hiertoe, dat in Duitschland de uitoefening der regeermacht uit de vingers van het staatshoofd gleed en op de leenmannen overging. Deze ontwikkeling kwam allen mogelijken lieden ten goede, alleen juist het minst aan diegenen, waarvoor het leenstelsel door den staatsbestuurder ingesteld was, namelijk aan de vrije boeren. Zoo werd eenerzijds het staatsverband losser, terwijl anderzijds het oude Duitsche zelfbestuur toch niet bevorderd werd. Hier werden de kiemen gelegd, waaruit later de heerlijke rechten zouden ontstaan.

Hieruit blijkt, *dat een erfleen* — dus leendwang — *zonder tegenprestatie van den leenman, zonder dat een hooger lichaam het recht heeft om in te grijpen, om der wille van de veiligheid van den Staat verhinderd moet worden.* Anderzijds vind ik het verkeerd om den Staat een onbeperkte macht over de erfleenen te geven. Dit zou ook niet bevorderlijk zijn voor de bestendigheid van de Hegehof-gedachte en bovendien het gevaar meebrengen, dat dit Adelgenootschap met staatshulp zijn toevlucht zou nemen tot ongewenschte maatregelen.

Toch meent de schrijver het volgende te kunnen voorstellen: zooals de edellieden in het Adelgenootschap vereenigd zijn, *zoo gaan ook de adelhoeven naar het Adelgenootschap over.* Dit Adelgenootschap moet echter geen bond zijn in den hedendaagschen zin, maar in oud-Duitschen zin. In den oud-Duitschen bond verdween de enkeling niet in de veelheid der genootschapsleden; maar het genootschap droeg er toe bij den onderlingen band te verstevigen en naar een duidelijk omschreven vereenigings- en sociaal recht te regelen. „De bond stond niet tegenover de leden, maar was met alle leden door rechtsverhoudingen verbonden. Daarom waren de rechten der leden op het vermogen van den bond geen aanspraken van vreemden, *maar de bond had op een bepaalde wijze, deel in de rechten der leden op het vermogen, zoodat aan den bond het bestuur bleef en den leden het vruchtgebruik;* dit vruchtgebruik was alleen voor de leden van den bond." *(Baron v. Schwerin,* Der Geist des altgermanischen Rechts.)

De edelman op de adelhoeve is als zoodanig lid van het Adelgenootschap. Zijn zoon erft dit lidmaatschap met de adelhoeve; wanneer hem het erfrecht ontnomen wordt, een ander lid van het

Digitized by Google

geslacht, d.w.z. als deze aan de lichamelijke en zedelijke eischen voldoet. In bijzondere gevallen kan ook een dochter het erfdeel aanvaarden, indien er geen mannelijke erfgenamen zijn of de betreffende erfgenamen ver beneden de minimumeischen van het Adelgenootschap blijven.
Zooals bekend, is de *erfdochter,* d.i. het overgaan van het erfbezit op een dochter, indien er geen mannelijke erfgenaam — beter: zoon — aanwezig is, een oeroud Indogermaansch en Germaansch gebruik. In Engeland vindt men dit gebruik nog, d.w.z. bij het uitsterven van de mannelijke stamlijn erft de dochter het leenbezit en den adellijken titel. Volgens *Dibelius* zijn er op het oogenblik 26 Peeresses in their own right. Maar juist de ervaringen in Engeland met de erfdochters dwingen ons er toe, voor de adelhoeven deze gewoonte onder voorbehoud aan te bevelen. *Galton,* de groote Engelsche eugenetieker, heeft de nakomelingschap van deze „erfdochters" onderzocht.
Op grond van den uitslag van dit onderzoek zag hij zich genoodzaakt op een zekeren „steriliseerenden invloed" van de erfdochters te wijzen en hij bewijst ook, dat zij dikwijls een nadeeligen invloed op de vruchtbaarheid hadden. Galton leidt daaruit af, dat hier blijkbaar erfelijke kinderloosheid in het spel is en dat deze waarschijnlijk de oorzaak van den steriliseerenden invloed is. Deze eindconclusie van Galton waagt de schrijver in twijfel te trekken; hij meent voor den steriliseerenden invloed van de erfdochters een andere verklaring te kunnen geven: Als een landedelman weinig kinderen heeft en hierbij ook nog de zonen ontbreken, dan is het waarschijnlijk — aangenomen natuurlijk, dat de vrouw lichamelijk volkomen gezond was — dat de mannelijke lijn van dit geslacht reeds op de een of andere manier ontaard was. Daarbij is het natuurlijk, hoewel niet noodzakelijk, dat deze ontaarding, die in een vermindering der voortplantingskracht bestaat, zich bij de erfdochter voortzet, zoodat ook een teeltkrachtig man hieraan niet veel kan veranderen. Men zal dus de erfdochters niet zonder meer van de adelhoeve uitsluiten, maar haar toch onder deze beperkende bepalingen tot het erfrecht toelaten, wanneer zij door het toeval een erfdochter is en niet door de minderwaardigheid van haar ouderlijk geslacht: dus bij het sneuvelen der zonen in den oorlog, bij ongelukken, of indien voor de lichamelijke gezondheid de beperking van het aantal kinderen na de geboorte van het eerste kind noodzakelijk was, enz. Dit zijn

Digitized by Google

dan de rechten der edellieden, die hun gegeven worden, om de *verworteling van het geslacht* te verzekeren en om de gedachte aan de geslachtsopeenvolging op den voorgrond te stellen.

Het beschikkingsrecht over de adelhoeven berust echter bij het Adelgenootschap, en dit heeft daardoor ook het recht om een bepaalde erfopvolging op een adelhoeve te verhinderen. Het Adelgenootschap kan beslissen of de erfgenaam, die door een edelman voorgesteld wordt, deze erfenis waardig is. Om elk misverstand met de hedendaagsche voorstelling over bonden en vereenigingen uit den weg te ruimen, wijs ik er nogmaals op, dat de edellieden het Adelgenootschap vormen, en de vraag van het erven van de adelhoeve dus door een zuiver zelfbestuur opgelost wordt.

Natuurlijk moet de regeering van het Duitsche Rijk te allen tijde het recht hebben om in te grijpen, ten eerste om het Adelgenootschap te doordringen van zijn hooge plichten tegenover den Staat, en van een sterk verantwoordelijkheidsgevoel, maar bovendien, om den invloed van heerschzuchtige en eerzuchtige geslachten aan banden te leggen en dwarsdrijvers en leden die hun invloed willen vergrooten tot de orde te roepen. Daarom stelt de schrijver voor, dat elke erfopvolging door het Adelgenootschap onderzocht wordt en daarna met alle bijzonderheden aan de Rijksleiding ter onderteekening wordt voorgelegd. Kunnen de beide partijen het niet eens worden, dan beslist het hoogste gerechtshof van het Duitsche Rijk en deze beslissing is onveranderlijk. Zoo behoudt het Adelgenootschap zeer groote mogelijkheden om de erfopvolging met adellijken geest te regelen en vaste gebruiken in te voeren, terwijl daartegenover de Duitsche Staat de zekerheid behoudt, dat er geen ongewenschte richting ingeslagen wordt.

Een „schadeloosstelling" van de niet-ervende zonen vindt natuurlijk op geen enkele wijze plaats. Dit zou geheel tegen de adelhoevegedachte indruischen. Wel echter kan men in overweging nemen, dat de niet-ervende zonen, tenminste, totdat zij een zelfstandig bestaan hebben gevonden, een leef- en woonrecht hebben op de Adelhoeve waarop zij geboren zijn; verder, of voor hen niet tehuizen in den vorm van stichtingen, bestuurd door het Adelgenootschap, opgericht kunnen worden, waarin zij zich tegen een geringe rente voor hun leven inkoopen kunnen.

Onder deze omstandigheden zal men misschien tot het niet-adellijke gebruik overgaan om *den jongsten zoon* als den werkelijken erfgenaam te beschouwen. Deze erfopvolging — het *minoraat* —

Digitized by Google

kwam in de Middeleeuwen in sommige streken van Duitschland als boerenerfrecht voor, dat tegenover het adellijke erfrecht — het *majoraat* — gesteld werd. De ervaringen in den landbouw bewijzen, dat het *minoraat* der boeren een zeer goede uitwerking had, overal waar de omstandigheden het niet toelieten of niet wenschelijk maakten dat de niet-ervende zonen op de stamhoeve bleven. Het was dan ook *meestal* niet zoo moeilijk voor den boer om zijn zonen een goede ontwikkeling op den levensweg mee te geven of hen bij het stichten eener nieuwe boerderij te ondersteunen. Ook werd het aantal kinderen nooit beperkt, zelfs niet bij kleine bedrijven. Een voorwaarde voor het *minoraat* is echter, dat principieel *de jongste zoon van de eerste vrouw* de erfgenaam is. Aan de instelling van het minoraat is het b.v. te danken, dat het Duitsche boerendom in Rusland, dat echter om begrijpelijke redenen door de Sowjets vernietigd is, zich verrassend snel uitbreidde.

Een belastingheffing van de adelhoeven in den gebruikelijken zin kan natuurlijk niet plaats vinden. Want de grond der adelhoeven, de erfgrond moet *verzorgd* en *behouden* worden, maar geen winstobject zijn. De adelhoeven moeten in ieder opzicht voor het Duitsche volk *vruchten* dragen, maar geen geldbronnen zijn.

Dit moet men niet met de „immuniteit" uit de Middeleeuwen vergelijken. Deze was afkomstig van de laat-Romeinsche rijken der Caesaren. Daar waren de keizerlijke goederen vrij van rechten en belastingen en werden daarom „immuun" genoemd. Dit begrip werd door de Frankische „koningsgoederen" [1]) overgenomen en ging daarna weer op een met dit goed beleenden vazal over, die daardoor „immuniteitsheer" werd.

De Kerk en de wereldlijke grootgrondbezitters verkregen later door den gunst van den koning hetzelfde recht en werden eveneens „immuniteitsheeren". De immuniteitsheeren hadden in bepaalde gevallen een eigen rechtspraak, waaruit zich op den duur gravengerechtshoven voor bepaalde strijdvragen ontwikkelden en waaruit de immuniteitsheeren ten slotte als overwinnaar te voorschijn kwamen. Zij schiepen daarmede een eigen recht naast de koninklijke rechtspleging en het resultaat was de in de 12de en de 13de eeuw gevormde landheerschappij, het landgezag of dominium terrae. De naar Germanië overgebrachte Romeinsche immuniteit was de

[1]) Het koningsgoed als zoodanig is van Frankischen oorsprong.

Digitized by Google

eigenlijke oorzaak van de verwoesting der Duitsche Rijkseenheid. Belastingvrijheid beteekent voor de adelhoeven niet het ontslaan van elke belasting, doch het opbrengen van het geld dat de Staat noodig heeft op grond van een overeenkomst tusschen hen en het Adelgenootschap. Iedere edelman behoeft dus alleen de belasting op te brengen, die voor het in stand houden van het zelfbestuurslichaam noodig is en daarboven, hetgeen dit zelfbestuurslichaam met den Staat overeengekomen is en naar draagkracht geheven wordt. De schrijver volgt hier een gedachtengang die reeds zeer oud is en die hij ten deele ook dankt aan het werk van *Edgar J. Jung:* Die Herrschaft der Minderwertigen, ihr Zerfall und ihre Ablösung (vergel. daar blz. 189—196, 1ste druk Berlin 1927).

Tot slot nog een korte opmerking:
De schrijver stelt zich naast het Adelgenootschap een *boerenbond* voor, op denzelfden grondslag en met dezelfde rechten. Het verschil tusschen deze twee is niet van principieelen aard, maar naar den graad, doordat aan den boer iets geringere eischen gesteld worden dan aan den edelman. De boerenhoeve zal in den regel, doch dit is niet noodzakelijk, kleiner zijn dan de adelhoeve, maar ook weer beduidend grooter dan het bezit van een kleinen landbouwer. De voorwaarden waaraan de erfgenamen van de boerenhoeve in lichamelijk, geestelijk en zedelijk opzicht moeten voldoen zullen meer op de geschiktheid voor het boerenleven gericht zijn, waarbij streek- en stamverschillen bijzondere aandacht verdienen. Werken dus het zelfbestuurslichaam van het Adelgenootschap en den boerenbond op grond van dezelfde rechtsopvatting samen, zoo zijn ze toch als leden van een landbouwenden stand, den *landstand,* in de *„Berufsständekammer* des Deutschen Reiches", waarin de verschillende bedrijven met elkaar over economische vraagstukken verhandelen, naar buiten eensgezind vertegenwoordigd. In welken vorm dit moet geschieden, wordt in het volgende hoofdstuk behandeld. Adelgenootschap en boerenbond hebben dus beide een onafhankelijk zelfbestuur en behooren toch tot denzelfden beroepsstand, die hun economische belangen naar buiten op gelijke wijze vertegenwoordigt. Het duizendjarige verschil tusschen adellijken stand en boerenstand is daarmede overwonnen en *de Germaansche verhouding tusschen adel en boer weer hersteld.*
De schrijver wil er hier nogmaals op wijzen, dat daardoor ook werkelijkheid kan worden, het plan dat de kenner der rassen-

Digitized by Google

hygiëne *Lenz,* onder het voorstel der „boersche leenen" reeds jaren geleden maakte; zie *Bauer, Fischer, Lenz:* Grundrisz der menschlichen Erblichkeitslehre, 2de Druk, Dl II blz. 230, München 1923. Dit voorstel van Lenz steekt ver boven andere plannen uit door zijn helder en scheppend ontwerp en getuigt van een diep inzicht in het leven van den scheppenden mensch, als hij in de verwerkelijking van zijn plan *„de kern van alle rassenhygiëne ziet", en al het andere bijkomstig noemt.* (vergel. blz. 234.)
Op dezelfde wijze kan men nu den kleinen landbouwer, de bodemverbonden landarbeiders, de ambtenaren in het landbouwwezen, of ook de niet bodemverbonden landarbeiders, eveneens tot dergelijke bonden met een eigen bestuur vereenigen en bij den Landstand onderbrengen.
Daarmee zijn ook de nieuwste standen in een Germaansche orde opgenomen in de arbeidsgemeenschap van hun beroepsgenooten, den adel en de boeren. Want de vertegenwoordiging van de belangen van den Landstand naar buiten, tegenover de andere beroepen, gaat deze vijf resp. zes onderdeelen in gelijke mate aan. Hoe zij hun belangen onderling moeten regelen is een vraag die hier niet beantwoord kan worden.
Zoo is de geslotenheid en de samenwerking van de landbouwberoepen tegenover de andere beroepen verzekerd, een omstandigheid, die bij de ligging van Duitschland in Midden-Europa niet geheel van belang ontbloot is.

Digitized by Google

VI.

Ontwerp tot opbouw van een stand van edellieden

De Duitsche toekomst behoort aan den Germaanschen, op volksch bewustzijn en leiderschap gefundeerden volksstaat, die door een krachtige eenheid naar buiten het zelfbeschikkingsrecht van het Duitsche volk kan doorzetten, die naar binnen toe door een ver doorgevoerd zelfbestuur aan de veelzijdigheid van het Germaansche leven vrijheid van handelen verzekert, die als onpartijdige rechtsstaat de vrijheid en het persoonlijke leven van den Duitschen volksgenoot tegen willekeur en ambtelijke dwingelandij beschermt.

Walther Merk

Een genootschap in oud-Duitschen vorm, zooals we dat op blz. 112 beschreven, kan zonder een goed gevormd zelfbestuur niet bestaan. Er is echter dan alleen sprake van werkelijk zelfbestuur, wanneer de kosten van het bestuur zonder bijdragen van den Staat uit eigen middelen opgebracht worden. In alle andere gevallen wordt het zelfbestuur een schijn. *Evenwicht tusschen rechten en plichten is de eerste voorwaarde voor een levensvatbaren Staat;* dit geldt niet slechts voor den Staat als geheel, maar ook voor alle onderdeelen.

Daarom is het Adelgenootschap zonder een groote rechtspersoonlijkheid ondenkbaar en hierop dient men nauwkeurig te letten, „want het Adelgenootschap heeft alleen rechtskracht, als het wettige oordeelen voltrekken mag. Hieruit volgt een *gemeenschapsrecht,* dat zoowel tegenover de regeering als tegenover de afzonderlijke leden onder wettelijke bescherming staat; zooals omgekeerd de edelman tegen onrechtvaardigheden van het Adelgenootschap beschermd moet zijn.

Dat mag niet zoo worden verstaan, dat het Adelgenootschap een eigen *rechtspraak* moet hebben.

Wetgevende en uitvoerende macht moeten uitsluitend in handen van den Staat blijven. Het Adelgenootschap heeft alleen het recht, voorschriften voor het bestuur te geven aan de hand van de rijks-

Digitized by Google

wetten, in overeenstemming met het algemeene recht en beperkt tot de door den Staat erkende rechten van het Adelgenootschap. Alleen *wanneer de wetgevende en de uitvoerende macht in de handen van den Staat blijven, is een zeer groote mate van zelfbestuur mogelijk, zonder dat de Staat gevaar loopt, in zijn beleid aangetast of benadeeld te worden.*

De echte zelfbesturen in oud-Duitschen zin, zijn zeer volmaakte lichamen geweest, ongetwijfeld zelfs iets te zelfstandig. Een goed zelfbestuur moet zich tot den Staat verhouden — als we oud-Duitsche begrippen in een nieuw gewaad willen steken — als een orgaan tot het lichaam.

Iedere hoogere levensontwikkeling is tot zijn hoogere ontwikkeling gekomen door de stelselmatige verdeeling der opgaven, d.i. eenerzijds door arbeidsverdeeling en aan den anderen kant door straffe groepeering van al datgene, wat het verband der lichaamsdeelen en hun onderlinge verhoudingen bepaalt.

Deze dingen moeten voor ieder duidelijk zijn, die het zelfbestuur wil verdedigen. Ik laat deze beschouwing voorafgaan, opdat reeds te voren klaarheid verschaft worde, omtrent het nu volgende voorstel voor een blijvend zelfbestuur van het Adelgenootschap, dat nooit het staatsgezag uit het oog mag verliezen. Nadrukkelijk herhaal ik, dat met staatsgezag niet staatsmacht bedoeld wordt. Het staatsgezag is pas dan verzekerd, als staatsleiding en staatsbestuur met de bestaande machtsmiddelen ook zelf voor de uitspraak van een *onafhankelijk* gerechtshof buigen, dus ook hunnerzijds *dienaren* van het volk blijven.

Elk zelfbestuur dat niet met eigen middelen opgebouwd is en zelfstandig de volle verantwoording voor haar doen en laten draagt en haar bestuursambten niet door verantwoordelijke, onbezoldigde lasthebbers laat bezetten, is in wezen geen zelfbesturend lichaam meer, maar in het beste geval een spel met het begrip zelfbestuur.

En let wel: Elk goed uitgeoefend zelfbestuur brengt vanzelf de echte leiders, de mannen uit één stuk, zooals we zeggen, op de eerste plaatsen, terwijl een verkeerd uitgeoefend zelfbestuur deze echte leiders vergramt, de kletsers daarentegen, de ijdelen en de strevers naar boven brengt, waar ze dan in het licht van de publieke tribune kunnen pochen en pralen, zonder bruikbare arbeid te verrichten.

Digitized by Google

Over den opbouw van het zelfbestuurslichaam van het Adelgenootschap kan men gemakkelijk een geheel boek schrijven. De lezer zal het dus den schrijver wel niet kwalijk nemen dat hij hier niet ingaat op de principieele uitwerking van rechtelijke, rechtshistorische, historische, ethische en idiëele gevolgtrekkingen. Wat nu volgt is een *ontwerp,* dat met eenige sobere grondlijnen aangegeven wordt: ik hoop echter geen enkel belangrijk punt te vergeten.

Het „Adelgenootschap is de verzameling van alle adelhoeven, van alle edellieden en van alle oud-edellieden. Het Adelgenootschap wordt bestuurd door het *„Huis der edellieden"*, dat allen vertegenwoordigt.

Voor het doorvoeren van een praktische arbeidsverdeeling steunt het Adelgenootschap op kleinere groepeeringen der adelhoeven, door de adelhoeven van een landstreek, een stam of een andere gebiedseenheid tot een *„Gouw"* te vereenigen. Een starre indeeling moet vermeden worden en met de eigenaardigheden der stammen, landstreken, enz. moet terdege rekening worden gehouden. De gouw wordt bestuurd door de *„Kamer der edellieden"*.

In de *gouw* worden de adelhoeven weer streeksgewijze samengevoegd tot een „landschap" en hun bijzondere aangelegenheden worden behandeld in den *„Raad der edellieden"*. Wij krijgen nu de volgende indeeling:

Adelgenootschap	=	*Huis der edellieden.*
Gouw	=	*Kamer der edellieden.*
Landschap	=	*Raad der edellieden.*

Het kenmerk van elk gezond zelfbestuur is de opbouw in trappen, met de overeenkomstige arbeidsverdeeling van *onder naar boven* en niet omgekeerd. (Zie blz. 29 en 34.) Wij beginnen dus met de bespreking van het Landschap.

Landschap = Raad der edellieden:

De edellieden en de oud-edellieden van de tot een landschap vereenigde adelhoeven vormen den „raad". Edellieden en oud-edellieden hebben zitting en stem in den raad.

Met zittings- en raadgevend recht, maar zonder stemrecht, hebben ook de aangewezen erfgenamen der adelhoeven toegang tot den raad om vroegtijdig het zelfbestuur te leeren kennen en in zijn uitoefening geschoold te worden. Zij hebben geen stemrecht, omdat men moet vasthouden aan den stelregel, dat alleen de met een adelhoeve beleende — of beleend gewezene en met eere weg-

Digitized by Google

gegaan — tot den adel behoort en niet de voor een adelhoeve bestemde. De raad heeft tot taak alle plaatselijke bestuursvraagstukken, die onder zijn bereik vallen, te behandelen en op te lossen.

Het landschap bezit een kanselarij, wier bevoegdheden en aanwijzingen alleen door den raad onderzocht worden; haar naam is *„raadskanselarij"*. De raadskanselarij moet steeds in dezelfde plaats gevestigd blijven en wel in die plaats, die voor het landschap, wat verkeers- en postverbindingen aangaat, het best geschikt is. Haar inrichting en omvang moeten evenredig zijn aan den omvang der bestuurstaak: tusschen een kamer in een gunstig gelegen adelhoeve en een heel gebouw, liggen vele mogelijkheden. Of er nu een vaste vergaderplaats voor den raad moet zijn, b.v. in de plaats waar zich de raadskanselarij bevindt, of dat de raad bij toerbeurt op één der adelhoeven vergadert, blijft een open vraag: het eerste is voor het bij de hand hebben van alle materiaal aanbevelenswaardig, terwijl het andere bevorderlijk is voor de onderlinge vriendschap tusschen de adelhoevebewoners; redenen die aan een ieder die in afgelegen streken woont uit eigen ervaring bekend zijn en begrepen worden. De raad wordt geleid door een voorzitter, die door twee personen wordt bijgestaan, één die de boekhouding en één die het schriftverkeer voert. Hun ambtsduur zal in den regel één jaar zijn. Het kiezen van den voorzitter geschiedt bij *openbare* raadstemming en met meerderheid van stemmen. Voor zijn doen en laten draagt de voorzitter volle verantwoording, waarvoor hem als tegendienst eenige rechten toegekend worden. Opdat hij werkelijk ten volle verantwoordelijk is, worden de beide raadshelpers niet door den raad benoemd, maar door hem zelf uit de leden van den raad gekozen. Om deze verantwoordelijkheid doet hij zijn keuze in het openbaar, opdat hij weet, wie hem vertrouwt en wie niet. Daarom is het ook billijk, dat de twee helpers hem niet gegeven worden, maar dat hij ze naar de mate van zijn vertrouwen benoemt en zich op hen verlaten kan.

Voorzitter en helpers staan met hun eer voor de juistheid van hun beleid in. Het bestuur der kanselarij staat onmiddellijk onder den voorzitter.

Gouw = Kamer der edellieden.

De kamer is geen tusschenliggende trap voor de hooge bestuurseenheid, het Huis der edellieden, maar enkel voor een gemakke-

Digitized by Google

lijke arbeidsverdeeling tusschen den Raad en het Huis ingeschakeld. Een tusschentrap voor het bestuur is de „Kanselarij der Kamer." Niet echter de kamer zelf. Dit moet men goed uit elkaar houden. Daarom kan de kamer ook *niet uit afgevaardigden* der verschillende raden samengesteld worden, maar moet zij den adel van de adelhoeven in de gouw geheel omvatten.
Alvorens de samenstelling van de kamer te bespreken volge eerst nog een korte aanwijzing. Strikt genomen zou het Adelgenootschap alleen uit edellieden mogen bestaan en niet uit edellieden en oud-edellieden. Toch ware een beperking tot de edellieden minder goed, op gronden, die reeds eerder aangeduid werden en hieronder en in het volgende hoofdstuk nader uitgewerkt worden. Voorloopig dit: wordt een edelman pas op hoogen leeftijd oud-edelman, dan wordt de tijd tusschen de twee opeenvolgende huwelijkssluitingen op de adelhoeve op ongewenschte wijze verlengd, en dit is — uit volkspolitiek oogpunt — voor den kinderzegen bedenkelijk. Laat men echter de edellieden met het bereiken van een bepaalden leeftijd oud-edellieden worden, dan wordt wel de tijd der opeenvolgende huwelijkssluitingen gunstig beïnvloed, maar brengt de nog krachtige oud-edellieden in een onverdraaglijke, in elk geval onaangename positie. Want dan is de overdracht van de adelhoeve aan een opvolger niet afhankelijk van den ouderdom en de zwakte van den edelman, maar alleen daarvan, of zijn opvolger geschikt is om te huwen.
Om deze redenen moeten de oud-edellieden met volledig stemrecht in het Adelgenootschap blijven, opdat hun levenservaring daar het best tot ontplooiing komt, d.i. in het plaatselijke landschap en — zooals nog aangetoond wordt — in het Huis der edellieden. Op deze beide plaatsen kunnen de oud-edellieden hun levenservaring het best ten nutte maken, ja zorgen dat het Adelgenootschap steeds een vaste lijn volgt.
De Kamer zelf blijft alleen voor de *edellieden,* want de taak van de Kamer zal overwegend in het behandelen van plaatselijke vragen gelegen zijn, een arbeidsveld dat volgens de ervaring het best bewerkt wordt door mannen in de volle kracht van het leven.
De Kamer heeft een vaste vergaderplaats. Overeenkomstig het begrip, dat de edellieden van een Gouw de Kamer vormen, krijgt iedere adelhoeve een zetel in de raadzaal.
Aan de vergaderingen kunnen de oud-edellieden raadgevend, maar zonder stemrecht, de erfgenamen daarentegen alleen als

Digitized by Google

gast deelnemen. Hoe dikwijls de Kamer voltallig bijeen moet komen, is hier niet van belang. Voor het dagelijksche bestuur wordt een bevoegde raad gekozen. Deze raad kiest uit zijn midden den Kamer-oudste, kortweg „de Oudste" genoemd. Evenals bij het Landschap draagt ook hier de Oudste de volle verantwoording en heeft daarom het recht zijn nauwste medewerkers uit de edellieden van den raad te kiezen. Het raadsbestuur zal behalve de Oudste nog moeten bestaan uit: de plaatsvervanger van den Oudste of de *spreker,* die o.a. in vergaderingen der Kamer, die de Oudste leidt, mededeelingen van het bestuur aan de Kamer doet, dan het Hoofd der *Kanselarij,* die tot bijstand uit den raad een *leider van de boekhouding* (kas) kiest en tegelijk secretaris is. Dan *de Leider van de opvoeding.* De leden van den raad kunnen nog andere ambten bekleeden. In bepaalde gevallen kunnen ook edellieden die niet tot den raad behooren, bijzondere opdrachten vervullen. Alle ambten zijn onbezoldigde eereambten. Voor de juistheid der bewindvoering staat ieder edelman met zijn eer borg. Voor al zijn plichten draagt ieder edelman de volle verantwoordelijkheid. Met elke stijging der verantwoording gaat een stijging der bevoegdheden gepaard, op zoodanige wijze, dat er evenwicht is tusschen de bijzondere plichten en de bijzondere rechten. Alleen op die manier is het mogelijk, echt leiderschap aan te sporen tot deelname aan het zelfbestuur. Daarmee brengen we bewust in de gebruiken van het Adelgenootschap de oude Engelsche staatsgedachte: *Gelijk recht voor allen, grootere macht voor hen die grootere plichten op zich nemen.* Gelijk recht voor den edelman maar grootere macht voor die edellieden, die met het oog op het zelfbestuur bijzondere plichten op zich nemen. De bodemvastheid van den raad, de noodzakelijkheid van een zittingszaal en nog vele dingen meer, maken het aanbevelenswaardig om aan de Kamer een eigen gebouw te geven. In dit gebouw kan de *Kanselarij van de Kamer* ondergebracht worden. De inrichting van de Kanselarij wordt alleen door de Kamer uitgevoerd, die naar goeddunken haar ambtenaren aanstelt en ontslaat. Omdat de leider van de Kanselarij voortdurend wisselt, moet een oud ervaren man tot *Kanselarijbeheerder* benoemd worden, opdat de arbeid in de Kamer zonder stoornis kan verloopen. Evenzoo wordt de kas door een *rentmeester* beheerd, die nauw met het hoofd van de boekhouding samenwerkt. Vermoedelijk zal de Kanselarij nog eenige afdeelingen omvatten, want

Digitized by Google

men moet bedenken, dat zulke openbare lichamen met een eigen bestuur vele gebieden die heden uitsluitend — en dat kan ook niet anders — door den Staat bestuurd worden, later zelf moeten leiden, hetgeen zonder een goed opgebouwde Kanselarij niet mogelijk zou zijn.
Wat hier besproken werd, gold alleen voor het *maatschappelijke* zelfbestuur van de gouw. De edelman is echter behalve edelman ook landbouwer en daarom moet het zelfbestuur van zijn bedrijf eveneens in het kort besproken worden.
Daarbij kan alleen doorgevoerd worden, wat we in het slot van het vorige hoofdstuk aanduidden, n.l. *de nauwe aaneensluiting van alle landelijke beroepen en standen tot een Landstand.* Dit is echter alleen mogelijk, als alle landelijke standen hun maatschappelijk zelfbestuur met eigen krachten en onafhankelijk van elkaar opbouwen, doch hun beroepsorganisatie in volledige samenwerking wel onderling opbouwen.
De beroepsorganisatie van de bij den Landstand aangesloten beroepen is de Kamer van den Landstand, de *Landstandskamer.* Zij kan naar het voorbeeld van de Landbouwkamer opgebouwd worden zoover hierin nog zelfbestuur aanwezig is. Lid van de Landstandskamer is elke edelman, boer, kleine landbouwer, ambtenaar bij den Landstand en bodemvaste landarbeider, in bepaalde gevallen ook de niet-bodemvaste landarbeiders — voor zoover zij van Duitsche afkomst zijn — van een gouw, indien zij op grond van de gebruiken in hun stand volwaardige vertegenwoordigers van hun stand zijn. Volwaardig in dezen zin is de vertegenwoordiger van een stand, als hij zijn leertijd doorloopen heeft en door zijn beroep in staat is een gezin te stichten, met andere woorden: Lid van den Landstand is ieder, die door zijn stand na een voorafgaand onderzoek goed bevonden wordt om een huwelijk te sluiten om het even of de betrokkene hiervan gebruik maakt of niet.
Wij volgen daarmee een oud Duitsch gebruik, waarvan de voortreffelijkheid met het oog op de waarde en den opbouw van het menschdom voor al diegenen, die onzen volksaard willen verbeteren van groot belang is; er ligt tenminste dit voordeel in opgesloten, dat bij elken stand het kaf van het koren gescheiden wordt of kan worden.
Hoe de Landstandskamer onderverdeeld en beheerd moet worden om de edellieden, boeren en kleine landbouwers niet door de overgroote meerderheid der landarbeiders en landbouwambtenaren te

Digitized by Google

laten overstemmen en hoe het evenwicht tusschen rechten en plichten bewaard moet worden, hoort niet tot de strekking van dit boek en wordt daarom niet behandeld. Wij kunnen alleen dit zeggen: De Landstandskamers van het Rijk zijn in de Rijkshoofdstad in de Rijkskamer van den Landstand tot een *Rijkslandstandskamer* vereenigd, die voor een goede onderlinge samenwerking van alle Landstandskamers zorgt [1]).

De Rijkslandstandskamer vertegenwoordigt de beroepen uit den landstand tegenover de andere beroepen. Bovendien zendt zij de landelijke vertegenwoordigers in de *Beroepsstandenkamer van het Rijk,* waar de beroepsvragen van alle Duitsche standen behandeld worden [2]).

Samenvattend: Alle landelijke standen zijn geheel zelfstandig in hun *maatschappelijk zelfbestuur;* elke stand is op dezelfde wijze onderverdeeld, al is zijn taak niet steeds gelijk, in plaatselijke-, gouw- en rijksvertegenwoordiging zooals bij het Adelgenootschap. De gemachtigden van het Rijk staan in onmiddellijke verbinding met de staatsleiding. Wat de beroepen betreft worden alle landelijke standen tot één Landstand vereenigd en verdedigen hun belangen eensgezind tegenover alle andere groepen uit de beroepskamer van het rijk en wel door leiders, die het vertrouwen van hun beroeps- en standgenooten bezitten.

Adelgenootschap = Huis der edellieden.

Het Huis der edellieden omvat alle oud-edellieden en edellieden. In den geest van de oud-Duitsche gemeenschapsgedachte moet een bijeenkomst geëischt worden, waar alle edellieden te zamen

---

1) Een Rijkslandbouwministerie, resp. het huidige Rijksministerie voor voeding en landbouw wordt daardoor niet overbodig. Hoewel de Rijkslandstandskamer en de Landstandskamers in de gouwen de taak der Landbouwministeries van verscheidene Duitsche landen zullen overnemen, zoo zal toch het Rijkslandbouwministerie de voornaamste bestuursmaatregelen moeten treffen. De schrijver stelt echter voor het vreemde woord „ministerie" af te schaffen. Beter ware: Rijkskantoor, b.v. Rijkskantoor voor den landbouw. Ons woord minister is van het Latijnsche m i n o r = mindere, afkomstig, evenals b.v. M a g i s t e r van magis = meerdere. Een minister was in den Romeinschen keizertijd een huisbediende, een onvrije.

2) De Beroepsstandenkamer van het Rijk staat begrijpelijkerwijze onder leiding van den Staat. Want overal, waar de economische verhoudingen van de beroepsstanden niet bevorderlijk zijn voor het algemeen welzijn, kan alleen de machtsbevoegdheid van het opperste staatsgezag de wanverhoudingen opheffen en het ondermijnen van de volksgemeenschap door de zelfzucht van enkele beroepsstanden verhinderen.

Digitized by Google

komen, die men den *Adeldag* noemen kan. Er zal wel nauwelijks een ruimte te vinden zijn, waar op den Adeldag alle oud-edellieden en edellieden samen kunnen vergaderen, toch mag men daarom het denkbeeld niet verwerpen, maar het moet op een of andere wijze verwerkelijkt worden. Op de volgende wijze bijvoorbeeld: Er vinden geen Adeldagen voor alle leden van het Adelgenootschap plaats, maar aangelegenheden van bijzonder groot gewicht worden door de afzonderlijke Landschappen met de betrokken raadsleden behandeld en daarna komen de gemachtigden van alle raden bij elkaar op den Adeldag. De Adeldag is dan eigenlijk een voor de bespreking van bijzondere aangelegenheden bijeenkomende vergadering, die onafhankelijk van de leiding van het „Huis der edellieden" is, ook besluiten kan nemen en bij een voldoende meerderheid van stemmen — ongeveer vier-vijfde van alle stemmen, geteld naar de achter de stemmers staande raden — de leiding van het Huis der edellieden in bepaalde gevallen kan dwingen met de besluiten van den Adeldag rekening te houden. De beraadslaging over de voorstellen wordt dan in het Huis der edellieden voortgezet en de punten worden vastgelegd, waarover gestemd moet worden. Dit stemmingsvoorstel krijgt elk Landschap toegestuurd. De stemming geschiedt eenvoudig door het inzamelen der stemmen bij de verschillende raden. Daarmee is de grondgedachte van de groote bijeenkomst van het Adelgenootschap bij gebeurtenissen, die een Adeldag noodig maken, gewaarborgd en de Adeldag kan in dien zin plaats vinden, zonder door het groot aantal edellieden en de beperkte ruimte onuitvoerbaar te zijn.

Om de uitvoering van zulke Adeldagen gemakkelijker te maken en alleen tot het werkelijk noodzakelijke te beperken, wordt het Huis der edellieden in het algemeen door de *Adelvergadering* geleid [1]).

De Adelvergadering stemt overeen met den raad der Kamer, maar heeft natuurlijk een veel grooteren omvang.

Zij wordt volgens 3 richtlijnen samengesteld:

a) uit elk Landschap komen twee afgevaardigden, een edelman en een oud-edelman;
b) uit alle voorzitters der Kamers;

---

1) Het woord Adelkapittel ware hier eveneens juist, doch het is van buitenlandsche afkomst en daarom ongeschikt.

Digitized by Google

c) uit een zeker aantal der oudste oud-edellieden, voorzoover zij lichamelijk en geestelijk in staat zijn een Adelvergadering bij te wonen.

Bij a): Het zenden van twee afgevaardigden uit elk Landschap naar de adelvergadering waarborgt een nauwe samenwerking met het land, bevordert de eenheid van de adelgedachte en verhindert eigengereidheid van de Kamers. De bepaling, dat uit elk Landschap een edelman en een oud-edelman afgevaardigd wordt, gaat van de volgende gedachte uit: hierdoor wordt verhinderd, dat de invloed, vooral het geestelijk overwicht van de oud-edellieden op de edellieden in den plaatselijken raad, hetgeen tot een overwegende afvaardiging van oud-edellieden zou kunnen leiden en waardoor zoowel de raad als de adelvergadering zouden „vergrijzen" te groot wordt; het overwegend uitzenden van edellieden wordt echter eveneens verhinderd en waarborgt aan de oud-edellieden van elk Landschap een zekere invloed op de adelvergadering.

Bij b): Al dienen over het algemeen de Kamers alleen om het Adelgenootschap bij den veelzijdigen arbeid te ondersteunen, toch is het voor een goede samenwerking beslist noodzakelijk, dat de Kamers in de adelvergadering vertegenwoordigd zijn. Dit geschiedt het best op deze wijze, dat men de voorzitters der Kamerafvaardigingen tegelijkertijd lid van de adelvergadering maakt, met deze beperking, dat zij voor het *voorzitterschap der adelvergadering* niet in aanmerking komen.

Bij c): Dit voorstel steunt op twee overwegingen: ten eerste: langs den een of anderen weg moet bereikt worden, dat bij de oud-edellieden het gevoel van verantwoordelijkheid voor de belangen van het Adelgenootschap tot aan hun dood toe bewaard blijft; het vooruitzicht om in een soort van raad der ouden opnieuw over de belangen van het genootschap te kunnen waken, zal voor menig oud-edelman een aansporing zijn om niet te verzuren, nadat hij de adelhoeve heeft overgedragen. Ten tweede: er is voor gezorgd, dat de adelvergadering, die immers de belangrijkste aangelegenheden van het Adelgenootschap moet oplossen ook de bijzondere beschermster der tradities blijft.

Omdat de behandeling van de loopende bestuursaangelegenheden uiteraard de taak van de jonge edellieden is, zal een blijvende raad van oudere edellieden de bestendigheid van de adelgedachte bevorderen. Het opvoeden tot achting voor de tradities kan in

Digitized by Google

den Staat of in een vereeniging de wilskracht van de leden zoo sterk maken, dat zij een beproeving in moeilijke tijden beter kan doorstaan, dan andere inrichtingen.
Voor de uitvoering van haar taak kiest de adelvergadering een raad, den *„Adelraad"*, kiest vooraf echter door vele proefstemmingen haar leider, den *„Adelmeester"* en diens plaatsvervanger, den „Herold", die vanzelf *„Heroldmeester"* heet. Adelmeester en Herold zijn tegelijkertijd de leiders van den Adelraad. De leden van den Adelraad zijn de *„Adelheeren"*; hun aantal wordt door de omstandigheden bepaald. Op dezelfde wijze wordt aan de adelheeren het voorzitterschap van kleinere bestuurseenheden overgedragen. Evenals de Kamers bezit het Huis der edellieden een kanselarij, de *Adelkanselarij*, die zorgt voor de samenwerking van alle Kamerkanselarijen. Het gebouw, waarin de adelkanselarij is ondergebracht zal zeer omvangrijk zijn, door de vele afdeelingen en diensten. Want een goed doordacht en goed ingericht zelfbestuur is bij de geweldige vermogens, die het Adelgenootschap beheert en bij de groote verscheidenheid der opgaven, een noodzakelijke voorwaarde voor het goed functionneeren van het geheel.
Het Huis der edellieden bezit een hoofdgebouw in de rijkshoofdstad; hier wordt ook de adelkanselarij ondergebracht en het is tevens de plaats van bijeenkomst voor raadsvergaderingen en andere maatschappelijke opgaven; aan de inrichting van woonkamers voor de leden der adelvergadering en van dienstwoningen voor de adelheeren moet daarbij ook gedacht worden.
De besluiten van de adelvergadering hebben rechtskracht binnen het onderlinge rechtsgebied van het Adelgenootschap. Nieuwe bepalingen worden alleen door den Adeldag gemaakt, toch krijgt elke nieuwe bepaling eerst rechtskracht door de sanctie van den Staat. Strijdvragen hieromtrent tusschen het Rijk en het Adelgenootschap worden beslecht door het hoogste gerechtshof van het Duitsche Rijk; zoowel het Adelgenootschap als de Staat hebben het recht hun voorstellen na een zekeren tijd opnieuw in te dienen en een nieuwe beslissing van het hoogste gerechtshof af te wachten. Deze bepaling is noodig, omdat men anders gevaar loopt uit eerbied voor het hoogste gerechtshof een verstarring der verhoudingen toe te laten; omgekeerd maakt men het voor het hoogste gerechtshof mogelijk een oordeel, dat op den duur niet geheel juist bleek, zonder schade voor zijn aanzien te verbeteren.
De adelmeester is de onmiddellijke en alleen verantwoordelijke

Digitized by Google

verbindingsman voor alle aangelegenheden tusschen de Rijksleiding van het Duitsche volk en het Adelgenootschap.

SAMENVATTING:

De adelhoeven van bijeenliggende plaatsen worden samengevat in een *Landschap*. De beroepsorganisaties van den landbouw worden geleid door den *raad der edellieden*. Deze raad omvat alle edellieden en oud-edellieden. De raad wordt geleid door een *voorzitter* en twee *bijzitters*. De eigenlijke bestuurszaken worden afgewikkeld door de *raadskanselarij*.
Meerdere Landschappen vormen te zamen een *gouw*. De afwikkeling der beroepsaangelegenheden in de gouw geschiedt door de Kamer van den Landstand, de Landstandskamer.
Het maatschappelijk zelfbestuur van de gouw ligt bij de *Kamer der edellieden*. Deze Kamer wordt onmiddellijk uit de edellieden van de gouw gevormd. De Kamer wordt geleid door de *Kamervergadering*, die tot het afdoen der loopende zaken een dagelijksch bestuur kiest, met zijn voorzitter, den *Oudste*, den *Spreker* en verscheidene *hoofden van dienst*. De Kamer beschikt over een *hoofdgebouw* en een bureau, de *Kamerkanselarij*. De Kamerkanselarij staat onmiddellijk boven de raadskanselarijen en vereenigt deze.
Alle edellieden en oud-edellieden vormen te zamen het *Adelgenootschap*. Het *Huis der edellieden* neemt de maatschappelijke zelfbestuurszaken van het Adelgenootschap en de blijvende vertegenwoordiging van den adel naar buiten, op zich. De volle vergadering van het Adelgenootschap is de *Adeldag*, de gebruikelijke vergadering van afgevaardigden is de *Adelvergadering*. De Adelvergadering staat onmiddellijk boven de Landschappen. Ter afdoening van de loopende zaken kiest de Adelvergadering den *Adelraad*, na vooraf den *Adelmeester* en zijn plaatsvervanger den *Herold* gekozen te hebben. De leden van den *Adelraad* heeten *Adelheeren*. Het Huis beschikt over een *hoofdgebouw* en een kantoor, de *Adelkanselarij*. De Adelkanselarij staat onmiddellijk boven de Kamerkanselarijen en omvat deze.

BIJZONDERE OPMERKINGEN:

De Engelsche adel had zijn macht in den Staat alleen verkregen door de eeuwenlange *uitoefening van de Staatkunde*. Het levensdoel van het overgroote deel van den Engelschen adel was het

Digitized by Google

werkzaam zijn op staatkundig terrein. Hoewel deze dingen bij ons algemeen bekend zijn, slaat men er toch nog heel weinig acht op, dat de Engelsche adel zijn staatkundige werkzaamheid alleen kon uitoefenen, doordat hij de vrijheid der boeren beperkte, d.w.z. hen afhankelijk maakte en van de opbrengst der pachtgoederen leefde. Hier ontmoeten we een moeilijkheid in de verwerkelijking van de adelhoeve-gedachte, omdat wij geen renteniereenden adel willen hebben, al verlangen we anderzijds evenmin, dat hij de eerste knecht op zijn adelhoeve moet zijn, d.w.z. zijn werkzaamheid uitsluitend tot zijn adelhoeve beperkt. *Treitschke* zegt niet ten onrechte: „Er is een politieke adel, of er is er heelemaal geen". Een anderen keer zei hij: „Politieke organisaties die geen werkelijke verantwoordelijkheid voor hun daden dragen, verwilderen of dommelen in".

Wij moeten daarom onzen adel de mogelijkheid geven, zich op politiek gebied te bewegen, zonder dat hij tot een rente-adel wordt. Het volgende voorstel kan b.v. gevolgd worden:

Hebben we in Duitschland eenmaal een Beroepsstandenkamer, dan volgt daaruit, dat we dan ook een volksvertegenwoordiging bezitten, die openbare en geheime staatkundige vraagstukken behandelt. Of deze volksvertegenwoordiging uitsluitend door verkiezing tot stand komt of gedeeltelijk door verkiezingen, gedeeltelijk door benoemingen door den bestuurder van den staat, is hier voor ons niet van belang.

Het eenig belangrijke is, dat in zulk een volksvertegenwoordiging een aantal Duitschers met den uitdrukkelijken wil bijeenkomt om zuiver staatkundige vraagstukken te bespreken en zuiver staatkundige aangelegenheden te ordenen; want alle beroepsvragen worden door de Beroepsstandenkamer behandeld. Nu mag men in het leven en in zijn beroep nog zoo bekwaam geweest zijn, ook nog zoo zeer het vertrouwen van zijn kiezers genieten, een *Staatsman* in de volle beteekenis van het woord is men daardoor nog niet, want dit is een aangeboren iets; maar zelfs, wanneer men een geboren staatsman is, ontbreekt toch in de meeste gevallen de scholing, op zijn minst de zekerheid om zich op het gladde staatkundige ijs te begeven.

Daarom zou men een bepaald procent b.v. het derde deel van de zetels in deze volksvertegenwoordiging blijvend kunnen reserveeren en door de vertegenwoordigers der beroepen in vastgestelde sterkteverdeeling kunnen laten bezetten; de toegewezen

Digitized by Google

zetel blijft levenslang door den betrokkene bezet. Uitsluitend de Beroepsstand beslist, wie dezen blijvenden zetel krijgt en zoolang de betreffende zich niet aan oneerlijke handelingen schuldig maakt, blijft hij in het bezit van den zetel.
Als men nu het Adelgenootschap — naar de erfelijke leidersgaven — binnen dit procent der permanente zetels nog een aantal zetels toekent en bepaalt, dat deze zetels door de adellijke nakomelingen, die geen adelhoeve erven en ouder dan 30 jaar zijn — onverschillig welk beroep zij uitoefenen — bezet moeten worden en dat het Adelgenootschap de bezoldiging en het onderhoud van deze afgevaardigden op zich moet nemen, dan is het Adelgenootschap zeer nauw met deze volksvertegenwoordiging verbonden en is zijn deelname aan de staatkundige vraagstukken verzekerd. Dit behoeft niet de mogelijkheid uit te sluiten, dat in bepaalde gevallen edellieden of oud-edellieden afgevaardigd worden.
Voor ons volk heeft zulk een volksvertegenwoordiging pas dan waarde, wanneer daar niet alleen de mannen zitten, die het koos en zulke, die het vertrouwen van den leider daar plaatste, maar juist zulke, die er hun levenswerk in zien om vrij van maatschappelijke zorgen en door het levenslange bezit van hun zetel ook onafhankelijk van de publieke opinie, zich in de binnenlandsche en buitenlandsche staatkundige vraagstukken in te werken: wij krijgen zoodoende mannen, die den opbouw van den Staat met dezelfde grondigheid kunnen beoordeelen, als de taak van het Rijk in het hart van Europa.
Wanneer Staten de beschikking hebben over mannen van adel, heeft men het voordeel, dat in de gezinnen van deze leiders ervaringen op het gebied der staatsleiding worden opgedaan en van vader op zoon worden overgebracht. Hierdoor wordt de zoo vaak bewonderde evenwichtigheid dezer edellieden veroorzaakt in vraagstukken, die de Staatkunde betreffen. De eenige mogelijkheid, om langs een anderen weg iets dergelijks te bereiken zou slechts in het hierboven vluchtig geschetste plan tot vertegenwoordiging van een volk zijn te vinden; men zou deze volksvertegenwoordiging „Hoogerhuis" kunnen noemen. In dit „Hoogerhuis" kan een deel der leden het behandelen van staatsvraagstukken als zijn *levenstaak* beschouwen. Het andere deel der leden van het „Hoogerhuis" wordt daarentegen gekozen uit menschen, die in het volle leven staan, wordt beroepen op grond van buitengewone prestaties en verbindt het „Hoogerhuis" hier-

Digitized by Google

door ten nauwste met de werkelijkheid. Aldus waarborgt het eene deel van het „Hoogerhuis" aan het Duitsche Rijk bestendigheid in zijn leiding en staatsmanservaring, terwijl het andere deel zijn bijdrage levert voor de dagelijksche vraagstukken: Zoo zal het eene deel der leden niet vreemd staan tegenover de werkelijkheid en het andere deel der leden, hetwelk uit het volle leven is voortgekomen, zal het gewicht van zijn reeds opgedane levenservaringen dan niet licht overschatten; deze leeren van de anderen de vraagstukken, die het Rijk betreffen, met breeden staatsmansblik te bezien.
De beroepsstandenkamer zou „Lagerhuis" genoemd kunnen worden. „Hoogerhuis" en „Lagerhuis" vormen te zamen een zeer duidelijke, overzichtelijke en voor de eenvoudigste volksgenooten begrijpelijke samenstelling van de staatsleiding.

Het zou van beteekenis zijn en zonder twijfel met succes worden bekroond, wanneer het Rijk zou kunnen besluiten een honderdtal zijner ambtenaren in het *Departement van Buitenlandsche Zaken aan te stellen* door benoeming van niet-ervende zonen van edellieden, voor wier onderhoud en uitrusting de adel een bepaalde som te betalen zou hebben; geen voorrecht zonder plichten! De bezoldiging der ambtenaren wordt natuurlijk door den Staat geregeld. Evenzoo zouden ook alle andere beroepsstanden het recht moeten hebben uit hun kringen jonge candidaten als ambtenaar in het buitenland te doen aanstellen. Ja, dit zou voor de beroepsstanden verplicht gesteld kunnen worden. Want het gedijen van iederen beroepsstand is afhankelijk van de bekwaamheid der buitenlandsche leiding van het Rijk. Daarom behooren de beste krachten, die een volk op staatkundig gebied bezit, zeker in het ambtenarencorps van het Departement van Buitenlandsche Zaken. Toch is dit volgens de ervaring slechts door te voeren, wanneer zooveel geldmiddelen ter beschikking staan, dat de vaderlijke of schoonvaderlijke geldbuidel van den candidaat niet behoeft te worden aangesproken; het beroep in buitenlandschen dienst brengt met zich mee, dat niet met de maatstaf van huiselijke begrippen van spaarzaamheid kan worden gemeten.

Het antwoord op de vraag, wie de *opneming in den adelstand* heeft te regelen, kan aldus zijn: De Rijksleiding en de Adelraad dienen in gelijke mate hierin hun invloed te hebben. Wanneer

Digitized by Google

standen, steden, geslachten of landen den een of anderen man met groote verdiensten in den adelstand willen verheffen, misschien ook gelijktijdig de hiervoor benoodigde adelhoeve stichten, dan wenden ze zich tot de Rijksleiding, die de zaak weer voorlegt aan het Adelgenootschap of wel, ze treden onmiddellijk in verbinding met het Adelgenootschap. Denkt de Adelraad zijn toestemming te kunnen geven en heeft de Rijksleiding haar instemming betoond, dan staan geen moeilijkheden de opneming meer in den weg. Denkt de Adelraad evenwel zijn toestemming te moeten weigeren, dan zal deze allereerst de redenen hiervoor aan de Rijksleiding moeten voorleggen. Staat de Rijksleiding van haar kant echter op de opneming, d.w.z. verwerpt zij de gronden van het Adelgenootschap, dan geeft de Adelraad de aangelegenheid over aan de Adelvergadering. Stelt deze zich achter den Adelraad en blijft de Rijksleiding toch staan op de opneming, dan komt de zaak om een uiteindelijke beslissing te verkrijgen voor het hoogste gerechtshof van het Duitsche Rijk; aan de beslissing van dit gerechtshof hebben Rijksleiding en Adelgenootschap zich te onderwerpen. Op deze wijze behoudt de adel zoo veel mogelijk de kans zich van ongewenschte elementen te vrijwaren, terwijl anderzijds de Staat de zekerheid behoudt, dat dit recht nooit ontaardt in hoogmoedige uitsluiting. Want iedere kastenachtige uitsluiting zou een kwaad beteekenen voor den geest van den adel en van ons volk.

De boven beschreven organische opbouw van den adel is ondanks de strenge centralisatie van de hoofdleiding in het Huis der edellieden toch goed onderverdeeld en naar zijn geheelen vorm beslist geëigend om zich aan de meest verschillende omstandigheden, die door bijzonderheden betreffende de landstreek of het geslacht bepaald worden, aan te passen. Dergelijke toestanden brengen echter steeds met zich mee, dat hierdoor de zelfgenoegzaamheid bevorderd wordt. Ofschoon de veelvormigheid van het Duitsche wezen en van zijn geestesleven niet het minst de stimulans voor de bijzonder hoog ontwikkelde Duitsche beschaving is geweest, toch kan daaruit licht het gevaar ontstaan voor versplintering. Een bijzondere taak voor het Huis der edellieden zal zijn het geestelijk verband tusschen alle edellieden onderling zoo hecht mogelijk te maken. In de eerste plaats zou een *„Adelsblatt"* in den vorm van een wekelijksche of maandelijksche uitgave aan-

Digitized by Google

bevelenwaardig zijn, dat aan iederen „Hegehof" toegezonden kan worden en het geestelijk verband tusschen allen tot stand brengt. De vrijheid om daarin onbeperkt aan het woord te mogen komen zou een eerste voorwaarde moeten zijn, waartoe ieder edelman en oud-edelman het recht zou moeten hebben. Slechts dan is het mogelijk een levendigen inhoud te waarborgen en het afdalen tot een stichtelijk blaadje te vermijden, welk gevaar, zooals bekend is, slechts dan zeer groot is, wanneer het openbare leven zich in een toestand van uiterlijke en innerlijke rust bevindt.

Eereraden: Een adel, die niet meer over zijn eer waakt, is voor ons gevoel geen adel meer. De heiligheid van zijn eer moet het zedelijke richtsnoer voor den edelman zijn. Daarom is de geheele Hegehof-gedachte zonder eeregerecht en eereraad niet denkbaar. Maar ook het duel mag principieel niet worden uitgeschakeld. Wie niet den moed heeft, wanneer het geval zich voordoet, met de wapens zijn eer te verdedigen, die behoort ook strikt genomen niet in den adel thuis. Evenwel dient er in ieder geval voor te worden gezorgd, dat onder edellieden de wapens eerst dan spreken, wanneer hiervoor een werkelijke reden aanwezig is. Daarom moet vastgesteld worden, dat ieder duel eerst mag plaats vinden, wanneer een hoogste eereraad van het Huis der edellieden zijn toestemming geeft. Twistzoekers behooren niet in den adel thuis! Om deze uit te roeien moet principieel eerst worden vastgesteld of klager en aangeklaagde bij het ontstaan van hun oneenigheid een edele inborst en houding niet hebben veronachtzaamd. Van een edelman van den echten stempel mag niet worden gevergd, dat hij met de wapens op het onwaardige gedrag van iemand van zijn stand moet antwoorden. In dergelijke gevallen moeten niet de wapens spreken, doch dient de bestraffing van den onwaardige plaats te vinden.
Ook om deze redenen is de oprichting van een hoogsten eereraad bij het Huis der edellieden noodzakelijk. Met het oog op de verstrekkende gevolgen, ook in publiek-rechtelijken zin, die b.v. een uitsluiting uit het Adelgenootschap voor den betrokkene met zich mee brengen, zal de rechterlijke scholing van de eererechters in de plaatselijke eeregerechten in het algemeen niet voldoende zijn. De oprichting van een hoogsten eereraad zou het mogelijk maken overijlde beslissingen van eeregerechten te verbeteren. Uit opvoedkundige overwegingen zou men misschien kunnen eischen,

Digitized by Google

dat van iedere zitting van een eeregerecht of eereraad de bewijsstukken aan den hoogsten eereraad bij het Huis der edellieden ter toetsing en bewaring moeten worden toegezonden. Anders zou het heel licht kunnen gebeuren, dat men weliswaar den edelman door het burgerlijk recht beschermt tegen overvallen van zijn beroepsgenooten, maar dat onafhankelijke naturen of andere eenzamen den een of anderen dag door eenige naburen uit wraak, nijd of andere vijandige gevoelens middels een eeregerecht om het leven worden gebracht.

Iedere aanleiding tot het aankweeken van een „Jonkerdom" moet worden vermeden. Onder een jonker dient men te verstaan de niet-ervende zoon van een Hegehof-edelman, die van de erfenis van den oudste niets krijgt toebedeeld, doch die het recht heeft om, indien hij ongehuwd blijft, tot zijn dood op het erfgoed te blijven wonen. Daarom moet geëischt worden, dat de niet-ervende zoon van een adelhoeve aanspraak kan maken op het recht van ondersteuning, teneinde voor zijn toekomstig beroep te kunnen worden opgeleid, welk recht evenwel vervalt, wanneer zijn opleiding voltooid is. Er dienen voorzorgen te worden getroffen, opdat door luierende zonen van deze bepaling geen misbruik kan worden gemaakt. Zoo zal het b.v. aanbevelenswaardig zijn de ondersteuningskosten in beginsel niet door den vader te laten betalen, doch door de geheele gouw; eenerzijds om den kinderrijken gezinnen geen te groote lasten op te leggen en om de kosten voor de opvoeding der kinderen gezamenlijk te deelen en anderzijds opdat de geheele gouw het verkrijgen van begaafde zonen helpt bevorderen en het aan ongeschikten moeilijk maakt om zich uit de blindheid hunner ouders een te groot voordeel te verschaffen. Overigens zouden de niet-ervende zonen zich later door betaling van een geringe bijdrage in een soort tehuis kunnen inkoopen, hetwelk hun in ieder geval een onbezorgden ouden dag — hetzij met, hetzij zonder gezin — verzekert. Daardoor zal een zekere verbondenheid met de oude hoeve behouden blijven, hetwelk in ieder geval aan allen op de een of andere wijze ten goede komt. Aan de niet-ervende zonen voor zich en hun gezin een levenslang woonrecht op den „Hegehof" toe te staan, wordt op verscheidene gronden voor niet doelmatig gehouden.
Geheel anders moet met de dochters worden gehandeld. Ongehuwde, doch in hun beroep of positie onafhankelijke meisjes

Digitized by Google

uit gegoede families hebben in de geschiedenis, zooals bekend is, altijd de rol van ordeverstoordster gespeeld. Zelfs heldhaftige tijdperken als het onze hebben deze aangelegenheid niet in orde kunnen brengen. In sommige omstandigheden kan ook de beste opvoeding hier niet baten.
Indien men dus voor de dochters hetzelfde zou willen voorstellen als voor de zonen, zou men hoogstwaarschijnlijk toch zeer onaangename verrassingen beleven, minstens zou een begunstiging van het ongebonden beroepsleven der dochters iets veroorzaken, waarmee niemand gebaat is, en waarschijnlijk een soort van modern hetaeren-bestaan beteekenen, in welke richting het door den aard der tegenwoordige op eigen beenen staande vrouwen en meisjes toch al gaat. Anderzijds kan niet worden aangenomen, dat de door de vrouw van thans verkregen mogelijkheid om een vrij beroep uit te oefenen ooit weer door haar zal worden opgeheven. Zooals aan de zonen moet ook aan de dochters der adelhoeven het recht worden toegestaan, zich in het haar passende beroep te doen bekwamen. De ondersteuning houdt op, wanneer de opleiding voltooid is. Op algemeen-zedelijke gronden moet echter worden verlangd, dat het Adelgenootschap zorg draagt voor een onberispelijke huisvesting, hetzij in den vorm van een „beurs", zooals voorbeeldig in het „Viktoria-Studienhaus" in Berlijn—Charlottenburg gebeurt, of door huisvesting in een gezin. Dit kan zoo worden ingericht, dat geen inbreuk wordt gemaakt op de vrijheid van de zelfstandige meisjes, die een beroep uitoefenen. De huidige toestand van de zelfstandige dochters, die een beroep uitoefenen, is voor ons volk op den duur op zedelijke gronden onmogelijk.
De mogelijkheid moet voor haar worden geschapen, dat zij zich in een tehuis kunnen inkoopen. Het verblijf in het tehuis moet echter — dit moet ook bij de zonen in aanmerking worden genomen — door arbeid en spaarzaamheid worden verkregen en mag in geen geval iets van zelf sprekends zijn wegens adellijke geboorte. Daarom behoeft de oprichting dezer tehuizen echter nog lang niet uitsluitend te geschieden met de spaargelden van haar, die het tehuis betrekken.

Een kort woord over de *edelvrouw*. Edelman is men door geboorte of als zoodanig benoemd krachtens bijzondere persoonlijke prestaties in dienst van het Duitsche volk. Edelvrouw wordt men

Digitized by Google

door het aanzoek van een edelman, d.w.z. het ligt aan het betrokken meisje, of ze edelvrouw wil worden of niet.
Daarom heeft de vraag, welke taak de edelvrouw te verrichten heeft, niets te maken met het academische vraagstuk betreffende het beroep der vrouw in het openbare leven. Wie edelvrouw wordt, doet dit bewust met het oog op de taak, die een edelvrouw wacht als vrouw des huizes en moeder. Wie dit niet wil, behoeft ook geen edelvrouw te worden; de beslissing heeft ieder meisje zelf in de hand.
Daar de edelvrouw op de adelhoeve een zeer duidelijke en tamelijk vast omlijnde taak te verrichten heeft, die wel is waar gelijkwaardig aan die van haar gemaal is, maar die nauwelijks iets met diens taak heeft te maken, behoort ze ook niet thuis in de autonome bestuurslichamen der edellieden. Wel zullen de edelvrouwen een zelfbestuur hebben, hetwelk een eigen, bijzondere taak heeft. De edelvrouwen van een bepaalde landstreek zouden zich in een bepaalde „Vrouwenbond" kunnen vereenigen, die overeenkomt met den Raad hunner echtelieden.
Hierop voortbouwend kunnen ze dan hun Kamers laten aansluiten en een bestuursvertegenwoordiging in het Huis der edellieden hebben. Hoe de vrouwen in de Kamers en het Huis der edellieden afzonderlijk in verbinding komen met de autonome bestuurslichamen van het Adelgenootschap en hiermede samenwerken is een vraag, die hier niet uiteengezet en beantwoord behoeft te worden. Dit wordt aan ervaren vrouwen overgelaten!

Digitized by Google

VII.

De grondgedachten voor het doel van teelt en de huwelijkswetgeving

Het Duitsche Rijk kan niet tot bloei komen, wanneer het GOEDE Duitsche bloed niet weer naar boven komt.

Ruedolf

INLEIDING

„Ik erger mij, wanneer ik zie, welk een moeite men zich in dit ruwe klimaat geeft, om ananas, bananen en andere exotische planten te doen gedijen, terwijl zoo weinig zorg wordt besteed aan het menschelijk geslacht. Men mag zeggen, wat men wil: De mensch heeft meer waarde dan alle ananassen ter wereld. Hij is de plant, die men moet opkweeken, die al onze moeite en zorg verdient; want zij vormt het sieraad en de roem van het vaderland." (*Frederik de Groote*) [1].

Wanneer Frederik de Groote het ongeluk zou hebben gehad onze tijdgenoot te zijn, zou het aantal zijner vijanden zonder twijfel vermeerderd zijn met een groep Duitschers, die hem grondig zouden verwenschen wegens zijn stoutmoedigheid om wetten, die het kweeken van planten betreffen, op het menschelijk geslacht te willen toepassen. Want het behoort thans tot de geestelijke eigenschappen van een „volmaakt idealist", dat hij de toepassing van wetten, die het fokken van dieren of het kweeken van planten betreffen op den mensch, voor een soort stofaanbidding houdt, dat hij iets dergelijks aanziet voor „materialisme" van de allerergste soort.

Een dergelijke afwijzende houding betreffende het toepassen van „teelt"-gedachten op den mensch vindt over het algemeen zijn oorsprong in bezwaren, die met een bepaalde wereldbeschouwing samenhangen. We gaan hier nog nader op in, omdat er geen

---

[1]) Vergelijk de Werken van Frederik den Groote in de vertaling van Fr. v. Oppeln-Bronikowsky, Verlag Reimar Hobbing, Berlin 1913, Dl. VIII, bladz. 266/7.

Digitized by Google

„Adel" kan worden geschapen, wanneer deze niet op de een of andere wijze is onderworpen aan een teeltgedachte.
Het feit, dat Duitschers van thans het samengaan van teeltvraagstukken met vraagstukken betreffende de volkswelvaart nog voor het tegenovergestelde van idealisme aanzien, is reeds op zich zelf een merkwaardig geestelijk verschijnsel, omdat honderden jaren lang in ons volk als uiting van zede en zedelijkheid gold, wat deze Duitschers thans veroordeelen. Nog merkwaardiger is misschien, dat dit geschiedt in een volk, waarbij honderd jaar geleden een handwerksgezel b.v. nog niet tot meester kon opklimmen, als hij niet kon bewijzen, dat er op zijn afkomst niets viel aan te merken; ook kon hij zijn waardigheid als meester niet handhaven, indien hij zich een meisje van onbekende of ongewenschte afkomst tot vrouw koos. Niet alleen de adel, maar ook in kringen van handwerkslieden en Germaansche boeren werd in Duitschland tot in de 19de eeuw zeer bewust ras gekweekt. Het is verrassend, dat men bij oude overleveringen moet vaststellen welk een gedegen kennis betreffende het verband tusschen bloed en cultuur in de Duitsche huwelijkswetgeving wordt aangetroffen, in het bijzonder daar, waar de Duitschers een bewusten bloedslagboom — b.v. ten opzichte van de Slaven — oprichtten. Al deze kennis schijnt ons volk te hebben verloren, en wij zijn helaas zoo ver, dat degene, die op de noodzakelijkheid van deze dingen wijst, gevaar loopt juist de besten onder ons volk tot tegenstanders te maken.
De tegenstand begint thans reeds dikwijls door een zekere opwinding over het woord „teelt". Maar het is niet zoo, dat met het gebruik van dit woord op het gebied van de menschelijke voortplanting iets nieuws betreffende het kweeken van planten of het fokken van dieren zou worden overgenomen! Neen, vroeger gebruikte men het woord teelt voor alle levende wezens; later is dit begrip met betrekking tot den mensch bijna verdwenen, terwijl dit begrip bij planten en dieren behouden bleef. De afleiding van het woord „Zucht" (teelt) is dienovereenkomstig ook geheel duidelijk: het woord „Zucht" is afgeleid van het werkwoord „ziehen" (trekken). Een der beteekenissen van het werkwoord „ziehen" blijkt uit „das und das ziehen", in de beteekenis van „züchten". Van denzelfden werkwoordstam is afgeleid: het ohd. „zuhtîg" = *drachtig, zwanger*, hetwelk in het mhd. nog „zühtic" = *zedig* beteekent, de eigenlijke beteekenis is echter

Digitized by Google

vruchtdragend. Het teeltbegrip in het woord „ziehen" laat zich reeds aantoonen uit zijn Germaanschen oervorm: ndl. tucht, oud-Fr. tocht = *vruchtbaarheid, voortbrengen,* Got. ustaùhts = *voltooiing (Weigand,* Deutsches Wörterbuch). Daaruit worden woorden uit het mhd. verklaard als „Züchten" (in „Züchten") = kuischheid. Een „kuische" jonkvrouw was derhalve niet een jonkvrouw, die nog niet over geslachtelijke vraagstukken had nagedacht, maar een meisje, dat zich haar teeltplicht bewust bleef.

Tucht was voor onze voorvaderen eigenlijk alles, wat de *zwangerschap in het kader der erkende mogelijkheden* betrof. In deze beteekenis was het tegengestelde van tucht derhalve ontucht. Met „ontucht" werden bedoeld alle handelingen op geslachtelijk gebied, waardoor de zedelijke opvattingen van het volk omtrent aan den geslachtelijken omgang gestelde beperkingen, schromelijk werden overtreden. Daaruit is te verklaren, dat het woord ontucht in den loop der Duitsche kultuurgeschiedenis geheel verschillend werd begrepen. Zoo was b.v. voor onze voorvaderen het verwekken van een buitenechtelijk kind niet ontuchtig, als tegen de afstamming der ouders niets nadeeligs kon worden aangevoerd; een dergelijke handelwijze was misschien ongepast, misschien zelfs onzedelijk (ten minste in christelijken zin), maar in geen geval ontuchtig. Daarentegen is b.v. thans het verwekken van een onechtelijk kind door een gehuwde in den zin van het B. W. B. strafbaar, n.l. indirect door de mogelijkheid tot echtscheiding en wordt dus strikt genomen voor ontucht gehouden. Het oude verband van het woord „tucht" met de bevruchtingsdaad blijkt echter het duidelijkst uit een derde woord: Notzucht = *verkrachting* (Stuprum violentum). Het is karakteristiek, dat men dit woord in het huidige spraakgebruik meestal verkeerd aanwendt, door daaronder te verstaan iedere verkrachting door overweldiging. Er is geen sterker bewijs voor het feit, dat ons volk de natuurlijke beteekenis van het woord „Zucht" heeft verloren, als juist het verkeerde gebruik van het woord „Notzucht" (= verkrachting) in het dagelijksch leven, met uitzondering van de juristen natuurlijk. „Notzucht (verkrachting) was n.l. in het gewone recht de benaming voor het gewelddadig bevredigen van de geslachtsdrift bij een *eerbare* vrouw of maagd. Deze gewelddadige bevrediging bij een oneerbare vrouw of een oneerbare jonkvrouw was ontucht, maar geen „Notzucht" (ver-

Digitized by Google

krachting). De tegenwoordige mensch zal in het algemeen dit fijne onderscheid tusschen ontucht en verkrachting niet gevoelen. Wie echter weet, dat oorspronkelijk aan den echt de teeltgedachte ten grondslag heeft gelegen, dat hij inderdaad een *bescherming van het bloed* beteekende, die verwondert er zich ook niet over, dat onze voorvaderen zich van een geslachtelijke dwaling (ontucht) en een handeling, die gevaarlijk was voor de zuivere erfelijkheid der nakomelingschap (verkrachting) twee verschillende begrippen hadden gevormd en voor de overeenkomstige handelingen ook een zeer verschillenden maatstaf aanlegden. Wie een jonkvrouw — waaronder overigens een vrije dient te worden verstaan, want de onvrije was een deerne; van het ohd. diorna, hetwelk van het ohd. diu = dienaar is afgeleid — of een eerbare vrouw tegen haar wil gebruikte, vergreep zich, volgens onze voorvaderen, rechtstreeks aan het erfbloed, hetwelk zoowel de familie als de volksgemeenschap ter harte ging. Verkrachting maakte de heimelijke geboorte mogelijk van een bastaard, d.i. een kind van minderwaardige afkomst, van een zoogenaamd *onecht kind* [1]),

---

1) Een „Kegel" (onecht kind) was iemand van minderwaardige afstamming, onverschillig of hij echtelijk of buitenechtelijk geboren was. In het algemeen verstond men daaronder de bij onvrije vrouwen of meisjes verwekte nakomelingschap van den huisheer, terwijl zijn in den echt verwekte nakomelingen „kinderen" in den eigenlijken zin van het woord waren; vandaar de uitdrukking: Mit Kind und Kegel (Met de heele familie), want in vroegeren tijd groeiden de „onechte kinderen" met de „kinderen" te zamen in het vaderlijk huis op. Onechte kinderen waren natuurlijk ook de door ongetrouwde vrijen bij onvrije meisjes of vrouwen verwekte nakomelingen. Daarentegen waren de niet in den echt geboren kinderen, wier ouders van beide zijden behoorden tot de vrijen, geen onechte kinderen, maar „Winkelkinder". Aan deze „Winkelkinder" (bastaarden) kleefde geen smet, wel echter konden ze in het algemeen in het erfrecht niet dezelfde aanspraken doen gelden als de echtelijke kinderen van hun vader. Wij wezen er reeds op, dat b.v. nog in 1375 de gezamenlijke ridderschap van Holstein den graaf verzoekt den bastaard van hun laatsten Heer van Westensee te erkennen, wat de graaf echter uit politieke, derhalve niet op zedelijke gronden afwijst. Tot in den modernen tijd golden buitenechtelijke kinderen van den adel, wanneer de moeder van denzelfden stand was, van gelijke afkomst; op gelijke wijze stonden de zaken bij de erkenning van volwaardige geboorten met het oog op de rechtspersoonlijkheid bij menige groep boeren en bij onze gilden. Men ziet, deze begrippen hebben met onze huidige voorstelling van buitenechtelijkheid en echtelijkheid niets te maken. Een „Kegel" kon in den echt ter wereld komen en een bastaard kon slechts buiten den echt ter wereld komen, daarom verkreeg een „Kegel" toch nooit de rechtspersoonlijkheid van den buitenechtelijken bastaard. Eerst de kerk heeft in een strijd, die honderden jaren duurde, het zoover gekregen, dat thans een kind niet meer gewaardeerd wordt volgens zijn afstamming, maar daarnaar, of het in een door de kerk goedgekeurde geslachtelijke vereeniging der ouders wordt geboren of niet.

Digitized by Google

en was dus een daad, die het eigendom van de familie of het volk, n.l. het erfbloed aantastte.
Overigens bestrafte de Germaan ook een gewelddadige verkrachting van onvrije meisjes of vrouwen, onverschillig welke reputatie ze hadden; maar in dit geval niet wegens het in gevaar brengen der erfmassa, maar wegens de door de daad naar voren tredende karakterfouten van den dader; dit was dan echter ontucht en geen verkrachting. Zoo wekt het voorts geen verbazing, dat we in het halsrecht van Karel V (Art. 119) de bepaling vinden, dat verkrachting met den dood door het zwaard gestraft wordt.
Men ziet: aan het woord „Zucht" (teelt) lag de bedoeling ten grondslag, door een *geslachtelijke vereeniging,* een volmaakte bevruchting na te streven; m.a.w.: het geslachtelijke werd beschouwd als een middel tot bewuste ontwikkeling van den mensch, resp. als een middel tot behoud van het menschelijke ontwikkelingspeil; vergel. Hoofdstuk III, bladz. 55, betreffende geslachtsopeenvolging.
Teelt is toegepaste kennis van de wetten der erfelijkheid. Het is volkomen onverschillig of deze kennis der erfelijkheid door het geloof aan een goddelijke schepping of aan een overeenkomstige oer-voorvader of door de waarneming van het menschelijk leven of wel door beide te zamen werd verkregen, zooals bij onze voorvaderen klaarblijkelijk het geval was, of dat men met moderne instrumenten, proefnemingen op wetenschappelijke wijze vaststelt, dat er inderdaad een erfelijkheid van lichamelijke en geestelijke eigenschappen bestaat en de menschen dus erfelijk verschillen. Alleen het feit, dat in ons volk tot in de 19de eeuw de geheele opbouw volgens standen der maatschappelijke orde op de gelijkgeboortigheid der huwelijken berustte, bewijst duidelijk, dat ons volk 15 eeuwen lang van de teeltgedachte, in den eigenlijken zin van het woord, doordrongen is geweest; dit ondanks alle Christendom, welke omstandigheid eigenlijk de grootste merkwaardigheid is. De standen beoefenden bewust de teelt, door onder huns gelijken de voor het huwelijk in aanmerking komende meisjes te schiften en uit te lezen en *waakten zoodoende over de voortplanting van hun stand.* Het doet niets ter zake, of daarbij het doel der teelt een in het bewustzijn geworteld, een om zoo te zeggen stoffelijk duidelijk teeltdoel was (dus eenigszins aan een rassische waardeering onderhevig was, zooals b.v. meer of minder duidelijk blijkt uit de afzonderingsbepalingen

Digitized by Google

tegenover de Slaven), of dat het slechts indirect aanwezig was in de uitwerking van de rechtstreeks gewaardeerde geestelijke en lichamelijke voortreffelijke eigenschappen (zooals deze b.v. bij de waardeering van een meisje als huisvrouw enz. in aanmerking komen). In ieder geval kende men de beteekenis van de vrouw, wat haar erfelijke eigenschappen in den op- en neergang van een geslacht betreft, *en trachtte men zoo veel mogelijk, datgene wat kon schaden daar te weren, waar de beslissende wissel met betrekking tot goed en kwaad voor een geslacht bij zijn reis in de toekomst ligt, en dat is bij het sluiten van het huwelijk.* Wanneer dan ook tot voor rond honderd jaar geen handwerksgezel — om van den adel en de patriciërs der stad nog maar te zwijgen — meester kon worden, zonder het bewijs te hebben geleverd, dat hij uit een „rechtmatig huwelijksbed" was geboren en dat voor zijn vier grootouders hetzelfde gold, dan bewijst dit, *dat de geheele Duitsche cultuur vijftien eeuwen lang was gebouwd op een bewust teeltbegrip:* een teeltbegrip, dat evengoed aan de rechtsordening onderhevig was, als deze weer door het teeltbegrip werd bepaald en dat moet worden beschouwd als de rots, waarop de zeden van het Duitsche volk als voor de eeuwigheid rustte. Het is derhalve of gedachteloosheid of groote onbekendheid met de Duitsche zedeleer, wanneer thans door Duitschers tegen het gebruik der wetenschappelijke kennis op erfelijk gebied in ons volk in het strijdperk wordt getreden onder het motief, dat het voor de Duitsche ziel iets onwaardigs zou zijn, het woord teelt — dit „dierenteeltbegrip" — in het een of ander verband met den Duitschen mensch te brengen.

Het oude Duitsche huwelijksrecht werkte in zijn innige verbinding met het teeltdoel en met standsvoorrechten als een filter, die slechts het in den opbouwenden arbeid beproefde bloed toeliet tot het voortbrengen van volwaardige kinderen en aan den anderen kant als een soort bescherming, om dat beproefde bloed dan ook in den levensstrijd zoo ver te beschermen, dat de gezinsstichting en het kinderaantal daaronder niet behoefden te lijden. Dit oude Duitsche huwelijksrecht beschermde het waardevolle Duitsche menschdom, sloot de minderwaardigen uit de maatschappelijke orde der Duitschers en deed hun kansen om zich te vermeerderen aanmerkelijk inkrimpen en maakte die soms zelfs onmogelijk. Er moet met den grootsten nadruk op worden gewezen, dat de huidige overwinning van den „ondermensch" — welke den Noord-

Digitized by Google

Amerikaan *Lothrop Stoddard* aanleiding gaf tot het schrijven van zijn bekend werk: „De cultuuromwenteling, de bedreiging door den ondermensch", evenals de door onze erfgezondheidsonderzoekers gestelde vraag naar de oorzaken van de „geboorten-overwinning" van de minderwaardigen en ongewenschten, d.w.z. van de menschelijke rassen, die de Duitsche maatschappelijke orde ongunstig beïnvloeden — voor het Duitsche volk eerst een vraag kon worden, sinds *Hardenberg* ongeveer honderd jaar geleden een weg insloeg, die automatisch in de uiteindelijke opheffing van alle huwelijksbeperkingen moest eindigen; een toestand, die thans bereikt is. Men leze, wat *Baron vom Stein* met juisten kijk op het oorzakelijk verband in het Duitsche volk als gevolg van deze waanzinnige maatregelen verkondigt: „men zal er zich van kunnen overtuigen, dat onze huidige toestand slechts het gevolg is van ons toenmalig afwenden van de Duitsche huwelijksrecht-opvattingen; daardoor werd pas de grondslag geschapen, waarop de minderwaardigheid in alle schakeeringen weelderig kon voortwoekeren. Wanneer men thans de „geboortenstrijd der rassen" als oorzaak aanduidt voor den ondergang, dan verwisselt men oorzaak en gevolg."

Van iedere *rechtsorde* moet niet alleen een opvoedende, doch ook een teeltbegunstigende werking uitgaan met betrekking tot het volksgeheel, ook wanneer dit aan enkelen in het volk niet altijd bewust wordt. De levend geworden uitdrukkingsvorm van het recht is de *maatschappelijke orde.* Deze verbrandt hoe dan ook — natuurkundig gedacht — opgehoopte krachtwaarden in een volk. Het komt er daarbij minder op aan, *dat* iets verbrandt, dan *wat* er verbrandt. Dit „wat" bepaalt de „hoedanigheid" der maatschappelijke orde, welke direct afhankelijk is van de rechtsorde. Men kan dus zeggen, dat aan de rechtsorde *de* doorslaggevende bepaling voor het lot der erfwaarde in een volk toekomt, waarin ze bepaalt, *welke menschelijke hoedanigheden bevorderd en welke geremd of zelfs uitgeschakeld moeten worden.*

De rechtsvorm van haar kant houdt een bepaalde wereldbeschouwing in. We krijgen dus de volgende aaneenschakeling van oorzaken en gevolgen: wereldbeschouwing, rechtsorde, maatschappelijke orde, teeltvraagstukken, verschijningsvorm van den mensch. Op ons volk toegepast beteekent dit: Kerstening en latiniseering veranderden het Germaansche wereldbeeld; daarmee ging gepaard een verandering van rechtsbegrippen in niet-Germaansche

Digitized by Google

richting; het is dus, zooals reeds werd uiteengezet, zeer logisch, dat nu ook de Germaansch—Duitsche zeden en de Germaansche verschijningsvorm van den Duitschen mensch door een meer en meer on-Germaansch menschdom worden verdrongen.
Op uitstekende wijze wijst *Wildhagen,* „Der englische Volkscharakter", op de uitlezende en daardoor vormgevende kracht van de Engelsche maatschappelijke orde, die, op de voornaamste oude Saksische rechten voortbouwend, door de Engelsche geschiedenis weliswaar haar vormgeving, maar geen wezenlijke verandering onderging. Weliswaar onderschat Wildhagen daarbij de waarde en de beteekenis der rassen. Want het is niet zoo, dat alles, wat wij in een duizendjarige Engelsche geschiedenis zien ontwikkelen en wat thans de Engelsche maatschappelijke orde is, voor de Engelschen zoo, en niet anders moest uitwerken. Integendeel, de zaak staat zoo, dat het den Engelschen vergund was, aan hun staatsleven een rechtsorde te geven, welke door haar doelstellingen en door haar schiftende werking een maatschappelijke orde schiep, die in zekere mate van zelf het oorspronkelijke Germaansche menschdom der Angelsaksen in stand hield, zoodat het zich gedeeltelijk in verrassende oorspronkelijkheid tot heden toe vermocht te handhaven en dus ook in gelijken of minstens overeenkomstigen vorm op de verschillende vragen antwoordde.
Wie in een tuin planten aan zich zelf overlaat, zal tot zijn verbazing moeten vaststellen, dat in korten tijd alles door onkruid overwoekerd is, dat het beeld van den plantengroei zich grondig gewijzigd heeft. Wanneer dus de tuin de plaats van plantaardige overerving wil blijven, d.w.z. zich boven de ruwe overheersching der natuurkrachten wil verheffen, dan behoort daartoe de vormgevende wil van den tuinman, die met koesterende hand zorg draagt — het zij door het ter beschikking stellen van geëigende levensvoorwaarden, het zij door het verre houden van schadelijke invloeden of door beide maatregelen samen — voor datgene, waarvoor gezorgd worden moet en met schiftende hand uitwiedt, wat de levensruimte der goede planten kan verengen en hen van lucht, licht en zon kan berooven. Precies zoo, op het volk overgedragen, was de zin van de oud-Duitsche rechtsorde gedacht, wier schiftende en verzorgende werkzaamheid, zonder twijfel geboren uit een Germaansch bloedbewustzijn die op een wereldbeschouwing was gegrondvest, juist voor dit Germanendom de

Digitized by Google

levensvoorwaarden schiep, die het nu eenmaal noodig had voor zijn vooruitgang.

We zijn zoodoende al tot het inzicht gekomen, dat vraagstukken, die de teelt betreffen, geen bijzaken zijn voor het staatkundig denken, maar dat ze in het middelpunt van alle beschouwingen moeten staan en dat haar oplossing verstandelijk, van het standpunt der wereldbeschouwing van een volk, moet worden gevonden. Men moet dus zeggen, dat de geestelijke en zedelijke evenwichtstoestand van een volk eerst bereikt is, als een verstandige teeltgedachte in het *middelpunt* van zijn zeden staat.

Hieruit blijken voor ons twee dingen: ten eerste, dat wij het teeltvraagstuk van den Duitschen adel in den zin van onze hier voorgestelde nieuw-adellijken opbouw niet als iets op zich zelf staands kunnen behandelen, maar het als een deel van het teeltvraagstuk van het *gansche* volk moeten beschouwen; ten tweede, dat we de wereldbeschouwelijke kern van het vraagstuk in acht moeten nemen. Wij willen het deel der aangelegenheid, hetwelk de wereldbeschouwing betreft, hiernavolgend, zij het dan ook in het kort, behandelen.

Ook dit vraagstuk valt in twee deelen uiteen, die van elkaar dienen te worden onderscheiden: *Zuiver de wereldbeschouwing betreffend* is de vraag, of men de teelt wil beoefenen; daarentegen raakt de vraag, hoe men het zal, slechts in beperkte mate de wereldbeschouwing, omdat het „hoe" in groote mate samenhangt met de ervaringswetten der stoffelijke erfelijkheid, waarop nu eenmaal eenvoudig acht dient te worden gegeven. Wij zullen zien, dat het niet uit elkander houden van deze beide vragen, van het „of" en het „hoe", tot een chaos van begripsverwarringen heeft geleid.

Over het „of" kan voor dengene, die voorstander is van een Germaansch-Duitsche cultuur, geen twijfel bestaan, omdat dit zonder een aanvaarding van de teeltgedachte beslist niet kan worden gehandhaafd. Het „of" kan dus door ons met een eenvoudig ja worden beantwoord. Wie echter voorstander is van een Germaansch-Duitsche cultuur en toch gelooft, dat hij het „of" moet ontkennen, die moet zijn standpunt in elk geval ook motiveeren, omdat zijn bewering in tegenspraak is met alle ervaringen der Duitsche beschavings- en zedengeschiedenis. Hierop wordt helaas meestal geen acht geslagen en daardoor ontstaat de toestand, dat met zulk een eisch van op de wereldbeschouwing be-

Digitized by Google

rustende Duitsche houding en instelling, die gepaard gaat met een gelijktijdige afwijzing van iedere teeltgedachte, beslist on-Duitsche gedachten in den gedachtenstrijd om de ontwikkelingsrichting der Duitschers worden gebracht, waardoor de geheele zaak eerst recht verward wordt. Het is mogelijk, dat er eens een *zoogenaamd* Duitschdom zal zijn, dat met de een of andere teeltgedachte niets meer te maken heeft; eigenlijk zijn we thans reeds een eind op weg in deze richting, want het huidige reeds zeer on-Duitsche zedelijk leven trekt zijn sap en zijn kracht weliswaar nog uit oude Duitsche voorstellingen, brengt echter ook reeds zeer on-Duitsche bloesems voort. Maar een bewijs, dat er ook echte *Germaansch-Duitsche* zeden zonder teeltgedachten zouden zijn geweest, is uit het verloop der Duitsche geschiedenis tot heden wel nergens aan te voeren, het is ten minste nog niet geleverd.

Bevestigd men dus het „of" en wendt men zich nu tot het „hoe", dan moet men helaas vaststellen, dat men daarmee een gebied betreedt, waarop een beklagenswaardige verwarring heerscht.

Dit „hoe" onderstelt min of meer stilzwijgend het feit der erfelijke ongelijkheid van den mensch. Het is daarom noodzakelijk om in de voortgaande ongelijkheid samenvattingen van den een of anderen aard te bedenken, om afbakeningen en namen te maken. Iets dergelijks is ook geschied en men kwam overeen, zekere in zichzelf en in hun erfelijkheid gelijk blijvende menschengroepen rassen te noemen. Helaas is het woord „ras" voor ons Duitschers niet erg gelukkig gekozen, omdat ons historische woord daarvoor eigenlijk „aard" heet (eigenaardig, onaardig, ontaarden, enz.). Op grond van het natuur-wetenschappelijk woordgebruik kon aan het Duitsche woord „aard" toch niet de voorkeur worden gegeven boven „ras". „Ras" is dus een op grond der doelmatigheid in de wetenschap ingevoerde benaming, die toelaat in de veelvuldige verschijningsvormen der menschelijke ongelijkheid bepaalde groepen te brengen, die men dan beoordeelen en waardeeren kan.

Nu is gebleken, dat datgene wat wij de menschelijke cultuur noemen en wat in hoofdzaak „geschiedenis" heeft gemaakt, duidelijk aan zeer bepaalde rassen verbonden is geweest en nog is. Hierdoor trad het rasbegrip uit het zuiver natuurwetenschappelijk terrein en begon een hulpmiddel te worden voor de *waardeering* der menschen met het oog op beschaving en zede. In de *rassen-*

Digitized by Google

leer vond de kennis der rassen zijn verdere ontwikkeling, en in de toegepaste rassenleer tracht men thans reeds de kennis der rassenleer voor de maatschappij te benutten.
Eigenlijk moest een waardeering hier vrij eenvoudig zijn. Wanneer n.l. kan worden vastgesteld, dat dit of dat ras uitsluitend of overwegend de beschaving brengt en dat deze beschaving in haar toestand en haar bestaan van het betreffende ras afhangt, dan is de zaak eigenlijk zeer eenvoudig: het ras, waarmee de nagestreefde of de in stand te houden beschaving verbonden is, moet behouden en gesteund worden. Merkwaardig is, dat deze eenvoudige gevolgtrekking slechts door weinigen wordt getrokken en er zijn er nog minder, die overeenkomstige eischen stellen. Een groot deel der raskundigen en met hen een daarmee overeenkomende talrijke lezerskring wil het voor de natuurwetenschap noodzakelijke niet-waardeeren der natuurverschijnselen, dus ook der rassen, op beschavingsvraagstukken terugbrengen. Het is echter het leven ontwijken, als men niet meer voor het leven wil of kan stelling nemen. Dit vermengen van het zuiver natuurwetenschappelijk standpunt met het waardebepalende, dat vraagt naar de beschavingbrengende kracht der rassen, doet reeds een groote verwarring ontstaan; deze verwarring wordt nog vermeerderd door degenen, die ook vraagstukken, die de wereldbeschouwing betreffen, uitgezonderd nog het „of" en het „hoe" (zie boven) daar aan toevoegen. Hierover moet thans iets worden gezegd.
Het moeilijke vraagstuk over de verhouding tusschen geest en stof kan hier natuurlijk niet volledig worden behandeld; op beknopte wijze moet dit echter even gebeuren. Hoewel er tot nog toe geen ervaringsmateriaal is, waaruit wij zouden kunnen besluiten, dat de geest de stoffelijke wetten eenvoudig kan opheffen, handelen toch vele menschen — ook zij, die overigens aanhangers der erfelijkheidsleer zijn — *alsof* dit bewezen zou zijn; alsof er dus een, niet aan stoffelijke wetten gebonden, geestelijke heerschappij over het stoffelijke zou bestaan. Nu kan men zich wel voorstellen — al kan men het dan ook niet bewijzen — dat de menschelijke ziel zich in een andere wereld van de stoffelijke wetten zou kunnen bevrijden; voor *deze* wereld geldt echter, dat de ziel de stof *slechts met in acht neming zijner wetten* kan vormen. Deze meening moge met een voorbeeld worden duidelijk gemaakt. In den bouwstijl van een bouwwerk uit zich de geest

Digitized by Google

van den bouwmeester. Dit feit heft echter geenszins de stoffelijke wetten op, welker in acht neming door de bouwstof wordt bepaald. De bouwmeester kan b.v. met al zijn geestkracht niet de wetten der zwaartekracht, de duurzaamheid van zijn steenen, de weersinvloeden enz. eenvoudig buiten beschouwing laten. Bouw*meester* is slechts degene, die met zijn geest den bouw meestert. Op de beheersching der stof uit het geestelijke komt het aan; de stoffelijke wetten mogen echter niet worden geminacht, omdat men geest bezit.

Op het gebied der rasvraagstukken zijn overeenkomstige vergissingen betreffende de verhouding tusschen geest en stof thans in zwang. Bij de openbare meening is deze begripsverwarring blijkbaar ontstaan, sinds *Clausz* zijn beide bekende werken schreef: „Die nordische Seele", Halle 1923, en „Rasse und Seele", München 1926. Toch is Clausz aan het resultaat in deze richting onschuldig. Hij wilde ook de ziel als raskenmerk gewaardeerd zien en streefde daardoor een zielkundige rassenbeoordeeling na, hij wilde echter niet de lichamelijke gebondenheid der rassen en de hiermee samenhangende stoffelijke wetten bestrijden. Ook zijn leerling, *Friedrich Wilhelm Prinz zur Lippe,* denkt er niet aan in zijn boek „Vom Rassentil zur Staatsgewalt" de stoffelijke wetten in het rassenvraagstuk te loochenen; hij zegt b.v. uitdrukkelijk: „*Volledig werken* kan iedere ziel echter slechts in en door een raszuiver lichaam." Maar de gedachten van Clausz hadden invloed op een kring van menschen, die geloofden, dat de erkenning van bepaalde rassenzielen het mogelijk maakt de stoffelijke wetten der rassen te verwaarloozen.

Nu zal niet worden beweerd, dat de zaken zoo eenvoudig zijn als in het voorbeeld van den bouwmeester. Toch kan echter het volgende worden gezegd: De inzichten betreffende het wezen der ziel behooren thuis in de metaphysica en zijn dus uiteindelijk geloofszaken. In welken vorm men zich echter ook het wezen der ziel denkt, in geen geval heeft men het recht de wetten der stof eenvoudig over het hoofd te zien. Wij hebben geheel gelijke gevallen, waarbij wij ook van het *wezen* van een ding niets weten, toch echter de wetten uit de stoffelijke wereld in aanmerking moeten nemen, waarin of waaraan dit volgens zijn wezen onbekende *werkt*. Wij weten b.v. niet, wat zwaartekracht, wat electriciteit is. Onze natuurphilosophische meening daarover mag echter nog zoo verschillend zijn: in alle gevallen moeten wij de werkingen

Digitized by Google

der wetten in het stoffelijke in acht nemen en onderzoeken. De nauwgezette scheiding der natuurphilosophische vraagstukken van die van het proefondervindelijk onderzoek der stoffelijke wetten is b.v. in de natuurkunde overal doorgevoerd, waar het er om ging, het naar zijn wezen onbegrijpelijke door zijn verhouding tot het tastbare indirect begrijpelijk *en voor alles bruikbaar* te *maken*. Juist dit laatste moet ons te denken geven!
Reeds *C. L. Schleich* heeft in zijn geloofsbekentenis „Von der Seele" Berlin 1916, uitgesproken, dat wij de mogelijkheid hebben het onbegrijpelijke van de ziel langs een weg, die gelijk is aan de natuurkundige, met ons verstand te benaderen. Hij verstond onder het „lichaam" de tastbare, stoffelijke, doelmatige inrichting van een onbegrijpelijke, ten minste niet tastbare grootte van de ziel of van een overeenkomstig levensoerkracht, gevormd, om de stoffelijke weerstanden dezer wereld en de uitwerkingen der andere daarin levende lichamen te kunnen overwinnen. In eenigszins anderen vorm heeft *Ludwig Klages* eens hetzelfde gezegd: „De ziel geeft beteekenis aan het lichaam en het lichaam is de verschijning der ziel."
In onmiddellijk verband met deze kennisleer, hoewel ook nauwelijks van haar uitgaande, bracht de reeds eerder genoemde *Clausz* dezelfde gedachten over op de leer der menschelijke rassen en zei: „Door de beweging van het lichaam, door zijn uitdrukkingsvorm, of door de hoedanigheid om op iedere soort prikkels die van buiten komen, te reageeren, wordt het zielsproces, dat tot deze beweging geleid heeft, uitdrukking in de ruimte, wordt dus het *lichaam het uitdrukkingsterrein* der ziel. Daarom *is* de ziel niet het lichaam, maar de ziel *heeft* een lichaam."
Clausz gebruikte nu de verschillende lichamelijke gesteldheid der menschelijke rassen voor een gevolgtrekking op een evenzoo verschillende geestelijke instelling. Hij zegt: De lichamelijke gesteldheid van iedere rasverschijning op deze aarde is het uitdrukkingsterrein van, in rassisch opzicht, verschillend of onderscheiden gestemde zielen. Hij verlegt dus het kernpunt van het rassenvraagstuk — en daardoor ook de erfelijkheid — van het stoffelijke naar het geestelijke. Het lijdt geen twijfel, of Clausz heeft daarmee een hoogst belangwekkende bijdrage geleverd voor de kennis der geesteswetenschap van het Duitsche zieleleven en daarmede ook een verrijking van de hierop betrekking hebbende middelen voor onderzoek. Ook moet worden vastgesteld, dat,

Digitized by Google

philosophisch beschouwd, zijn wijze van opvatten die van de natuurwetenschappelijk ingestelde rassenkenners op geenerlei wijze weerspreekt. Want beschouwt men met het zoogenaamde „psycho-physisch parallelisme" geest en stof ten slotte slechts als twee verschillende manieren om dezelfde werkelijkheid te aanschouwen, dan is het gewoonweg een denknoodzakelijkheid, dat de wetten der erfelijkheid van het stoffelijke en het geestelijke zich overeenkomstig verhouden.

Wij kunnen zulke vraagstukken aan de wijsgeeren overlaten!

Nu is het helaas echter zoo, dat de boven genoemde boeken van Clausz en van den Prinz zur Lippe een uitwerking hebben gevonden in een breeden lezerskring, die door hen beiden blijkbaar niet vooruit was gezien en ook nauwelijks was beoogd, die ons hier echter toch zeer aangaat. Een deel der lezers gelooft, dat men in de rassenvraagstukken over de proefondervindelijk bewezen feiten der erfelijkheids- en rassenleer rustig kan heenspringen: De aanvaarding van de lichamelijke gebondenheid der rassen in alle vraagstukken, die de verdere ontwikkeling van het Duitsche volk betreffen, wordt zonder aarzeling als een in het stoffelijk denken bevooroordeelde opvatting, derhalve als *materialisme,* gewraakt; zich zelf noemt men „idealist". Even „idealistisch" zou een man zich zelf misleiden, die zou zeggen: „Electriciteit is mogelijk niets stoffelijks; ik behoef mij dus bij den bouw van electrische machines ook niet aan de stoffelijke wetten te houden." De machines van dezen idealist zou ik wel eens willen zien loopen!

Of wij de oorzaak der wetmatigheid van de overerfelijkheid in de stof, d.w.z. in het lichaam, in een onbekende oerkracht, of in de ziel zoeken, in elk geval zijn wij verplicht, op de stoffelijke erfelijkheidswetten acht te slaan, want, volgens onze ervaring, zijn ze er nu eenmaal. Het in acht nemen van de erfelijkheidswetten bij het ontstaan van een menschenkind heeft dus met de verschillende meeningen over de ziel zooveel te maken, als zoo ongeveer de verschillende opvattingen over het wezen der electriciteit met de vervaardiging van een electrische machine, namelijk niets. Daar nu het materialisme de leer is, die de stof voor het eenig bestaande houdt, is het duidelijk, welke denkfouten bovenbedoelde „idealisten" begaan door het in acht nemen der stoffelijke wetmatigheden in het lichaam als het uitdrukkingsterrein der ziel reeds voor „materialisme" aan te zien. Toch zou dit

Digitized by Google

vraagstuk ook nog vanuit een geheel ander standpunt beschouwd kunnen worden. Wanneer men de „rassen"-zielen van Clausz niet wil aanvaarden, maar uitgaat van een eenige geestelijke of stoffelijke oerkracht, waarvan de deelen zich als op zich zelf staande zielen in iederen mensch uitwerken, dan komt men tot deze gevolgtrekking: De ziel als deel van een goddelijke oerkracht, in zichzelf rein en volmaakt, heeft tot uitdrukkingsterrein op deze wereld de menschelijke lichamen, die tijdens het aardsche bestaan der ziel de stoffelijke wetten op deze aarde volgen, een feit, dat men als iets vanzelfsprekend moet opvatten. Derhalve kan een ziel zich in een volmaakt lichaam slechts volmaakt rein uitdrukken, want ieder niet volmaakt lichaam vertroebelt de verschijning der ziel of hindert deze op de een of andere wijze in haar mogelijkheid tot uitdrukking. Daarom zou het dus onze taak moeten zijn de volmaaktheid van het menschelijk lichaam na te streven om een zoo volmaakt mogelijke uitdrukkingsmogelijkheid voor iedere afzonderlijke ziel te verkrijgen; men zou dus om zoo te zeggen een volk van alle lichamelijke onreinheden moeten bevrijden, die de afzonderlijke lichamen en daardoor ook hun zielen zouden kunnen verzwakken. Dit is op den duur echter slechts mogelijk door de wetten der erfelijkheid in acht te nemen en door het uitroeien van het ongewenschte.
Met deze aanwijzingen wil schrijver dezes in geen geval trachten de ziel op wijsgeerige wijze te verklaren. Wel echter wilde hij eens uiteenzetten, hoe gedachteloos en verkeerd gedacht thans van vele zijden de begrippen idealisme en materialisme in alle vraagstukken, die de rassenkunde betreffen, worden toegepast. Zoolang in ieder geval de vereeniging van de beide ouderlijke erfelijke substanties, dus een zeer stoffelijk feit, noodzakelijk is, om aan een kind het leven te schenken, zoolang zullen zelfs degenen, die uitsluitend bij het „geestelijke" of „psychische" zweren, niet kunnen nalaten toe te geven, dat een mensch aan stoffelijke wetten gebonden is. En deze gebondenheid aan de stof moet door God gewild zijn, anders zou God ze wel niet eerst hebben ingesteld. Wie dit echter niet wil toegeven, laat die dan ten minste consequent zijn en de erfelijkheidswetten voor het menschelijk geslacht principieel verwerpen, zooals *Bruno Goetz* „Neuer Adel," Darmstadt 1930, bladz. 148, nu op eerlijke wijze heeft gedaan: „De Nieuwe adel daarentegen, wier mysterie het heilig huwelijk van den bezielden geest des lichts met moeder

Digitized by Google

aarde is, kan niet alleen uit bloed worden overgeërfd. Niet het bloed der voorouders als zoodanig is goddelijk, maar slechts het van geest doorgloeide bloed, het van geest doorgloeide lichaam. *De geest echter blijft niet op eenzelfde plaats, hij wil en verwekt zich zonen in ieder vleesch en bloed, dat zijn zaden moederlijk koestert en uitdraagt"* [1]. Het is zeer merkwaardig: Menschen, die principieel iedere erfelijkheid van geestelijke eigenschappen loochenen, stellen toch — precies zooals wij gewone stervelingen — een Christus, een Mephisto enz. altijd in een zeer bepaald lichaam voor, hoewel dit toch vanuit hun standpunt ongerechtvaardigd is. De eenvoudige gevolgtrekking: Bepaalde karakters zijn zoo goed als regelmatig met bepaalde lichamelijke eigenschappen verbonden; de wetenschap bewijst ons de overerfelijkheid van lichamelijken aanleg; derhalve is ook geestelijke aanleg overerfelijk — deze eenvoudige gevolgtrekking maken ze niet. Dat bij den mensch lichamelijke, geestelijke en psychische eigenschappen ten nauwste met elkaar in verband staan en in zekere mate van elkaar afhankelijk zijn, is in de wetenschap sedert *Kretschmer* „Körperbau und Charakter", Berlin 1926, een gebruikelijke opvatting [2], zou echter eigenlijk ook voor alle menschen van zelf sprekend moeten zijn, die het voor de handschriftkunde, de schedelvormleer, enz. opnemen. Maar de hierbij naar voren komende conclusies uit de resultaten der erfelijkheidsleer willen velen toch niet trekken.

Onze voorouders wisten de waarheid ook zonder erfelijkheidswetenschap. Mathilde, een kleinkind van Wittekind — de Saksische hertog, die door keizer Karel van zijn heerschappij beroofd werd — en de gemalin van Hendrik I, van den stamvader der Ottonen, heeft meermalen uitgesproken, dat naar haar meening *slechts* het edele geslacht ook een edele denkwijze *waarborgt* en de ziel dus geheel aan de stoffelijkheid van het geslacht verbonden is. Bij de Duitsche geschiedenis kan men zich zonder moeite van de waarheid dezer woorden overtuigen; daar wordt

[1]) Cursiveering van mij, den schrijver.

[2]) Een heel aardige bijdrage hiertoe, die bovendien op het gevaar van het stadsleven nog zeer den nadruk legt en daarom voor de niet-landbouwers onder de lezers van dit boek bijzonder aanbevelenswaardig is, is: Stieve Unfruchtbarkeit als Folge unnatürlicher Lebensweise. Een poging, om de niet-gewilde kinderloosheid van den mensch op grond van dierlijke proeven en anatomische onderzoekingen van de gevolgen van het cultureele leven af te leiden. J. F. Bergmann, München 1926.

Digitized by Google

ons in ieder geval duidelijk getoond, dat slechts een goede inborst aan het goede bloed duurzaamheid en bestendigheid verleent.
Wat deze middeleeuwsche geslachten nog *wisten* uit een door het bloed verkregen zekerheid van gevoel, wat een zesde zintuig hun zei, zonder dat ze daartoe het verstand ter verklaring noodig hadden, wordt ons thans bevestigd met de nuchterste woorden van het verstand uit de wereld van geleerden en erfgezondheidsnavorschers. *K. H. Bauer* zegt in zijn lezenswaardig werk „Rassenhygiëne": „Er kan niet dikwijls genoeg den nadruk op worden gelegd, dat men zich bij alle inwerking op de thans levende individuen van buiten af door verandering van milieu-invloeden duidelijk voor oogen moet stellen, dat alle inwerking van buiten af slechts op de verwerkelijking van den aanleg in het heden, maar nooit op de aanlegverhouding voor de toekomst invloed krijgt.... Geen opvoeding, welke gunstige voorwaarden ze ook mag scheppen, kan uit een menschenkind iets anders maken dan wat het aan erfelijken aanleg bezit, want *verwerkelijken kan de mensch altijd slechts datgene, wat hij in aanleg reeds bezit."* En hij komt er zoo toe, aan de Duitsche jeugd twee zedelijke geboden toe te roepen:
Wordt, wat je volgens je aanleg bent!
en
Houdt in stand, wat je in aanleg bezit!
Maar volkomen afwijkend van de overleveringen der Duitsche cultuurgeschiedenis, van de opvattingen onzer voorouders en de taal van het verstand op het wetenschappelijk terrein, denkt nog een deel van ons volk en — wat eigenlijk nog erger is — een groot deel van onzen adel. Het huidige denken van den adel over de wetten van het bloed is in menig opzicht verbijsterend te noemen. In een opstel „Genealogie als wegwijzer — Statistiek als profetie", Baltische Blätter, 30 Februari, tracht *Eduard von Stackelberg* zijn standgenooten wakker te schudden, terwijl hij hun deze tegengesteldheid voor houdt: „Vormen onze ridderschappen [1]) nog een levend lichaam, dan moeten ze de volgende levenskenmerken vertoonen: Uitzondering van het vreemde, opneming van het geschikte. Het heeft geen zin meer, een heer Neumann verre van zich te houden, wiens moeder, grootmoeder en over-

1) Bedoeld worden de Baltische ridderschappen; vergel. von Dellingshausen, De Baltische ridderschappen, Langensalza 1928.

Digitized by Google

grootmoeder Altenhausens heeten, die tot een Dorpater Corps behoort en voor Verdun in de loopgraven heeft gelegen — en een von Altenhausen tot de zijnen te tellen, die voor vijftien zestiende van Semietisch-Slavische afkomst is, in Moskou heeft gestudeerd en in het Berliner Tageblatt alles naar beneden haalt, wat Duitsch en wat Baltisch is."

Naast deze opmerkingen van von Stackelberg doen voorwaar de beide volgende stellingen uit de ervaring van de geschiedenis en van onze wetenschap aan als een hoonende kantteekening gericht tot het gemiddelde denken van onzen adel en van ons volk:

Er is niets kostbaarders op deze aarde dan de kiemen van edel bloed.

en:

Geen geneeskunst kan verdorven kiemen in goede veranderen.

Thans bedrijven wij in plaats van menschen-teelt, slechts menschen*vermeerdering*. Wij verwonderen er ons over, dat de Duitsche beschaving steeds meer verdwijnt. Maar het Duitsche volk is in het algemeen reeds te laf — want op lafheid loopt het ten slotte uit! — om deze verschijnselen tot hun oorzaken door te denken. Of zou het denkvermogen van het Duitsche volk reeds zoo sterk verminderd zijn, dat het de oorzaken niet meer kan ontdekken?

Kinderrijkdom alleen is ons van geen nut; het komt aan op de erfmassa der kinderen. Konden we echter onze kinderen vragen, wat ze eigenlijk over deze dingen te zeggen hebben, dan zouden ze slechts kunnen antwoorden:

Wij worden steeds kleiner in aantal!

en:

Wij worden steeds minderwaardiger! [1]

Waarmee reeds de staf over onze zedelijkheid is gebroken: deze deugt niet! Dat is de waarheid! Laat men toch eindelijk den moed hebben het toe te geven, dat het de waarheid is en dat geenerlei mooie redeneeringen als „geloof aan Duitschlands toekomst" en dergelijke ons hier helpen, ook niet, wanneer ze in gekleede jas en hoogen hoed en van ambtswege worden voorgedragen; nog minder helpen ons sentimenteele, stichtelijke beschouwingen over

[1] Schrijver dezes heeft deze beide antwoorden uit een werk overgenomen, zonder daarbij schrijver en titel van het boek te hebben genoteerd. Bij het opstellen van dit boek was het hem niet mogelijk, den betrokken schrijver tijdig op te sporen.

Digitized by Google

de slechtheid van de tegenwoordige wereld en de voortreffelijkheid van een reine en edele Duitsche ziel.
Men keere weer tot de zedelijkheid van onze voorvaderen terug, die in staat was, om vijftien eeuwen lang een Duitsche cultuur in het leven te behouden. Men voede onze meisjes weer op tot het welbegrepen oud-Duitsche begrip der ingetogenheid. In de oogen onzer voorvaderen was niet dat meisje „ingetogen", dat niet het flauwste besef van geslachtelijke dingen had, maar het meisje, dat zich bewust instelde op de gedachte, eenmaal *moeder* te worden en als *moeder* een groote kinderschaar te besturen. Het verwekken van kinderen was voor deze vrouwen niet het uitoefenen van een zelfbeschikkingsrecht, maar de verantwoording voor het nageslacht; voor haar gold nog als levensbestemming de dienst aan haar familie: haar taak was het behouden, het bevorderen en versterken van het karakter. Deze vrouwen wisten wat van de teeltgedachte en deze gedachte was haar trots. Ze voelden zich daardoor niet vernederd tot „fokmerrie", zooals de dwaze tegenwerping luidt van hen, die onder de hooggeloofde „persoonlijke vrijheid" van de vrouw blijkbaar slechts de vrijheid verstaan, om alle genoegens van een bedliefje naar goeddunken en zoo onbeperkt mogelijk te genieten. Maar het was de trots van deze vrouwen stammoeder van een edel geslacht te worden en in een edelen zoon de bevestiging van haar eigen waarde te zien.

„Geen schooner erfdeel weet ik voor de kinderen,
dan dit, van edele vaders af te stammen
en edele vrouwen te vinden. Wie, door lust bekoord,
zich met slechte verbindt, dien man roem ik niet,
daar hij om de wellust den kinderen smaad brengt."

Euripides, Herakliden

Het is dus niet zoo, dat wij met het overnemen van teeltgedachten in de huwelijksopvatting van onzen nieuw-adellijken opbouw iets dierlijks en den mensch onwaardigs brengen, maar wij houden ons daardoor slechts vast aan de beste geestelijke en zedelijke overleveringen onzer voorvaderen, deze weliswaar door de kennis en de navorschingen van onze moderne erfelijkheidswetenschap reinigend en zuiverend. Daarmede hebben we de verdenking van „materialisme" wel van ons afgewend.

Digitized by Google

Feiten, betreffende het fokken van dieren, als kenbron en leidraad.

Dit hoofdstuk is minder voor leeken op het gebied der erfelijkheidsleer bestemd en meer voor die lezers, die of rassen- en erfgezondheidsvorschers van hun vak zijn of zich op de een of andere wijze reeds in deze vraagstukken hebben ingewerkt. Het fokken van dieren namelijk — hierin afwijkend van het kweeken van planten — heeft een arbeidsveld, dat met de menschelijke erfgezondheidsleer, in het bijzonder de leer van de noodzakelijke veredeling van ons volk, in wezen, hoewel natuurlijk met zekere afwijkingen, veel overeenkomt. Het fokken van dieren is op haar gebied echter meer ingewerkt dan de menschelijke veredeling op de hare, zoodat bij gene reeds veel dingen overzichtelijker geordend en gerangschikt zijn dan bij deze, waarbij de oplossing der vraagstukken bovendien op zich zelf veel ingewikkelder is.
Daarom wordt hier een kort hoofdstuk tusschengelascht, waarin vraagstukken betreffende de veredeling van het volk volgens de grondslagen van het fokken van dieren zijn bijeengenomen en geordend. Daarmee wordt *niet* bedoeld, dat het telen van menschen precies zoo zou geschieden als het fokken van dieren, maar de ervaringen bij het fokken van dieren zullen — zuiver als leidraad gedacht — eenmaal gebruikt worden om aan te toonen, hoe van het standpunt van iemand, die het fokken van dieren verstaat, de zaken der volksveredeling zouden kunnen worden aangepakt; ook kan daardoor een grootere overzichtelijkheid over de te behandelen vraagstukken worden bereikt [1]).

Fokken of kweeken beteekent: Met overleg en volgens een vast plan de ter beschikking staande hulpmiddelen aanwenden om een nakomelingschap te verwekken, waarvan de waarde minstens niet onder doet voor die van haar verwekkers, zoo mogelijk echter de waarde van het eerste geslacht in den loop der tijd overtreft.
De *middelen* voor het fokken zijn tweeërlei:

---

1) In het bijzonder heeft schrijver dezes het nieuwste werk over het fokken van dieren nagevolgd en heeft dit werk overwegend als leidraad der stof gekozen. Het is het werk van den Directeur van het instituut voor het fokken van dieren aan de Berlijnsche Hoogeschool voor Landbouwkunde, Dr. en Dr. h.c. Kronacher: Züchtungslehre, Een inleiding voor fokkers en studeerenden, Berlijn 1929.

Digitized by Google

I. *Teeltkeus.*
II. *Maatregelen voor het benutten der teeltkeus en haar uitkomsten; deze zijn:*
1. *Omhoog telen.*
2. *Voeding.*
3. *Houding en verzorging.*

I. *Teeltkeus:*
Zij is gegrondvest op het doelmatig benutten van de wetten der voortplanting en erfelijkheid. Haar *taak* is de handhaving van een *doelbewuste* behandeling der teeltkeus, d.w.z. zoo mogelijk slechts die wezens voor voortplanting en paring te gebruiken, die de erfeigenschappen voor de gewenschte ontwikkeling en prestatie zoo zuiver mogelijk bezitten en dus in het algemeen *slechts weer een dergelijke nakomelingschap verwekken.* De teeltkeus werkt met de kennis der beide volgende gebieden:
1. *Wetten der voortplanting:* Deze uitvoeriger te bespreken, zou ons hier te ver voeren [1]).
2. *Wetten der erfelijkheid:* Ook deze kunnen slechts even worden genoemd. Men verstaat daaronder de volgende: *De erfeigenschappen,* waaruit de uiterlijk zichtbare kenteekenen van een mensch — die, zooals alle wasdom door inwerking van buiten af geremd of bevorderd kunnen worden — groeien, zijn bij voorvaderen en nakomelingen gelijk, zij het dan ook, door de zich gelijktijdig uitende inwerking van vaders- en moederszijde, in sommige nakomelingen verschillend gegroepeerd. Het verloop van deze overdraging van erfeigenschappen van ouders op nakomelingschap is aan zekere wetten onderhevig, die wij sinds *Johann Mendel* nader kennen en ter eere van haar ontdekker — het jaar 1900 bracht door een toeval haar wederontdekking — de wetten van Mendel of het Mendelisme worden genoemd. Het Mendelisme is dus de leer, die de wijze behandelt, waarop de overdracht der erfeigenschappen van de ouders op de nakomelingschap plaats heeft.

---

[1]) Toch wil schrijver dezes opmerken, dat naar zijn meening in den Duitschen staat der toekomst aan geen Duitscher het volledig burgerrecht moet worden toegekend, die niet over juiste kennis van de grondbeginselen der anatomie (Leer van het lichaam en zijn deelen) en physiologie (Leer van de levensverschijnselen in het lichaam) van de voortplanting beschikt.

Digitized by Google

II. *Maatregelen voor het benutten van de teeltkeus en haar uitkomsten.*

1. *Omhoogteelt:* Deze is na de teeltkeus de belangrijkste taak en begint reeds vanaf het oogenblik van de voltooide bevruchting van het vrouwelijk ei. De teeltkeus heeft tot doel: in het totaal der erfeigenschappen van het bevruchte vrouwelijke ei — d.i. de som van de in het vrouwelijke ei samengekoppelde vaderlijke en moederlijke erfeigenschappen — een terugwerkingsbasis (reactiebasis) te scheppen, waaruit bij overeenkomstige voorwaarden voor de ontwikkeling, een levend wezen (mensch) ontstaat, wiens lichaamsgestel (constitutie) hoogwaardig is. Of anders uitgedrukt: De ontwikkeling van de bevruchte kiem in het moederlijf en zijn verdere ontwikkeling, zoo gauw deze het wereldlicht aanschouwt, zoo te vormen, dat zijn erfeigenschappen zich zoo gezond mogelijk tot overeenkomstige volmaaktheid kunnen ontwikkelen. In werkelijkheid zullen wij bij den mensch daaronder hebben te verstaan al datgene, wat door de zwangerschap der moeder voor de bescherming van haar en het kind noodzakelijk en juist is en zich voorts laat omschrijven met de begrippen geboortekunde, geboortehulp, zuigelingenverzorging en goedgeleide kleuterverzorging; eigenlijk is het dus dat, wat thans behoort tot de taak der sociale politiek en der rassenhygiëne. De verwerkelijking der hierin liggende eischen is te bereiken door doelmatige opvoeding van jonge meisjes voor het huwelijk, door te zorgen voor een gezonde omgeving voor de zwangere moeder en door artsen en verplegend personeel, die goedgeschoold zijn en bereid om verantwoordelijkheid te dragen.

2. *Voeding:* Deze is een wezenlijk bestanddeel van iedere omhoogteelt. Indien wij uitgaan van moderne ervaringen op het gebied der dierenfokkerij, dan is men geneigd te zeggen, dat dit vraagstuk minstens dezelfde waarde toekomt als de onder II. 1 genoemde zaken. Daarentegen heeft men in het algemeen het gevoel, dat aan dit feit tot heden door de artsenwereld weinig, door de kringen, die zich met de rasverbetering en de erfgezondheid van ons volk bezig houden niet veel meer en door hen, die zich met het onderzoek naar de rassenverhoudingen bezighouden het minste aandacht werd geschonken. Men kan het *verschijningsbeeld* — niet het erfbeeld — van ieder ras door de voeding tot een zekere, het ras eigen, grens in het goede, zoowel als in het kwade varieeren. De dierenfokkerij heeft be-

Digitized by Google

wezen, dat de soort en de wijze van jeugdvoeding zeer duurzaam het prestatievermogen van de volwassen dieren beïnvloedt en vastlegt [1]). Wie dus een Duitsche nakomelingschap wenscht, die iets presteeren kan, zal er zich op moeten toeleggen, ook aan het vraagstuk der voeding zijn aandacht te schenken; immers zelfs de beste erfeigenschappen komen bij verkeerde voeding nooit tot bevredigende ontplooiing, laat staan, dat men groote prestaties verwachten kan.

3. *Karaktervorming en verzorging:* Daartoe behooren alle maatregelen, die niet de inwerkingsmogelijkheden in het lichaam, dus de voeding, maar de inwerkingsmogelijkheden buiten het lichaam bij het opgroeien betreffen. Deze inwerkingsmogelijkheden buiten het lichaam vallen weer in twee hoofddeelen uiteen.

a) *Inwerkingsmogelijkheden op het lichaam.* Deze zijn zeer veelzijdig: Ze beginnen met gezonde slaapkamers, betreffen de kleeding, die het volk of het ras eigen is, evenals de lichaamsverzorging en de overvloedige beweging en de lichamelijke ontwikkeling in de frissche buitenlucht; verder behooren hieronder alle vraagstukken, betreffende de woning en haar invloed op gezondheid en ziel, evenals nog vele andere vraagstukken, die de lezer zelf wel kan uitdenken. Want de gezondheid speelt in alle teeltvraagstukken een beslissende rol. De gezondheid is de basis van alle prestatievermogen. Onder de dierenfokkers geldt immers ook het principe: Verwaarloozing van den gezondheidstoestand van een teelt is het beste middel om haar ontaarding te verhaasten. Ontbrekende gezondheid sluit iedere teeltwaarde uit. Zonder een gezonde, haar passende omgeving kan geen ras gezond blijven.

---

[1]) En bij den mensch schijnt het toch net eender te zijn. Engelschen en Scandinaviërs, wier onverstoorbare kalmte onder alle levensomstandigheden bekend is, beweren, dat hun ochtendpap: havermout met ongeklopte room hen voor neurasthenische verschijnselen (d.z. ziekteverschijnselen door zenuwzwakte) behoedt. Inderdaad brengt b.v. bij het Engelsche volbloedpaard — een dier met zeer fijnen cellenbouw en daardoor ook met zeer gevoelige zenuwen — het onthouden van haver zenuwzwakte teweeg, wat onmiddellijk op de prestaties van het dier bij de rennen uitwerkt. — Of maag en darmen in de jeugd er aan gewend worden krachtig te werken en ook aan moeilijker te verteeren voedsel de voedingsstoffen te onttrekken, of dat ze door pap, wittebrood en dergelijke lichtverteerbare spijzen in het verteeringswerk verwend worden, speelt voor de latere gezondheid een beslissende rol, die zelfs in vraagstukken der voortplantingsmogelijkheid nog invloed heeft. In ieder geval werd dit bij de dierenfokkerij vastgesteld en het is niet aan te nemen, dat deze wetten voor de menschen niet zouden gelden; zie ook: Blendinger, Die Bedeutung der Spätreife für den Menschen. Nennslingen 1930, eigen uitgave.

Digitized by Google

De dierenfokker zegt in dit geval: Men moet een ras in ieder opzicht de gunstigste levensvoorwaarden verschaffen — waartoe b.v. voorwaarden kunnen behooren, die voor leeken op het eerste gezicht geen bevorderlijke omgevingsvoorwaarden schijnen te zijn, als b.v. koude, droogte, hitte, mogelijkheid tot ontwikkeling van de grootste bewegingssnelheid, enz. — als men het volwaardig verder wil opfokken. Dit kan ook zoo worden uitgedrukt: Men kan een ras niet tegen een bij het ras passenden levenskring volwaardig verder kweeken.

b) *Inwerkingsmogelijkheden op den geest* zoowel op het verstand (intellect) als op de ziel (karakter). Deze zijn geringer, dan men thans in het algemeen wil aannemen, omdat alle geestelijke opvoeding slechts kan ontplooiien of versterken, wat aanwezig is, nooit echter in staat is iets, dat niet aanwezig is, te voorschijn te tooveren [1]). Weliswaar heeft het bijgeloof van een nu eindelijk voorbijgaand tijdperk zich dit zeer ernstig ingebeeld, maar er moet toch de nadruk óp worden gelegd, dat het een poging was om het paard omgekeerd in te spannen. En deze poging laat zich ook al niet beter verwerkelijken door de oogen voor de feiten der erfelijkheidsleer te sluiten en zijn struisvogel-politiek wel zeer sprekend, maar toch ongerechtvaardigd. „idealisme" te noemen [2]). Misschien is het aanbevelenswaardig hier een woord van *Günther* (Platon als Hüter des Lebens) aan te halen: „Plato was het, die aan het Grieksche woord „idea" zijn wijsgeerige beteekenis heeft verleend, die dan ook met zijn leer de grondlegger van het idealisme is geworden, die zich zijn leven lang moeite heeft gegeven, het wezen der idee, de rangorde der ideeën te erkennen, die ten slotte aan het rijk der ideeën een allesbeheerschende waarde heeft toegekend — en zelfs Plato moest als *idealist in de gedachte der teeltkeus denken.*

Men mag aan de inwerkingen op het karakter een belangrijke rol toekennen, ook wanneer men er zich van bewust blijft, dat de voor den mensch rassisch getrokken grenzen niet kunnen worden overschreden. Helaas heeft de ambtelijke Duitsche opvoeding aan deze dingen weinig aandacht geschonken, afgezien van eenige

---

1) Vergel. hiertoe Lenz. Over de biologische opvoedingsprincipes, 2e opl. München 1927, en Muckermann, Kind en volk, Freiburg 1924.

2) Op dit gebied ontmoet men dikwijls nog zulk een slecht begrip, dat men b.v. een boek als dat van L. Ziegler, Magna Charta einer Schule, Darmstadt 1928, dat ten minste poogt de erfelijkheidsleer te beoordeelen, met bijzondere vreugde moet begroeten.

Digitized by Google

eerwaardige, oud-Pruisische scholen en enkele Zuid-Duitsche. In het slothoofdstuk van dit boek zal hierover nog iets gezegd worden.

Het huwelijk op de adelhoeve.

Voor een adelhoeve komt alleen het *monogame huwelijk* in aanmerking. Iedere zelfstandige huishouding heeft een *verantwoordelijke leiding* noodig voor de werkzaamheden binnenshuis. Omdat de man, ook al is hij van rechtswege het hoofd van de huishouding, zijn voornaamste werkzaamheden echter buitenshuis heeft, hetzij op den akker of in openbare zaken, moet hij de leiding over de werkzaamheden binnenshuis aan iemand anders overlaten en dat kan uiteraard alleen zijn *vrouw* zijn. Daarom vinden we ook — in de beide slothoofdstukken van zijn boek „Het Boerendom als levensbron van het Noordras" heeft de schrijver dit alles nader uitgewerkt — bij de Indogermanen en de Germanen, wier zeden op de grondgedachte eener boerenhuishouding berusten, het volgende: De opperste leiding over de eigenlijke huishoudelijke aangelegenheden heeft *een vrouw* [1]) en deze vrouw neemt weliswaar in het publieke recht een schijnbaar onvrije, in werkelijkheid echter door de z.g. „sleutelmacht" een zeer *zelfstandige* plaats in.

Deze leidster van het huis was de echtgenoote. Omdat de heele opbouw slechts zin had, als haar plaats blijvend verzekerd was, huwde men ook blijvend en met het oog gericht op de veel omvattende taak, die de huisvrouw en echtgenoote vervullen moest. Vandaar dat spraakkundig het woord „echt" met „eeuwig" in den zin van „zonder einde" in onmiddellijk verband staat.

---

[1]) Bevelen kan er maar één of éène, in het bijzonder, wanneer het om een gesloten bedrijfsafdeeling gaat. We moeten vaststellen, dat de taak van een Germaansche huisvrouw tegenwoordig dikwijls verkeerd beoordeeld wordt, omdat men de huidige begrippen omtrent de plichten van een huisvrouw op den t o e n m a l i g e n tijd overbrengt. In een hedendaagsche huishouding komt het er alleen op aan, dat niemand zijn maag bederft, iets, dat elke betrouwbare kokin ook zonder de huisvrouw klaarspeelt, terwijl het er vroeger op aan kwam, dat ieder zat werd. Deze taak lijkt gemakkelijk, maar om haar volle zwaarte te begrijpen, moet men den reusachtigen omvang der toenmalige huishoudingen, die tot aan het begin der 19de eeuw ongeveer gelijk bleef, kennen. De toenmalige huishoudingen bestonden uit het gezin met de familieleden, het dienstpersoneel. het huispersoneel, dikwijls ook nog degenen, die een beroep uitoefenden. Als iemand zulke groote huishoudingen zelfstandig onderhouden wil, dan is daarvoor een organisatie en een leiding van den eersten rang noodig, die niet alleen den inzet van de geheele persoon verlangt, maar bovenal één doelbewusten wil.

Digitized by Google

De „echt" van onze voorvaderen was geen „ik en jij" aangelegenheid zooals nu. Hij was dit ook niet geworden, omdat wij „individueeler" d.i. ik-zuchtiger geworden zijn, maar omdat wij aan onze huwelijken den huishoudelijken grondslag onttrokken en daardoor aan de echtgenoote een groot deel van haar levenstaak in den zin van de oude huwelijksopvatting ontnomen hebben; dat alles sedert Hardenberg. Het is *Riehl* geweest, die ondanks dat hij nog steeds op dit punt niet recht begrepen wordt, dit onheil duidelijk zag naderen, nadat aan het steedsche huwelijk de *huishoudelijke* grondslag in principe onttrokken was. *Riehl* voorspelde deze ontwikkeling op tweeërlei grond: *ten eerste* door de steeds sterker wordende vervreemding tusschen stad en land, omdat landbezit en boerendom zonder huishouding en dus ook zonder een *huis*-vrouw in oud-Duitschen zin niet mogelijk zijn en dus de kloof tusschen stads- en landvrouw steeds dieper moest worden gelijk de steedsche huishouding zich van de eigenlijke huishoudelijke grondslagen verwijdert, en *ten andere* doordat de moraal van de steedsche huwelijken steeds dieper zinkt en een steeds onbeperkter gevoel van eigenwaarde het vrouwelijke ik vervult, eenvoudig omdat de huisvrouw minder te doen heeft en minder verantwoording voor de huishouding heeft, wat voor onbeduidende vrouwen de mogelijkheid om te huwen vergemakkelijkt, alsook de hoogwaardige wegens gemis aan bezigheid op domme gedachten kan brengen.
Men beweert tegenwoordig gaarne, dat de oorspronkelijke positie van de Germaansche vrouw iets terneerdrukkends voor de vrouwelijke ziel medebracht. Voor vrouwen wie de aanleg en de gave om leiding aan een huishouding te geven ontbreekt, is dit zeker het geval [1]) Met een gezonde Germaansche vrouw zal dit nauwelijks het geval kunnen zijn en was ook beslist voor de Middeleeuwen niet het geval. Want de opvallende scheiding der geslachten bij de Germanen doet dit vermoeden te niet. De geslachtsklieren, met hun invloed op het streven en den wil, zorgen er reeds voor, dat in een huwelijk waar de man man en de vrouw vrouw is en beide tot hetzelfde ras behooren, ieder tot zijn recht komt. Waar vermannelijking van de vrouw in opvattingen, klee-

---

[1]) Dit zal men vooral bij vrouwen vinden, die gedeeltelijk of geheel van nomadische voorouders afstammen, omdat nomadendom wel vaardigheid in het koken en handwerken vordert, maar dit heeft met de leiding van een ordelijke huishouding niets gemeen.

Digitized by Google

ding, gebaren en beroep aangetroffen wordt, is dat in strijd met haar vrouwelijken aanleg. Men kan van zulke gevallen zeggen — indien het niet-Germaansche bloed de duidelijke oorzaak niet is — dat er met de klierwerking van deze vrouwen iets niet in orde is [1]).

Onze voorvaderen dachten over deze dingen nog beslister dan de meeste menschen van onzen tijd. De oude opvatting was, dat de geboorte *den* man en *de* vrouw schiep, maar de persoonlijkheid pas door het huwelijk geschapen werd. Alleen de teeltkrachtige mensch gold als een volwaardig mensch. Totdat deze trap van ontwikkeling bereikt was, bleef het menschelijke wezen *onzijdig*. In Zuid-Duitschland zegt men nu nog: *das* Kind, das Fräulein, das Herrlein. De onvruchtbare vrouw wordt tot Fräulein (eig.: vrouwtje) verkleind, zooals ook de man *verkleind* wordt, die zich op z'n kop laat zitten en als „Mänchen" of „Männle" of „Herrle" (mannetje, ventje) onder de pantoffel komt. Onzijdig dus onpersoonlijk bleef in de levende taal, wat niet in staat was zich voort te planten, of dit niet deed, of de voortplanting misbruikte: *das* Mensch (het mensch), *das Frauenzimmer* (de maagd) *(Schwann, Vom Staate).*

Wij kunnen derhalve ook alle moderne vragen naar het „Kameraadschaps-huwelijk" of een „proef-huwelijk" — een benaming, die wegens de afleiding van het woord „echt" uit „eeuwig" tot taalkundigen onzin maakt — en hoe al deze moderne uitvindingen verder mogen heeten, voor de adelhoevegedachte buiten beschouwing laten! [2])

De adelhoeve vergt reeds op zuiver *huishoudelijke* gronden het duurzame monogame huwelijk. Nog meer echter uit *zedelijke* overwegingen! „Alle moraal gaat uit van de vrouw, bestaat in de vrouw en door de vrouw, eindigt met de vrouw," zegt *G. Melzer,* „Volk ohne Willen", en omlijnt daarmee zeer scherp de taak van de *Duitsche* vrouw, in het bijzonder de *adellijke* vrouw, die immers een voorbeeld voor haar volk moet zijn. „Indien het mogelijk ware, het zieleleven van vele mannen te openbaren en daaruit den invloed na te gaan, dien de vrouwen op hen ten goede of ten kwade gehad hebben, dan zouden wij verbaasd zijn over

---

1) Zie Eberhard, Geschlechtscharakter und Volkskraft, Grundprobleme des Feminismus. Darmstadt und Leipzig 1930.

2) De „geslachtelijke nood van dezen tijd" bewijst eigenlijk reeds, dat in dezen tijd niet meer de man domineert, maar het „mannetje".

Digitized by Google

het groote aantal handelingen, edele en goede, slechte en misdadige, die onder den invloed van een vrouw stonden. Het is een feit, dat de man in vele dingen, vooral in ideeële, op de leiding van de vrouw aangewezen is en dat deze een oneindig groote verantwoording draagt." *(Gräfin Spreti,* geb. *Gräfin Nrsch,* in Adelsblatt.) Gravin Spreti spreekt daarmede uit, wat *G. Ferrero* getracht heeft in zijn boek „Die Frauen der Cäsaren" (Stuttgart 1921) voor de geschiedenis van Rome te bewijzen.
Maar wij behoeven slechts goed om ons heen te zien in den kring van onze kennissen. Of in een gezin een lichtvaardige toon heerscht of een degelijke, of men het gevoel van reinheid in zedelijke dingen of dat men een meer of minder openlijk genoegen aan bedekte toespelingen bespeurt, steeds zal men bemerken, dat de vrouw des huizes daarbij den toon aangeeft. Alleen daar, waar de man zedelijk minderwaardige raskenmerken vertoont, vermag ook de invloed van een edele vrouw niets, en komt er een omgangstoon, die niet meer edel genoemd kan worden. Mannen met goed Germaansch bloed hebben zich nooit aan den invloed van een edele vrouw kunnen onttrekken. Wij beschouwen het daarom als een slecht getuigenis voor een man, wanneer een *edele* vrouw in zedelijk opzicht geen invloed op hem heeft; de Duitsche geschiedenis getuigt hiervan op elk harer bladzijden.
Kortom, de adelhoeve kan voor het Duitsche volk alleen dan een zedelijk voorbeeld geven, als zij gepaard gaat met een voorbeeldige huwelijkszede.
Indien het waar is, dat het gezin en zijn levenshouding een hoofdvereischte is om staat en volk eeuwen lang in stand te houden, dan rust op de adelhoeve-huwelijken in de eerste plaats de plicht om deze waarheid ter harte te nemen.

Op de bladzijden 159 tot 161 hebben we de mogelijkheden besproken om de eigenschappen van het ras te veredelen. De onder II besproken onderdeelen der teeltgedachte, *de maatregelen om de teeltresultaten te beoordeelen,* kan men zonder bezwaar aan de adelhoeve-gedachte toevoegen en kunnen direct of indirect door het zelfbestuurslichaam der edellieden genomen worden. Wij kunnen deze hier buiten beschouwing laten! Geheel anders staat het met het onder I genoemde *doel der teeltkeus* (vergel. blz. 158).
Wij hebben ons in Duitschland zoo ver van de teeltgedachten

Digitized by Google

van onze voorvaderen verwijderd, dat reeds de eenvoudigste vanzelfsprekendheid op dit gebied gevaar loopt verkeerd begrepen te worden. We zullen daarom deze dingen uitvoerig behandelen. *Het begin van alle veredeling is het voortbrengen van een zoo edel mogelijk nageslacht.* Daaruit blijkt, dat elke geboorte als een wissel werkt, die de toekomst van het volk maar ook elk gezin *blijvend* beïnvloedt. *Willen wij dus het komende geslacht „veredelen"* — en dat is toch het uiteindelijk doel van onze schepping van een nieuwen adel — *dan moet aan de keuze der echtgenooten op de adelhoeven de voornaamste aandacht gewijd worden.*

Toch beteekent dit volstrekt niet, dat wij daarom de bestaande zedelijke begrippen in ons volk eenvoudig opheffen. Op goede gronden wordt hierboven (vergel. blz. 157) gezegd, dat telen niets anders is, *dan met overleg en met een doelmatig gebruik van de ter beschikking staande hulpmiddelen* het gewenschte nakomelingschap te verkrijgen. Het is in dit ontwerp voor het opbouwen van een nieuwen adel meer dan eens met nadruk gezegd, dat gezinsorde, familietraditie, ja eigenlijk de heele adelhoeve-gedachte gericht zijn op de bestendigheid van gezin en familie als de grondslagen van den adel. Wij zeiden ook reeds: Op een *adelhoeve* is alleen een *monogaam huwelijk* mogelijk. *Wij moeten dus bij al onze teeltgedachten van het monogame huwelijk uitgaan.* Dat beteekent: De toekomstige bezitter van een adelhoeve kan alleen edelman worden als hij bepaalde eischen bij de keuze van zijn echtgenoote stelt, en als zijn echtgenoote, de toekomstige edelvrouw, aan bepaalde minimumeischen in lichamelijk en zedelijk opzicht voldoet en dus erfelijke eigenschappen bezit, waar niets op aan te merken valt. Want nog erger dan voor het geheele volk geldt hier, dat de keuze van de nieuwe edelvrouw de kompasrichting in gunstigen of ongunstigen zin bepaalt, waarmee de erfmassa van het betreffende adellijke geslacht de toekomst ingaat. Wij willen niet verhelen, dat hierin een geweldige, hoewel vruchtbare waarheid opgesloten ligt voor allen, die door hun zedelijke en christelijke gevoelens — en van Germaansch standpunt bezien, volkomen terecht — elke „harem"-vorm afwijzen en het *monogame* huwelijk als den zedelijken grondslag van ons volk beschouwen en deze willen behouden.

Wij wijzen daarom niet alleen al het gelonk naar andere huwelijksvormen af, maar even principieel alle gekunstelde begrippen om-

Digitized by Google

trent „gelijkgeboortigheid" d.i. elke poging tot kastevorming in ons volk. Principieel wijzen wij alles af wat op kastevorming lijkt.

Het begrip kaste: Kasten-indeeling heeft alleen daar een zedelijk recht, waar twee zeer verschillende rassen in dezelfde natuurlijke ruimte bij elkaar wonen en het eene het andere overheerscht. Het wezen der kaste is de scheiding tusschen het bloed; zij is dus een maatregel om het binnendringen van minderwaardig bloed in dat der heerschende kaste te vermijden. Een historisch voorbeeld van kastevorming zien we in Indië, waar de blondharige, blauwoogige, langschedelige veroveraars van Noord-Europeesche afkomst op een in alle opzichten verschillende zwartharige, bruinoogige, korthoofdige bevolking stieten, voor welke zij zich afsluiten moesten; vandaar dat in Indië het begrip *kaste* taalkundig met het begrip *kleur* samenhangt.
Er zijn heden radicalen in de rassenleer, die in allen ernst het Duitsche volk *in kasten willen indeelen.* Indien we bij dit streven niet met een verwisseling van het begrip *stand* te doen hebben, zien zulke kringen voorbij, dat op alle kastenvorming vroeg of laat een verstarring der zeden volgt en volgen moet, als de *heerschende* kaste niet de middelen vindt zich steeds te vernieuwen. Kan zij dit niet van buiten af, ook niet van onderen af, dan gaat zij op zekeren dag door het verdwijnen van het aantal of van den levenswil te gronde (Vergelijk voor het eerste Sparta, voor het laatste de overwegend Germaansche adel van Frankrijk voor 1789) of zij geeft haar eigen zedelijke orde prijs en beperkt zich tot het behoud van het bestaande, waardoor die verstarring intreedt, die voor Indië zoo kenmerkend en opvallend is: de kasten zijn er, hun noodzakelijkheid is duidelijk, elke kaste is echter in zijn eigen vormen verstard en betreedt de uitgeloopen paden van haar zedelijke opvattingen. Laat men daarentegen de in dezelfde levensruimte samenwonende menschen onbeperkt met elkander huwen, dan worden er ongetwijfeld hier en daar bastaarden geboren met zeer hoogwaardige erfelijke eigenschappen, waarin geheel *toevallig* alleen de gunstige eigenschappen der verschillende rasbestanddeelen van het volk vereenigd zijn. Dit zijn de „Uebermenschen" wier ontstaan in de rassenleer, wat de erfelijke begaafdheid betreft, reeds lang bekend is; die ook — hierop heeft *Reibmayr* „Entwicklungsgeschichte des Genies und Ta-

Digitized by Google

lents", het eerste gewezen — een noodzakelijk en een natuurlijk gevolg van elke „vervalstijd" zijn, die echter noch bewust geteeld kunnen worden noch een bewijs voor de gezondheid of de scheppingskracht van een volk zijn. Over het algemeen zijn zij de resultaten van een kansspel met de erfelijke eigenschappen in een volk, waarbij de nieten de treffers op den duur zoodanig overvleugelen, waardoor de waarde voor het volk zeer twijfelachtig is, omdat zij hand in hand gaat met een roofbouw op de erfwaarden van het volk, al mogen wij ons ook in de „geschiedenis der menschheid" over menigen „Uebermensch" verheugen [1]. Want overal in de natuur geldt het beginsel, dat bij vermenging het hooger ontwikkelde ras het tegen het minder ontwikkelde ras moet afleggen; ongeveer zooals ook een hooger ontwikkelde tuinplant het tegen het onkruid aflegt, hetzij dat zij haar bijzonderen aard opgeeft, in ontwikkeling terugloopt en in dezen toestand den strijd met het onkruid begint, wat nog niet zeggen wil, dat zij daarin ook overwint. Het leven wordt nu eenmaal beheerscht door „de wet van het minimum" [2]. Geheel anders is het begrip *stand* in Germaansch-Duitschen zin. *Ammon* heeft dit zeer helder omschreven [3]: „Een staatkundig georganiseerde gemeenschap van menschen zal des te beter in den strijd om het bestaan zegevieren, hoe meer zij voldoet aan de voorwaarde, dat op elke plaats de juiste persoon staat, die door zijn gaven geschikt is de plaats het best te vervullen. De hoogbegaafde moet, ook al heeft hij op de allerlaagste plaats het levenslicht aanschouwd, een hoogere plaats in kunnen nemen, zelfs de eerste in de maatschappij, als er niemand anders is, die hem in begaafdheid overtreft. Een hoog geborene moet zijn plaats afstaan, als hij niet de geschiktheid

1) De schrijver wil er ten overvloede nog eens op wijzen, dat hij hier niet den door Nietzsche geponeerden „Uebermensch" bedoelt. Nietzsche bedoelt met het woord „Uebermensch" een zeer volmaakt menschentype, in tegenstelling met den „modernen" mensch. Nietzsche stelde als physiologische voorwaarde voor den „Uebermensch" de groote gezondheid, dus meer datgene, wat Hans F. K. Günther als ideaalbeeld der Noordsche beweging heeft opgesteld. De schrijver verstaat daarentegen onder „Uebermensch", den boven den doorsneemensch uitstekenden genialen mensch, b.v. Leonardo da Vinci, Michel Angelo, Goethe, Shakespeare, Friedrich Wilhelm I van Pruisen, Scharnhorst, Stein, Bismarck, enz.

2) Vgl. het opstel van den schrijver in het maandblad „Deutschlands Erneuerung" Jahrgang 1928, Heft 8.

3) Otto Ammon, Die Gesellschaftsordnung und ihre natürlichen Grundlagen, dargelegt von P. Tanck, Langensalza 1928.

Digitized by Google

bezit, die zoo te vervullen, als in het belang van de gemeenschap van hem geëischt wordt. Daarin ligt het belangrijkste sociale probleem: want van zijn goede oplossing hangt niet alleen de innerlijke welvaart van een volk af, maar bij buitenlandsche verwikkelingen ook de overwinning in den strijd om het bestaan."
Ammon schreef deze woorden in de erkenning van de *ongelijkheid* van de menschen, hij moest daarom wel op het denkbeeld der *uitlezing* komen. Het was hem duidelijk geworden, dat wij menschen de wetten, die de verdeeling der menschelijke begaafdheid bepalen, niet kunnen opheffen, dat deze erkenning ons echter niet van den plicht ontslaat om te pogen deze wetten te beheerschen. Wij kunnen b.v. de wet der zwaartekracht niet opheffen, omdat deze ons af en toe ongewenscht voorkomt, maar we kunnen haar wel bij het gewicht van het vallende water gebruiken om machines in beweging te brengen en haar daardoor indirect aan de ontwikkeling van onze samenleving dienstbaar maken. Met recht vat daarom *Tanck* zijn beschouwing over *Ammon* aldus te zamen: „De maatschappelijke orde berust op de *ongelijkheid en deze ongelijkheid is niet iets, dat afgeschaft kan worden, maar die even onafscheidelijk met de menschheid verbonden is als leven en dood. Zij zijn even onveranderlijk als de wiskundige waarheden en eeuwig als de wetten, die den gang van ons planeetstelsel regelen."*
Ammon wilde dus de arbeidsverdeeling in het volk naar de begaafdheid der afzonderlijke personen regelen en noemde nu *het vormen van standen* een inrichting, die deze taak doorvoert en bovendien den hoogbegaafden mensch de mogelijkheid biedt, een grooter aantal nakomelingen voort te brengen, dan bij het onbeperkte door elkander trouwen mogelijk is, omdat de begaafde in den regel niet de middelen heeft om vooruit te komen, laat staan om *een talrijk nakroost* te verwekken.
Von Moltke sprak weliswaar het woord, dat alleen de begaafde succes kan hebben. Maar niet elke begaafde heeft succes gehad en zal het bij de huidige verhoudingen in Duitschland ook niet hebben, ondanks een ander woord uit een minder bekenden mond: Vrije baan voor den begaafde. Vele groote leiders zijn op den duur toch ondergegaan, van Hannibal tot Napoleon. Ook het grootste genie kan beïnvloed worden door de kleinheid der anderen. Men denke aan het schervengericht der Atheners. En schervengerichten zijn overal aan te wijzen, waar in de geschie-

Digitized by Google

denis staten verbrokkelden en de wet van het minimum onbeperkt heerschte.

Men kan dus heel goed tegen den kastegeest zijn en toch de vorming van standen in den geest van *Ammon* nastreven. Heel duidelijk wordt dit laatste ook uitgedrukt door *Harpf*, „Völkischer Adel": „De vroeger in vele kringen overmatig ontwikkelde kastegeest, in den slechten zin des woords, heeft gelukkig in ons volk een harden stoot met duurzame gevolgen gekregen. Men begrijpe goed, niet dat wij tegen de standsverschillen als zoodanig zijn. Zij zijn en blijven veelal noodzakelijk, even noodzakelijk als de waterval voor de turbine, die anders niet werken kan. Een, in alle opzichten volkomen gelijkwaardige en economisch als maatschappelijk gelijkgestelde massa zou ook spoedig geen arbeid meer verrichten, wanneer zij dezen prikkel miste, evenals ook de turbine stil moet staan zonder den waterval." Bijna op dezelfde wijze is dit gezegd door *Klosz* „Der sittliche Gehalt der Arbeit", Langensalza 1926: „Elke gelijkmakerij beteekent in den grond der zaak *verstarring*. Dat ervaart de technicus in zijn beroep steeds. Bij elke energieverplaatsing, waarbij arbeid verricht wordt, is een z.g. potentiaal verschil een besliste vereischte. Zonder watervallen kan de kringloop van het water, dat ons land bevrucht en onze watermolens en turbines aandrijft, niet in stand gehouden worden. Stilstaand water wordt muf en vuil. Evenzoo is bij elke strooming, dan wel warmte, stoom of electriciteit steeds een „verval" noodig. Er moet een „spanning" aanwezig zijn. En precies zoo is het nu met het menschelijke leven, vooral met het economische leven. Ook hier voert alle gelijkmakerij tot verstarring. Elke nivelleering gaat ten koste van het betere." De woorden van *Klosz* zijn de uit het economische denken ontsproten bevestiging van de in de levensleer reeds lang bekende wet van het minimum. Voor een niet gering deel zijn de gevolgen van deze wet ook herkend door den verkondiger van een nieuwen tijd voor de menschheid, *Friedrich Nietzsche* („Also sprach Zarathustra"). *Nietzsche* noemde elke *gelijkmakerij* een *vervlakking* resp. een *hooger Chineezendom* (vergel. „Wille und Macht"). De opvatting, dat de begaafde hooger op moet, de onbegaafde een door hem niet behoorlijk bekleeden post moet verlaten, kortom een opvatting, die zeer verwijderd is van de opvatting, dat men door zijn geboorte op een bepaalde post behoort zonder zijn geschiktheid te moeten bewijzen, is door en door Germaansch.

Digitized by Google

Het is in elk geval belangrijk, dat deze opvatting in Engeland, ondanks de strenge indeeling der maatschappelijke samenleving tot op den huidigen dag levensvatbaar is gebleven. *Wildhagen* („Der englische Volkscharakter"), wijst er uitdrukkelijk op (blz. 58) eveneens *Dibelius* (England, 5 Druk, Dl. I, blz. 140). Uit deze opvatting over de prestaties, in verband met gebruiken, die we hierna nog beschrijven zullen, n.l. de meisjes zonder uitzet en erfdeel uit te huwen, wordt het verklaarbaar, dat gelijkgeboortigheid een op *uiterlijkheden* van den stand berustend verschijnsel is. De Duitsche, op uiterlijkheden en niet op het erfelijk gehalte van het bloed gevestigde scheiding tusschen de standen, die aan kastevorming deed denken, heeft ons volk veel schade toegebracht, evenals aan elke adellijke familie afzonderlijk. *Treitschke* zegt dit zeer nadrukkelijk („Drei Aufsätze staatswissenschaftlichen Inhalts: Die Grundlagen der englischen Freiheit"): „Kijkt toch naar het Engelsche Hoogerhuis, gij vereerders van den Almanak van Gotha en van Duitsche baronnen, wier voorvaderen volgens de oorkonden reeds ridders waren, toen volgens een onzalige uiting van de geschiedschrijvers de lagere adel nog geen eigen geslachtsnaam voerde: is het geen aanblik om medelijden mee te hebben? Daarin zijn slechts twaalf Pairs uit den Middeleeuwschen adel, 196 stammen pas uit onze eeuw [1]; velen onder hen zijn bastaarden van koninklijke maîtresses en hun aller stamboom is door ontelbare mesailliances bevlekt!" [2]

Kortom: Wij willen wel een beroepsstand en daarmede ook een verdeeling van het volk naar standen, opdat de meestbegaafden in ons volk de plaats krijgen, die hun toekomt en daar veel kunnen presteeren. Wij willen verder, dat de stand het huwen van de uitblinkers in het betreffende beroep bevordert, maar wijzen een kastevorming der standen, ook het „geboren zijn voor een stand" zonder het bewijs zijner geschiktheid voor dien stand gebracht te hebben, zoowel wat het beroep betreft als wat het huwelijk aangaat af, omdat wij dan niet meer een stand in Germaanschen zin hebben, maar een kaste en dat beteekent verstarring der zeden.
Voor onze adelhoeven volgt hieruit, dat een automatische erfopvolging van den zoon uitgesloten is; eveneens kunnen de op de

1) Bedoeld is: de 19de eeuw.
2) Vgl. hierover Dibelius, t.a.p. Dl. 1 Blz. 18.

Digitized by Google

adelhoeve geboren meisjes er geen aanspraak op maken *bij voorkeur* als edelvrouw beschouwd te worden, *omdat* zij de dochters van edellieden zijn.
Hierbij leidt ons echter nog een andere gedachte. Heden kan het heelemaal niet meer om het behouden van het goede bloed in de bovenste lagen van het volk gaan, zelfs al wilde men dit en eveneens wanneer men de O.W.-ers uitschakelt en alleen de families met een goeden naam en een goede afkomst beschouwt. De adel, zoowel de hooge als de lage adel, evenals zooveel goede burgerlijk geworden patriciërsgeslachten, zijn door minderwaardige kruisingen, slecht geleide inteelt en het onbewust toegang verleenen aan erfelijke ziekten in het bloed, veelal even minderwaardig geworden als de meeste gemengde geslachten uit de midden- en onderste lagen der maatschappij. Heden is in alle lagen der bevolking *de fatsoenlijke mensch* aan het uitsterven. Of we redden deze fatsoenlijke Duitschers en daardoor zijn erfmassa nog bijtijds en blijven daardoor een Duitsch volk, óf wij verdwijnen met ons geestelijk kunnen uit de geschiedenis der menschheid. Als we voor den toekomstigen Duitschen Staat geen moraal scheppen, die het voor een prins aanbevelenswaardiger maakt om met een gezonde en erfelijk volwaardige boerendochter te trouwen, omdat er in zijn stand geen enkel meisje met een door hem gewenschte hooge eigen- en erfwaarde ter beschikking staat, dan kunnen wij ons wel laten begraven.
Het ware in elk geval beter, dat wij het salongepraat over de erfgezondheid van het Duitsche volk en zijn veredeling staakten, omdat dit tenslotte toch alleen uitloopt op het kweeken van gezonde arbeidsslaven van het grootkapitaal, dat zich boven den Staat wil stellen, maar geen gezonde *Duitsche* menschen schept.

Wanneer het Duitsche volk een groot gedeelte van zijn bodem in den vorm van adelhoeven aan een bepaald aantal adellijke geslachten ter beschikking stelt, met geen ander doel, dan om voorbeeldige leidersgeslachten in het leven te roepen, dan is het niet meer dan billijk, dat daarvoor als tegenprestatie van deze geslachten verlangd wordt, dat zij de vraag van het nakomelingschap op elke adelhoeve, en dus de vraag van de keuze der echtgenooten met de meest nauwgezette zorg behandelen.
Om de ongewenschte gevolgen van een ongunstige huwelijkskeuze uit te schakelen, kan men eenvoudig bepaalde minimumeischen

Digitized by Google

aan den tot erfgenaam bestemden zoon stellen. Men kan b.v. zeggen: Alleen *die* zoon kan een adelhoeve erven, die voldoet aan de eischen, die de Reichswehr aan haar officierskader stelt. De groote ervaringen die de Reichswehr en de Schutzpolizei op dit gebied bezitten, maken het volkomen mogelijk, doelmatige schiftingen der adspiranten voor de adelhoeve door te voeren. Voegt men daaraan, met de noodige bezonnenheid, de ervaringen op het gebied van begaafdheidsonderzoek (Amerikaansch: Tests) toe, die nu ook door den Staat en in vele beroepen toegepast worden, dan kan beweerd worden, dat wij reeds een tamelijk zeker hulpmiddel bezitten om te verhinderen, dat een ongeschikt persoon tot erfgenaam van een adelhoeve gemaakt wordt. Want het doel van alle veredeling is ten slotte uitlezing. Alleen door het schiften van het minderwaardige kan men den erfelijken aanleg van een volk of een adellijken stand, enz. langzaam maar zeker van alle „slakken" zuiveren en tot steeds grootere eenheid en volmaaktheid brengen.

Toch moeten we waarschuwen tegen een overdreven keuring der adelhoevenzonen, tenminste in de eerste honderd jaar. Twee dingen moet men hierbij in acht nemen: ten eerste *de familietraditie,* ten tweede *de verbondenheid van een geslacht met een landstreek.* Onze ontwortelde tijd is er niet meer toe geneigd om de beteekenis van de familietraditie hoog aan te slaan, in werkelijkheid is echter haar opvoedende waarde van zeer groote beteekenis. Hierover zou men veel kunnen schrijven, maar den ernstigen lezer zal het wijzen op het groote aantal ervaringen in de geschiedenis voldoende zijn. Daarom moet zooveel mogelijk het beginsel vastgehouden worden, dat de *zoon* van den edelman ook diens erfgenaam wordt, zelfs als hij niet volkomen voldoet aan de minimumeischen, die aan den erfgenaam van een adelhoeve gesteld moeten worden. Alleen werkelijke minderwaardigheid, zware erfelijke ziekten (b.v. geslachtsziekten), die onmiddellijk een schadelijke uitwerking op het adelhoevegeslacht kunnen hebben, moeten in de eerste honderd jaren een gegronde reden zijn om in bepaalde gevallen een zoon uit te sluiten van de erfopvolging. Overigens zou echter moeten gelden, dat de best geschikte *zoon* erfgenaam wordt en bij lichamelijke of andere mindere geschiktheid beloven moet, bij de keuze van een vrouw met bijzondere verantwoording te werk te gaan. *De verbondenheid van een geslacht met een landstreek* speelt niet enkel een rol

Digitized by Google

op geestelijk en zedelijk gebied, zooals op blz. 101 nader uitgewerkt werd. Dit zien we b.v. bij het fokken van dieren: Niet altijd is de bloedlijn — d.w.z. de in een familie dikwijls gekoppelde erfeigenschappen — het wezenlijke. Zeer dikwijls komt het in de eerste plaats op de bodemverbondenheid van de bloedlijn aan om de grootste volmaaktheid ook werkelijk te bereiken. De oorzaken van dit feit kennen we voorloopig nog niet nauwkeurig, omdat hierbij klaarblijkelijk zeer fijne onberekenbare mogelijkheden een rol spelen, die moeilijk te doorgronden zijn. Zoo moet men eenvoudig aannemen, dat b.v. het Oldenburgsche paard ook in Silezië en Letland goed gefokt kan worden en in het grootste deel van Oost-Pruisen niet; dit voorbeeld kan men naar believen uitbreiden, toch stellen we uitdrukkelijk vast, dat de practische ervaringen voor bijna ieder ras verschillend zijn, een vaste regel bestaat er dus niet. Tevens leggen we er den nadruk op, dat dit met „Lamarckisme" niets uit te staan heeft. Het gaat hier blijkbaar om de met onze huidige hulpmiddelen nog niet te bepalen invloeden op het zgn. sympathische zenuwstelsel, dat zooals bekend de levensverrichtingen van het lichaam regelt en waarbij geringe afwijkingen voldoende zijn om inwendige storingen te veroorzaken, die bij den betreffenden persoon een normale lichamelijke ontwikkeling belemmeren [1]).

---

[1]) De aan de universiteit te Halle in de arbeidsgemeenschap van geologen en geneesheeren gedane proeven met studenten met de wichelroede, waarbij studenten , die aanleg voor wichelroedelooper hebben, aan zeer verschillende aardinvloeden werden blootgesteld en onmiddellijk aan een geneeskundig onderzoek werden onderworpen, kunnen misschien te eeniger tijd licht in deze zaak brengen. Deze proeven werden gedaan naar aanwijzingen van den Palaeontoloog Geh. Prof. Dr. Walther. Voor zoover den schrijver bekend is, zijn de proeven niet gestaakt en evenmin bekend gemaakt. Wat in de colleges daarover gezegd werd, kan dienen ter ondersteuning van de opvatting, dat van mensch tot mensch en misschien ook van ras tot ras, in zeer verschillenden vorm de stoffen dezer wereld een bepaalden invloed op den physiologischen bouw van een mensch hebben, die zoowel ten goede als ten kwade werken kan en dienovereenkomstig het verschijningsbeeld van den mensch kan beïnvloeden, wanneer het lichaam nog in den groei is. Misschien komt men het wezen dezer dingen zeer nabij met de verklaring: Neemt men de eenvoudige natuurwet tot grondslag, dat alle lichamen elkaar beïnvloeden, neemt men bovendien het feit, dat ons sympathisch zenuwstelsel, misschien op grond van zijn ontwikkeling (biogenetische wet), min of meer nog maar een rudimentair gevoel voor deze dingen bezit, dan heeft men reeds het belangrijkste bij elkaar om een verklaring te vinden. Want als ons sympathisch zenuwstelsel door physische krachten beïnvloed kan worden, dan wordt daarmede ook het geheele levensproces van den mensch beïnvloed.

Digitized by Google

Voor een *principieele erfopvolging van den zoon* spreekt ook het feit, dat adel niet eenvoudig met gezondheid en een goed verstand op één lijn gesteld kan worden. De geschiedenis kent geslachten, die steeds weer uitmuntende leiders voortbrachten, die toch afgewisseld werden door beslist onbekwame menschen, zoodat we hier voor verschijnselen staan, die door de wetten van Mendel niet te verklaren zijn. Men denke b.v. aan het huis Capet met zijn gedurende 607 jaren voortgebrachte menigte van bekwame personen van Lodewijk den Dikke tot Lodewijk den XIV; of aan het Huis van Savoye, dat bovendien een der mooiste bewijzen voor de wet der bloedlijn is: alle mannen lijken merkwaardig veel op elkaar, onbegrensde persoonlijke moed, onmetelijk eerzuchtig, sluw, gewetenloos, onaangenaam, maar als heerscher en leider uitstekend[1]). En dan het huis Hohenzollern! 500 Jaren achtereen bracht dit geslacht uitmuntende leiders voort en steeg dan van den Grooten Keurvorst tot Frederik den Groote tot een zoodanige hoogte, dat men moeilijk in de geschiedenis een tweede voorbeeld vinden kan. En daarmede was dit geslacht niet uitgeput, doch bracht in de 19de eeuw den „koninklijksten aller koningen" *(A. Wahl)* Wilhelm I voort. Men zal nu begrijpen dat men „adel" niet maar eenvoudig met lichamelijke en geestelijke gezondheid op één lijn kan stellen, dat men daarom niet naar deze kenmerken alleen beoordeelen kan of een geslacht op een adelhoeve blijven kan of niet. De eerste koning van Pruisen had beslist niet aan de eischen voldaan die de Reischwehr aan haar officierskader stelt. Niettemin is het aan hem en zijn nakomelingen te danken, dat het Duitsche volk bestaat[2]).

---

1) Ter nadere opheldering zie Wahl, Vom Führertum in der Geschichte.

2) Omdat er over Friedrich I zeer verkeerde begrippen in omloop zijn, halen we hier aan wat zijn kleinzoon Frederik de Groote over hem zegt naar aanleiding van het verwerven der koninklijke waardigheid: „Wat velen oorspronkelijk als ijdelheid beschouwden, bleek in den loop der tijden een meesterlijke politieke zet. Friedrich I onttrok zijn staat aan de afhankelijkheid waarin het Oostenrijksche Huis de andere Duitsche staten hield. Hij bleek door zijn daad zijn nakomelingen toe te roepen: Ik heb U een titel verworven, maakt U dien waardig; ik heb den grondslag gelegd, voltooit het werk! En hoe zeer het huidige Rijk het erfdeel van Pruisen is, moge men bij Treitschke in zijn „Inleiding tot de Duitsche geschiedenis in de 19de eeuw" nalezen. Als men zich bovendien de eeuwenlange pogingen van Rome en andere machten om Duitschland te romaniseeren indenkt — we wijzen nog eens op hoofdstuk II — dan wordt het duidelijk, dat de koningskroning van Friedrich I uit eigen kracht, moge zij staatsrechterlijk een daad van een ontevredene geweest zijn, toch ook als het geboorte-uur van een volksch Duitschland beschouwd kan worden.

Digitized by Google

Ook het volgende feit spreekt voor de erfopvolging van den zoon op de adelhoeve: Adel en ras kunnen niet zonder meer op een lijn gesteld worden, hoewel adel steeds rasgebonden is en voor het Duitsche volk een adel van niet Germaansche afkomst ten eenenmale uitgesloten is. Maar adel staat ook daarin boven het ras, dat het ras voor hem slechts de vanzelfsprekende grondstof is, waaruit hij door nauwkeurige teeltkeuze en leidersprestaties te voorschijn gekomen is of zal komen. Men moet zich dit ongeveer zoo voorstellen: Aan de bijzondere geschiktheid van eikenhout voor bepaalde bouwdoeleinden valt niet te twijfelen, toch is daarmee nog niet elke eikeboom voor dat bepaalde doel geschikt; of ook zoo: adel verhoudt zich tot het ras, *waaruit hij ontsproten is,* als een veredelde vruchtboom tot een wilde.
Adel is in elk geval een *binnen* het ras bijzonder ontwikkeld en uitgezocht prestatieresultaat [1]).
Men ziet, het is om vele redenen raadzaam om in beginsel hieraan vast te houden dat de *zoon* erfgenaam wordt van de adelhoeve. Het is echter billijk, dat bij de keuze van de echtgenoote bijzonder strenge regels in acht genomen worden, om den adel van geslacht op geslacht steeds meer volkomen te maken, waardoor de minimum-eischen bij de erfgenamen steeds vanzelfsprekender worden. Meent een zoon, die voor een adelhoeve in aanmerking komt, dat hij zich niet aan dezen dwang in de huwelijkskeuze kan onderwerpen, welnu, dan staat hem dit vrij, maar hij moet dan de plaats op de adelhoeve aan een ander afstaan. Want voor zijn genoegen kan het Duitsche volk den edelman geen adelhoeve ter beschikking stellen.
Is men tegen een al te strenge uitlezing onder de erfgenamen der adelhoeven, dan komt men niet verder. De grondgedachte moet wezen, dat *minder geschikte erfgenamen op een adelhoeve eenvoudig niet geboren mogen worden,* d.w.z er moeten middelen en wegen gevonden worden om onze beste Duitsche meisjes op een adelhoeve te laten trouwen. Wij spreken daarom in het vervolg

---

[1]) Daarmede wordt reeds een vernietigend oordeel geveld over de meeste vertegenwoordigers van onzen hedendaagschen adel, daar deze ternauwernood zooveel goed bloed in hun aderen hebben om zich met een overwegend Noordrassigen boerenjongen te kunnen meten. Daartegenover kan het geen kwaad, als bepaalde moderne reine-rassen-fanatiekers eens over deze dingen nadenken, anders verliezen zij louter door ingebeelde god-gelijkheid de maat over zichzelf en ook daarover, dat een zuiver Noordsch ras alleen dan lichamelijk kan worden erkend, als de prestaties hand in hand gaan.

Digitized by Google

hoofdzakelijk over de erfwaarde van de *vrouwelijke* helft in het adelhoeve-huwelijk, omdat voor den man andere principes gelden. Een nieuwe adelhoeve moet in beginsel alleen aan mannen gegeven worden, die meer dan middelmatige prestaties geleverd hebben; juist door deze prestaties bewijzen zij reeds hun bruikbaarheid voor het volk en in het algemeen, hoewel niet absoluut, tevens een hooge erfwaarde. De gedachte der adelhoeven heeft alleen dan beteekenis, wanneer men de adelhoeven als het verzamelbekken van ons beste Duitsche bloed beschouwt, zoodat zij de bronnen van hoogwaardig bloed voor ons volk worden. Dan rest ons alleen nog, de beleening met een adelhoeve van de prestaties van den man afhankelijk te stellen en door juiste huwelijkskeuze in de komende geslachten de prestatiehoogte van deze stamlijn te behouden. Daarom blijkt de keuze van de echtgenoote beslissend voor de prestatiehoogte van het adelhoevegeslacht.

Dit zal alleen uitvoerbaar zijn, als we voor ons geheele volk weer naar de Germaansche opvatting teruggrijpen, die tot den huidigen dag in Engeland bewaard is gebleven en niet het minste er toe bijdroeg, dat bij den Engelschen leidenden stand, ondanks zijn grooten rijkdom en eeuwenlange macht, minderwaardige eigenschappen niet de overhand kregen. *Dat is het huwen der meisjes zonder bruidschat* [1]) en hun bijna volkomen uitsluiting van het vaderlijk erfdeel, maar wel de verzekering hunner toekomst — weduwschap, enz. — door den echtgenoot. De meisjes worden dus alleen om hun eigen waarde of naar de positie van hun vader gehuwd, zoodat óf de lichamelijke schoonheid — en dat beteekent bij een vrouw over het algemeen gezondheid — óf de geestelijke eigenschappen óf de erfelijke eigenschappen — een begaafde vader heeft in den regel een begaafde dochter — den doorslag geeft. Het gezonde van dit beginsel komt eigenlijk zoo duidelijk voor den dag, dat elke voorvechter voor de veredeling van ons volk op grond van de resultaten van het erfgezondheidsonderzoek als eerste voorwaarde *de wederinvoering van dit beginsel als staatswet moet eischen.* Het spreekt vanzelf, dat in het huwelijksverdrag de toekomst van de vrouw in geval van weduwschap of echtscheiding, indien zij het nietschuldige deel is, door den echtgenoot verzorgd wordt: deze omstandigheid zal hem er toe bren-

---

[1]) Een uitzondering hierop zijn de op blz. 113 besproken erfdochters.

Digitized by Google

gen, zijn toekomstige vrouw *van te voren* eens nader te bezien en *haar* er van afhouden om geen lichtvaardige echtscheiding op den hals te halen, die de verzekering van haar toekomst zou kunnen vernietigen [1]).

Het is moeilijk om instellingen te scheppen, die volkomen voldoen aan den eisch, dat op de adelhoeve alleen het beste meisje als meesteres kan optreden en aan den anderen kant de erfgenamen der adelhoeven toch genoeg speelruimte te laten bij hun huwelijkskeuze.

Voor een oppervlakkig beschouwer lijkt deze opgave niet moeilijk, misschien zelfs heelemaal geen opgave. Dat zou ook zoo zijn, als we nog een talrijke, erfgezonde en flinke vrouwelijke jeugd bezaten, zoodat de jonge erfgenaam vrij ongehinderd uit een groot aantal meisjes zou kunnen kiezen.

Helaas is dit niet het geval!

Men bedenke: Volgens *Winckel* (Frauenkunde) zijn op elke 100 Duitsche vrouwen slechts 14 in het bezit van werkelijk volmaakte voortplantingsorganen; 86 zijn onnatuurlijk gebouwd of ziek. Dit feit toetse men nu eens aan den volgenden zin (*E. Mann,* „Vom Eliteheer zum Schwertadel"): „Een volk, dat voldoende vrouwen telt met een flink barensvermogen, herstelt zich binnen eenige tientallen jaren van groote oorlogsverliezen. Daarentegen gaat een volk, dat weinig vrouwen telt met een flink barensvermogen na eenige geslachten te gronde. *Bloedige slagen schaden de volkskracht minder dan het verlies van barende moeders.* In den schoot der goede moeder uit een goede familie ligt de eeuwige waarde van elken stam, van elk volk."

Bij het naast elkaar zetten van deze twee zinnen moet ons de hulpeloosheid van ons volk duidelijk worden. In werkelijkheid is de toestand echter nog veel erger, dan men op den eersten blik overziet. Deze 14% vrouwen met barensvermogen kunnen wel kinderen ter wereld brengen, maar het is de vraag of dit steeds de besten onder ons volk zijn. Met zekerheid kan aangenomen worden, dat een groot deel van deze 14% geen Duitsch, doch het voor ons waardelooze Poolsch-Slavische bloed heeft, verder, dat

---

1) Bij de Germanen bracht de echtgenoot een bruidschat in het huwelijk mee en wel in den vorm van de zgn. morgengave (Donum matutinale). — Bij de Dithmarschers ontbrak nog eeuwenlang de uitzet. In de Angelsaksische wetten kent alleen Kent den uitzet.

Digitized by Google

een deel weliswaar Duitsch bloed heeft, doch erfelijk belast is [1]. Het staat zoo slecht met de erfgezondheid van onze vrouwelijke jeugd, dat ik niet kan nalaten met een voorstel voor den dag te komen, waarvan ik weet, dat het waarschijnlijk in vele kringen door gevoelskwesties, of omdat het iets nieuws is, bevreemding en afkeer zal wekken. Maar de toestand op dit gebied is echter zoo onrustbarend geworden, dat met dergelijke dingen geen rekening kan worden gehouden en in ieder geval ingrijpende maatregelen genomen moeten worden, wil ons volk niet te gronde gaan.

Een poging is er in elk geval reeds gedaan: Mannen, die zich van hun hooge verantwoording bewust waren, hebben in verschillende Duitsche steden bureaux ingericht op den grondslag onzer wetenschap der erfgezondheid, waar men te rade kan gaan, alvorens een huwelijk aan te gaan, om daardoor tenminste de ergste erfelijke afwijkingen tegen te gaan en den weg te effenen voor een veredeling van het volk.

Bij allen eerbied voor het verrichte werk, moet hier toch gezegd worden, dat wij voor onze adelhoeven aan deze bureaux niet veel hebben. De redenen hiervoor leid ik allereerst uit de dierenteelt af. Bureaux voor huwelijksadvies geven in den grond van de zaak raad over de teeltkeuze: of men dit nu erkent of niet, doet aan dit feit niets af. Menschen, die huwen, doch geen kinderen willen hebben, behoeven — behalve natuurlijk voor geslachtsziekten of een andere groote minderwaardige afwijking van één der partijen — den raad van het bureau niet, zeker niet van een bureau, dat uit de publieke kas onderhouden wordt. Een onderzoek onder staatstoezicht of -medewerking heeft alleen dan zin, als het met het oog op de nakomelingen geschiedt. Elke huwelijkssluiting, waarbij aan de erfwaarde der kinderen gedacht is, is echter reeds

---

[1] Literatuur, welke een inleiding geeft tot de vragen der erfgezondheid: Bauer—Fischer—Lenz, Grundriss der menschlichen Erblichkeitslehre und Rassenhygiene, München; von Gruber, Hygiene des Geschlechtslebens, Stuttgart, Mädchenerziehung und Rassenhygiene, München; Grotjahn, Geburtenrückgang und Gebürtenregelung, Berlin; Muckermann, Kind und Volk, Freiburg i. B.; Peters, Die Vererbung geistiger Eigenschaften und die physische Konstitution, Jena; Schallmayer, Vererbung und Auslese, Jena; Siemens, Grundzüge der Vererbungslehre, Rassenhygiene und Bevölkerungspolitik, München; Theilhaber, Das sterile Berlin; Ziegler, Die Vererbungslehre in der Biologie und in der Soziologie, Jena.
Aan het einde van dit boek vindt men een bijzonder aanhangsel van alle werken over de erfgezondheid, die bij de uitgeverij J. F. Lehmann verschenen zijn.

Digitized by Google

teelt in den eigenlijken zin van het woord. Dit moet voor ieder duidelijk zijn! Het moet daarom niemand bevreemden, dat wij de ervaringen bij de dierenteelt hier tot voorbeeld nemen.

Omstreeks 1800 zag het er op het vasteland van Noordwest-Europa niet best uit met de dierenteelt, zeker niet met de paardenfokkerij. Napoleon I verbruikte in zijn vele oorlogen de goede paarden en deze moesten vervangen worden. In den regel waren de boerenpaarden hiervoor ongeschikt en daarom richtte hij een soort bureaux op, die door dierenartsen geleid werden en die raad moesten geven bij het fokken; deze maatregel werd algemeen verbreid en ook in Duitschland overgenomen. Het succes van deze bureaux duurde zoo lang, als het door hun toezicht op het fokken gelukte, om het gedachteloos fokken van minderwaardige dieren te verhinderen. Het succes bleef echter uit, toen een bepaalde hoogte in het fokken bereikt was, omdat er geen machtsmiddelen waren om iemand te dwingen den „raad" op te volgen. Eigenwijsheid, gemakzucht, gedachteloosheid, betweterij enz. der fokkers waren zoo hinderlijk, dat deze instelling tenslotte opgeheven werd. Toch hebben deze bureaux dit bereikt, dat de gedachte der teeltverbetering overal doorgedrongen was.

Men ging er daarna toe over om fokinspecteurs aan te stellen, die uit de dierenartsen gekozen werden en met de noodige machtsmiddelen bevoegd waren om de maatregelen te nemen, die beslist noodzakelijk waren. Het gevolg van deze instelling was voor de 19de eeuw aanvankelijk bevredigend, omdat ook de economische opleving voor het welslagen zeer bevorderlijk was. Toch deed zich op den duur een groote moeilijkheid voor. Het was per slot van rekening een tegenstrijdigheid, dat de dierenartsen, die zich eigenlijk alleen met het *zieke* dier bemoeiden, de behoeders van het *gezonde* dier werden. Daarbij kwam nog, dat den dierenarts weliswaar de wetenschap over het gezonde en het zieke dierenlichaam ten dienste stond, maar dat hij minder bevoegd was om de geschiktheid tot voorttelen van het dier te beoordeelen; bovendien ontbrak den dierenarts de scholing in het landbouwbedrijf om het teeltvraagstuk vanuit dit oogpunt juist te kunnen beoordeelen. Op aanwijzing van het Pruisische ministerie voor landbouw besloot men daarom na 1918 om het beoordeelen der fokkerij niet meer aan dierenartsen over te laten, maar dit aan speciaal hiervoor opgeleide menschen over te dragen.

Dit gedeelte nu uit de geschiedenis der dierenteelt is voor ons

Digitized by Google

ongetwijfeld een aanleiding om de verhouding bij de bureaux voor huwelijksadvies, die hier veel van weg hebben, eens nader te onderzoeken. Ongetwijfeld zal het lot dezer bureaux niet veel anders zijn dan dat der fok-bureaux van 100 jaren geleden. Ja, misschien zullen zij nog veel minder succes hebben.
De menschelijke tekortkomingen, die bij het fokken van dieren reeds zoo'n groote rol speelden, hebben hier nog een veel grootere uitwerking; daarbij komen dan nog moeilijkheden van anderen aard: het pijnlijke om b.v. een verloving weer te verbreken, omdat het bureau dit aanbeveelt, zonder dat de betreffende steeds in staat zal zijn om aan zijn omgeving de werkelijke en dikwijls in het geheel niet vernederende redenen voor het verbreken der verloving mede te deelen. Kortom, de bureaux zullen zoo lang opbouwend werk verrichten, als het ze gelukt, tenminste de ongewenschte paringen op huwelijksgebied te verhinderen en bovendien op het nog zeer onbekende terrein der levenskunde den *raadvragende* goeden raad te geven. Maar wij mogen de onverantwoordelijke verwaarloozing van ons beste erfgoed geen tien jaar meer dulden. Mogen daarom, totdat er een nieuwe ordening van de staatkundige verhoudingen ook op dit gebied komt, door de bureaux voor huwelijksonderzoek de ergste afwijkingen verhinderd kunnen worden, meer kan men van hen niet verwachten. Het is ook niet te veel gezegd, dat de verhouding van de artsen tot de veredeling van het volk en tot de bureaux voor huwelijksonderzoek dezelfde is als die der veeartsen tot de fokkerij. Den arts blijve uitsluitend het terrein der *genezing* van den mensch voorbehouden. Daar komt nog bij, dat de wetenschap van het *zieke* lichaam en de diagnose heel andere uitgangspunten heeft dan de wetenschap van het *gezonde* lichaam *in verband met de deugdelijkheid voor het volkslichaam.*
Wij hebben daarom vaklieden op dit gebied noodig, wier opleiding weliswaar niet veel van de medische opleiding zal verschillen, maar die alleen van het *gezonde* lichaam uitgaat, omdat de gezondheid van den enkeling het uitgangspunt van elke goede teeltgedachte is. Verder zal men van dit nieuwe beroep moeten verlangen, dat de erfelijkheidswetten grondig bestudeerd zijn en tevens, dat met de economische levensomstandigheden rekening wordt gehouden, om ook daarnaar zijn raadgevingen te kunnen richten. Menschen, die dit beroep uitoefenen noemen wij heden *eugenetici,* zonder dat er echter — op eenige weinige uitzonde-

Digitized by Google

ringen na — over de opleiding der eugenetici klaarheid en eenstemmigheid heerscht. In plaats van het woord „Eugenetiekers" stelt schrijver het woord „teeltwachters" voor.
De „teeltwachters" moeten van staatswege bezoldigd worden — ongeveer gelijkstaande met de rechters — met een Rijkshoofdafdeeling, landelijke afdeelingen en plaatselijke onderafdeelingen. Zij moeten alle vragen, die het erfgoed des volks betreffen, kunnen beoordeelen en overzien. Zij moeten op de een of andere wijze met alle artsen in het Rijk samenwerken, opdat zij in staat zijn, over ieder afzonderlijken vertegenwoordiger van het Duitsche volk een soort stamboek te voeren; vanzelfsprekend in een vorm, die voor niemand hinderlijk en evenmin bureaucratisch is [1]). Deze teeltwachters moeten ook om den stand van de erfelijke hoedanigheden van ons volk te kunnen beoordeelen, over den stamboom van iederen Duitscher kunnen beschikken.
Nemen wij nu aan, dat in den toekomstigen Duitschen staat der Duitschers het verkrijgen der burgerrechten in de eerste plaats van het bloed afhangt, dan bezitten wij door onze teeltwachters en de stamboeken een heel eenvoudig middel om door een regelmatige schifting de beste meisjes bij voorkeur te laten huwen. Want het binnendringen van vreemd bloed is daardoor zoo goed als onmogelijk geworden, omdat de volwaardigheid van een meisje afhankelijk is van de staatsburgerlijke volwaardigheid van den vader, dus in het algemeen van haar ouders. Het komt er nu maar

[1]) Dit kan gemakkelijk op de volgende wijze geschieden: Voor ieder pasgeboren kind wordt door het betreffende gemeentebureau of door den op dat bureau werkenden „teeltwachter" een soort van stamboek ingericht, met datum, nummering, enz.; dit gebruik bestaat reeds op vele gemeentebureaux. Elke bijzondere ambtelijke gebeurtenis in het leven van den betrokkene, dus: ziekten, gerechtelijke vonnissen, schoolopleiding, bijzondere opleiding, enz. — wordt door het betreffende bureau of den teeltwachter, onder het betreffende stamboeknummer, dat ook op een pas of op een bijzonder legitimatiebewijs aangeteekend kan worden, aan den plaatselijken burgerlijken stand van de betreffende instantie medegedeeld. Dit bureau zorgt nu voor het doen van mededeelingen aan den burgerlijken stand in de geboorteplaats van den betrokkene, waar zij in het op dit bureau bewaarde stamboek wordt ingeschreven, doch streng geheim blijft. Iedere Duitscher behoeft van deze pijnlijk nauwkeurig bijgehouden aanteekeningen over zijn persoonlijk leven niets te merken. Hij behoeft niets anders te doen, dan zijn pas nooit te verliezen, al het andere geschiedt zonder hem. Op deze wijze bezit men vrij spoedig een duidelijk overzicht over den gezondheidstoestand en de erfmassa van het volk. Wil nu een Duitscher trouwen, dan kan op zijn aanvrage de teeltwachter alles regelen, want het stamboek van den betreffende bevat alle bijzonderheden over hem en alleen de teeltwachters hebben het recht van inzage.

Digitized by Google

op aan, om uit dit blok van goed Duitsch bloed ook het beste te laten voortplanten. Dit opzettelijke bijeenhouden van het goede bloed onder gelijktijdig verre houden van het vreemde of ongewenschte, is de eenige weg om het volk te reinigen van minderwaardige resten in het goede bloed. Een sterke concentratie beteekent immers steeds een grootere afweer en verder terugdringen van het vreemde en daarmede de verhoogde mogelijkheid tot ontwikkeling van den eigen aard.
Wie den schrijver tot hiertoe begrepen heeft, zal ook het tweede voorstel verstaan en natuurlijk vinden, al lijkt dit geheel los te staan van dezen gedachtengang.
Over het algemeen kunnen we onze vrouwelijke jeugd in twee hoofdgroepen indeelen: ten eerste, die meisjes, van wie men gaarne een nakomelingschap voor ons volk wenscht, en ten tweede, zulke van wie men om erfelijke of gezondheidsredenen geen nakomelingschap wenscht. Beide hoofdgroepen kan men weer in twee andere groepen indeelen. Van de eerste hoofdgroep zal steeds een bepaald aantal ten honderd bij voorkeur voor een huwelijk in aanmerking komen. Evenzoo zal er uit de tweede hoofdgroep een onderafdeeling zijn, wier huwelijk men bij voorafgaande sterilisatie niet zal willen verhinderen en een andere onderafdeeling die beslist niet mag huwen, omdat b.v. haar zedelijke minderwaardigheid het verbiedt haar de eer toe te kennen om te huwen. Want het spreekt vanzelf, dat als het burgerrecht van het bloed afhankelijk is, het huwelijk niet meer een zuivere persoonlijke aangelegenheid mag wezen, doch de Staat het alleen aan de volwaardigen mag toestaan. Deze toestemming is de uitdrukking van het staatkundige vertrouwen in de huwenden.
We krijgen dus *twee groepen:* ieder met *2 onderafdeelingen,* waarin men elken jaargang der opgroeiende meisjes kan onderbrengen. In plaats daarvan kan men ook *4 klassen* vormen:
Klasse I: hiertoe behooren de meisjes, wier huwelijk in ieder opzicht wenschelijk is. Om in deze klasse ook werkelijk altijd het beste te verzamelen moet als hoogste grens voor iederen jaargang bepaald worden, dat slechts een beperkt percentage, ongeveer 10 ten honderd der volstrekt volwaardigen, toegelaten wordt. Gelukt het den bruidschat, zooals boven vermeld, bij het huwelijk uit te schakelen, dan kan men beslist aannemen, dat degenen, die tot deze klasse behooren, zonder uitzondering zullen huwen.
Klasse II: hierbij wordt de rest van de meisjes ingedeeld, tegen

Digitized by Google

wier huwelijk geen principieele bezwaren bestaan. Deze klasse zal de grootste zijn, op grond waarvan men nog een verdere indeeling kan treffen in een klasse IIa en IIb.

Klasse III: hierbij worden alle meisjes ingedeeld tegen wier huwelijk op zedelijke of staatsrechtelijke gronden geen bezwaren bestaan, doch wier erfelijke aanleg in elk geval het voorkomen van een nakomelingschap wenschelijk maakt. Deze meisjes mogen alleen in het huwelijk treden, als de kinderloosheid van hun huwelijk gewaarborgd is (sterilisatie!).

Klasse IV: hierin worden al de meisjes ondergebracht tegen wier huwelijk principieel ernstige bezwaren bestaan, waarom men van haar geen nakomelingschap wenscht, maar zich tegen haar huwelijk verzet, omdat daardoor de Duitsche huwelijksopvatting onteerd wordt. Hiertoe behooren alle geesteszieken, verder prostituées, in wier stamboom dit beroep reeds voorkwam, alle recidivisten enz.; dit zijn de meest voor de hand liggende voorbeelden. Noodzakelijkerwijze behooren hiertoe ook alle buitenechtelijke kinderen van *onbekende* afkomst. Deze beteekenen in elk geval een gevaar voor het volk. Zij moeten afzonderlijk gewaardeerd worden. In dezelfde mate als zich het verkeer ontwikkelt, stijgt het gevaar van een onvoorzien binnenslepen van ongewenscht bloed door buitenechtelijke kinderen. Men denke eens aan de groote steden, waarin zich tegenwoordig de „gekleurde" student, de zwarte „kunstenaar", de Hawaiian Jazzband, de Chineesche matroos, de Middel-Amerikaansche fruithandelaar, enz. enz. zoo goed thuisvoelt en zich dienovereenkomstig ook „vereeuwigt" [1]).

Het spreekt vanzelf, dat men bij de buitenechtelijke kinderen van onbekenden oorsprong niet alles over een kam kan scheren. Men kan rustig elk geval afzonderlijk beoordeelen en hen minstens bij klasse III indeelen, terwijl het veelal mogelijk zal zijn, bij duidelijke ongevaarlijkheid en hoogwaardigheid van het kind, het in klasse II onder te brengen.

Buitenechtelijke kinderen van *bekende* afkomst en waarop niets aan te merken valt, vallen hier niet onder. Deze worden op dezelfde wijze beoordeeld als de echtelijke.

Dit noopt ons tot een korte uiteenzetting over de waardeering van het buitenechtelijk kind. Men zegt: Wie het buitenechtelijke

---

[1]) Vergelijk F. Brehm, „Der Rassenbrei in Mittelamerika", Nordische Blätter, 5e jaargang nr. 4.

Digitized by Google

kind erkent, heft den zin van het huwelijk op". Dat is echter alleen onder bepaalde omstandigheden juist. We zagen reeds, dat noch het Indogermaansche, noch het Germaansche, noch ons oud-Duitsche recht een waardeering van het buitenechtelijke kind als zoodanig kende; vergel. blz. 141. Alleen met de afstamming van het kind werd rekening gehouden, en een kind volgde in elk geval den minderen kant, om het even of het in het huwelijk of buiten het huwelijk geboren werd. Hiertegen verzette zich de Kerk in de Middeleeuwen. Terwijl het haar later gelukte een grooten invloed op het huwelijk te krijgen, vooral toen zij dit tot sacrament wist te verheffen, waardoor de familieleden en de gemeenschap bijna allen invloed verloren, vernietigde zij daarmede de oude gedachte, dat het huwelijk de behoedster van het reine bloed is. De oude begrippen „echtelijk" en „buitenechtelijk" werden meer en meer het kenmerk, of het kind in een kerkelijk erkend huwelijk geboren was of niet. In elk geval is het een feit, dat op deze wijze de begrippen ontstonden, waarop onze tegenwoordige waardeering van echtelijk en buitenechtelijk steunt. Daarmede is het buitenechtelijke kindschap zoo ongeveer het omgekeerde van een moord geworden, d.w.z. een mensch wordt hierbij niet wederrechtelijk uit de wereld geholpen, maar er in. Men kan erover gaan twisten, wat in de beide opvattingen, de *Germaansch-Oudduitsche en de kerkelijk-moderne,* eigenlijk zedelijk is en wat niet, of welke moraal de hoogste is.
Hierover een oordeel te vellen is lang niet zoo gemakkelijk, als het schijnt. Ruim 100 jaren geleden reeds hebben wij het huwelijk van elke gezinsbeschermende rechtsgedachte gescheiden en het tot een zuivere onderlinge aangelegenheid tusschen twee personen gemaakt. Ja, wij zijn zelfs zoo ver, dat wij huwelijk en het voortbrengen van kinderen voor twee verschillende begrippen houden, wat door het recht ook nog in hooge mate ondersteund wordt. Men kan zelfs heel radicaal zeggen, dat het huwelijk tegenwoordig of alleen een kerkelijk begrip is, of een wettelijk geregelde vorm voor de bevrediging der geslachtsdrift. Van zulk een standpunt bezien heft natuurlijk de erkenning van het buitenechtelijke kind de waarde van het echtelijke op.
Wanneer men echter de vraag van echtelijk of buitenechtelijk in het licht der *veredeling* beschouwt, dan ligt de zaak geheel anders, want dan beslist in de eerste plaats de erfwaarde, d.i. de afstamming en de vraag naar de echtelijkheid of de buitenechtelijkheid

Digitized by Google

komt pas op de tweede plaats. In onze eeuwenlange Duitsche geschiedenis had nog geen enkele eeuw een werkelijk vasten standaard voor wat zedelijk was en wat niet; in elke eeuw heeft men weer een eenigszins andere beschouwing van dit vraagstuk. Men zal den schrijver dus niet van lichtvaardigheid kunnen betichten, wanneer hij zegt, dat de buitenechtelijke kinderen van bekende en onbekende afkomst naar hun geschiktheid als toekomstige Duitsche moeders verschillend beoordeeld moeten worden.

Hoe nu in bijzonderheden de verdeeling van de echtelijk geboren meisjes en die der buitenechtelijke meisjes van bekenden oorsprong uitgevoerd moet worden, behoeft hier niet vermeld te worden.

Het is ook niet tegen de menschelijke waardigheid, als men de teelt der dieren met die der menschen vergelijkt. Het is geen gemakkelijk vraagstuk, dat weet de schrijver, die zelf een opleiding hierin genoot, bij ervaring. De juiste klassenindeeling van het nageslacht naar de teeltwaarde is ook bij de dierenteelt een der moeilijkste opgaven. Maar moeilijkheden zijn er nu eenmaal om overwonnen te worden en bovendien ziet de schrijver geen anderen weg dan deze klassenindeeling, om onze beste meisjes ook werkelijk te laten huwen. Tenslotte moet ook op deze plaats niet beslist worden, *hoe* men de moeilijkheden overwinnen *moet,* doch alleen, of wij die *willen* overwinnen. Van dit willen, en wel van een zeer *spoedig* willen, kan in elk geval min of meer de toekomst van ons volk afhangen.

Het voorstel der vier klassen heeft voor onze adelhoeven het volgende voordeel:

Klasse I: Uit deze klasse kan de jonge erfgenaam van een adelhoeve zich een bruid kiezen, zonder aan een toestemming door het Adelgenootschap gebonden te zijn. Daarmee is dus een eenvoudig middel ontstaan, om elke kaste-verstarring van het bloed in het Adelgenootschap te verhinderen; aan den anderen kant is het mogelijk om onze beste vrouwelijke jeugd ook werkelijk op de adelhoeve te brengen en dit alles, zonder dat men een dwang op de erfgenamen der adelhoeven behoeft uit te oefenen.

Klasse II: Over het algemeen zal de erfgenaam der adelhoeve ook uit deze klasse zijn keuze naar eigen goeddunken kunnen maken — men kan zelfs IIa in dezelfde mate vrijlaten als I — toch zal in dit geval — of in geval IIb — een toestemming door het Adel-

Digitized by Google

genootschap (Heroldsambt) vereischt zijn: Men bedenke, dat in deze klasse — of in IIb — zich een groot aantal meisjes zal bevinden, tegen wier huwelijk men wel geen bezwaren kan aanvoeren, maar die men om bijzondere redenen, b.v. erfmassa, liever niet op een adelhoeve ziet.
Klasse III en IV: de meisjes uit deze klasse komen voor een huwelijk op een adelhoeve niet in aanmerking.
Beschouwt men nu het volk, wat zijn bloedwaarde betreft, als een gesloten blok, dan krijgt men met deze indeeling in vier klassen een soort filter, die alleen het *beste* Duitsche bloed voor een huwelijk op een adelhoeve in aanmerking laat komen en dit ook aan de andere Duitsche huwelijken toevoert. Omgekeerd heeft men daarmee een middel om ongewenschte vrouwelijke nakomelingen der adelhoeven automatisch van een huwelijk op de adelhoeve uit te schakelen. Want men moet om het minder goede weg te werken het betere steeds beter maken: Alleen zoo bereikt men het volmaakte!

Wij vatten nu de taak der edelvrouwen te zamen:

De edelvrouw moet in zedelijk opzicht een voorbeeld van hooge moraal voor haar omgeving zijn, want haar geest vervult het huis en daarmede ook de ziel der opgroeiende kinderen. Wanneer het Duitsche volk voor een geslacht een adelhoeve beschikbaar stelt, dan heeft het ook het recht om te eischen, dat de adelhoeven een voorbeeld zijn.
De edelvrouw moet aan haar geslacht waardevolle erfmassa toevoeren, om het goede leidersbloed minstens op peil te houden: Het is haar voornaamste taak, moeder te zijn.

DE VRAAG NAAR HET TEELTDOEL

Nu nog een korte bespreking van eenige *bijzondere vragen,* die in den meeningsstrijd over het toepassen van de ervaringen op het gebied der rassenkunde, evenals die der erfelijkheidsleer, voor de levensvoorwaarden van het Duitsche volk een rol spelen en die voor het doel, dat wij nastreven in aanmerking komen.
De ervaringen bij de dierenteelt kunnen ook hier hun nut hebben, niet in het minst daarom, omdat de nauwe samenhang van de dierenteelt met economische vraagstukken altijd een goed tegenwicht voor de „kamergeleerdheid" was.

Digitized by Google

Een veestapel bezit zooveel economische waarde, dat de bezitter zich alleen in buitengewone gevallen kan veroorloven, bij zijn teeltkundige besluiten en maatregelen de een of andere opgedoken nieuwe meening te volgen, ongeacht de economische gevolgen van zijn besluit. De teeltdeskundigen waren daardoor gedwongen om voortdurend tevens de economische gevolgen te beschouwen, alleen reeds, omdat de geldbuidel van den landbouwer een soort van heilzaam spoedgericht tusschen twee tegenstrijdige wetenschappelijke beschouwingen was. Zoo ontstond er een wisselwerking tusschen de wetenschap en de praktijk, die buitengewoon vruchtbaar was voor beide, de ontwikkeling bij beiden voortstuwde en ook de aanleiding werd, dat de jonge wetenschap der dierenteelt op velerlei gebied — we herinneren hier slechts aan de voedingsleer — stimuleerend op de natuurwetenschappen werkte.

Wij beginnen met het begrip *constitutie* (toestand van het lichaam). Reeds nu zijn er in de menschelijke erfelijkheidsleer en in de rassenkunde stroomingen, die datgene, wat wij rassen noemen, als spelingen van eenige constitutievormen willen beschouwen. Hoewel dergelijke stroomingen ook bij de dierenteelt niet ontbroken hebben en ook heden nog bij de economen, die de Lamarkistische theorieën aanhangen, te vinden zijn, wijst de dierenteelt over het algemeen toch deze opvattingen principieel terug. Dat hangt weer voor een groot deel samen met het feit, dat de rangschikking der verschijnselen op het gebied der dierenteelt reeds veel eerder tot stand gekomen is, dan op het gebied der menschenkunde, en men dus duidelijk kon zien, dat de begrippen „constitutie" en „ras" elkaar wel konden dekken, doch dit niet steeds noodzakelijk was. Een voorbeeld: De Arabische volbloedpaarden en de Engelsche volbloedpaarden hebben *dezelfde* constitutie, ja, zijn wat het bloed betreft zelfs zeer nauw verwant, in hun *prestaties* echter zeer verschillend, omdat zij gefokt werden met een heel verschillend doel: in het ras is er dus een verschil. Nog duidelijker treedt dit bij de edele zgn. „dravers" aan den dag, wier constitutie niet van de Engelsche volbloedpaarden verschilt, noch voor den leek groote verschillen te zien geeft. Aan alle wetenschappelijke beschouwingen over de gelijkheid dezer drie paardenrassen heeft de fokker echter weinig, want hij moet beslissen, of hij Engelsche volbloeds of Arabische volbloeds of rendravers fokken wil. Alle pogingen om het begrip

Digitized by Google

constitutie en het begrip ras gelijk te schakelen moeten daarom afgewezen worden.

Mendelisme: Men heeft in de zgn. teelt van *grootvee* — d.i. het fokken van paarden en runderen — moeten erkennen, dat de wetten van Mendel weliswaar een verklarende en verhelderende rol gespeeld hebben, maar niet direct bevorderlijk gewerkt hebben. Evenmin is het bij het fokken van groot vee gelukt om een duidelijk beeld te verkrijgen van *alle* erfelijke eigenschappen, die de dieren bezitten. Dat komt heel eenvoudig hierdoor, dat de ontwikkelingstijd van elk dier tot de geslachtelijke rijpheid zeer lang is, de dracht bijna een jaar duurt en het aantal nakomelingen van het dier zeer gering is. Zonder een *talrijk* nakroost kan men geen nauwkeurige waarnemingen omtrent de erfelijke eigenschappen van een vader- of moederdier doen. Weliswaar kan men van een vaderdier eenige honderden nakomelingen verkrijgen, maar dit is toch nog maar een nietig getal, wanneer men bedenkt, dat voor het onderzoeken van slechts twintig erfelijke verschijnselen, op grond van de mogelijke vertakkingen dezer eigenschappen, een trillioen dieren noodig zijn om het uitzicht te hebben, één enkel dier te verkrijgen, dat al deze twintig erfelijke eigenschappen *rein erfelijk* bezit en dienovereenkomstig verder erft. Men ziet, de bezwaren om iets daadwerkelijks met de wetten van Mendel te bereiken, zijn zeer groot. Hoewel de geboorte van een trillioen dieren niet absoluut noodzakelijk is om van het aanwezig zijn van bepaalde erfelijke kenteekenen een duidelijk overzicht te krijgen, toont dit toch wel aan, dat een werkelijk onaantastbaar wetenschappelijk onderzoek van alle erfelijke eigenschappen op geweldige moeilijkheden stuit en dat men beginnen moet met groote tijdsruimten te rekenen om een noemenswaardig succes te bereiken. Bij de menschen zijn deze dingen nog ingewikkelder. In plaats van een groeitijd van 3—4 jaren, zooals b.v. bij het edele paard, moet er voor het menschenkind 16—20 jaren gerekend worden; de mogelijkheid om van een vader een buitengewoon talrijk nageslacht te verkrijgen, heeft zijn gegronde bezwaren; er is zelfs niet eens de mogelijkheid om opzettelijke paringen van bepaalde eigenschappen te probeeren, d.w.z. een paring om een vooruitberekend eindresultaat te bereiken, een middel, waardoor men bij het fokken van groot vee een duidelijk inzicht in bepaalde erfelijkheidsverschijnselen verkrijgt. Terwijl bij het fokken van groot vee slechts een betrekkelijk klein aantal erfelijke eigen-

Digitized by Google

schappen van beteekenis zijn, is bij de menschen het aantal der wezenlijke erfeigenschappen geweldig groot. Kortom voor het „Mendelen" bij den mensch en de daadwerkelijke aanwending van de gevonden resultaten liggen de dingen bij den mensch zoo ongunstig mogelijk. Voor de onderzoekers der erfgezondheid en van het ras, valt voorloopig niets anders te doen dan door zuivere waarneming der erfverschijnselen en het registreeren daarvan materiaal te verzamelen; ook zij zullen van de wetten van Mendel slechts indirect nut hebben.
Over het algemeen kan gezegd worden, dat het juist de bescheidenheid van de resultaten van de eerste onderzoekingen van Mendel geweest is, die ongerechtvaardigde — aanvankelijk in de dierenteelt — ook onvervulbare verwachtingen deed koesteren, tevens echter verwarrend op de plantenteelt gewerkt hebben.
Men heeft er nu eenmaal niet aan gedacht, dat de plantenteelt hulpmiddelen heeft, die bij de dieren niet in aanmerking komen. Hiertoe behoort in de eerste plaats het kweeken van honderden, ja, duizenden nakomelingen van een moederplant, of plantenpaar. Zuiver wetenschappelijk kan men alle erfelijke eigenschappen door kruisingsproeven omgroepeeren, nieuwe verbinden en omruilen, uitsluitend volgens waarschijnlijkheidswetten. Toch kan men dit in de praktijk niet overal zoo doen. Want het is gebleken, dat de eigenschappen, vooral bij het fokken van groot vee, niet zoo vrij omgegroepeerd kunnen worden, als men wel aanneemt, maar dat zij zich tot bepaalde groepen vereenigen; een dergelijke afhankelijkheidsverhouding der erfelijke eigenschappen noemt men *koppeling* en deze koppelingen hebben reeds menigen fokker leelijke parten gespeeld, doordat zij bij bepaalde pogingen tot het kruisen met andere rassen niet alleen de goede eigenschappen van het vreemde ras in hun dieren brachten, maar ook de minderwaardige, die de fokkers dan niet meer kwijt konden raken. Bij alle waardeering van de resultaten der plantenkweekers voor den wetenschappelijken erfelijkheidsonderzoeker moeten toch al diegenen, die de erfelijkheidsleer voor den mensch willen gebruiken, nooit de plantenteelt tot voorbeeld nemen, maar alleen de dierenteelt. En ook hierbij moet men zich alleen houden aan de ervaringen van de fokkers van groot vee, niet aan de teelt van klein vee met hun betere verhoudingen om deze vragen op te lossen. Ja, ik zou haast zeggen, dat eigenlijk alleen het fokken van het edele paard aanknoopingspunten biedt voor het menschelijke

Digitized by Google

ras. Ten eerste vertoont de langzame ontwikkeling van het paard zeer veel overeenkomst met den langzamen groei van den mensch en verder zijn deze dieren zoo waardevol, dat de fokker met elk dier apart rekening moet houden, een omstandigheid welke met die van den mensch overeenkomt; tenslotte is de paardenteelt de eenige, die niet alleen met verschillende *lichamelijke* eigenschappen, maar ook met een groot aantal *karaktereigenschappen* rekening moet houden — moed, doorzettingsvermogen, gehoorzaamheid, achterdocht, vrees, enz. [1]).

Gezondheid: Ook binnen een reinrassig bestand, moet men de grootste waarde hechten aan de gezondheid van elk afzonderlijk dier. Wel is waar kan de gezondheid het ras niet vervangen. Maar omdat elke ketting niet sterker is dan de zwakste schakel, zoo kan ook de waarde van elken afzonderlijken vertegenwoordiger van een ras, bij alle vragen over de erfelijke eigenschappen van het ras, alleen naar de zwakste plekken beoordeeld worden en niet naar de sterkste. *Ongezondheid is onder alle omstandigheden de gevaarlijkste vijand van de veredelingsteelt.* Dit geldt evengoed voor het zuivere ras, als voor het gemengde.

Prestatie: Elk ras bezit eigenschappen en krachten om bepaalde moeilijkheden te kunnen overwinnen, heeft dus bepaalde prestaties. Het is echter onjuist om aan te nemen, dat daarom ras een waarborg is voor *bepaalde prestaties;* hierover heerschen bij leeken dikwijls zeer averechtsche begrippen. De natuur werkt nooit als schabloon of levert precies gelijke serie-producten. Dat doet zelfs een fabriek niet. En evenmin als b.v. een autofabriek in staat is — ondanks nauwkeurige maten tot op onderdeelen van een millimeter — de eene auto precies gelijk aan de andere af te leveren, evenmin komt het voor, dat bij een ras alle zuivere vertegenwoordigers onderling aan elkaar gelijk zijn. Daarom kan men het aantal vertegenwoordigers van het zuivere ras alleen door voortdurende scherpe prestatieproeven, die alle minderwaardigen absoluut juist vaststellen en uitschakelen, op peil houden. Er is geen beter doorgefokt product op de wereld dan het Engelsche volbloedpaard. Maar juist de ervaringen van meer dan 200 jaren op dit gebied spreken een zeer duidelijke taal. Daarom is het

---

[1]) Voor een overzicht over de problemen bij de paardenfokkerij bevelen we hier het boek van Schwarznecker over de paardenteelt aan, dat door Prof. Dr. Frölich, Halle, bij de uitgeverij P. Parey te Berlijn werd uitgegeven.

Digitized by Google

aanbevelenswaardig om aan het volgende beginsel aandacht te schenken: *Reinrassigheid is een bewijs voor prestatie-mogelijkheid, doch is daarom nog geen bewijs voor werkelijke prestatievervulling* [1]).

Naar welke grondregels gaat de fokkerij dan bij haar teelt te werk?

Al hebben de wetten van Mendel voor de fokkerij weinig nut gebracht, tenminste niet op het gebied der bewuste toepassing, toch hebben zij daardoor goed gewerkt, dat de erfelijkheid van de eigenschappen bewezen werd en de strijd der meeningen over de erflijkheidsproblemen in zuivere banen werd geleid. Maar voor het overige hebben de wetten van Mendel de vanouds bekende fokmanieren niet meer beïnvloed, dan dat hier en daar een geheimzinnig waas werd weggevaagd. Deze ervarings-regels zijn ongeveer de volgende, waarbij de afzonderlijke punten hier en daar naar voren gebracht zullen worden.

1. Men stelt een *fok-ideaal* vast, om een doel vast te leggen en dat voor iederen fokker als een kompas werkt, waarop hij koerst. Dit fok-ideaal moet den blik scholen voor gebreken en geeft aanknoopingspunten voor de geschikheid der jonge dieren. Het is een punt van belang, wanneer we opmerken, dat zulke fok-idealen ook heden nergens wetenschappelijk vastgesteld konden worden, of ook in de praktijk werkelijk bereikt werden. De waarde van deze fok-idealen is even bruikbaar of onbruikbaar voor de praktische fokkerij als b.v. het ideaalbeeld, dat Plato van den volmaakten heerscher ontworpen heeft: men verwacht ook eigenlijk niet, dat er ooit een heerscher zijn zal, die aan Plato's ideaalbeeld volkomen beantwoordt, maar toch is het een uitstekende maatstaf om werkelijke heerschers te kunnen beoordeelen en de eischen die men hen stelt binnen de juiste perken te houden. Zoo is het nu ook met het fok-ideaal bij de dierenteelt. Het fok-ideaal kan op verschillende manieren tot stand komen. Het kan — maar dit gebeurt zeer zelden — op grond van weten-

---

1) Ook omtrent het volgende is het de dierenfokkerij eerst na eenige mislukkingen duidelijk geworden: Wie een prestatie-proef eischt, om de vertegenwoordigers van een ras te beproeven, moet eerst duidelijk vaststellen, welke prestaties van dit ras geëischt kunnen worden en bovendien, of zijn proeven ook onberispelijk zijn.

Digitized by Google

schappelijke ervaringen geëischt en dan kunstmatig ontworpen worden [1]).
Ook kan men door bekende voorstellingen van een vroeger gefokt type dit opnieuw willen bereiken; dit geval speelt bij het Holsteinsche paard een rol. Het meest wordt het fok-ideaal echter gevormd door een ervaren fokker, die precies weet, wat er voor een bepaalde prestatie noodig is; dit zien we ook bij de ontwikkelingsgeschiedenis van het Engelsche Volbloedpaard [2]).
2. *Men paart het beste met het beste.* Hierbij is men dus van een overdreven aanbidding van de prestatie teruggekomen en beoordeelt de prestatie alleen in het kader van een onberispelijk gezond lichaam. Vooral bij het fokken van het edele paard, werd o.a. aangetoond, dat dieren met een aanleg tot hooge prestaties zeer dikwijls storingen in de vruchtbaarheid vertoonen.
3. Men kiest uit volgens de *afstamming.*
4. Men *onderwerpt* elk *dier,* dat voor het fokken in aanmerking komt aan een *prestatieproef,* niet echter dat men de prestaties van het dier met de hoogste prestaties vergelijkt, die in het bepaalde ras bereikt zijn, maar men let er op, dat aan bepaalde minimumeischen voldaan wordt.
5. Men *onderzoekt* de *prestaties van het nageslacht* nauwkeurig, omdat dit in zekere mate de proef op de som is.
Dit zijn de *grondregels.* Elk dier afzonderlijk wordt op een zeer nauwkeurige wijze onderzocht. Men geeft het dier voor verschillende dingen, die men van belang acht, punten, stelt b.v. naast elkaar: gezondheid, afstamming, ras, rasbeeld — getrouwheid van het type — prestatie, enz. en beoordeelt elk dezer gebieden volgens een bepaald puntenstelsel, dat in getallen wordt uitgedrukt. De som van de getallen is beslissend. Bereikt de som der getallen een bepaalde laagste grens, dan komt het dier als fokdier in aanmerking, bereikt het deze laagste grens niet, dan wordt het onvoorwaardelijk hiervan uitgesloten. Dit puntenstelsel heeft het voordeel, dat de beoordeelingsgebieden elkaar wederkeerig kunnen aanvullen, dus, dat mindere getrouwheid in het rasbeeld

---

1) Dit geval speelde een groote rol bij de beoordeeling van het skelet en de skeletbeweging bij de paardenteelt.

2) Op dezelfde wijze beoordeelde oorspronkelijk ook een goede sporttrainer den lichaamsbouw van een aankomend sportsman, om de toekomstige „sterren" te ontdekken. Hierbij moest hij zich uitsluitend op zijn kennersblik en zijn geheugen verlaten.

Digitized by Google

door een goede afstamming weer opgeheven wordt, terwijl te geringe prestaties de som der punten weer zoodanig beïnvloedt, dat ook het volmaaktste rasbeeld of een prachtige afstamming het tekort niet opheffen, zoodat het laagste aantal punten niet behaald wordt en het dier dus voor het fokken niet in aanmerking komt.

Keeren we nu terug naar den mensch! Wij begonnen met te zeggen, dat fokken een maatregel is, die poogt met *overleg* een *nakomelingschap* te telen, die in waarde tenminste niet bij den verwekker achterstaat, indien mogelijk, zelfs op den duur een verbetering der erfwaarde te zien geeft. Het punt waar het om gaat is hier het woord: „met overleg". Het beteekent, dat men het er over eens moet zijn, *welk teeltdoel men bereiken wil.* Men moet dus een *„teeltdoel"* aangenomen hebben. *Want teelt zonder teeltdoel is in tegenspraak met zichzelf, alleen reeds daarom, omdat teelt altijd de beoordeeling van aanwezige erfmassa met het oog op een toekomstbeeld is.*
Over dit vanzelfsprekende feit bestaan nu de merkwaardigste meeningsverschillen. Voor een in het fokken geschoold mensch is het verbluffendste wel deze meening: Het Duitsche volk is een gemengd volk, *dus* men moet het als gemengd volk behandelen en men mag het streven naar zuivering van het ras of andere teeltdoelen daarom niet bevorderen. Voorzoover zulke opvattingen niet eenvoudig van on-Germaansche menschen afkomstig zijn, die nu eenmaal den aanleg missen om gegeven feiten volgens eigen initiatief om te scheppen of een nieuwen vorm te geven en wier wil alleen toereikend is om de feiten te zien en zich er bij aan te passen, berusten zij op vele vergissingen.
Degenen, die een dergelijke meening zijn toegedaan, doen alsof rasvermenging hetzelfde is als koffie met melk, of als frambozenlimonade, d.w.z. een *vermenging in natuurkundigen zin,* waarbij men de verhouding van de gemengde hoeveelheden na kan gaan, maar de menging niet kan veranderen. Wie er zulke opvattingen op na houdt, heeft van de rassenleer nog niets begrepen. Erfeigenschappen mengen zich niet op deze manier; zij zijn bij elken nieuwgeborene weer anders „gerangschikt". Al is het volgende voorbeeld ook eenigszins mank, toch is het duidelijk: Men stelle zich een weverij voor, waar op den weefstoel de afzonderlijke draden, zonder zelf te veranderen, tot geheel verschillende pa-

Digitized by Google

tronen samengeweven kunnen worden; de soort en de kleur der draden hoeft niet eens te veranderen en toch zullen de patronen verschillend kunnen zijn. Evenals bij het weven door het weglaten en bijvoegen van bepaalde draden het patroon verandert, is omgekeerd door het weder invoegen der draden een „ontmenging" mogelijk. Ook bij de dierenteelt heeft deze „mengvergissing" tijdelijk een rol gespeeld. Men sprak van volbloed en halfbloed, van driekwartbloed en vijfzestiendebloed, enz., tot de erfelijkheidsleer deze begrippen, wel niet geheel deed verdwijnen, maar toch hun onbelangrijkheid aan het licht bracht [1]). Een ander verkeerd begrip omtrent de vermenging is, dat men meent, geen teeltdoelen voor ons volk te mogen stellen, omdat daardoor de afzonderlijke volksgenooten verschillend beoordeeld worden. Deze tegenwerping is reeds daarom dwaas, omdat in elken goed opgebouwden Staat de volksgenooten verschillend beoordeeld *moeten* worden; over de waarde van de verdeeling in standen spraken we reeds op blz. 169. Waarschijnlijk gaat het hierbij alleen om de ongewoonte van de waardeering naar de erfmassa. Overigens behoeven zich de *eigenwaarde* en de *erfwaarde* — dus ook de rassenwaarde — van een mensch niet noodzakelijk te dekken, d.w.z. de enkeling kan zeer flink zijn en toch over een ongewenschte erfmassa beschikken. Bovendien ligt de zaak ten opzichte van het heele volk zoo: In de volksgemeenschap is aanvankelijk elk *flink man* — de op blz. 182 beschreven eischen voor het verkrijgen van het Duitsche burgerrecht stellen wij hier voorop — gewenscht, dit is in de eerste plaats een kwestie van de afzonderlijke waarde van iederen persoon en behoeft niet beslist

---

1) Het woord v o l b l o e d heeft tegenwoordig een bijzondere beteekenis gekregen. Onder volbloed verstaat men een bepaald soort dieren, die volledig in het stamboek bekend zijn en bovendien dieren, die geen vreemd bloed bezitten, bovendien voortdurend naar een bepaald teeltdoel uitgezocht zijn. Omdat de wetenschappelijke systematiek den bouw der beenderen bij het ras als maatstaf voor de indeeling neemt, behoeven de begrippen zuiver ras en volbloed elkaar volstrekt niet te dekken, hoewel de volbloed op het gebied der levensverrichtingen (physiologie), vooral op prestatiegebied zeer eenzijdig doorgefokt kan zijn en den indruk van een ras maakt. Men zou bijvoorbeeld ook de eigenlijke kern der Joden volbloed kunnen noemen, hoewel de Joden raskundig geen eigenlijk ras vormen; vgl. hiertoe Günther. Rassenkunde des jüdischen Volkes. Het begrip halfbloed heeft voor de erfelijkheidsleer alleen dan zin, wanneer twee zuivere vertegenwoordigers van verschillend ras nakomelingen verwekken, omdat deze eerste generatie een kruising is van twee gelijke hoeveelheden van verschillende erfmassa's. De begrippen driekwartbloed en vijfzestiendebloed enz. zijn klinkklare onzin en behooren spoedig geheel uit het spraakgebruik te verdwijnen.

Digitized by Google

van de erfmassa afhankelijk te zijn. Bij het meisje echter, dat dezen man huwt, komt het *in de eerste plaats op de erfwaarde* aan, minder op de persoonlijke waarde, hoewel deze natuurlijk bij een zedelijk hoogstaand volk vanzelf een groote beteekenis heeft. Een waardeering der meisjes op grond van hun geschiktheid voor het huwelijk heeft te allen tijde plaats gevonden, of men haar om den geldbuidel van haar vader, de schoonheid van haar stem, de mooie lichaamsvormen of om andere redenen heeft gehuwd, tot nog toe heeft de man bij de keuze der andere sexe steeds een zekeren *maatstaf* aangelegd. Dan is de beoordeeling naar de erfmassa toch nog niet de slechtste: Muurbloempjes zullen bij de huwelijkskeuze wel nooit te vermijden zijn! Zonder maatstaf, volgens welken de jonge Duitscher zijn levensgezellin moet uitzoeken, kan hij geen keus doen. Beoordeeling naar de erfmassa stelt echter weer een teeltdoel als voorwaarde.
Hier komt nog iets bij: Wie de erfelijkheidsleer beaamt en op het standpunt staat, dat de kiemmassa niet door de omgeving beinvloed kan worden, zal toe moeten geven, dat diegenen, die in de Duitsche geschiedenis een *Duitsche* prestatie leverden, niet altijd dezelfde kiemmassa hadden, die vele „Duitschers" uit dezen tijd hebben. Men behoeft daarbij niet direct aan het Jodenvraagstuk te denken, want de „Poolsche eilanden" in het Westfaalsche industriegebied, zijn ons eveneens vreemd. De overeenstemming in kiemmassa tusschen de geschiedkundig bekende Duitschers en de tegenwoordige Duitsche families is echter de eerste voorwaarde voor de gedachte die *elk* gezond *hedendaagsch* „Duitsch" meisje als waardevolle bouwsteen voor de toekomst van het Duitsche Rijk beschouwt. Voor den man ligt dit eenigszins anders, omdat hier *een persoonlijkheid met uitstekende prestaties* zijn bruikbaarheid voor het volksgeheel juist door die prestaties bewijst en men daarom de erfwaarde als een vraag van de tweede orde kan beschouwen, indien er geen bijzondere bezwaren zijn. Wilde men echter elke hedendaagsche gezonde „Duitsche" als waardevol voor de toekomst van het Duitsche volk beschouwen, alleen daarom, omdat zij *nu* toevallig het Duitsche staatsburgerschap bezit en gezond is, zonder na te gaan, waar haar erfmassa vandaan komt, dan is dit eigenlijk Lamarckisme; want men kan dan evengoed beweren, dat een in Trakenen geboren gezonde ezel of muilezel *daarom* een volwaardige „Trakener" is, omdat zijn voorvaderen reeds in dit fokgebied ter wereld kwamen.

Digitized by Google

Aan de opvatting, dat de mengverhoudingen bij ons volk, zooals zij nu geworden zijn, „aanvaard" moeten worden en dat men geen bijzonder teeltdoel noodig heeft, als men er slechts op let, dat de gezonden met elkaar huwen, is onze eugenetiek of rassenhygiëne d.i. de leer van de erfgezondheid en de veredeling van ons volk, niet geheel onschuldig. Zeer terecht zegt *Hildebrandt*, „Norm und Entartung des Menschen": „Het eenzijdige denkbeeld van het stamras voert tot rassenchauvinisme, daarbij is het nog niet eens volkomen bewezen; het denkbeeld der eugenetiek echter voert tot een normloos utilisme; want de rassenhygiëne kan wel de schadelijke en de minderwaardige bloedlijnen uitschakelen en de flinken kunnen dan misschien een nuttige werkgemeenschap vormen, maar of uit een naar dit principe geteeld rassenmengsel zich een edel ras zal kunnen vormen?" Onder rassenchauvinisme — tegen het gebruik van het woord chauvinisme maakte reeds *Treitschke* bezwaren — moet hier zelfverheerlijking verstaan worden. Eigenlijk gaat men hierdoor aan het wezen der dingen voorbij, doch we komen op deze dingen nog nader terug. Niet ten onrechte heeft daarom *Hildebrandt* zijn oordeel over de erfgezondheidsleeraren en -onderzoekers geuit.
Von Verschuer noemt de rassenhygiëne de aanwending der wetenschap van de rassen en van de menschen op het handelen en ziet het als haar *taak*, de goede erfelijke eigenschappen van een volk *aan te kweeken*, en daardoor *de erfelijke gezondhouding van het volk te dienen.*
Een *doelstelling* vinden we hierbij niet, want de eenvoudigste doelstelling bij elk kweeken is toch zeker wel het uitroeien van het ongewenschte. Men „onderhoudt" een bosch, indien men den moed heeft om hier en daar wat uit te trekken; men moet het gewenschte in een omgeving brengen, waarin het licht en lucht om te gedijen heeft en dat geschiedt in de eerste plaats door het onbarmhartig uitroeien van het ongewenschte (vergel. blz. 146). Elke „uitzifting" vooronderstelt echter een duidelijke beslissing, *wat* er verzorgd en *wat* er verwijderd moet worden. Daarom beslist het teeltdoel in de eerste plaats over elke verzorging. *Den wil om een bepaald doel aan te geven* mist echter het grootste gedeelte van onze *rasverbeteraars*. Men spreekt van verzorging van het waardevolle, wil echter van een klare doelstelling niets weten, of men uit zich in zeer algemeene woorden. Zoo ontstaat de indruk, dien *Hildebrandt* hierboven weergeeft, dat vanuit een doel-

Digitized by Google

loos nuttigheidsstandpunt *het toevallig bruikbare* zooveel mogelijk behouden moet worden, het overige moet verdwijnen. Verder ontstaat de indruk — hoewel niet bedoeld — dat voor de tegenwoordige door het geld beheerschte wereld het meest bruikbare arbeidsdier, de gezonde werk-os behouden moet blijven. In vele opzichten werkt de hedendaagsche eugenetiek als een op het gebied der rassenhygiëne verslagen politiek en burgerlijk liberalisme. De jeugd voelt dit juist aan, ziet er ook iets *bruikbaars* in en bestrijdt de beweging daarom niet, maar toch mist zij het meesleepende ideaal, het geloof aan een mogelijke en den wil tot een bereikbare volmaaktheid van ons volk. Het is nu eenmaal zoo: De vaststelling en de zuivere scheiding van goede en slechte bouwsteenen alleen is ook in de bouwkunst niet voldoende. Men kan met goede bouwsteenen zoowel onvergankelijke cultuurmonumenten, alsook uitsluitend nuttige gebouwen oprichten, ja, zelfs cultuurlooze huizen, b.v. in Dessauer bouwstijl.
Van meer gewicht is de tegenwerping, die gaarne van de zijde der erfgezondheidsleer gemaakt wordt: De nog niet geheel opgehelderde erfelijkheidsproblemen en de zware opgave om den erfelijken aanleg van het Duitsche volk te doorvorschen, maken het voor verantwoordingsbewuste eugenetiekers onmogelijk om reeds nu doelstellingen aan te geven. Hiertegen valt te zeggen, dat ons volk dan nog een paar eeuwen zou moeten wachten, als het dan nog zou bestaan. Op blz. 188 werd reeds toegegeven, welk een schier onoverkomelijke moeilijkheden er bij een onberispelijke doorvorsching van alle erfeigenschappen bij den mensch of van een geheel volk overwonnen moeten worden. Het heeft echter geen zin, ons volk te gronde te laten gaan, om de wetenschappelijkheid van de wetenschap te redden.
Terloops teekenen we hierbij aan, dat — zelfs al wist de wetenschap welk teeltideaal men absoluut bereiken kan — vanzelf ook alle spelerij met de mogelijkheid van een *bewust* „telen van „Uebermenschen" of van „nuttigheidsmenschen" die aan een bepaald doel aangepast zijn, op grond van de wetenschappelijke resultaten van de erfelijkheidsleer, min of meer een waanvoorstelling is, tenminste binnen de verhoudingen van ons volk [1]).

---

[1]) Een halve eeuw geleden zag een ondernemer in Zuid-Amerika zich voor de moeilijkheid geplaatst, dat zijn blanke arbeiders de moordende verhoudingen van het moerasgebied, waarin hun werkplaats stond, niet uithielden, de inboorlingen daarentegen, wel aan het leven aldaar gewend

Digitized by Google

Want de voorwaarde voor elke *bewuste* teelt in dezen zin is het kennen van de erfeigenschappen en de volkomen *beheersching* daarvan in de erfbaan. Welke bezwaren dit vraagstuk oplevert hebben we hierboven gezien. Daarbij heeft de schrijver niet eens aangeroerd, dat b.v. bij het fokken van groot vee middelen ter beschikking staan, die voor menschen van ons slag nooit mogelijk zullen zijn: o.a. de paringsanalyse, d.i. het bereiken van bepaalde erfeigenschappen door incest en inteelt. En zelfs wanneer er nog veel meer erfeigenschappen der menschen bekend waren, dan nu het geval is, dan zou een bewuste teelt steeds op het volgende stuiten: Elk *bewust* voorttelen van menschen op grond van *berekende* erfelijkheidskoppeling neemt aan, dat de paringen *onafhankelijk van den wil van den betreffende* gedaan kunnen worden, dus alleen volgens het in de studeerkamer opgestelde plan. Afgezien daarvan, dat, als deze dingen mogelijk werden, daarmede het zelfbeschikkingsrecht en de achting voor de persoonlijke waarde van den mensch vernietigd werd en onze geheele moraal er bij, is toch een eenvoudig doordenken van dit thema voldoende, om in te zien, dat men toch rijkelijk wereldvreemd moet zijn, om zulke denkbeelden aan te hangen, laat staan uit te spreken. Meer recht van spreken heeft die richting, die door een systematisch onderzoek van de familiegeschiedenis in het opstellen van stamboomen een helder beeld van de erfwaarde en -onwaarde van een mensch wil verkrijgen. Dit is zeker: zonder een dergelijk biologisch onderzoek van ons volk komen we in deze materie niet vooruit. Toch blijft de stamboom slechts een hulpmiddel en kan b.v. nooit het teeltdoel vervangen. Want ook de beste stamboom zegt ons alleen wat erfelijk in iemand aanwezig *zijn kan,* niet echter, wat werkelijk erfelijk bij hem aanwezig *is.* Zelfs wanneer men het in de Noordsche landen gebruikelijke stamboomonder-

---

waren, maar niet de geestelijke eigenschappen bezaten om ook zonder de blanken te kunnen werken. Op grond van waarnemingen kwam men tot het besluit, om de blanken alleen onder deze voorwaarde aan te stellen, dat zij tijdens den korten tijd hunner werkzaamheden, bovendien bij inheemsche vrouwen kinderen verwekten. Deze maatregel bleek bruikbaar te zijn, want het gelukte om aldaar halfbloeden te kweeken, die van moeders zijde de weerstandskracht en van vaderszijde genoeg verstandelijke eigenschappen erfden, om als voorwerker of werkmeester te kunnen dienen. — Iets dergelijks mag nu in de tropen en bij de wilden bij uitzondering mogelijk zijn, voor de Duitsche verhoudingen is dit ten eenenmale uitgesloten.

Digitized by Google

zoek aanwendt en stamboomen uitwerkt, die niet alleen de voorouders van den betreffende vermelden, maar tevens alle broers en zusters, dan nog weet men alleen wat *kan* zijn, en niet wat *is*. Dit wordt alleen bij de *nakomelingen* openbaar. Daarom staat ook boven den ingang van een bekende Pruisische stoeterij: *Aan hun vruchten zult gij ze kennen!*
De onafhankelijkheid van de vererfbare eigenschappen brengt mede, dat men reeds bij de vier grootouders van een mensch niet meer zeggen kan, welke onder hen aan de vererving van deze of gene eigenschap meegewerkt hebben. Daarbij komt nog de moeilijkheid, dat erfwaarde en prestatie elkaar niet behoeven te dekken, ja, dat menige prestatie juist door ongewenschte, maar voor de betreffende prestatie toevallig gunstige samenkoppeling der erfwaarden, tot stand komt. Daarom beteekenen bekende prestaties der voorvaderen niets meer dan aanknoopingspunten. Wie nu eenige fokervaring bezit en weet, hoe moeilijk het is, de prestaties der voorouders werkelijk bruikbaar voor de beoordeeling der erfwaarden aan te wenden en daarnaar de teeltmaatregelen te nemen; die weet ook, dat de beoordeeling van een stamboom een der moeilijkste opgaven is, die bij de dierenteelt beheerscht moeten worden, *hoe beslist noodzakelijk een goed uitgewerkte stamboom als algemeen hulpmiddel ook moge zijn.*
Tenslotte wijzen we er nog op, dat er in Duitschland vele families zijn, die nooit een goeden stamboom op kunnen stellen; hetzij, omdat de kerkboeken verbrand zijn, of, omdat er zooals in vele boerenstreken, geen duidelijke aanteekeningen in het kerkregister gedaan werden. Ook daarom kunnen de stamboomen nooit het teeltdoel vervangen.
Wij hebben een *teeltdoel* en een *ideaalbeeld* noodig!
Het is niet zoo, dat het teeltdoel moet wachten tot de wetenschap met het onderzoek van de erfmassa van het Duitsche volk klaar is gekomen — dan zou het Duitsche volk wel erg lang moeten wachten — doch het teeltdoel moet binnen niet al te langen tijd vastgesteld worden en het is de taak van de wetenschap om dit teeltdoel aan te vullen of te beperken, volgens den uitslag van haar onderzoek. *Want de levende werkelijkheid van het Duitsche volk moet in de hulp der wetenschap steeds een betrouwbaar raadgeefster, doch de Duitsche wetenschap in de werkelijkheid van ons volk steeds haar strengen rechter vinden.*
Wij herhalen daarom nog eens: Teelt zonder teeltdoel is een

Digitized by Google

tegenspraak met zichzelf, omdat *teelt de beoordeeling van bestaande gegevens in verband met de toekomst is.* Het zuiver vaststellen van rassenkundige en erfelijkheidswetten volgens bestaande feiten behoort op het gebied der systematiek thuis en heeft met de eigenlijke teeltvragen eerst dan iets te maken, als men daaraan het teeltdoel voortdurend toetst. *Daarom is een spoedige opstelling van een voor het Duitsche volk bruikbaar teeltdoel (ideaalbeeld) een der belangrijkste opgaven van het Duitsche rassen- en erfgezondheidsonderzoek.*

Hoe kan het *teeltdoel*, het *ideaalbeeld* voor het Duitsche volk er uit zien — welke gezichtspunten moeten bij het opstellen daarvan in aanmerking genomen worden?
Er zijn slechts drie mogelijkheden om hier tot een oplossing te komen:
1. Ervaring en de kennis van zuiver wetenschappelijken, overwegend natuurwetenschappelijken aard, zijn de grondslagen, waarop een wetenschappelijk gevormd en naar wetenschappelijke gezichtspunten opgesteld ideaalbeeld tot stand komt. Afgezien daarvan, dat zuiver wetenschappelijke stelsels in den regel eenigszins aan bloedarmoede lijden, zoodat dergelijke gedachten bij het volk weinig ingang vinden, bestrijdt de schrijver op grond van de op blz. 190 uitgewerkte bezwaren, de mogelijkheid, dat zulke pogingen verwerkelijkt kunnen worden. Dit wil echter geenszins zeggen, dat de wetenschap geen *beslissende* medezeggenschap in deze aangelegenheid hebben zou en hebben moet.
2. Men vorscht het Duitsche verleden na en stelt vast, hoe die mensch er dan eigenlijk wel uitgezien heeft, die de drager van de Duitsche zeden en de Duitsche geschiedenis geweest is. Dit is wel de vruchtbaarste mogelijkheid om het doel te bereiken.
3. Door het geheugen worden in verband met een overeenkomstig onderzoek buiten het kader van strenge wetenschappelijkheid bepaalde menschelijke verschijnselen als waardevol beschouwd en dus waardig gekeurd om voor het volk behouden te blijven. Deze mogelijkheid is als ideaalbeeld voor het geheele volk niet voldoende en zal alleen voor bepaalde kringen als maatstaf kunnen gelden; toch mag haar beteekenis niet worden onderschat.
Over het geheel genomen kan van geen der drie bovengenoemde punten gezegd worden, dat zij alleen het ideaalbeeld kunnen

Digitized by Google

vormen; punt 2 komt hiervoor nog het meest in aanmerking, terwijl de andere punten als aanvulling kunnen dienen.
Welke mensch in natuurwetenschappelijken zin de drager van den Duitschen geest in de geschiedenis was, daarover heerscht tegenwoordig volkomen klaarheid. Er zijn op dit gebied zooveel werken, ook streng wetenschappelijke, dat hieromtrent geen onzekerheid meer bestaat. Het is nu eenmaal een vaststaand feit, dat alles wat wij *Duitsch* noemen, uitsluitend door dien *Germaanschen* mensch geschapen werd, dien men heden den Noordrasmensch noemt en dat het Germanendom in elk geval de grondslag van de Duitsche cultuur en geschiedenis geweest is. Maar bovendien is bewezen — en dit is nog veel belangrijker — dat ook de geheele Indogermaansche cultuur en de zeden, in het bijzonder de Europeesche buiten Duitschland, sedert den tijd der volksverhuizing steeds weer dezelfde menschen en hetzelfde ras vooropstelden en dat deze zeden en gewoonten regelmatig ten onder gingen, als dit soort menschen verdween [1]).
Voor de gemeenschappelijkheid van het ras in al deze wat tijd en ruimte betreft geheel verschillende kultuur- en staatsvormen moest een algemeen natuurwetenschappelijk begrip gevonden worden. Omdat de herkomst van dit ras uit het Noordwesten van Europa bewezen kon worden, besloot men dit menschenras den natuurwetenschappelijken naam *Noordras* te geven en spreekt daarom ook van *Noordrasmenschen.*
Velen echten Duitschers doet het onaangenaam aan, om nu plotseling met *Noordsch* aan te duiden, wat zij vroeger als *Germaansch* of echt *Duitsch* vereerden. Maar juist om de duidelijkheid der begrippen moest voor deze nieuwe gedachte dit bijzondere woord gekozen worden. Wij kunnen onmogelijk van een *Germaansch ras* spreken, want dan kwamen wij tot de onjuiste gevolgtrekking, dat de culturen der Romeinen, Grieken, Perzen enz., door de Germanen voortgebracht zijn. Anderzijds hebben wij een begrip noodig om het *gemeenschappelijk ras* van al deze volken tot uitdrukking te brengen. De voor de hand liggende aanduiding Indogermanen is uitsluitend een taalkundig begrip en zou verwarring stichten, omdat volken, die reeds lang geen Noordsch bloed meer hebben, toch nog wel een Indogermaansche taal

---

[1]) Een overzicht van deze werken geeft Günther in de inleiding van: Der Nordische Gedanke unter den Deutschen.

Digitized by Google

kunnen spreken. Er moest dus een nieuw begrip ingevoerd worden, dat als *Noordras* reeds lang ingeburgerd is.
De *Noordsche gedachte* is dus eigenlijk een hoogere dan de Duitsche en gaat ook boven de Germaansche uit en juist dat stelt ons in staat om door deze onuitputtelijke bron van kracht aan het Duitsche volk een staat te geven, die met zijn aard overeenkomt en een grootsche toekomst mogelijk maakt. *(Herta Schemmel).*
Reeds de Engelsche Jood Disraeli, de latere Lord Beaconsfield, beweerde omstreeks 1840, dat het rassenvraagstuk de sleutel tot het begrijpen der geschiedenis is, een standpunt, dat overigens ook door den Duitschen Jood en staatsman *Walther Rathenau* in zijn „Reflexionen" uitdrukkelijk werd ingenomen. Toch was de gevolgtrekking die tegen het einde der 19de eeuw door andere groote denkers gemaakt werd veel belangrijker, namelijk: Als de zeden met een bepaald ras onafscheidenlijk verbonden zijn en met het verdwijnen van dit ras ten onder gaan, dan moet het mogelijk zijn, dat door het behoud van dit bepaalde soort menschen ook de hiervan afhankelijke zeden behouden blijven. Daarmede is dan tevens bewezen, dat de door *Spengler* opgestelde wetten volgens welke in alle cultuurontwikkelingen een opkomst, bloei en verval zou plaats vinden, onjuist zijn: waardoor voor binnenlandsche vraagstukken weer een doel gesteld kan worden.
Hans F. K. Günther komt eigenlijk de eer toe, voor het Duitsche volk de resultaten van het rassenonderzoek begrijpelijk te hebben gemaakt. Een nog grootere verdienste is echter, dat hij nog een stap verder heeft gedaan en bewust aan het Duitsche volk den Noordrasmensch als ideaalbeeld voorgesteld heeft. Zelfs zijn grootste tegenstander onder degenen, die wel de rassenleer en de beteekenis van den Noordrasmensch voor de zeden erkennen, doch omtrent het toepassen van deze wetenschap op het Duitsche staatsleven een andere meening hebben dan *Günther,* n.l. de *Prins van Lippe* (t. a. p.), moet erkennen, dat *Günther* gelijk heeft en zegt: „Verandering van onzen volksaard beteekent, het vormen van een nieuwen staat. Het volk moet dus beslissen over den eenen of den anderen aard. *Hier verkrijgt de waardeering van het ras beteekenis en rechtvaardiging."*
Het is een onverantwoordelijke lichtzinnigheid als zelfs heden nog voor het Duitsche volk verzwegen wordt, dat het *verdwijnen* van het Noordrasbloed *altijd en overal* het verval der zeden tot gevolg

Digitized by Google

had; en het is nog onverantwoordelijker, als men poogt, de ontwakende belangstelling van het volk voor dit vraagstuk *in slaap te wiegen* door b.v. te zeggen, dat het alleen op den „geest" aankomt en niet op het lichaam. Waar is ooit in de geschiedenis het bewijs geleverd, dat de geest onafhankelijk van het ras „geschiedenis" gemaakt heeft?
Voor ons Duitschers is er in dit opzicht slechts één doel mogelijk en dit luidt: *Er moet met alle mogelijke middelen naar gestreefd worden, dat de scheppende kracht in ons volk, het bloed der Noordrasmenschen, behouden en vermeerderd wordt, want daarvan hangt het behoud en de ontwikkeling van ons Duitsche volk af.* Daarentegen moet er gewaarschuwd worden tegen de meening, dat de binnenlandsche vraagstukken omtrent de toekomst van het Duitsche volk opgelost zijn, als er zooveel mogelijk Noordrassige kinderen ter wereld komen. We maakten reeds op blz. 161 duidelijk, dat het onmogelijk is een *volwaardig* ras op te kweeken, wanneer de omgeving niet meewerkt. Ras alleen is nog lang niet beslissend voor den staatsvorm; dit kan wel het geval zijn, als bepaalde omstandigheden meewerken, vergel. hiervoor o.a. de IJslandsche boeren, maar het is geen wet, dat deze omstandigheden door het ras *veroorzaakt* worden. Een voorbeeld: Het Romeinsche Rijk als staatsgedachte is sedert Caesar in wezen en opbouw onnoordsch geweest en zelfs zoo onnoordsch, dat wij Duitschers nog heden aan deze niet tot het einde toe doorgedachte tegenstelling tusschen Germaansch en laat-Romeinsche staatsopvatting lijden. Toch drong het Germanendom sedert Caesar's tijd steeds meer in het Romeinsche rijk door, nam ook toe in rang en waardigheid, zou dus wel in staat geweest kunnen zijn om invloed op dezen staat uit te oefenen. Reeds een van de eerste stadhouders van Gallië, een krijgsgevangene van Caesar en zijn huisslaaf, was een Germaan, aan wiens invloed b.v. de verovering van Germanië onder Tiberius toe te schrijven is. Konstantijn de Groote riep zelfs 40.000 Goten tegelijk voor het leger op. Onder Julianus moet volgens een voorzichtige schatting van *Kaufmann* „Altertumskunde", de helft van alle officiersrangen in het Romeinsche leger door Germanen ingenomen zijn. Er was dus in voldoende mate Noordsch bloed aanwezig om de sedert Caesar in ons Noordsche vaarwater geraakte staatsontwikkeling weer in Noordsche richting te sturen. Dat dit niet geschied is, ja, dat het hooge procent der Germanen in den

Digitized by Google

Romeinschen staat niet eens in staat was, de steeds grootere verwording der Romeinsche zeden tegen te houden, laat staan te vernieuwen, bewijst zonneklaar, dat de lichamelijke gezondheid van het ras op geen enkele wijze *voldoende* is om werkelijk een staat te vormen of om te vormen.
Er moeten dus diepere oorzaken zijn! Bij de lichamelijke gezondheid van het ras moet de *kennis* van den eigen aard en den *wil* komen om dezen Staat ook werkelijk te doen ontstaan, of eigenlijk, om den grondslag te leggen, waarop deze Staat gebouwd kan worden.
Anders liggen de dingen als aan het Noordras een wezensvreemde staatsvorm wordt opgedrongen en het hem later gelukt, dezen staatsvorm *onafhankelijk* van vreemde invloeden volgens den eigen aard te handhaven. Dan komt het zelfs voor, dat het Noordras den vreemden staatsvorm een dusdanigen vorm weet te geven, dat deze hem bevredigt. Het eindresultaat van dezen Staat kan men dan strikt genomen misschien niet Noordsch noemen, maar men kan het wel als „Noordsche afleiding" betitelen. Het klassieke voorbeeld hiervan is en blijft Frederik de Groote: Hij is een absoluut vorst en is daardoor ook de Staat zelf. Absolutisme is zoo on-Noordsch als het maar zijn kan, bovendien door en door laat-Romeinsch; vergel. blz. 31. Merkwaardigerwijze handhaaft Frederik de Groote echter zijn absoluten staat met Noordsche heerschers-denkbeelden; *hij stelt den Staat boven zichzelf* en voelt zich in zekeren zin alleen *uitverkoren om dien Staat verantwoordelijk te leiden.* Daarmede was het on-Noordsche absolutistische staatsbegrip, hoewel niet naar den vorm, dan toch in wezen, veranderd in een Germaansch-Noordsch staatsbegrip van een verantwoordelijk, d.w.z. van een gevolmachtigd leiderschap over het volk.
Men kan hetzelfde voor de staatsopvatting van vele Duitsche vorsten uit de Middeleeuwen bewijzen. Ook de houding van de Oost-Goten als heerschers over Italië is kenmerkend in dit opzicht. Voorop staat echter, dat de Noordrasmensch zonder zich om niet-Noordsche invloeden te bekommeren den Staat moet kunnen vormen of tenminste handhaven. Kan hij dit niet, dan blijft het resultaat gelijk nul, zooals b.v. afdoende bewezen wordt door de Goten, die vóór de verovering van Italië als bestuursambtenaren en officieren in het Romeinsche rijk werkzaam waren.
Of er ontstaat — zooals in de Duitsche geschiedenis — een dui-

Digitized by Google

zendjarige strijd: De Duitsche geschiedenis bestaat voor een groot deel alleen uit de poging om den Noordrasmensch een niet-Noordsch staatsbestuur op te dringen, om hem door niet-Noordrassige menschen te kunnen *beheerschen* en uit het voortdurende verzet van den Noordrasmensch tegen deze poging.

Ook deze feiten mogen ons niet tot de meening verleiden, dat het staatsbegrip een veel grootere beteekenis heeft dan het begrip ras, of, dat men het ras wel buiten beschouwing kan laten, dat het dus voldoende zou zijn om een Noordschen staat te vormen en al het andere zich vanzelf zou vinden. In deze fout vervallen bepaalde „nationalisten" uit dezen tijd! Zeker zou een volgens Noordsche begrippen gevormde Duitsche Staat, dus een Staat, die op Germaansche opvattingen steunt, het Noordrasbloed in de volksgemeenschap bevorderen; toch blijft de voorwaarde hiervoor, dat er voor dit doel nog Noordrasbloed aanwezig is. Is dit niet meer het geval, dan helpt ook de schoonste staatsvorm niets. Dus zoowel de eenzijdigheid van een zuiver „nationalistische", d.i. een uitsluitend staatkundige beschouwing alsook het rasbegrip, dat alle heil alleen van het lichamelijk hoogwaardige ras verwacht, moeten bestreden worden, want alleen uit de samenwerking tusschen de beide opvattingen kan datgene ontstaan, wat voor ons volk bevorderlijk en nuttig is.

Men verbeelde zich toch niet, dat in den geestelijken nacht, waarin het Duitsche volk door den Dertigjarigen Oorlog gezonken was, alleen het vragen naar den ouden Duitschen geest en den geest der Oudheid voldoende geweest ware, om in ons volk weer het licht der geestelijke vrijheid en ontwikkeling te doen ontvlammen. Hier heeft in de eerste plaats het bloed gesproken, dat door geen geestelijke onderdrukking vernietigd kon worden.

Het was het met den mensch der Oudheid verwante bloed, dat met geestdrift vervuld werd bij het denken aan dezen tijd en *door dit bloed den moed verzamelde om te getuigen tegen de dwalende tijdgenooten.* Wanneer echter in de hoofdstad van het Duitsche Rijk kunstenaars werken mogen tentoonstellen [1]), die met verbluffende openhartigheid getuigen van hun verwording, dan spreekt uit dit betreurenswaardige feit eveneens hun *bloed* beslissend mee; immers blijkt hieruit hoe diep een mensch zinken kan als het Noordrasbloed bij hem verdwenen is, of indien hij het

---

[1]) Heeft betrekking op den tijd voor de machtsovername der N.S.D.A.P.

Digitized by Google

nooit heeft bezeten; vergel. *Paul Schultze—Naumburg,* „Kunst und Rasse", München 1928. Want geestelijke ontwikkeling kan tegenwoordig ieder in voldoende mate krijgen; niemand kan over een tekort op dit gebied klagen en daarom kan het verval der zeden uit *zulke* oorzaken niet worden verklaard.

Tegen de *Noordsche gedachte,* die den *Noordrasmensch* als *ideaalbeeld* voor het *Duitsche volk* strevenswaardig acht, wordt in den laatsten tijd nog een bezwaar geopperd. Men wijst er n.l. op, dat er bij het Duitsche volk nog andere rassen dan het Noordras aanwezig zijn en waarmee dus rekening moet worden gehouden. Naar mijn meening is dit bezwaar alleen dan gerechtvaardigd, wanneer tevens bewezen wordt, dat bepaalde waardevolle verschijnselen in de Duitsche historie en in de Duitsche zeden- en beschavingsgeschiedenis uitsluitend aan dat niet-Noordsche ras te danken zijn en niet aan het Noordras. Tot nu toe is dit nergens het geval, en ook zou de schrijver niet weten, hoe men dat zou moeten bewijzen, want de Duitsche zeden en beschavingsgeschiedenis geeft geen enkele aanleiding tot dit vermoeden [1]). Het aanwezig zijn van niet-Noordsche trekken bij menschen van beteekenis, bewijst alleen, dat een bepaalde hoeveelheid niet-Noordsch bloed geen hinderpaal voor het ontstaan en de ontwikkeling van vooraanstaande figuren behoeft te zijn, of dat een bepaalde hoeveelheid niet-Noordsch bloed pas den *veelzijdigen* aanleg van een *scheppenden* mensch bepaalt, wiens scheppingskracht bij Noordrassige bloedzuiverheid zich waarschijnlijk alleen maar op bepaalde aard-eigene gebieden zou beperken. Dit bewijs brengt echter geenszins het recht mee, dat ook de niet-Noordsche rassen in Duitschland bevorderd moeten worden, of dat men deze als teeltdoel voor het Duitsche volk kan aanbevelen en ook niet de aanbeveling tot het telen van zulke halfbloeden, als b.v. *E. G. Gründel* ze in „Menschheit der Zukunft" geeft [2]).

Dit laatste ware ongeveer even logisch juist als het voorstel: omdat een glas wijn opwekkend is, moet het alcoholisme aanbevolen worden. Staat eenerzijds vast, dat een buitengewoon veelzijdig mensch — die overigens voor zijn volk alleen door zijn

---

1) Vgl. hiervoor Kurt Gerlach, Begabung und Stammesherkunft im Deutschen Volke, Feststellungen über die Herkunft der deutschen Kulturschöpfer in Kartenbildern. J. F. Lehmann, München 1930.

2) Gründel's standpunt is te verklaren uit zijn voorstelling van de rassenverhoudingen in de Duitsche geschiedenis. Zijn opvattingen zijn echter verre van steekhoudend.

Digitized by Google

prestaties van groote waarde is, niet door zijn veelzijdigheid alleen — zijn veelzijdigheid alleen door een menging van niet-Noordsch bloed met de overwegend Noordsche bloedkern verkregen heeft en staat anderzijds vast, dat met het verdwijnen van het Noordsche bloed het scheppende in het volk eveneens verdwijnt, dan kan men daaruit het volgende opmaken: dat het niet-Noordsche bloed tot op zekere hoogte stimuleerend, tot een verderen graad niet schadelijk en bij grooteren toevloed beslist schadelijk is. De vermenging aan te bevelen zou alleen dan zin hebben, wanneer wij den graad der vermenging willekeurig en kunstmatig konden regelen, dus de vermenging niet beneden een bepaald peil laten komen. Maar deze mogelijkheid hebben we niet en zullen we ook nooit hebben, al komen er ook hier en daar uitzonderingen voor. Wanneer wij dus een sterke vermenging in ons volk moeten vaststellen, dan is dat geen reden, om daar nu maar mee door te gaan [1], maar integendeel een aanleiding om door een eensgezind en duidelijk wijzen naar een ideaalbeeld als teeltdoel voor ons volk de vermenging *tenminste indirect* tegen te gaan.

Wij hebben zooveel niet-Noordsch bloed in ons volk opgenomen, dat zelfs een oogenblikkelijke doelbewuste en uitsluitende bevoordeeling van de meisjes met Noordsch, overwegend Noordsch en eenigszins Noordsch bloed bij de huwelijken ons volk nog in geen duizenden jaren vrij zou maken van niet-Noordsche bestanddeelen in het bloed en er nog altijd voldoende resten aanwezig zouden blijven, om een groot aantal veelzijdig begaafd scheppende naturen op te leveren.

Overigens kan iedere eenzijdigheid op teeltgebied later heel gemakkelijk door het voorzichtig laten toestroomen van gewenscht, hoewel niet-Duitsch bloed, weer vereffend worden, terwijl het reinigen van een door onverantwoordelijke vermengingen niet meer scheppende volkserfmassa van vreemde bloedbestanddeelen zeer moeilijk is, ja, bij bepaalde graden van vermenging nauwelijks nog mogelijk is, omdat men in het menschelijk leven niet met de onbarmhartige doortastendheid mag ingrijpen als bij de dierenfokkerij.

Op den Germaanschen bloedstam bloeiden de Duitsche zeden.

---

[1]) Zoo ook de eisch: men moet met een bouwvallig huis genoegen nemen, omdat de bouwvalligheid een natuurlijk gegroeide toestand is.

Digitized by Google

Deze stam heeft veel niet-Noordsch bloed opgenomen. Men mag dit betreuren en hieruit ook den onmiskenbaren achteruitgang van de huidige zeden afleiden [1]). Maar werkelijk gevaarlijk wordt deze toestand pas, wanneer het Duitsche volk van zijn Germaansche afstamming niets meer weten wil. Want bij *dit* vraagstuk is het *willen* voorloopig het *eenige.*
Zuiver teeltkundig gedacht ligt de zaak zoo: Wij hebben zoo goed als geen *Duitscher* onder ons, die volgens zijn afstamming Duitscher is en die niet minstens eenige sporen Germaansch bloed in zich heeft. Dit feit wordt nog belangrijker, wanneer daarbij nog gezegd wordt, dat er geen ander ras in Duitschland bestaat, dat dit van zichzelf eveneens beweren kan. Dus ligt het reinigen van de Duitsche erfmassa van niet-Noordsche bloeddeelen eerder binnen het bereik der teeltmogelijkheden, dan b.v. de beantwoording van de vraag, welke niet-Noordsche rassen men behalve het Noordras als ideaalbeeld voor het Duitsche volk zonder bezwaar kan aanbevelen [2]).
Wij kunnen dus uit de wetenschappelijke vaststellingen over den Noordrasmensch als den historischen drager der Duitsche zeden de eenvoudige gevolgtrekking maken, dat het Noordrasbloed in Duitschland behouden moet blijven, waaruit men het recht afleidt, den Noordrasmensch als ideaalbeeld aan het Duitsche volk voor oogen te houden.
Past men hierop nu weer de ervaringen bij de dierenteelt toe, dan komt men tot de overtuiging, dat het Duitsche volk eerst geleerd moet worden om den Noordrasmensch te herkennen, hem ook nog gedeeltelijk bij een halfbloed te kunnen vaststellen, omdat dit per slot van rekening beslissend is.
Men krijgt heden bij het doorlezen van rassenkundige werken dikwijls het gevoel, dat men meent, dat ieder mensch heel goed in staat is om de rasbestanddeelen bij een mensch te *beoordeelen.* Fok-ervaringen leeren echter juist het tegendeel: Het is bewezen,

---

[1]) Daar er in Duitschland tegenwoordig van een inzinking der zeden gesproken kan worden, is daarin zeker niet-Duitsch bloed van buiten-Europeesche herkomst aan te toonen; deze menschen hooren echter in het geheel niet hier thuis; wat zij doen heeft dus met de bovengenoemde vraag niets te maken.

[2]) Hierbij zou men kunnen denken aan het aankweeken van het Faalsche en het Dinarische ras in ons volkslichaam; toch is dit nog niet voldoende om deze beide rassen als ideaalbeeld aan te bevelen.

Digitized by Google

dat de gave om zonder bijzondere studie een kijk op het ras te hebben, aangeboren is en dat deze gave betrekkelijk zelden voorkomt. Veeleer ligt de zaak zoo, dat de kennersblik en het waardeeringsvermogen voor een ras, ondanks een degelijke voorbereiding niet te verwerven zijn. In zulke gevallen moet de betreffende er eenvoudig vanaf zien fokker te worden: Hij wordt dan misschien plantenkweeker, dat is eenvoudiger, of hij laat zich door een deskundige leiden.
Maar evenmin als men in den landbouw kan nalaten, een landbouwer die op het fokken geen kijk heeft, toch te scholen, evenmin kan het Duitsche volk wegens deze moeilijkheden nalaten dat zijn blik voor de rasverschillen wordt geschoold. Het kan zijn waarde hebben, hier aan te geven, hoe men bij de landbouwkundige studie het „fokkersoog" ontwikkelt.
De leeraar of de betreffende school ontwerpt eerst een schets van het ras, dat besproken moet worden, op grond van ervaringen, doorsneeberekeningen en andere belangrijke punten. Heeft de student dit „ideaalbeeld" van het ras begrepen en kan hij uit het hoofd nauwkeurig de kenmerkende eigenschappen van een ras weergeven of aan de hand van afbeeldingen van andere rassen de kenmerkende verschillen aangeven, dan gaat men ertoe over door foto's of bij het levende dier den blik van den student van het ideaalbeeld naar de werkelijkheid om te scholen. Want volmaakte dieren, die het ideaalbeeld ook werkelijk bereiken, bestaan er in geen enkel ras. De student moet dus eerst leeren vaststellen, wat de fouten en welke de gewone afwijkingen van het ideaalbeeld zijn, afgezien van de vreemde kruisingen. De kunst van het fokken bestaat niet daarin fouten, afwijkingen, vreemde inslagen enz. vast te stellen — dus om een belachelijke „foutenkijker" te worden — maar om te leeren schatten, wat het dier *ondanks* bepaalde fouten, ondanks bepaalde vreemde kruisingen nog aan teeltwaarde bezit. Beginnelingen in de fokkerij moeten daarom ook doorgaans van een „zuiver-ras-dazerij" genezen worden, omdat zij zich inbeelden, dat men alleen met zuivere rassen mag en kan werken. Zij verlangen dan dingen van de werkelijkheid, die de werkelijkheid niet geven kan en daardoor mislukken zij. Het is immers zoo, dat men zelfs in de bestgefokte veestapels nooit dieren aantreft, die volkomen aan het raszuivere ideaalbeeld beantwoorden. Bovendien komt het er dikwijls op aan,

Digitized by Google

gemengd ras naar zuiver ras te leiden, d.i. zoogenaamde veredelings- of veranderingskruisingen te maken.
Ongetwijfeld zal ook de toegepaste menschelijke rassenkunde denzelfden weg moeten volgen om het Duitsche volk te scholen in het rassenvraagstuk. Daar ons nu voorloopig niet de middelen ten dienste staan om het ras aan den levenden mensch te bestudeeren, zal men doelmatige leerboeken moeten samenstellen, die op grond van wetenschappelijk vastgestelde rassenschetsen deze ideaalbeelden bevatten en verder door foto's naar het leven den blik van den lezer of van den student voor de gegeven waarden in ons volk scholen.
Tot nog nu hebben slechts weinigen het gewaagd om dit bekend gebruik bij de dierenteelt ook voor de menschelijke rassenkunde te benutten. Hoogst merkwaardig is, dat eenige anthropologen deze methode onwetenschappelijk noemen. Als dierenfokker kan men zeggen, dat men rustig af kan wachten, wat deze „wetenschappelijke deskundigen" nog eens voor een methode zullen aangeven. De fok-ervaringen zijn ook niet in een dag ontstaan. Zooals bij het leger de richtlijnen voor den generalen staf anders en fijner uitgewerkt zijn dan voor den frontofficier, is dit ook bij de opleiding der anthropologen in de *wetenschappelijke* rassenkunde en de scholing der Duitschers in de *toegepaste* rassenkunde.
Een vaste, duidelijke „in vleesch en bloed overgegane" richtlijn, ook al is zij niet „streng wetenschappelijk", is voor het volk toch altijd nog beter, dan al te groote fijngevoeligheid voor geleerde bezwaren, die alleen maar het „blijmoedige aanpakken" verlammen. Een volk leeft door den *wil* van zijn burgers, niet door hun aanmerkingen.
In ons verwordende volk *moet* op de een of andere manier iets gebeuren. De algemeene onverschilligheid voor hetgeen er met onze erfmassa gebeurt, beteekent roofbouw op onze erfstammen. Deze toestand mag niet langer meer duren. Wel is het heden een algemeen bekende waarheid, dat een Duitscher zonder een Noordsch uiterlijk, toch overwegend Noordsche eigenschappen kan hebben, zoodat het niet-Noordsche uiterlijk geen reden is — b.v. uit gekrenkte ijdelheid — om zich tegen de Noordrasgedachte te verzetten. *Günther* zegt: „Het uiterlijk van een mensch kan een bewijs voor het ras zijn, een volledig bewijs is het niet." Dat een Duitscher, die een meisje met een overwegend Noordsch uiterlijk huwt, meer kans heeft op kinderen, die met zijn natuur overeen-

Digitized by Google

komen, is een waarheid, die voor ieder die eenigszins inzicht in de rassenleer heeft, zonder meer duidelijk zal zijn. Dit wil dus zeggen, dat ons volk bij de teeltkeuze de *mannen* naar de prestaties beoordeelen moet, hen echter aanraden moet *vrouwen* te nemen met zooveel mogelijk Noordsch uiterlijk. Daarmede kan zoowel de *prestatie*-gedachte alsook de rassenkundige *teelt*-gedachte op zeer eenvoudige en beslist bereikbare wijze in ons volkswezen opgenomen worden.
Natuurlijk moet men een vrouw niet uitsluitend naar haar rassenwaarde beoordeelen: Blonde hulzen zonder kern en erfwaarde kunnen we niet gebruiken; de kenmerken zijn op blz. 181 en blz. 193 uitvoerig besproken. Maar men mag de waarde der lichamelijke eigenschappen voor het ras toch niet onderschatten bij de keuze van een vrouw. De teelt naar het uiterlijk heeft in elk geval dit voordeel, dat er niet te veel door elkaar gekruist wordt, dus, dat beslist vreemd bloed met zijn volkomen onberekenbare gevolgen voor de erfmassa van ons volk geweerd wordt.
Bij het fokken van dieren bezitten we hiervoor een overtuigend voorbeeld in de teelt van edele paarden. In den tijd toen de geleerde meeningen over dergelijke vragen heftig tegen elkaar botsten, was de teelt op ras en uiterlijk juist het onveranderlijke punt, waardoor de bestendigheid in het ras en daarmee ook de prestatie gered werd. Zonder het bewonderenswaardige gevoel voor de gelijkgeboortigheid bij onze oeroude boerengeslachten was voor het Duitsche volk nooit die erfmassa behouden, waaruit in de 18de en 19de eeuw zooveel knappe koppen ontstonden, die ons volk den wereldnaam van „het volk van denkers en dichters" gaf. *Hildebrandt* (t.a.p.) sprak in dit verband eens van de beteekenis der innerlijke aanvaarding van deze dingen en de richtinggevende kracht van een aanschouwelijk lichamelijk ideaalbeeld: „*Scheppen* is de zin van het leven, daarom is de *liefde tot het schepsel* de zin van *het beleven*. Daarin ontvangt het onbestemde verlangen zijn duidelijk beeld, de onbewuste driften ontplooien zich tot een voorgevoel van de eigen schepping, en *de aanschouwde gestalte wordt tot een richtsnoer van alle handelingen, tot een maatstaf voor alle schoonheid.*"
De vraag of dit teeltdoel bij ons volk succes zal hebben, kan niet met een volmondig ja beantwoord worden en wel hierom niet, omdat wij daaromtrent geen gegevens bezitten; deze vraag ontkennend beantwoorden doen we echter in geen geval. De

Digitized by Google

ervaringen bij de dierenteelt spreken zulk een onmiskenbaar duidelijke taal, dat over de waarde van een teeltdoel, een ideaalbeeld, geen twijfel kan bestaan. Moeilijker is het natuurlijk om vooruit te zeggen, of men deze ervaringen bij het fokken van dieren ook met succes op de menschen kan toepassen. Maar ook hiervoor bezitten we aanwijzingen, die de verwerkelijkingsmogelijkheid wel niet bewijst, maar wel *zeer* waarschijnlijk maakt. Van *Holbein den Jongere* bezitten we een groot aantal portretten der Engelsche aristocratie uit de 16de eeuw. Daarbij is het opvallende, dat deze portretten bijna nooit zulke uitgesproken Noordrasmenschen weergeven, als we in het bijzonder uit de 18de eeuw in Engeland kennen en die ons heden als typisch Engelsch vertrouwd geworden zijn: het smalle, blonde, lange hoofd met een volmaakt Noordsch gelaat.

De portretten van den Engelschen adel uit de 16de eeuw maken dus lang niet dien uitgesproken Noordschen indruk als die uit de 18de en uit het begin der 19de eeuw; het lijkt er dus veel op, dat de Engelsche adel in die drie eeuwen meer Noordsch is geworden. De oorzaken van dit merkwaardige feit, waarop bij de kunsthistorici reeds lang de aandacht was gevallen, zijn niet geheel bekend. Aan den schilder Holbein kan het in elk geval niet liggen, ook niet aan een bepaalden stijl, omdat hij ook eenige prachtige Noordsche koppen geschilderd heeft en dus de kunst om Noordsche menschen te schilderen uitstekend beheerschte. Had de Engelsche adel nu dezelfde kaste-afsluiting gekend als de Duitsche, dan zou men aan kunnen nemen, dat dit verschijnsel door een verfijnde teelt en een verfijning der zeden veroorzaakt werd; de dierenteelt bewijst immers, dat het even gemakkelijk is om het ras fijner als grover te maken. Maar dit kan bij den Engelschen adel niet het geval zijn (vergel. blz. 171). Bovendien bewijzen de Engelsche leidersfiguren uit de 18de en de 19de eeuw weliswaar een volledige veredeling van het uiterlijk, maar in het geheel geen verfijning der zeden.

Zoo blijft er slechts één verklaring over, waarop reeds Charles Darwin gewezen heeft, namelijk die, dat in Engeland de mogelijkheid om een meisje alleen om haar waarde te huwen, onafhankelijk van bruidschat of stand, aanvankelijk onbewust, maar later steeds meer bewust wordend, tot bevoordeeling geleid heeft van die vertegenwoordigsters van het vrouwelijk geslacht, die voor de wereld der mannen in den „gentleman" hun ideaalbeeld vonden

Digitized by Google

en die het voorbeeld waren van schoonheid en vrouwelijkheid. Door de wisselwerking werd het maatschappelijk beeld van den idealen man en de ideale vrouw aan een uitlezing onderworpen, welke tenslotte haar bekroning vond in die edele gestalten der Engelsche maatschappij, waarmee wij thans vertrouwd zijn geraakt. Bij deze ontwikkeling had Engeland dit voordeel, dat het vele streken met een overwegend Noordsche (Neder-Saksische) boerenbevolking bezat, die een soort bron waren, waaruit de aristocratie voortdurend aangevuld werd.

Omdat de verhoudingen bij ons nog dezelfde zijn en vooral onze boeren voor een gedeelte nog over een uitstekende erfmassa beschikken, is er geen enkele reden, om aan de mogelijkheid van een vernieuwing van ons volk door een duidelijk ideaalbeeld in den zin van Günther's „Noordsche gedachte" te twijfelen.

Digitized by Google

VIII.

Eenige algemeene richtlijnen voor de opvoeding van den jongen adel en voor zijn plaats in het Duitsche volk

Wat is cultuur anders, dan een hooger begrip van politieke en militaire verhoudingen? Op de kunst, zich in de wereld te handhaven en waar het noodig is toe te slaan, komt het bij de naties aan.

W. v. Goethe.

Adel is alleen van beteekenis als hij uit *leidersgeslachten* bestaat en dienovereenkomstig *leiders* voor het volk oplevert. Adel, die dit niet doen wil of niet meer doen kan, is overbodig. Dit beteekent, dat onze Hegehofadel zijn kinderen niet alleen tot bewuste staatsburgers moet opvoeden, maar er ook naar moet streven, zijn opgroeiende jeugd te vormen tot een geslacht, dat werkelijk staatkundig leiding kan geven.
In het voorafgaande hoofdstuk stelden we reeds vast, dat een lichamelijk zuiver rasbeeld nog niet voldoende is om een Staat met den allesbeheerschenden geest van het ras te doordringen, indien in den betreffenden Staat een rasvreemde geest toonaangevend *blijft*. De Duitsche staat, het Derde Rijk, waarnaar wij streven, kan door tucht en een bepaalde lichamelijke ontwikkeling alleen niet bereikt worden! Daarom rust op ons de plicht, den geest van de opgroeiende Duitsche jeugd met echte Duitsche staatsbegrippen te doordringen. Vooral in den jongen adel der adelhoeven moeten deze begrippen ontwaken, opdat hij de taak kan vervullen, *voor het Duitsche volk een voorbeeld te zijn van werkelijk Duitschdom.*
Alleen zóó is het mettertijd mogelijk, echten staatsgeest in het heele Duitsche volk te dragen en zonder dwang of plompe beinvloeding iederen Duitscher tot het streven naar even hooge zedelijke opvattingen aan te sporen, want het voorbeeld geeft hierin den doorslag. Het is mogelijk, dat het Duitsche volk dan op zekeren dag in staat is aan de geheele wereld een voorbeeldig staatsbegrip en een staatsburgerschap te toonen, zooals Plato in zijn edelen geest aanschouwde en de geschiedenis nog niet heeft gezien.
De leiding van een volk door zijn adel is principieel alleen naar

Digitized by Google

twee zijden toe mogelijk: óf de adel dwingt het volk op de een of andere manier zijn leiding te volgen, óf de adel is de belichaming van den volkswil, is dus echte volksadel en dus de volmaakste belichaming van den volksgeest.
Het eerste komt thans niet meer in aanmerking, terwijl het laatste alleen zal zijn te verwerkelijken, als ons volksche bewustzijn zoodanig ontwikkeld is, dat zijn beste leidersbloed het ook waarlijk leiden *kan*. Indien het Duitsche volk geen begrip heeft voor de dingen, die gebeuren moeten, zal ook de beste volksadel geen leiding kunnen geven. Deze samenhang en wisselwerking moet ons volkomen duidelijk zijn! Dit maakt het begrijpelijk, dat de opvoeding van onzen jongen adel tot leiders van ons volk nooit de taak van den adel alleen kan zijn, maar een bijzondere taak in het kader van het staatkundige opvoedingswerk voor onze Duitsche jeugd is. *Deze bijzondere opvoeding tot verantwoordelijk en bewust leiderschap* zal voor den jongen adel *een aangelegenheid der adelhoeven, d.i. van het „Adelgenootschap"* blijven; haar tot in bijzonderheden te beschrijven, is hier niet noodig, omdat zij vanzelf uit den geest van de nieuwe inrichting zal ontspruiten. De staatsburgerlijke opvoeding van den jongen adel kunnen we echter niet behandelen, zonder een blik op de geheele Duitsche jeugd te werpen.
Drager van de zeden, direct of indirect, is steeds de Staat. Dit is een waarheid, die *Fichte* ons leerde. „Want de Staat," zegt *Dahlmann*, „is niet alleen iets gemeenschappelijks onder de mensch, niet alleen iets onafhankelijks, er is tegelijkertijd iets, dat samengegroeid is tot een lichamelijke en geestelijke eenheid. Het gezin, onafhankelijk gedacht, wordt door volk en Staat beiden doordrongen." Maar *Savigny* heeft eveneens duidelijk uitgesproken, dat de staatsmacht noch de zedelijkheid dwingen, noch de zedelijkheid verhoeden kan.
Daarmede is ook eigenlijk reeds het feit bewezen, dat de Staat, als beschermer van de zeden over de opvoeding van de jeugd zeggenschap heeft en bovendien de grenzen van zijn opvoedingsmogelijkheden duidelijk moet aangeven.
„Opvoeding is de weg om de jeugd in de gemeenschap en de volksorde op te nemen: Opvoeding voltooit het werk der voortplanting [1])."

1) Krieck, Das Naturrecht der Körperschaften auf Erziehung und Bildung, Berlin 1930.

Digitized by Google

Vatten we dit met de hierboven aangehaalde woorden van Fichte en Savigny samen, dan kunnen we zeggen, dat de opvoeding bij het gezin moet beginnen, in de gemeenschappelijke inrichtingen verder ontwikkeld moet worden en bij de staatkundige rijpheid van den pupil eindigen. Nu is de vraag, wanneer en waar de overgang van de gezinsopvoeding naar de beroepsontwikkeling en de staatkundige opvoeding moet plaats hebben.

In het voorwoord van zijn werk over Engeland zegt *Dibelius*: „De Pruisische schoolmeester heeft den oorlog van 1866 gewonnen, want hij had in het Pruisische volk al die menschelijke eigenschappen ontwikkeld, die het tot de hegemonie in Duitschland voerden. Maar de Pruisische schoolmeester — met name de schoolmeester in gymnasium en universiteit — heeft den wereldoorlog verloren; want de politieke eigenschappen, die voor een wereldstaat noodig zijn, heeft hij niet op het geslacht na 1870 kunnen overdragen."

Ging het nu alleen maar om den verloren wereldoorlog van 1914—1918! Maar helaas is het een onloochenbaar feit, dat na 1918 ieder jaar opnieuw ons het bewijs brengt, dat ons geheele opvoedingswezen niet alleen een gebrek aan staatkundige opvoeding toont, maar ook andere principieele fouten heeft. Wij kunnen ons dagelijks ervan overtuigen, dat het overdragen van kennis en de zorgvuldige ontwikkeling der verstandelijke vermogens beslist onvoldoende is, om b.v. dierlijke gruwelen, liederlijke zeden, onverantwoordelijke gedragingen tegenover den Staat, enz. te verhoeden; iederen dag opnieuw lezen we in de kranten dingen, waarvan men nooit vermoed had, dat ze in zoo overstelpende mate bij ons volk zouden optreden. De jaren na 1918 lijken op een hoonende kantteekening van de wereldgeschiedenis over de zelfgenoegzaamheid van den doorsnee-Duitscher en de voortreffelijkheid van zijn schoolwezen [1]).

Ongetwijfeld hadden wij een voortreffelijk schoolwezen opgebouwd, dat de verstandelijke vermogens ontwikkelde, maar vergaten, dat de mensch een volle persoonlijkheid moet zijn en dat zijn *gevoelen* voor zijn volk en zichzelf minstens evenveel, zoo niet meer waard is, dan alle overgehevelde en verwerkte *kennis*.

In één woord: de Staat vergat zijn opgroeiende jeugd tot staats-

---

[1]) Vgl. hierbij: R. Richard, Der Nordische Gedanke und die Schule, in: Die Sonne, V., November 1928.

Digitized by Google

burgers op te voeden. De taak van onzen tijd nu is het, de staatkundige opvoeding van de jeugd bij onze bestaande opvoeding in te schakelen. Wat dit betreft kunnen we gerust vele dingen van de Engelsche jeugdopvoeding tot voorbeeld nemen.
Luisteren we eens naar *Wildhagen* [1]: „School en ouderlijk huis gaan hand in hand en werken te zamen aan de opvoeding tot staatsburger. Het *opvoedingsideaal* is in Engeland sinds de 14de eeuw bijna niet veranderd, evenmin als het volkskarakter zich sedert dien tijd wezenlijk veranderd heeft. Zoowel nu als toen streefde men *allereerst* naar de opvoeding van gezonde, practische *„werkelijkheidsmenschen”* door oefening van het lichaam en ontwikkeling van zijn natuurlijken aanleg en geschiktheid; *ten tweede* was er de opvoeding tot *staatsburger* door de ontwikkeling der sociale instincten en gevoelens, door sterking van wil en karakter, van den wil tot zelfstandigheid, zelftucht en zelfcontrôle, naar den grondslag: government by the governed, en aansluitend op den staatsvorm; *ten derde* de opvoeding tot *gentleman,* tot lid der gemeenschap, door het aanwakkeren van het eergevoel en het fatsoen en het gewennen aan de omgangsvormen.”
In welken vorm Engeland b.v. ook doelbewust de sportliefde van de jeugd benut, om zoo een wilskrachtigen, maar zich steeds als deel van het geheel voelenden *man* op te leiden, kan men bij *Dibelius* (Bd. II, blz. 97-129) nalezen. „De sport, die in Engeland doorgaans in de vrije natuur beoefend wordt, ontwikkelt den jongen mensch naar lichaam en ziel, en wel op twee verschillende manieren, die in het Engelsche karakter opgesloten liggen. De enkeling komt in een zwaren maar levendigen strijd met zijn medemenschen, zooals het leven hem niet sterker biedt, ontwikkelt en versterkt daardoor alle *natuurlijke* eigenschappen, die in den politieken en economischen strijd van den enkeling, de vereeniging, stand, partij of zelfs van het geheele volk met zijn mededingers voortdurend ontwikkeld worden; tegelijkertijd echter wordt hij in de *gemeenschap* geplaatst en leert daarvoor zijn kracht en zijn eer in te zetten en zijn eigen belangen aan de hoogere en belangrijkere eischen van de gemeenschap *ondergeschikt te maken”. (Wildhagen,* „Die treibenden Kräfte im englischen Bildungswesen”.)

---

[1]) W i l d h a g e n, Die treibenden Kräfte im englischen Bildungswesen, Langensalza 1923.

Digitized by Google

Naast de sport is in Engeland het voornaamste opvoedingsmiddel: *het samenleven van jonge menschen.* Men brengt de knapen in een gemeenschap, went hen op deze wijze eraan zich te voegen naar een grootere gemeenschap en zorgt door ver-strekkende zelfbestuursmaatregelen ervoor, dat de leiderseigenschappen zich kunnen ontplooien en vrijkomen.

„De Engelsche scholen voeden elken Engelschman tot staatsburger op, niet door staatkunde te onderwijzen, maar door elken knaap reeds vroeg aan eigen verantwoordelijkheid te wennen. Dit zou voor ons een voorbeeld kunnen zijn." *(Dibelius)* Het succes van deze maatregelen is zeer duidelijk gebleken, ja, deze opvoeding is zelfs een van de grondslagen van den Staat, waarop Engeland zich in benarde tijden verlaten kon en die er heel veel toe bijgedragen heeft, dat Engeland moeilijke tijden te boven kwam. Het nadeel van deze opvoeding is echter, dat de vrije ontplooiing van den enkeling eenigszins geremd wordt. Omgekeerd zorgt men bij ons echter in zeer groote mate voor de zedelijke en geestelijke ontplooiing van den enkeling, waaraan wij dan ook een zeer groot aantal begaafde mannen te danken hebben, maar men vergeet, zooals reeds gezegd werd, de opvoeding van het karakter en verder die tot staatsburger.

Wij hebben daarom noodig: een verbinding van Duitsche opvoedingsbeginselen [1]) met de Engelsche, d.w.z. dat we met behoud van de goede grondslagen van ons Duitsche opvoedingssysteem uit de Engelsche opvoeding de methodes van de opvoeding tot staatsburger het waardevolle voor onze jeugd overnemen, om niet alleen zooals tot nu toe *geestelijk waardevolle menschen* te kweeken, maar daarnaast den *Duitschen mensch en staatsburger,* zoodat de Duitscher der toekomst beide in zich vereenigt.

Hoe kan men nu het goede uit de Duitsche en de Engelsche opvoeding zoo vereenigen, dat er een levenvolle Duitsche eenheid ontstaat?

Eduard von Stackelberg zegt: „Het wezenlijke, waarop het in het *politieke* leven aankomt, is niet het inprenten van programma's

[1]) Duitsch in dezen zin is b.v. het Duitsche turnen, met zijn opvoeding tot individueele prestatie. Bij het Duitsche turnen heeft de gemeenschap alleen dit doel, zulke menschen samen te brengen en te ontwikkelen, die met elkaar onderling willen wedijveren. Bij de Engelsche sport staat de prestatie van den enkeling in dienst van zijn gemeenschap, waarmede hij tegen een andere gemeenschap worstelt. Tusschen het Duitsche turnen en deze Engelsche sportopvatting bestaat daarom een principieel verschil.

Digitized by Google

en stellingen, maar onbetwistbaar dit: gezindheid, inborst, hartstochtelijk willen, prijsgeven van al het andere voor het behoud van zijn soort". Dus alles wat wij onder het woord „karakter" verstaan. Uit het karakter wordt de daad geboren en vandaar dat we ook zien, dat overal, waar het op krachtig optreden aankomt, de karaktereigenschappen op den voorgrond treden. *Von Seeckt* [1]) sprak dit eens zeer duidelijk uit:
„Het wezenlijke is de daad. Zij heeft drie deelen: het uit de gedachten voortkomende besluit; de voorbereiding van de uitvoering of het bevel; de uitvoering zelf. In elk der drie stadiën der daad leidt de wil! De wil komt uit het karakter voort en is voor de handeling van meer beteekenis dan de geest. Geest zonder wil is waardeloos, willen zonder geest is gevaarlijk." Deze woorden van *von Seeckt* geven ons den weg aan om de Duitsche en de Engelsche opvoeding te vereenigen.
Een feit, dat door geen enkel verstandig mensch meer betwijfeld wordt is, dat wij in ons vorige leger en in de algemeene weerplicht middelen bezaten, die tot op zekere hoogte de Engelsche opvoeding tot staatsburger konden vervangen. Dat dit maar geen losse bewering is, maar dat de opvoeding in het leger werkelijk een staatkundige scholing was, bewijzen twee omstandigheden: ten eerste, dat de frontsoldaten het geweest zijn, die in de jaren na 1918 den Duitschen staat van den ondergang gered hebben en zelfs bij de algemeene ontbinding een staatkundigen wil toonden, zonder bevel of aanwijzing, enkel uit zichzelf, dikwijls nog gehinderd door Duitsche instanties; ten andere, dat zelfs bij uiterst links de waarde van den militairen dienst erkend en deze daarom dikwijls min of meer terugverlangd wordt. De waarde van de staatkundige opvoeding van het Duitsche leger van voor den Wereldoorlog is daarmede eigenlijk reeds aangetoond. Als *Treitschke* meent, de Duitsche staat van 1870 steunde eigenlijk op den schepper en verwezenlijker van den algemeenen dienstplicht, op *Scharnhorst,* dan kunnen we dit woord van *Treitschke* gerust hiermede aanvullen, dat de redding van den Duitschen staat uit de hand van moordenaars en plunderaars in de jaren na 1918 eveneens aan den geest van *Scharnhorst* en zijn navolgers — vooral *Moltke* en *Schlieffen* — te danken is.
Daarom moet de opvoeding tot staatsburger tijdens den algemee-

[1]) Von Seeckt, Gedanken eines Soldaten, Berlin 1929; in het slothoofdstuk: Das Wesentliche.

Digitized by Google

nen diensttijd voor iederen jongen Duitscher bereikt worden: Want hier is de plaats waar de Duitsche opvoeding en de Engelsche ervaring bij de opvoeding tot staatsburgers heel eenvoudig vereenigd kunnen worden. We zullen zien, dat we daarmede een mogelijkheid hebben om iederen kastegeest van den jongen adel bij voorbaat uit te schakelen en deze steeds van zijn volksadeldom bewust te doen blijven.
Bij de groote verscheidenheid in het Duitsche schoolwezen, de menigvuldigheid der Duitsche stammen, de eigenzinnigheid van iederen Duitscher afzonderlijk, zal van een levenlooze gelijkvormigheid in de Duitsche jeugdopvoeding geen sprake kunnen zijn; dit is ook in het geheel niet de bedoeling. Over het algemeen kan men den Duitscher niet zonder meer er toe bewegen, zijn kinderen buiten het ouderlijk huis te laten grootbrengen en opvoeden, zooals in Engeland de gewoonte is. De schrijver wil zich zelfs op het standpunt stellen, dat de Duitsche *gezinsopvoeding* in zeer groote mate in stand moet blijven, omdat zij een rijke bron voor het gemoedsleven zijn *kan,* aangenomen natuurlijk, dat de ouders werkelijk een Duitsche sfeer scheppen en het gezin werkelijk een huis bezit, d.w.z., dat de ouders hun kinderen een „thuis" weten te scheppen.
Als men eenerzijds de Duitsche gezinsopvoeding zoo veel mogelijk behoudt, anderzijds echter de beproefde karakterscholing van ons oude leger er aan toevoegt, dezen diensttijd echter nog meer dan vroeger maakt tot een bewuste opvoeding onzer jeugd tot staatsburgers en gelijktijdig bepaalde zelfbestuursprincipes bij den dienstplicht invoert, dan is daarmee een mogelijkheid geschapen om het goede uit de Engelsche opvoeding over te nemen, zonder den eigen aard van de Duitsche opvoeding te verstoren. Door een juist doorgevoerden dienstplicht kan men een gelegenheid scheppen, waar de Staat stelselmatig de Duitsche jeugd tot *weerbare staatsburgers* opvoedt. Deze inrichting zou tegelijk ook een tegenwicht vormen tegen de overal verschijnende bijzondere scholen met hun toenemend zelfbestuur op alle gebieden, die zeker voor de beroepsopleiding van groot nut zijn, maar die toch gevaar opleveren, dat er weer groote standsverschillen ontstaan, of, dat de Duitschers van elkaar vervreemden en als gevolg daarvan — zooals reeds zoo dikwijls in de Duitsche geschiedenis — het eigen voordeel, op grond van een gebrekkige opvoeding tot gemeenschapszin, boven het gemeenschappelijk welzijn stellen. Een alge-

Digitized by Google

meene dienstplicht daarentegen, die voor *iederen* Duitscher geldt [1]), hem gedurende dien tijd in echten kameraadschappelijken omgang met zijn volksgenooten brengt en tegelijkertijd de eigen verantwoordelijkheid aankweekt, kan voor het leven zulk een beslissenden invloed hebben en strekt tevens den Staat tot voordeel in verband met het begrip der verschillende volksdeelen voor elkander en voor het volksgeheel.
De schrijver gelooft, dat de tijd der staande legers van voor den wereldoorlog, indien niet terstond, dan toch spoedig ten einde loopt. De staande reuzenlegers uit de 19de eeuw waren een geschiedkundige merkwaardigheid en vinden eigenlijk alleen in de legerscharen van Xerxes hun weerga. Men moet dit feit voor oogen houden om het geheele vraagstuk te kunnen beoordeelen. Het lijdt geen twijfel, dat we een tweeden Europeeschen oorlog tegemoet gaan. Maar het is de vraag of *na* dezen oorlog het reusachtige volksleger zal blijven bestaan. Zoo dringend als we in het onbeschermde Middel-Europa een algemeenen weerplicht noodig hadden, zoo weinig zin heeft het om te gelooven, dat deze noodzaak eeuwig zal duren. Daarom moet in dit opzicht een vervangingsmiddel voor het staande leger geschapen worden, dat voor de toekomst kan dienen.
In de kringen, die met den weerplicht instemmen worden over het algemeen twee dingen niet geheel uit elkaar gehouden: ten eerste het doel van den algemeenen weerplicht en ten tweede de opleidingsvorm in vredestijd. Het begrip algemeene weerplicht houdt allereerst in, dat elke burger *verplicht* is zijn vaderland te verdedigen, waarbij het strikt genomen den burger vrij staat om te bepalen op welke manier hij zich in den wapenhandel oefenen wil. Het staande leger daarentegen is een beroepssoldatendom met het loon als basis. Voor den Wereldoorlog was de dienstplicht een wonderlijke samensmelting van beide, ontstaan uit de staande legers van absolute koningen en den Pruisischen volksopstand van 1813. Voor den Wereldoorlog werd ieder dienstplichtige gedurende een bepaalden tijd als het ware beroepssoldaat en leerde de wapens hanteeren. Ons keizerlijk leger leed in vredestijd dan ook aan een innerlijke tegenstelling, die zelfs in 1918 nog niet overwonnen was en die ook ondanks de vele voortreffelijke eigenschappen niet verborgen bleef.

---

[1]) Wij zullen aanstonds uiteenzetten, hoe ook niet volwaardigen tot dienstplicht kunnen worden gebruikt.

Digitized by Google

Om in dit geval het juiste standpunt in te nemen is het van belang om den weerplicht niet al te veel als een weer-*plicht* te beschouwen, doch meer als een weer-*recht;* dit laatste is in elk geval Germaansch. Want voor een gezond denkend volk *spreekt het vanzelf,* dat het in nood verkeerende vaderland met de wapenen verdedigd wordt. Eigenlijk is het hierbij van veel grooter belang, wie het recht heeft zich volksgenoot te noemen en dus volgens dit recht den plicht heeft het vaderland te verdedigen. Indien we de zaak zoo beschouwen, wordt het begrijpelijk, dat bij de Germanen de opname in de volksgemeenschap met de weerbaarheid samenviel en dat *het wapen het zichtbare teeken van de eervolle opname in de volksgemeenschap was.* Omdat nu de Germaan zijn plaats in de volksgemeenschap van de eer afhankelijk maakte, was daarom het wapen ook een teeken van de onbevlekte eer van zijn bezitter en diens behooren tot de volksgemeenschap; tevens werd het wapen gebruikt ter verdediging van de eer.
Wij moeten terugkeeren tot deze Germaansche gedachte, die eer, wapen en burgerschap als eenheid beschouwt, en wel door de hierboven geëischte opvoeding tot staatsburger in de opleiding van den dienstplichtige in te schakelen. Dit kan zoo geschieden, dat het staatsburgerschap en de burgerlijke rechten pas verkregen worden, wanneer men op eervolle wijze den dienstplicht vervuld heeft. Het *uiterlijke* teeken van dit *verworven* burgerrecht moet voor den Duitscher zijn, het recht om een wapen te bezitten en bij gelegenheid ook openlijk te dragen. Het wapen zou daardoor weer *het kenmerk* van den volwaardigen Duitschen burger zijn.
Hoe nu de opleiding in het omgaan met de wapenen plaats heeft is een tweede belangrijke vraag: bij de jeugdopvoeding moet reeds de grondslag gelegd worden, terwijl beroepssoldaten — om de opleiding zoo goed mogelijk te maken — voor de militaire opleiding der dienstplichtigen zorgen. Men kan dit het beste zoo uitdrukken: *Wij vullen den militairen dienstplicht van voor den Wereldoorlog aan door een opleiding tot het Duitsche staatsburgerschap.*
Zedelijke gebreken sluiten daarom van het recht tot dienen uit en daarmede dus ook van het verkrijgen der volle burgerlijke rechten. De keuring voor den dienstplicht is reeds de eerste grove zeef, waardoor de Staat de jeugd laat gaan om de bruikbare staatsburgers vast te stellen en de minderwaardigen verre te

Digitized by Google

houden. Het eervolle ontslag uit den dienst, waarvan de toekenning der burgerrechten afhankelijk is, beteekent een tweede, fijnere zeef. Het laatste opvoedkundige woord wordt daarna door de beroepsorganisaties gesproken, die door het toekennen der eererechten de arbeidslustige en bruikbare menschen onder de Duitschers nog eens extra uitzeven; dit betreft natuurlijk alleen de jongelingen, niet het vrouwelijke gedeelte onzer jeugd; waarom dit zoo is, kan men op blz. 212 nalezen.

Over de indeeling van zulk een diensttijd kan gezegd worden, dat zij een bepaalden tijd moet duren en voor *beide* geslachten verplicht is, want de geest, waarmede elke moeder in ons volk doordrongen moet zijn en waarin zij haar kinderen bewust of onbewust moet opvoeden is voor den Staat even belangrijk als de geest, waarin de mannelijke jeugd wordt opgevoed. Bij de opleiding zijn de geslachten natuurlijk gescheiden. Het doel der opleiding is: den enkeling *zedelijk, lichamelijk* en *geestelijk* zoo volmaakt mogelijk te ontwikkelen, omdat hij deze hooge ontwikkeling voor zijn eigen welzijn en dat van den Staat noodig heeft. Hierdoor wordt dus reeds aangegeven, dat mindere lichamelijke geschiktheid geen uitsluiting van den dienstplicht tengevolge heeft. Lichamelijk minder geschikten zal men waarschijnlijk in bijzondere afdeelingen bijeenbrengen en hun opleiding onder geneeskundig toezicht stellen, opdat zij zoo gezond mogelijk weer in het burgerlijk leven en hun beroep terugkeeren. De toekenning der burgerrechten kan niet afhankelijk gesteld worden van de omstandigheid of iemand lichamelijk volwaardig is of niet, beslissend is alleen, of iemand eervol uit den dienst ontslagen is. Uit de rijen der lichamelijk minder geschikten kan in tijden van nood de soldaat gekozen worden, die op een post in het vaderland zijn plicht doet. Een mensch, die in vredestijd een beroep kan uitoefenen, kan nooit ongeschikt zijn om in tijden van nood aan de verdediging van zijn volk mee te helpen. Een geheel andere vraag is echter, of men de lichamelijk minder geschikten ook tot een huwelijk kan toelaten, waaruit kinderen voortkomen: deze vraag behoort echter niet op staatsburgerlijk maar op het terrein der erfgezondheid thuis.

De opleiding tijdens den dienst moet wezenlijk gericht zijn op deugden, die tot het geslacht behooren. Met *„deugden"* wordt hier het oude begrip „deugdelijkheid" bedoeld. De leidende gedachte bij de opleiding van het mannelijke en het vrouwelijke geslacht is

Digitized by Google

natuurlijk het groote verschil tusschen deze beide. Om misverstand te voorkomen, voeg ik hier voor alle zekerheid nog aan toe, dat de *vrouwelijke opvoeding* van onze meisjes niet zoo moet zijn, dat de Duitsche vrouwen en meisjes in de toekomst weer van alle maatschappelijke terreinen verdreven worden, die zij nu in den wedstrijd met de mannen veroverd hebben; dit is en blijft naar mijn meening een persoonlijke aangelegenheid en kan daarom niet in een van staatswege ingerichten diensttijd voor toekomstige, volksbewuste staatsburgeressen tot uiting komen. In een gezond volk zal de taak der vrouwen steeds verschillen van die der mannen, al is er ook niet altijd een duidelijke scheiding der arbeidsterreinen en moeten vele dingen door beider medewerking overwonnen worden. De Duitsche staat der toekomst, die *het gezin* als staatsburgerlijken grondslag aanneemt, zal bij het opgroeiende jonge meisje de krachten moeten ontwikkelen, die tot het behoud van de gezinsgedachte voeren. De opleiding, die men op de zgn. plattelandsvrouwenscholen volgt, biedt aanknoopingspunten, hoe men den dienstplicht voor vrouwen moet inrichten.

Voor de mannelijke jeugd is de kazerne niet aan te bevelen, maar eerder iets, dat op deze vrouwenscholen van het platteland lijkt. Er moet zelfs tegen gewaakt worden, dat de jeugd niet op een kazerne-manier onder oppermachtige officieren opgroeit, want bij een kazerne-inrichting is zelfbestuur en eigen verantwoordelijkheid onmogelijk. Gehoorzaamheid en discipline, waar zij te pas komen en verlangd worden, moeten vanzelfsprekend worden! Indien we de jeugd door de samenleving gedurende het vervullen van den dienstplicht werkelijk iets waardevols op den levensweg willen meegeven, moeten we de op blz. 218 beschreven vormen van zelfbestuur beoefenen en ons hierbij aan het Engelsche voorbeeld aanpassen. Hier is de plaats, waar de diensttijd van voor den Wereldoorlog verder ontwikkeld moet worden. We zouden ook de *Duitsche koloniale school, de koloniale hoogeschool in Witzenhausen a. d. Werra* tot voorbeeld kunnen nemen. Daar leven de studenten in een *Bursa* (Hoogeschoolgemeenschap) te zamen, met een zeer groot zelfbestuur en toch wordt in de opvoeding een duidelijke lijn gevolgd en maakt ieder zich ondergeschikt aan de studiegemeenschap. Deze vorm is reeds dertig jaar beproefd en na het overwinnen der bekende kinderziekten heeft men op dit

Digitized by Google

gebied rijke ervaringen verzameld. Ook de in Witzenhausen gevolgde methode om met de geestelijke ontwikkeling een opleiding tot kolonist te verbinden, kan in hoofdzaak voor den algemeenen dienstplicht ten nutte gemaakt worden n.l. door de lichamelijke ontwikkeling van den dienstplichtige, alsook zijn oefening in de wapenen, de plaats van de op de koloniale hoogeschool gebruikelijke landbouwopleiding te laten innemen, terwijl dan de wetenschappelijke ontwikkeling der studenten vervangen wordt door de geestelijke ontwikkeling van den dienstplichtige t.o.v. zijn Duitschdom en zijn plichten en rechten als staatsburger. Er is echter één bezwaar tegen ons plan: tijdens het vervullen van den dienstplicht komen jongelieden uit alle standen bijeen. Dit wordt zelfs met opzet gedaan om het saamhoorigheidsgevoel en de wederzijdsche waardeering aan te kweeken; in zekeren zin wordt hiermede ook de frontgemeenschap uit den Wereldoorlog van 1914—1918 levendig gehouden. Er komen dus zeer verschillend opgeleide jongelieden bijeen. Als men nu bij de lichamelijke en de geestelijke opleiding alles over één kam scheert — zooals helaas bij het oude leger heel dikwijls voorkwam — dan bereikt men alleen, dat bij de meergevorderden en de begaafden de belangstelling verflauwt. Daarom is het volgende aan te bevelen: Het onderwijs worde bij deze uit zeer verschillende kringen afkomstige en zeer verschillend opgeleide jonge menschen niet volgens een star schema of in bepaalde klassen gegeven, maar *elk* vak — of dit nu de *geestelijke* of de *lichamelijke* opleiding van den dienstplichtige betreft doet niets ter zake — moet weer onderverdeeld worden, waardoor de beginners, de gevorderden, de vergevorderden en de zeer begaafden ieder een verschillende behandeling krijgen. Met deze groepeering der afzonderlijke onderwijsvakken heeft de Staat bovendien een middel om de zeer begaafden onder de dienstplichtigen op te merken en hen later in den staatsdienst te bevorderen, of op andere wijze hun vooruitkomen te steunen; ook kan bij het verlaten van den dienst aan den dienstplichtige raad gegeven worden op grond van de met hem opgedane ervaringen. Deze groepeering bij dit onderwijs mag natuurlijk den kameraadschappelijken omgang der dienstplichtigen niet beïnvloeden; er wordt gemeenschappelijk gegeten, geslapen en ook verder alles samen gedeeld, zooals wij frontsoldaten in den Wereldoorlog tot onzen zegen ondervonden hebben. In het

Digitized by Google

keizerlijke leger had men de zgn. „vrijwilligers voor één jaar". Dit was een concessie aan den tegenzin der burgers bij de invoering van den algemeenen weerplicht in het begin der vorige eeuw; zoo iets is natuurlijk bij deze opvatting van den dienstplicht uitgesloten. De duur van den dienstplicht is voor alle volksgenooten gelijk.
Zoo wordt dus een inrichting tot stand gebracht, die ondanks een groote tegemoetkoming aan de speciale beroepsopleiding van de jeugd, de jonge Duitschers vóór hun meerderjarigheid door den algemeenen dienstplicht bij elkaar brengt, hun volksche bewustzijn en hun burgerlijke plichten tegenover den Staat schoolt en hen zoo tot een eensgezind Duitsch volk samensmeedt.
De jeugd op de adelhoeven bewandelt in dit opzicht denzelfden weg als de overige volksgenooten van denzelfden leeftijd. Omdat het burgerrecht afhankelijk is van het eervolle doorloopen van den diensttijd, wordt de erfgenaam van een adelhoeve pas na de toekenning der burgerrechten als zoodanig benoemd en erkend. Deze dwang op het Adelgenootschap om den erfgenaam van de adelhoeve pas te mogen erkennen als de Staat hem de burgerlijke rechten heeft toegekend, is een uitstekend middel in de handen van de staatsleiding om elke kastevorming of hoogmoedigen eigenwaan van het Adelgenootschap bij voorbaat den kop in te drukken en tevens om den jongen erfgenaam uitdrukkelijk het hoogheidsrecht van zijn volk in te prenten.
Over de verdere opleiding van den toekomstigen edelman kan nog veel meer gezegd worden. Wij willen nog slechts het volgende opmerken.
De edelman beheert en onderhoudt den Duitschen grond. Hij moet daarom verstand hebben van den landbouw. Hij moet tevens de beroepsgenooten uit zijn omgeving een goed voorbeeld kunnen geven. Daarom kan men van hem een goede wetenschappelijke landbouwkundige ontwikkeling eischen. Hij mag de adelhoeve pas na een landbouwkundig examen overnemen; het tegenwoordige landbouwkundige staatsexamen biedt hiervoor voldoende zekerheid en het is de taak van het Adelgenootschap hierover te waken. In ieder geval moet de edelman zijn bedrijf ten volle kunnen overzien en beheerschen. Of de edelman bij het overnemen van de hoeve dan ook zelf de leiding op zich neemt of dat hij deze aan een beambte — van verpachten kan natuurlijk geen sprake zijn — overdraagt, is dunkt mij, een vraag van ondergeschikt belang,

Digitized by Google

omdat de edelman een grondige landbouwkundige opleiding genoten heeft. Want tenslotte komt het er niet op aan of de edelman van den vroegen morgen tot den laten avond op zijn adelhoeve werkt maar of hij zijn bedrijf kan overzien en den arbeid van zijn ondergeschikten beoordeelen. De bedoeling van de landbouwkundige opleiding is niet om een goeden landbouwer te vormen, maar om te verhinderen, dat leeken op landbouwkundig gebied de waarden, die in de adelhoeve vertegenwoordigd zijn voor het Adelgenootschap — en dus ook voor het Duitsche volk — verknoeien.

Welke bijzondere opleidingen den jongen edelman verder nog te beurt moeten vallen is een vraag, die mettertijd de ervaringen zullen leeren.

Over de zonen van een edelman, die geen adelhoeve krijgen.

Niet-ervende zonen van edellieden krijgen na de vervulling van hun dienstplicht en het verwerven der burgerrechten een bijzondere taak in de Duitsche volksgemeenschap toegewezen. Deze zonen moeten *de kern van de werkelijke leiders* in ons volk worden. Zij moeten een voorbeeld zijn en als behoeders van de adellijke opvattingen een traditie hoog houden, waardoor zij den leiders uit andere volkskringen de adellijke houding en deugden toonen. „Want door zijn ideale opvattingen is de adel een onmisbaar element in de samenleving; hij heeft tot taak al het groote, edele en schoone, hoe en waar dit ook in het volk optreden moge, ridderlijk te beschermen, het eeuwig wisselende nieuwe met het eeuwig blijvende te verbinden en zoodoende levensvatbaar te maken." (*Joseph von Eichendorff.*)

Allerwege wordt er geklaagd, dat het Duitsche volk — bij andere volken in Europa komt dit niet voor — de twijfelachtige eer toekomt, geen eigen allesbeheerschenden stijl te bezitten, ja, dat wij zelfs de neiging hebben tot stijlloosheid. Hier en daar is men zelfs ijverig in de weer om dit verschijnsel, dat men niet meer onderkent, als een bijzondere eigenschap van ons volk te waardeeren, d.w.z. haar te verklaren als een echt Duitschen hang naar eenzelvigheid. Zelfs de rassenkunde heeft zich op deze vraag geworpen en poogt eenerzijds dit verschijnsel door „ontnoording" te verklaren, of, wat op hetzelfde neerkomt, het met een sterke bloedsvermenging in verband te brengen. Bij al deze verklaringen wordt echter over het hoofd gezien, dat in de ons omringende

Digitized by Google

staten deze dingen ongeveer net eender zijn als bij ons, maar dat daar het gemis aan een vaste houding, die vele Duitschers hebben, niet of tenminste niet in die mate als bij ons voorkomt.
De oorzaken liggen echter veel dieper en gaan ons rechtstreeks aan, al is ook de verklaring die de rassenkundigen geven eveneens juist. De oneenigheid in ons staatkundig leven is een der hoofdoorzaken, dat er geen uitwendig staatsbewustzijn — zooals b.v. in Frankrijk — ontstond en waardoor er geen uiterlijke door den Staat aangegeven volksstijl gevormd werd; evenmin vermocht het innerlijke saamhoorigheidsgevoel van het Duitsche volk den innerlijken stijl van de Duitschers te bepalen en daardoor het uiterlijke optreden te regelen [1]). Dit alles verklaart veel! Maar de eigenlijke oorzaak is, dat we sedert eeuwen geen werkelijke leiders meer hadden, die met een *onveranderlijke, voorbeeldige* leiding, door hun eigen leven en houding den levensstijl van de Duitschers beïnvloedden en hen in een bepaalde richting stuwden. In Engeland gelukte het den adel dit opvoedingswerk te volbrengen, in Duitschland daarentegen niet, hoewel in bepaalde gevallen hier en daar wel veel bereikt werd. Welke oorzaken heeft dit verschijnsel?
P. de Lagarde heeft in zijn „Deutsche Schriften", München 1924, in een opstel: „Konservativ?" zeer terecht opgemerkt, dat ons gebruik om den adellijken naam voor *alle* zonen erfelijk te maken, op den duur noodlottige gevolgen moest hebben en inderdaad gehad heeft. Dit gebruik is afkomstig uit den riddertijd, toen *alle* zonen van een edelman, niet alleen de oudste, die het leen erfde, *als edelen* beschouwd werden. Daaruit ontstond in den loop der eeuwen een kloof, die de verdienstelijke burgers nooit gelijk deed zijn aan de adellijken en verhinderde, dat de leiders tot een eenheid samengroeiden. Engeland beschikte juist over zeer wijze leiders, die het aandurfden om de niet-adellijke waardevolle burgers op te nemen en de onbekwamen uit de eigen rijen op een

---

[1]) Daarbij zijn we sedert de volksverhuizing het oudste volk van Europa, want ook het Frankenrijk der Karolingers werd uit Duitsch bloed opgebouwd en werd door het keizerrijk der Ottonen voortgezet, zoodat er geen enkele reden is om de eer van het oudste volk aan de Franschen over te laten, zooals men heden gaarne doet. In den tijd toen keizer Otto de Groote over een wereldrijk heerschte en de Duitschers de beheerschers van het avondland waren, was de Fransche koning een onbeduidend vorst, was het Germaansche Noorden nog heidensch (wat geen vernederende uitspraak is!), verzonk Italië in innerlijke verdorvenheid en heerschte in de landen ten Oosten van de Elbe nog een halfaziatisch barbarisme.

Digitized by Google

bepaalde manier uit te schakelen; de Duitsche adel richtte vanaf de Middeleeuwen kunstmatige scheidsmuren op, werd zelfgenoegzaam en sloot zich meer en meer van de buitenwereld af. Zoo kon het tenslotte gebeuren, dat de onbekwaamste adellijke, krachtens zijn afkomst altijd nog maatschappelijk hooger gewaardeerd werd dan de meest bekwame burger, want zelfs de burger, die in den adelstand verheven was, bleef, hij en zijn familie een opkomeling. (Oude adel, briefadel, persoonlijke adel, enz.!) Daardoor ontstond een zeer ongezonde toestand [1]).

Dibelius (t.a.p., I. blz. 19) stelt vast: „Dat in tegenstelling met de kontinentale ontwikkeling alleen de oudste zoon van den edelman met het ongedeelde leengoed [2]) ook den adellijken titel erfde, heeft het ontstaan van een armen, hoogmoedigen en onbekwamen adel verhinderd en den adel geheel met de burgers vereenigd." In Engeland hebben de niet-ervende zonen geen adellijken titel, doch zij vormen de „gentry", een woord, dat bijna niet te vertalen is, het meest juist is misschien „edelgeborenen". Terwijl uitsluitend de landlords tot den hoogen adel, de *nobility* [3]) behooren en tegelijk ook lid van het Engelsche Hoogerhuis zijn, blijven hun broers en zoons, die geen land bezitten, burgers; beschouwt men hen als adellijk, dan geschiedt dit alleen door hun edel karakter en hun afkomst, nooit door een uiterlijken schijn. „Het woordje „von" heeft daar nooit scheiding gemaakt tusschen den adel en de burgers. De jongere adellijke zonen zijn naar hun maatschappelijke positie burgers, doch vormen in werkelijkheid een tusschen-

---

1) De ergste verwarring op dit gebied vinden we wel in de vorige eeuw, toen men mannen van groote prestatie niet beter wist te eeren, dan door hen „Talmibureaukraten" te maken, d.i. hun den ambtelijken titel te verleenen: Kommerzienrat, Geheimrat, enz.

2) Dit bezit is in Engeland — niet van rechtswege, maar feitelijk — vast gebonden als het Fideicommis: De zoon wordt door den vader alleen als erfgenaam erkend, indien hij belooft het bezit weer ongedeeld aan zijn eigen zoon verder te geven. Een schadeloosstelling van de niet-ervende zonen vindt alleen uit het aanwezige geldelijke vermogen plaats, voorzoover het goed daardoor niet belast wordt of door het overgaan naar een hoog ambt als vergoeding. Tot in de 20e eeuw is daardoor de positie van den Engelschen adel onaantastbaar gebleven. Sedert 1918 hebben de belastingwetten in deze stevige veste een bres geslagen.

3) Over de geledingen in den Engelschen adel schrijft Dibelius, England, Dl. II, Anmerkungen blz. 284: dat de positie van de Knights (persoonlijke adel) en de Baronets (erfelijk) die ook tot de „gentry" behooren, ongeveer met de aanduiding „von" overeenstemt; de drager heet b.v. Sir William Smith of Sir William Smith, Bt; Engelsche afkorting: Sir William (in Duitsche couranten dikwijls verkeerd: „Sir Smith"!!).

Digitized by Google

laag voor adel en burgers." (*Dibelius.*) Op deze wijze werd de adel reeds zeer eng verbonden met de beste leiders uit de burgerij en deze werd nog enger doordat men mannen, die bijzondere verdiensten hadden den titel „Sir" gaf, waardoor zij gerekend werden tot de „gentry"; ook mochten hun vrouwen en dochters niet den adellijken titel van hun echtgenoot of vader voeren, doch bleven burgeressen. „En evenmin als in den Angelsaksischen tijd vormt de Engelsche *adel* ook heden geen ongenaakbaren, bevoorrechten stand, zooals in vele Europeesche landen. Terwijl bij deze landen de titels en de rechten van een vader op de kinderen overgaan, komen in Engeland de met den adeltitel verbonden rechten wettelijk alleen aan den *drager van den titel,* den Peer, toe; diens echtgenoote en kinderen zijn gewone burgers, *Commoners,* kunnen dus ook, zonder afbreuk te doen aan den adel, burgerlijk huwen. Het erfdeel gaat alleen op den *oudsten* zoon over als de vader gestorven is.

Ja, zelfs in de koninklijke familie hebben behalve de Koning en de Koningin alleen de oudste zoon [1]), de oudste dochter en de gemalin van den oudsten zoon bijzondere rechten, terwijl alle overige leden van de familie wettelijk met de *Commoners* gelijk staan en voor het gerecht ook als zoodanig behandeld worden." (*Wildhagen,* Der Englische Volkscharakter, bldz. 87.)

De Peers, degenen die tot de „gentry" behooren, de burgers met den titel van „Sir" en de overige burgerlijke leidende persoonlijkheden vormen met elkaar de *Society,* de eigenlijke *Londensche hoogere kringen,* waarin de landlords [2]) een zeer grooten invloed hebben. Deze Society geeft in het Engelsche maatschappelijke leven den toon aan en is een zeer doeltreffend opvoedingsmiddel voor de leiders van het Engelsche wereldrijk. Deze Society is de eigenlijke band, die het reusachtige rijk onopvallend en vast

---

[1]) In Engeland is ook ons „Prinsen"-wezen onbekend. De „Prince of Wales" — zooals bekend de titel van den Engelschen troonopvolger — beteekent niet „Prins van Wales", maar „vorst van Wales".

[2]) De invloed, die deze lords in Engeland hadden wordt in Duitschland algemeen onderschat; dit kan men b.v. reeds hieraan zien, dat men de Engelsche buitenlandsche politiek gaarne als een „politiek van kramers" aanduidt. Tot 1832 werd de Engelsche buitenlandsche politiek uitsluitend door de landlords bepaald. Pas na dit jaar treden er ook niet-adellijke invloeden op, die met Benjamin Disraeli, de latere Lord Beaconsfield, vasten vorm krijgen; toch bleef tot aan den Wereldoorlog de invloed der lords doorslaggevend, al waren de lords der 19de eeuw bij lange na niet meer wat

Digitized by Google

bijeenhoudt. Hoe losjes en vrij de verschillende deelen van het Engelsche wereldrijk ook samengevoegd zijn, toch bestaat er geen gevaar voor uiteenvallen, zoolang de Engelsche Society op de oude wijze samengesteld is. Haar invloed is onmerkbaar, en toch ingrijpender dan menig verdrag of wettelijke overeenkomst. Overigens: de hoogste en algemeen erkende leider van de Society is de Engelsche koning. Met dit feit hangt samen, dat het Engelsche koningshuis weliswaar geen grooten rechtstreekschen invloed op de Engelsche politiek heeft, doch, dat zijn invloed zijdelings, door de Society, buitengewoon sterk is.
Engeland bereikte door een voortdurend echt — niet schijnbaar — opzuigen van alle te voorschijn komende leidersnaturen uit de burgerlijke kringen en door het gebruik, den adelijken titel met het grondbezit te verbinden, dat zijn adel een gezond en krachtvol leidersdom bleef. Het bereikte echter nog meer: Het verhinderde, dat een ontevreden stemming in de lagere kringen door een geboren leider tegen hem uitgebuit werd, omdat het uitzicht zelf tot den adel te kunnen behooren, elke aandrift doodde om tegen den adel te strijden; daartegenover bleven hierdoor de hoogere kringen levenskrachtig, zoodat er aan de noodzakelijkheid van den adel in het geheel niet getwijfeld werd. De voordeelen van deze Engelsche opvattingen liggen voor de hand en maken het begrijpelijk, dat bij het Engelsche volk ook nu nog de eerbied voor de adellijke geslachten en het geloof in hun bijzondere begaafdheid om leiding te geven ongeschokt is en wel zoo onwrikbaar vast is, dat een Duitscher, die geen kennis van deze dingen draagt, niet in staat is dit feit met den bekenden vrijheidszin der Engelschen te rijmen.
Bij ons zijn deze verhoudingen over het algemeen geheel omgekeerd. Het gevolg is, dat elke ontwikkelde Duitscher van niet-adellijke afkomst in den grond van zijn hart vijandig tegenover den adel staat. Nu is dit wèl een bewijs voor een gezond Ger-

---

de lords voor 1830 waren. — Hoe groot zelfs nu nog de invloed der landlords op de Londensche Society is, bewijst het tijdstip van het begin van den Londenschen seizoentijd, het beroemde „Season". Op den 12en Augustus begint de jacht op het veldhoen en het roodwild, op den 1en November de vossenjacht; de jachttijd eindigt pas in April, dientengevolge kunnen pas in Mei de groote gezelschaps-partijen beginnen en dit duurt dan tot eind Juli. Dus: Omdat de landlords hun jachtvermaak niet willen missen, valt het Londensche „season" in den tijd der grootste zomerhitte.

Digitized by Google

maansch volksgevoel, omdat de Germanen elk voorrecht, dat niet op verdienste gegrond is en zijn aanspraken *alleen* van de geboorte afleidt, haat, maar gezien de uitwerking, is deze toestand toch zorgwekkend voor ons volk en moet daarom verdwijnen.
Zonder twijfel is de richting, waarin zich de Duitsche adel sedert den riddertijd ontwikkelde en een kloof deed ontstaan tusschen adel en burgers, de oorzaak, dat er geen voorbeeldige, leidende Duitsche bovenlaag ontstond, waarnaar het Duitsche volk *gaarne* opzag: ook is dit de eigenlijke oorzaak, dat wij sedert de Middeleeuwen zoovele staatkundige beroeringen beleefden. Want het is niet waar, dat de staatkundige beroeringen van de 19de en de 20ste eeuw in Duitschland veroorzaakt werden door de Fransche staatsomwenteling van het jaar 1789, al heeft dit jaar ontegenzeggelijk grooten invloed gehad op de verborgen onrust die den Staat bedreigde. De werkelijke oorzaken van *onze* staatkundige moeilijkheden liggen in onze *eigen* geschiedenis: in den tijd na de Middeleeuwen.
Hier wacht den adelhoeven een zeer bijzondere taak voor de toekomst van ons volk. *De niet-ervende zonen van de adelhoeve moeten in alle standen de leiders van ons volk worden.* Zooals de vertakkingen van het zenuwstelsel de verschillende deelen van het lichaam als een eenheid doen samenwerken, moet de adellijke geest van de adelhoeven door middel van zijn niet-ervende zonen en dochters op de andere standen overgaan, niet echter door uiterlijke standsverschillen, maar door den adellijken geest en de adellijke opvoeding. Dit is wel een indirecte, maar toch een zeer gewichtige levenstaak voor de niet-ervende kinderen van een adelhoeve.
Op deze wijze wordt iets geschapen, dat veel overeenkomst vertoont met de „gentry" van den Engelschen adel. Zonder adeltitel of andere voorrechten, moet deze jonge adel invloed op zijn omgeving uitoefenen en onmerkbaar het geheele leiderskader van het Duitsche volk met een *adellijken* geest vervullen. Als burgers kunnen zij zich aan ieder beroep wijden, zonder bij het vooruitkomen — zooals nu veelal gebeurt — door een adellijken titel gehinderd te worden; hun blijft daardoor geen andere keus dan door prestaties en „adellijken" geest voorbeeldig te leven en daardoor opvoedend te werken, of in het niet te verdwijnen: d.i. een voorbeeld te zijn, of te zorgen de voorbeeldige niet-adellijke leiders niet in den weg te staan.

Digitized by Google

De geweldige opvoedkundige beteekenis die dit alles heeft voor het karakter en het lichaam voelde ook *Günther* aan, toen hij in „Adel und Rasse" over de beteekenis van de „gentry" voor Engeland zeggen moest: „Zoo bezat Engeland een stand, die er naar streefde het echt Noordsche ideaalbeeld van den gentleman en de lady in levenshouding en huwelijkskeuze te bereiken, een stand, die omvangrijker was en beter intact bleef dan eenige andere uitgelezen laag in Europa. In dezen stand was het beste Engelsche bloed vertegenwoordigd. De *gentry* was juist de stand, waarin, overeenkomstig het echt Noordsche ideaal, bezit en ontwikkeling niet de erkenning konden verschaffen, wanneer iemands houding, optreden, ingetogenheid, beheersching te wenschen overlieten, ook niet als hem de kenteekenen ontbraken, die volgens de Saga als edel golden en die de Noordsche Hebbel, de metselaarszoon, bezat. Omdat juist het Noordsche wezen kenmerkend was voor den gentleman, moest er wel een uitgelezen Engelsche hoogere stand ontstaan, die ook nu nog vele prachtige Noordsche gestalten en zoovele leidende staatslieden voortbrengt — dit alles echter zonder dat kastedunk scheidsmuren opwierp."
Op deze manier is een *kringloop van het bloed* mogelijk:
Terwijl beproefd leiderschap in het Duitsche volk bij voortduur door het Adelgenootschap wordt opgenomen en daar door strenge teeltwetten in den loop der geslachten van eventueele erfelijke „slakken" gezuiverd wordt [1]), vloeit uit de adelhoeven, de vernieuwingsbronnen, een onafgebroken stroom van waardevol leidersbloed naar alle standen en lagen der bevolking terug, dat of werkelijke leiding geeft, of bij middelmatige begaafdheid onmerkbaar in de groote massa verdwijnt.
Wij moeten bovendien iets scheppen, dat op de Engelsche society lijkt, opdat de Duitscher tegenover de geheele wereld een vasten stijl in zijn optreden krijgt, die in zijn uiterlijke houding verankerd moet liggen. Het Duitsche volk moet eindelijk toch eens het schommelen van zijn houding tusschen hooghartige profes-

---

1) Met de adelhoeven hebben we ook een wensch van Günther vervuld. Hij zegt: (Der Nordische Gedanke unter den Deutschen, 2. Aufl.) „We moeten bereiken, dat de meeste overwegend Noordrassige sibben weer landbezit krijgen. Een Noordsche opvoeding worde het doel van den „landed rural gentleman", dit was ook de kracht van de raseigenschappen in Engeland, waar de vertegenwoordigers van het zuivere Noordras aan de Engelsche staatsleiding de waardevolle bestendigheid gaven."

Digitized by Google

soren-gewichtigdoenerij en ruggegraatlooze handelsreizigersijver afleeren en tot edele houding worden opgevoed, die den ander laat wat hem toekomt en zichzelf daarbij niets te kort doet. De schrijver wil echter het woord society niet als het voor-oorlogsche begrip der „betere kringen" opgevat zien, waar meestal de geblaseerde adel en voorname burgers mee bedoeld werden.
Wij moeten een werkelijk *voorbeeldige* bovenlaag scheppen, die uit de waardevollen onder de niet-adellijken en de waardevolle afstammelingen der adelhoeven bestaat. In deze bovenlaag moet in elk geval *de verdienste* een *doorslaggevende* rol spelen, om het even uit welke lagen der bevolking de mannen van verdienste stammen; dat in deze bovenlaag ook een adellijke houding niet ontbreekt, daarvoor zorgen de zonen en dochters der edellieden. Zooals in Engeland iemand die tot de „gentry" of tot de burgers behoort bij bijzondere prestaties met den Sir-titel wordt onderscheiden en „Knight" wordt, moet ook bij ons een titel geschonken worden aan hen, die bijzondere prestaties verrichten, waardoor de leidende mannen persoonlijk onderscheiden worden en die niet erfelijk is. Hierdoor ontstaat *een adel van verdienste* in het Duitsche volk, wiens invloed op de breede lagen van ons volk zeer groot zal zijn, en waardoor het volk, ondanks zijn vele beroepen en standen, langzamerhand een eigen stijl zal krijgen. Zoo ontstaat er een nieuwe Duitsche volksgemeenschap.
Welken titel de mannen van verdienste nu moeten krijgen, is moeilijk te zeggen. De verleening van het woordje „von" verwerpen wij, omdat dit vaak tot taalkundige onmogelijkheden aanleiding geeft, n.l. dan, wanneer het woordje „von" geen betrekking op een plaatsnaam heeft en juist dit is voor een niet-erfelijken adel van verdienste uitgesloten. Men kan in overweging nemen het woord „edele" als eenvoudige toevoeging bij den naam en uitgedrukt door een „E" achter den naam, zooals de Engelsche toevoeging „Bt" (Baronet). Deze titel moet echter een onderscheiding blijven en geen benaming worden.
Binnen den adel van verdienste moet echter ook een riddel-titel geschapen worden, die alleen voor den vijand, bij een redding met gevaar van eigen leven, bij het afweren van aanslagen op het leven en de veiligheid van het Duitsche volk, bij trouwe plichtvervulling, onder levensgevaarlijke omstandigheden, enz. verworven kan worden en die naast den op maatschappelijk of

Digitized by Google

geestelijk terrein verdienstelijken adel de *edele karakters* in ons volk beloont en hen in eere houdt. Ook hier kan het ridder-zijn op eenvoudige wijze aangeduid worden door een „R" achter den naam. Voor een bijzondere verdienste op het slagveld, kan — zooals bijv. bij de Pour le mérite-orde — als *buitengewone onderscheiding* de hertogtitel verleend worden, eveneens als toevoeging bij den naam, zooals „edele" en „ridder". Want de toekomst van ons volk is afhankelijk van het eeren der krijgshaftige deugden.
Deze adel van verdienste, verder de adel der adelhoeven en de overige mannen, die leidende posities in ons volk bekleeden, vormen de „betere kringen", waarvoor we het oude Duitsche woord „die Gebildeten" (de ontwikkelden) voorstellen. *Ontwikkeling* was in het vroegere Duitsche spraakgebruik, evenals nu nog in de natuurwetenschap, het gangbare woord bij de lichamelijke gestalte (ontwikkelingsfout, d.i. een afwijking van de normale ontwikkeling van het lichaam). Pas sinds J. Möser wordt het woord in overdrachtelijken zin gebruikt voor de geestelijke vaardigheid van den mensch.
Op het oogenblik heerscht er onder ons over het begrip ontwikkeld mensch een groote oneenigheid. Bij het volk bestaat over het algemeen nog de juiste meening, dat een „ontwikkelde" en een mensch met „verstandelijke ontwikkeling" niet hetzelfde behoeft te zijn. Want het volk noemt eerder „ontwikkeld" dengene, die in het openbare leven van levenswijsheid blijk geeft, en „onontwikkeld" dengene, die zich door innerlijke onvastheid ongepast gedraagt.
De poging, het begrip „ontwikkeling" uitsluitend van verstandelijke zijde te beschouwen, mislukt volkomen. Het is leerzaam op te merken, dat een groot denker als *P. de Lagarde* weliswaar een poging doet om het woord „Bildung" (ontwikkeling), te verklaren, maar dat hij er met een zuiver verstandelijke verklaring niet komt. In zijn „Deutsche Schriften" (t.a.p.) zegt hij bijv.: Kennis is de vorm, waarin de enkeling van de cultuur bezit genomen heeft" (blz. 147). Een andermaal noemt hij een „Gebildete" (ontwikkeld, verstandig mensch) dengene, die zich op de juiste wijze door het leven weet te slaan (blz. 209). Weer een anderen keer: „Ontwikkeling is de eigenschap om het belangrijke van het onbelangrijke te scheiden en dat te onthouden" (blz. 364). Bij

Digitized by Google

nader toezien moet men opmerken, dat *Lagarde* steeds weer van de *aangeboren* eigenschappen in verband met de opvoeding uitgaat om het woord „Bildung" te verklaren; dit is een punt van belang, vooral wanneer men bedenkt, dat „cultuur" letterlijk beteekent: Veredeling der aangeboren eigenschappen.

De allereerste taak van den *ontwikkelde* is: drager van een *echten Duitschen* aard te zijn. Deze taak is veel grooter dan die van de Engelsche Society. De Engelsche society was enkel een middel, waarmede de Engelsche adel met zijn koenen blik en zijn juist inzicht om de menschen te leiden — volgens *Dibelius* zijn deze eigenschappen van de Noormannen afkomstig — het overige Engeland en later het Britsche wereldrijk zoo zeker en zelfbewust wist te beheerschen. Onze „ontwikkelden" behoeven niet op de Engelsche Society te lijken, maar moeten worden: de uitdrukking van het volmaakte volksleven; daardoor een voorbeeld zijnde en zich steeds tegenover het volk verantwoordelijk voelend.

Bij deze ontwikkelden moet in de eerste plaats de „Noordsche gedachte" van *Hans F. K. Günther* ontwikkeld worden: zij moeten in de eerste plaats dragers van een „Noordsche beweging" worden. Over de Noordsche beweging zegt *Günther* (Der nordische Gedanke unter den Deutschen, 2 Aufl.): „Noordsche beweging wil de „groote gezondheid" *(Nietzsche)* van lichaam en ziel nastreven en om dat te bereiken bedient zij zich wat het erfbeeld betreft van de *schifting* en wat het verschijningsbeeld betreft van de *vorming* van ziel en lichaam. De Noordsche beweging toont haar aanhangers *het ideale beeld* van den gezonden, scheppenden, leidenden, Noordrasmensch. Er moet *een ideaal gesteld worden,* opdat men er naar kan *streven.* Een *spanning* tusschen de tegenwoordige werkelijkheid en het tijdlooze ideaal werkt bevruchtend op het waarachtige leven. Juist de Noordsche beweging — de Hellenistische vreugde over het levenslustige lichaam van den held weer te erkennen als de vreugde van de Noordsche ziel — juist zij moet dezen geest aankweeken, die zich in de oefening en de zorg voor het lichaam weerspiegelt. Zij wijst op een *lichamelijk* en *geestelijk idealen Duitschen mensch,* welk ideaal de moeite van het nastreven waard is. De erfelijk-gezonde Noordrasmensch zou men het ideaalbeeld kunnen noemen, dat de Noordsche gedachte voor de Duitschers ontwikkelt.

Wanneer ieder ontwikkeld mensch op deze manier door de Noordsche gedachte den juisten weg gewezen wordt, dan groeit

Digitized by Google

bij allen het verlangen om deze Noordsche gedachte in den Duitschen staat te verwezenlijken en haar algemeen onder ons volk te brengen.
Een eigenlijke Duitsche staatsgedachte bezitten wij helaas nog niet [1]. Deze moet vanuit de Pruisische staatsgedachte ontwikkeld worden; op welke gronden behoeven we hier niet nader uit te werken. Helaas stuit men in dit opzicht bij niet-Pruisen veelal op verkeerde begrippen. Want de Pruisische staatsopvattingen zijn in Duitschland heel dikwijls doòr diegenen in een kwaad daglicht gesteld, die zelf juist de dragers van Pruisens grootheid waren, n.l. de Pruisische ambtenaren.
De Pruisische staatsgedachte is eigenlijk een zedelijk begrip, d.w.z. zij stelt het geheel boven den enkeling en beoordeelt de zedelijke handelwijze van den enkeling in dienst van den Staat naar de eischen, die aan het geheel worden gesteld. Men zou de Pruisische staatsopvatting de naar moderne verhoudingen ontwikkelde Germaansche volks- en staatsgedachte kunnen noemen.
De zedelijke waarde van de Pruisische staatsopvatting is dus niet een slaafsch gehoorzamen van den enkeling aan de bevelen van boven af, maar juist omgekeerd het zich vrijwillig schikken van den enkeling in het geheel en de daaruitvolgende beperkingen voor het eigen ik. Op deze wijze moet de Pruisische staatsgedachte opgevat en uitgevoerd worden, zij veronderstelt in ieder geval een bepaalde zedelijke hoogte en rijpheid van den mensch. Daarin ligt haar grootheid, daarin ligt echter tevens de oorzaak, dat zij door buitenstaanders licht miskend wordt.
Met verstand alleen kan men geen staten bouwen, evenmin als huizen; vergel. blz. 149. Geest en stof moeten ook hier met elkaar in overeenstemming gebracht worden, eer een geheel ontstaat. Zonder den Pruisischen ambtenaar was de Pruisische staatsinrichting nooit tot stand gekomen, was de Pruisische geest nooit bij de menschen en in de geschiedenis verwezenlijkt. Van de redelijkheid en de onkreukbaarheid van de Pruisische ambtenaren was per slot van rekening de hechtheid van het geheele bouwsel afhankelijk en het is geen toeval, dat Koning Friedrich Wilhelm I het scheppen van den Pruisischen staat met de vorming van goede ambtenaren begon.
Doch deze Pruisische ambtenaren vormden slechts het geraamte

---

[1] Dit slaat op den tijd voor de machtsovername door de N.S.D.A.P.

Digitized by Google

van den Pruisischen staat en hoe zeer dit ook van den Pruisischen geest doordrenkt was, toch was het in wezen niet enkel Pruisendom zonder meer, tenminste niet het zelfstandige handelen door innerlijk verantwoordelijkheidsgevoel. Want een *goed* ambtenaar is nu eenmaal niet zelfstandig, hij gehoorzaamt en handelt niet eigenmachtig. Bewuste verantwoordelijkheid en *zelfstandig* handelen is het kenmerk van elken waarachtigen leider en dit kan men met den besten wil niet vereenigen met het wezen van den ambtenaar, omdat dit twee tegenovergestelde begrippen zijn. De Pruisische ambtenaar was de man, die met vreugde de zorg voor het Pruisische staatsbedrijf op zich nam, die er voor zorgde, dat er geen radertje in het groote raderwerk van den Pruisischen staat beschadigd werd, maar hij was geen *leider,* laat staan bevoegd om het raderwerk van den Pruisischen staat eigenmachtig in beweging te brengen. Zoo is het geen wonder, dat Pruisen wel over uitstekende en onkreukbare ambtenaren beschikte, maar bijna geen leiders heeft voortgebracht: de Pruisen, die leiding gaven, waren bijna steeds „Wahl-Preuszen", d.w.z. als niet-Pruisen geboren en later *vrijwillig* Pruisen geworden. Omstreeks 1809 stelde de Pruisische minister van Binnenlandsche Zaken, *Graaf Alexander Dohna,* verwonderd vast: „In geen enkel land van Europa is het begrip voor hoogere staatsaangelegenheden, ja de beslist noodzakelijke eigenschappen voor een flink ambassadeur zoo ongehoord zeldzaam als juist in Pruisen; daarentegen is er ook geen enkel land waarin zoovele voortreffelijke krachten te vinden zijn voor het detailwerk der staatszaken". Om dezelfde reden schreef ook *Baron vom Stein* over de Pruisische ambtenaren — en sprak daarmede profetische woorden, die in de jaren na 1918 verrassende werkelijkheid werden — „Ons ongeluk is, dat wij door bezoldigde, muffe, ongeïnteresseerde, bezitlooze bureaucraten geregeerd worden. Dat gaat net zoo lang tot de kruik breekt. Deze vier woorden: Bezoldigd, muf, ongeïnteresseerd, bezitloos vormen den geest van onze ziellooze regeeringsmachine. Of het regent of dat de zon schijnt, de belastingen stijgen of minder worden, oude rechten verdwijnen of blijven, of men alle boeren tot daglooners wil maken en de hoorigheid aan den landjonker wil vervangen door de hoorigheid aan Joden en woekeraars, het laat hen koud. Zij ontvangen hun salaris uit de staatskas en schrijven, schrijven, schrijven rustig door achter de goed-

Digitized by Google

gesloten deuren van hun bureaux en voeden hun kinderen weer tot net zulke bruikbare schrijfmachines op."

Deze Pruisische ambtenaren zijn nu de eigenlijke vertegenwoordigers van de Pruisische staatsgedachte tegenover de niet-Pruisen geweest, geen wonder dat er dus geheel verkeerde begrippen over Pruisen ontstonden.

Want de niet-Pruisen bekend te maken met de Pruisische staatsopvattingen was een aangelegenheid, die men voor 1914 slechts in enkele kringen voor noodzakelijk hield. Wat de niet-Pruis van Pruisen zag, was meestal alleen de Pruisische ambtenaar. Deze ambtenaren wekten wel achting en bewondering, maar geen geestdrift. Heel aardig werd dit door den Baltischen schrijver *R. v. Engelhardt* (Skizzen, Berlin 1905) uitgedrukt: „De nauwkeurigheid, de bijna machinale gelijkmatigheid, waarmee het groote apparaat van den Duitschen staat werkt, schept een omgeving met orde en welvaart, die de opvoeding tot vrijheid, zedelijk willen, bijna kan vervangen en daardoor eenigszins een dwangmethode tot veredeling der menschen is."

Wij zagen: Welbegrepen Pruisendom is als gedachte en daad vrijwillige dienst aan het volk uit zedelijke overtuiging. Hier stelle men nu Engelhardt's woord „dwangmethode tot veredeling" tegenover. Men ziet hieruit, dat de werkelijk voortreffelijke Pruisische ambtenaren helaas geheel verkeerde begrippen over den Pruisischen geest en de Pruisische staatsopvattingen deden ontstaan.

Maar de diepere zedelijke *kern* der Pruisische staatsgedachte te vatten en haar tot de algemeene Duitsche staatsgedachte uit te breiden, is een opgave, die wel de moeite der edelsten uit ons volk waard is. Het is een grootsche taak haar te begrijpen, te beleven en in den Duitschen staat *te vervullen,* een zedelijke plicht van ieder *ontwikkeld* mensch — in de hierboven aangeduide beteekenis. In vereeniging met de Noordsche gedachte van *Günther* zou de Duitsche staatsgedachte kunnen ontstaan en een Duitschen mensch vormen, die door geestelijke en lichamelijke volmaaktheid in dienst van den Duitschen staat *den stijl van den Duitscher* der toekomst schept. Misschien gaat dan ook de oude voorspelling in vervulling, dat de wereld eenmaal genezen zal door het Duitsche wezen.

Doch eerst wanneer de Duitscher geleerd zal hebben, zich zelf te zijn, pas wanneer er een volkomen gerijpt Duitsch volk is

Digitized by Google

gevormd, dan pas kan de Duitscher zijn voorgenomen taak voor de menschheid op zekeren dag in vervulling brengen! In het tegenovergestelde geval zal men eens een grafsteen moeten oprichten met het opschrift, dat *Georg Stammler* waarschuwend dichtte:

„Hier hat das Deutsche Volk sichselbst erschlagen
In graus'gem Streit — nicht einer blieb zurück
Warum? wird man erschüttert fragen
Am Sockel steht's: „Für Menschenglück"."

„Hier heeft het Duitsche volk zich zelf verslagen
In gruwelijken strijd — niet een van hen bleef over
Waarom? zal men ontroerd vragen;
Op 't voetstuk staat: „Voor 's menschengeluk"."

Digitized by Google

SS-BEVEL A No. 65

De Reichsführer-SS

München, 31 December 1931.

1. De SS is een naar bijzondere gezichtspunten uitgekozen bond van Duitsche mannen bij wie zoowel innerlijk als uiterlijk het noordras tot uitdrukking komt.

2. Overeenkomstig de nationaal-socialistische wereldbeschouwing en in het besef, dat de toekomst van ons volk berust op het uitlezen en instandhouden van het uit een oogpunt van ras en erfgezondheid goede bloed, wordt door mij met ingang van 1 Januari 1932 voor alle ongehuwde leden der SS de „huwelijkstoestemming" ingevoerd.

3. Het doel hiervan is te komen tot de uit een oogpunt van erfgezondheid waardevolle sibbe van Duitschen, door het Noordras bepaalden, aard.

4. De huwelijkstoestemming wordt uitsluitend verleend, dan wel geweigerd, op grond van ras en erfgezondheid.

5. Iedere SS-man, die voornemens is een huwelijk aan te gaan, moet daartoe de toestemming van den Reichsführer-SS vragen.

6, Leden der SS, die bij weigering niettemin huwen, worden uit de SS geschrapt; het zelf uittreden is toegestaan.

7. De deskundige behandeling van het verzoek een huwelijk te mogen aangaan, behoort tot de taak van het rassenambt der SS.

8. Het rassenambt der SS houdt het „sibbenboek der SS" bij, waarin de gezinnen der leden der SS, na verleening der huwelijkstoestemming of bevestiging van het verzoek om registratie, worden ingeschreven.

Digitized by Google

9. De Reichsführer-ᛋᛋ, de leider van het rassenambt en de rapporteurs van dit ambt, zijn op eerewoord tot geheimhouding verplicht.

10. De ᛋᛋ is er zich van bewust, dat zij met deze order een stap van groote beteekenis heeft gedaan; spot, hoon en wanbegrip deren ons niet; aan ons is de toekomst.

De Reichsführer ᛋᛋ

w.g. H. HIMMLER.

Digitized by Google

RIJKSERFHOEVEWET[1]) van 29 September 1933 (RGBL. I Bldz. 685)

De rijksregeering wil onder verzekering der oude Duitsche erfgebruiken den boerenstand als bloedbron voor het Duitsche volk behouden.
De boerderijen moeten beschermd worden tegen bovenmatigen schuldenlast en versnippering door erflating, opdat zij duurzaam als het erfgoed der sibbe in handen van vrije boeren blijven.

Er dient aangestuurd te worden op een gezonde grootte van het bezit aan landerijen, aangezien een groot aantal levensvatbare kleine en middelgroote boerderijen, zoo gelijkmatig mogelijk over het geheele land verdeeld, de beste waarborg is voor het gezondhouden van volk en staat.

De rijksregeering heeft derhalve besloten, de volgende wet uit te vaardigen. De grondgedachten van de wet zijn:

Bezit aan bodem voor land- en boschbouw ter grootte van minstens een „Ackernahrung" en hoogstens 125 ha. is erfhoeve, als het aan een persoon behoort die voldoet aan de eischen welke aan den houder van een erfhoeve gesteld worden.
De eigenaar van de erfhoeve heet boer.

Boer kan alleen zijn, wie Duitsch staatsburger, van Duitschen of in stam daarmede gelijkstaanden bloede en eerbaar is.

De rechten van de mede-erfgenamen blijven beperkt tot het overige vermogen van den boer. Niet als eerste erfgenaam in aanmerking komende nakomelingen ontvangen een beroepsopleiding en uitrusting in overeenstemming met de draagkracht van de hoeve; geraken zij buiten hun schuld in nood, dan wordt hun op de erfhoeve een onderkomen verleend.

Het recht van den directen erfgenaam kan niet worden tenietgedaan of beperkt door beschikkingen van den doode.

De erfhoeve kan in beginsel niet vervreemd en niet bezwaard worden.

De wet wordt hiermede afgekondigd:

[1]) Vergel. Saure, Das Reichs-Erbhof-Gesetz. Ein Leitfaden zum Reichserbhofrecht. Neudeutsche Verlags- und Treuhand-Ges. m. b. H., Berlin.

Digitized by Google

Eerste Afdeeling

DE ERFHOEVE

§ 1.

Begrip

1e Voor land- of boschbouw gebruikt grondbezit is erfhoeve, indien het
   1. ten aanzien van zijn grootte aan de eischen van de §§ 2, 3 voldoet en
   2. zich in het uitsluitend bezit bevindt van een persoon, die voldoet aan de voorwaarden, welke aan den boer van een erfhoeve gesteld worden.

2e Boerderijen, die voortdurend door middel van verpachting geëxploiteerd worden, zijn geen erfhoeven.

3e De erfhoeven worden ambtshalve in het register van erfhoeven ingeschreven. Deze inschrijving bedoelt een uitlegging, maar geen motiveering van het recht.

§ 2.

Minimale grootte

1e De erfhoeve moet minstens de grootte hebben van een ‚Ackernahrung".

2e Onder „Ackernahrung" wordt verstaan een oppervlakte land, welke noodig is om een gezin onafhankelijk van de markt en den algemeenen economischen toestand te voeden en te kleeden alsmede den economischen gang van zaken op de erfhoeve te waarborgen.

§ 3.

Maximale grootte

1e De erfhoeve mag niet grooter zijn dan 125 hectare.

2e Zij moet van één punt op de hoeve uit zonder bijhoeven bewerkt kunnen worden.

§ 4.

Ontstaan van erfhoeven door deeling

Het vormen van meerdere erfhoeven door splitsing van grooter grondbezit is toegestaan, indien

Digitized by Google

1e elke hoeve op zich zelf aan de eischen van de §§ 1 tot 3 voldoet en

2e het gezamenlijk bedrag van de schulden van den eigenaar met inbegrip van de op het te verdeelen grondbezit rustende zakelijke lasten 30 % van de voor de verdeeling het laatst door de belasting vastgestelde eenheidswaarde niet te boven gaat.

§ 5.

Ontstaan van een erfhoeve door bijzondere vergunning

1e De „Rijksminister voor Voedselvoorziening en Landbouw" kan, gehoord de streekboerenleider en de gewestelijke boerenleider, op de voorwaarde van § 3 uitzonderingen toestaan.

2e Een grootte van meer dan 125 ha. moet echter in den regel slechts toegestaan worden,

1. als zulks met het oog op de grondsoort of het klimaat raadzaam lijkt;
2. als het gaat om een economisch in zich gesloten hoeve met afgeronde landerijen, die bewijsbaar sedert meer dan 150 jaren eigendom van een boerengeslacht is;
3. als een Duitscher, die zich bijzonder verdienstelijk heeft gemaakt voor het algemeen welzijn van het Duitsche volk, persoonlijk of in zijn nakomelingen geëerd zal worden;
4. als het op de hoeve gevestigde geslacht aldaar dingen van waarde (bijv. bouwwerken van artistieke of cultuurhistorische beteekenis) heeft tot stand gebracht, die bij een grootte van de hoeve van niet meer dan 125 ha. geen voldoenden economischen grondslag voor hun instandhouding zouden vinden.

3e Van de voorwaarde, dat de erfhoeve van één punt uit zonder bijhoeven bewerkt kan worden, dient alleen te worden afgezien, als bijzondere bedrijfseconomische toestanden de bijhoeve noodzakelijk maken.

§ 6.

Wijn-, groenten- of ooftteelt

1e De voorschriften van de §§ 1 tot 5 gelden ook voor grondstukken, die voor wijn-, groente- of ooftteelt worden gebruikt.

Digitized by Google

2e Bij de wijnteelt geldt als „Ackernahrung" een bedrijf, waarvan de eigen productie aan wijndruiven voor het onderhoud van een familie voldoende is.

3e Bij de groente- of ooftteelt wordt een bedrijf als „Ackernahrung" beschouwd, als het gebruikte grondbezit ook bij omzetting in een andere wijze van landbouwkundig gebruik als „Ackernahrung" in den zin van § 2 lid 2 zou gelden.

§ 7.

De erfhoeve

1e Tot de erfhoeve behooren alle het eigendom van den boer zijnde grondstukken, die geregeld van de hoeve uit bewerkt worden, met den, het eigendom van den boer zijnden, aankleve van dien.

2e Een tijdelijke verpachting of soortgelijk voorbijgaand gebruik van boerderijgrondstukken, bijv. als „Altanteilsland" (land in gebruik van den bij de kinderen inwonenden vroegeren eigenaar), sluit het tot de erfhoeve behooren niet uit.

§ 8.

1e De aankleve van de boerderij omvat inzonderheid het op de hoeve voor de bewerking aanwezige vee, bedrijfs-, en huisgerei met inbegrip van het linnengoed en de bedden, de aanwezige mest en de voor de bewerking dienende voorraden aan landbouwkundige producten.

2e Tot den aankleve van de hoeve behooren bovendien de op de boerderij betrekking hebbende oorkonden, uit vroegere generaties stammende familiebrieven, voorts plaatwerk van herinneringswaarde, geweien en soortgelijke op de boerderij en op deze gezeten boerenfamilie betrekking hebbende herinneringsstukken.

§ 9.

Tot de erfhoeve behooren eveneens de aanspraken uit de voor de hoeve en den aankleve van dien afgesloten verzekeringen alsmede de hierop uitbetaalde schadeloosstellingen, zoo ook een ter delging van een schuld op de boerderij vergaard tegoed.

Digitized by Google

§ 10.

Beslissing van het Anerbengericht over de hoedanigheid van erfhoeve

Bestaat er twijfel, of een boerderij als erfhoeve beschouwd moet worden, dan beslist op verzoek van den eigenaar of van den streekboerenleider het Anerbengericht.

Tweede Afdeeling

DE BOER

§ 11.

Begrip

1e Alleen de eigenaar van een erfhoeve heet boer.

2e De eigenaar of bezitter van ander voor land- of boschbouw gebruikt grondbezit heet landbouwer.

3e Andere benamingen voor eigenaars of bezitters van voor land- of boschbouw benut grondbezit zijn niet geoorloofd.

4e De beroepsaanduiding van de eigenaars in het kadaster moet geleidelijk dienovereenkomstig veranderd worden.

§ 12.

Duitsche nationaliteit een vereischte

Boer kan alleen zijn, wie de Duitsche nationaliteit bezit.

§ 13.

Duitsch of in afstamming daarmede gelijkstaand bloed een vereischte

1e Boer kan alleen zijn, wie van Duitschen of van in afstamming daarmede gelijk staanden bloede is.

2e Van Duitsch of in afstamming daarmede gelijkstaand bloed is niet, wie onder zijn voorvaderen van vaders of moederszijde joodsch of kleurlingsbloed heeft.

3e Rescontredag voor het voldoen aan de voorwaarden van lid 1 is de 1ste Januari 1800. Is het twijfelachtig, of de voorwaarden van lid 1 gegeven zijn, dan beslist hierover op verzoek van den eigenaar of van den districtsboerenleider het Anerbengericht.

Digitized by Google

§ 14.

Buitensluiting door onder-curateele-stelling

Boer kan niet zijn, wie onder curateele gesteld is, voor zoover het verzet hiertegen rechtsgeldig is afgewezen of niet binnen den wettelijken termijn werd aangeteekend.

§ 15.

Eerzaamheid en bekwaamheid van de boeren

1e De boer moet eerzaam zijn. Hij moet bekwaam zijn om de boerderij behoorlijk te bewerken. Onvolwassenheid alleen vormt geen hindernis.

2e Komen de voorwaarden van lid 1 te vervallen of komt de boer zijn geldelijke verplichtingen niet na, ofschoon zulks hem bij een behoorlijke bedrijfsleiding mogelijk zou zijn, dan kan het gerecht voor de erfhoeven op verzoek van den Gewestelijken Boerenleider het beheer en het vruchtgebruik van de boerderij duurzaam of tijdelijk op de echtgenoote van den boer of op dengene overdragen, die bij overlijden van den boer erfgenaam zou zijn.

3e Is er geen echtgenoote of erfgenaam aanwezig of voldoen deze niet aan de voorwaarden van „boer", dan kan bedoeld gerecht het eigendom van de erfhoeve op verzoek van den Rijksboerenleider overdragen op een door dezen voorgestelde, aan de voorwaarden van „boer" voldoende persoon. De Rijksboerenleider moet, indien er geschikte bloedverwanten van den boer aanwezig zijn, een van deze voorstellen.

4e Het eigendom van de erfhoeve gaat over met het in kracht van gewijsde gaan van het besluit van overdracht. Het Anerbengericht moet het kadaster ambtshalve verzoeken om registreering van den nieuwen eigenaar. De voorschriften van § 419 B. W., worden overeenkomstig toegepast.

§ 16.

Uitwerking van het verlies van de geschiktheid om boer te zijn.

Verliest de boer de geschiktheid om boer te zijn, dan mag hij zich niet meer boer noemen. Dit raakt echter niet zijn eigendomsrecht op de hoeve, behoudens § 15, alsmede de hoedanigheid van erfhoeve van de hoeve.

Digitized by Google

§ 17.

Mede-eigendom — Rechtspersonen

1e Een erfhoeve kan niet behooren tot het gemeenschappelijk bezit van een echtelijke gemeenschap van goederen of op andere wijze in het bezit zijn van meerdere personen.
2e Een erfhoeve kan niet aan een rechtspersoon behooren.

§ 18.

Beslissing van het Anerbengericht over de geschiktheid om „boer" te zijn

Bestaat er twijfel over, of een persoon geschikt is voor boer, dan beslist op verzoek van die persoon of van den districtsboerenleider het Anerbengericht.

Derde Afdeeling

ERFOPVOLGING KRACHTENS HET ERFRECHT VOOR DE ERFHOEVEN

§ 19.

Erfopvolging op de erfhoeve

1e Bij het overlijden van den boer vormt de erfhoeve ten opzichte van de wettelijke erfopvolging en van de boedelscheiding een bijzonder gedeelte van de nalatenschap.
2e De erfhoeve gaat krachtens de wet onverdeeld op den directen erfgenaam daarvan over.

§ 20.

Rangschikking van de directe erfgenamen

Tot direct erfgenaam van een erfhoeve zijn in de volgende rangschikking bevoegd:
1e de zonen van den erflater; in de plaats van een overleden zoon treden diens zonen en zoonszonen;
2e de vader van den erflater;
3e de broers van den erflater; in de plaats van een overleden broer treden diens zonen en zoonszonen;
4e de dochters van den erflater; in de plaats van een overleden dochter treden haar zonen en zoonszonen;

Digitized by Google

5e de zusters van den erflater; in de plaats van een overleden zuster treden haar zonen en zoonszonen;

6e de vrouwelijke nakomelingen van den erflater, voor zoover deze niet reeds onder No. 4 behooren. De dichter bij den mannelijken stam van den erflater staande sluit de verder af staande uit. Overigens beslist de voorrang van het mannelijk geslacht.

§ 21.

Afzonderlijke voorschriften voor de rangschikking van de directe erfgenamen

1e Wie niet geschikt is voor „boer", valt als directe erfgenaam uit. De erfhoeve valt dan aan dengene, die bevoegd zou zijn geweest, als de uitvallende ten tijde van de erfopvolging niet zou hebben geleefd.

2e Een bloedverwant is niet tot erfopvolging bevoegd, zoolang er een bloedverwant van een voorgaanden rang aanwezig is.

3e Binnen dezelfde rangschikking beslist naar gelang van het in de streek geldend gebruik het recht van den oudste of van den jongste. Bestaat er geen bepaald gebruik, dan geldt het jongstenrecht. Is het twijfelachtig, of er een gebruik bestaat, en welk een, dan beslist op verzoek van een betrokkene het gerecht voor de erfhoeven.

4e Onder de zonen gaan de zonen van de eerste vrouw boven de andere zonen voor. Bij broers en zusters gaan volle voor halve.

5e Door een later huwelijk erkende kinderen staan gelijk met na het huwelijk geboren wettige kinderen. Voor wettig verklaarde kinderen van den vader komen in dezelfde rangschikking achter de wettige kinderen; onwettige kinderen van de moeder komen gewoon na de wettige kinderen.

6e Als kind aangenomen personen zijn niet bevoegd tot erfopvolging.

7e Indien op het tijdstip, waarop de boerderij op grond van deze wet erfhoeve wordt, geen zonen of zoonszonen aanwezig zijn, dan zijn de erfgenamen van de vierde orde vóór die van de tweede en derde orde bevoegd.

Digitized by Google

§ 22.

Ruil van een erfhoeve

1e Heeft de erfgenaam reeds een erfhoeve, dan valt hij als erfgenaam uit. De erfhoeve valt aan dengene, die bevoegd zou zijn, als de uitvallende op het tijdstip van de erfopvolging niet geleefd had.

2e Dit is echter niet van toepassing, indien de erfgenaam binnen zes weken na het tijdstip, waarop hij kennis kreeg van het toevallen, voor het erfhoeven-gerecht in gelegaliseerden vorm of ter aanteekening door de bureaux verklaart, dat hij de hem toegevallen boerderij aanneemt.

3e In het in lid 2 omschreven geval valt het eigendom van de eigen hoeve van den erfgenaam op grond van de wet aan den naastbevoegden erfgenaam van den erflater. Deze kan de erfenis afslaan. De voorschriften van het Burgerlijk Wetboek over het aannemen of het afslaan van een erfenis worden overeenkomstig toegepast.

4e Het Anerbengericht bepaalt, tot op welke hoogte deze naastbevoegde verplicht is, den erfgenaam van de verplichtingen van de nalatenschap te bevrijden.

5e Het voorschrift van lid 4 geldt eveneens voor de met de overgedragen boerderij in verband staande persoonlijke verplichtingen van den erfgenaam. In de mate waarop het Anerbengericht den verwerver van de hoeve tot het dragen daarvan verplicht, is hij tevens borg tegenover de schuldeischers.

§ 23.

Meerdere erfhoeven

1e Laat de boer meerdere erfhoeven na, dan kunnen de tot erfgenaam bevoegden in de volgorde van hun bevoegdheid ieder een erfhoeve kiezen, zoodat niemand meer dan een erfhoeve verkrijgt.

2e De keuze moet voor het erfhoevengerecht in gelegaliseerden vorm of ter aanteekening door het bureau verklaard worden. De voorzitter van het erfhoevengerecht moet den kiesgerechtigde op verzoek van een na hem komenden kiesgerechtigde een redelijken termijn voor het afleggen van een

Digitized by Google

verklaring stellen. Geschiedt de keuze niet voor afloop van dezen termijn, dan treedt de kiesgerechtigde terug achter de overige kiesgerechtigden.

3e Iedere erfgerechtigde verkrijgt het eigendom van de door hem gekozen hoeve door het doen van zijn keuze. Met het voltrekken van de laatste keuze verwerft tevens de naastbevoegde het bezit van de overgebleven hoeve.

§ 24.

Beschikkingen bij overlijden

1e De erflater kan de erfopvolging krachtens het erfrecht voor erfhoeven door beschikking bij overlijden niet uitsluiten of beperken.

2e Het voorschrift van lid 1 sluit de beschikking over enkele voor de bewerking van de hoeve onbelangrijke onderdeelen niet uit, voor zoover het niet gaat om oorkonden van de hoeve of om de in § 8 lid 2 bedoelde bijzondere stukken.

3e Tot de beschikkingen, door welke de erfopvolging krachtens erfrecht voor erfhoeven beperkt wordt, behooren ook beschikkingen bij overlijden, waardoor een bezwaring van de hoeve bewerkt of over de overige nalatenschap zoo beschikt wordt, dat een vereffening van de verplichtingen uit de nalatenschap volgens de voorschriften van § 34 niet meer mogelijk is.

§ 25.

Aanwijzen van den erfgenaam door den erflater

1e Binnen de eerste orde kan de erflater den erfgenaam aanwijzen,

1. indien in de streek bij het in werking treden van deze wet erfrecht voor erfhoeven niet gebruikelijk is geweest;
2. indien in de streek bij het in werking treden van deze wet vrije bepaling door de boeren gebruikelijk is geweest;
3. in andere gevallen met toestemming van het gerecht voor de erfhoeven, als er een gewichtige reden bestaat.

Over het al of niet aanwezig zijn van de onder Nos. 1, 2 bedoelde voorwaarden beslist in twijfelachtige gevallen het Anerbengericht.

Digitized by Google

2e Bij ontstentenis van wettige zonen of zoonszonen, kan de erflater met toestemming van het Anerbengericht bepalen, dat een onwettige zoon, waarvan hij de vader is, erfgenaam wordt. Vóór de beslissing moet het gerecht den gewestelijken boerenleider hooren.

3e Met toestemming van het Anerbengericht kan de erflater bepalen, dat een persoon van de vierde orde vóór personen van de eerste, tweede of derde orde erfgenaam wordt. Het gerecht moet deze toestemming geven, indien er een gewichtige reden bestaat.

4e Binnen de tweede en de volgende ordes kan de erflater den erfgenaam aanwijzen. Hij kan daarbij ook met toestemming van het gerecht voor erfhoeven een of meer ordes overslaan.

5e Zijn personen van de in § 20 opgegeven ordes niet aanwezig, dan kan de erflater den erfgenaam bepalen. Voldoet de door den erflater aangewezen erfgenaam niet aan de voorwaarden voor „boer" of heeft de boer niets beschikt, dan wijst de rijksboerenleider den erfgenaam aan. Voor boer geschikte verwanten of met den erflater vermaagschapten moeten hiervoor bij voorkeur in aanmerking komen.

§ 26.

Beheer en vruchtgebruik voor vader of moeder van den erfgenaam

De erflater kan beschikken, dat de vader of de moeder van den erfgenaam na de meerderjarigheid, echter niet tot boven het vijfentwintigste levensjaar van den erfgenaam, recht heeft op het beheer en het vruchtgebruik van de hoeve.

§ 27.

Het voeren van den hoeve-naam

De erflater kan bepalen, dat de erfgenaam als toevoeging aan zijn naam den naam van de hoeve voert.

§ 28.

Vorm van de beschikkingen van den erflater

De erflater kan de in §§ 25 tot 27 bedoelde beschikkingen alleen door testament of erfcontract treffen.

Digitized by Google

§ 29.

Afwijzing

1e De erfgenaam kan het toevallen van de erfhoeve afwijzen, zonder de erfenis van het overige vermogen af te wijzen. Op deze afwijzing zijn de bepalingen van het burgerlijk wetboek over het afwijzen van de erfenis overeenkomstig van toepassing.

2e De afwijzing moet ten overstaan van het Anerbengericht worden verklaard. De termijn voor de afwijzing begint met het tijdstip, waarop de erfgenaam kennis krijgt van zijn tot-erfgenaam-geroepen-zijn, indien echter deze roep op een beschikking wegens overlijden berust, dan niet voor de afkondiging van de beschikking.

3e Is de tot erfgenaam geroepene geen Duitsche staatsburger, dan komt zijn uitvallen als erfgenaam (§ 21, 1, § 12) vooreerst niet in aanmerking: het geldt echter als afwijzing van het toevallen van de erfhoeve, als hij de naturalisatie als Duitsch staatsburger niet binnen den in lid 2 opgegeven termijn heeft aangevraagd, of als zijn verzoek afgewezen wordt.

§ 30.

Verzorging van de nakomelingen van den erflater
Toevlucht in het geboortehuis

1e De nakomelingen van den erflater worden voor zoover zij mede-erfgenaam zijn of recht hebben op een wettig erfdeel, tot aan hun meerderjarigheid op de hoeve behoorlijk onderhouden en opgevoed.

2e Zij moeten ook voor een met den stand van de hoeve overeenkomend beroep opgeleid en bij hun zelfstandig-worden, vrouwelijke nakomelingen ook bij hun huwelijk, uitgerust worden, voor zoover de middelen van de hoeve zulks toestaan; de uitrusting kan inzonderheid ook bestaan in het verstrekken van middelen voor het aanschaffen van een kolonistenplaats.

3e Geraken zij buiten hun schuld in nood, dan kunnen zij ook later nog tegen een behoorlijke arbeidsprestatie op de hoeve een toevlucht zoeken (Heimatzuflucht). Dit recht komt ook den ouders van den erflater toe, als zij mede-erfgenamen zijn of recht hebben op een wettig erfdeel.

Digitized by Google

§ 31.

Bij de kinderen inwonen van den echtgenoot

De overlevende echtgenoot van den erflater kan, als hij mede-erfgenaam is of recht heeft op een wettig erfdeel en afziet van alle hem toekomende rechten op de nalatenschap, van den erfgenaam levenslang het onder zoodanige omstandigheden gebruikelijke onderhoud op de hoeve verlangen, voor zoover hij niet uit eigen vermogen in zijn onderhoud kan voorzien.

§ 32.

Regeling van geschillen

Geschillen uit de §§ 30 en 31 regelt het erfhoevengerecht met billijke inachtneming van de omstandigheden der betrokkenen zoo, dat de hoeve bij krachten blijft. Het kan het verzorgingsrecht opheffen of beperken, als de op verzorging recht hebbende op andere manier verzekerd is of als de prestatie niet meer van den daartoe verplichten gevergd kan worden, inzonderheid als zij de draagkracht van de hoeve te boven gaat. De beslissing van het erfhoevengerecht is definitief.

§ 33.

De overige nalatenschap

Het buiten de erfhoeve aanwezige vermogen van den boer wordt overgeërfd volgens de voorschriften van het algemeene recht.

§ 34.

Verplichtingen van de nalatenschap

1e De verplichtingen van de nalatenschap, met inbegrip van de op de hoeve rustende hypotheken-, grond- en renteschulden, echter zonder de op de hoeve rustende overige lasten (inwonersrecht, vruchtgebruik, aflossingsrente e.a.), moeten voor zoover het buiten de hoeve aanwezige vermogen hiervoor toereikend is, daaruit vereffend worden.

2e Voor zoover de verplichtingen van de nalatenschap niet op deze wijze kunnen voldaan worden, is de erfgenaam tegenover de mede-erfgenamen verplicht, deze alleen te dragen en de mede-erfgenamen daarvan te bevrijden.

Digitized by Google

§ 35.

Verdeeling van de overige nalatenschap

1e Blijft er na vereffening van de verplichtingen van de nalatenschap een overschot over, dan moet dit over de mede-erfgenamen van den erfgenaam volgens de voorschriften van het algemeene recht worden verdeeld.

2e De erfgenaam kan, indien hij volgens de voorschriften van het algemeene recht aanspraak heeft op een erfdeel in de overige nalatenschap, een aandeel in het overschot verlangen, in zoover het op hem komende aandeel grooter is dan de lastenvrije waarde van opbrengst van de erfhoeve. De waarde van opbrengst wordt bepaald naar de zuivere opbrengst, die de hoeve volgens haar economische bestemming tot op heden blijvend kan afwerpen.

§ 36.

Verplichtingen in geval van meer erfhoeven

1e Behooren meerdere erfhoeven tot de nalatenschap (§ 23), dan kunnen de volgens §§ 30, 31 verzorgingsgerechtigden kiezen, op welke hoeve zij het onderhoud wenschen te hebben. De plicht tot beroepsopleiding en uitrusting wordt door alle erfgenamen van erfhoeven gemeenschappelijk, en wel in onderlinge verhouding overeenstemmend met de waarde van de hoeven, gedragen.

2e De erfgenamen van de erfhoeven dragen de verplichtingen van de nalatenschap in evenredigheid met de waarde van de hoeven.

3e Ontstaat er geschil over de toepassing van lid 1 zin 2 of lid 2, dan beslist het erfhoevengerecht definitief.

Vierde Afdeeling

BEPERKING VAN DE VERVREEMDING EN BEZWARING VAN DE ERFHOEVE — EXECUTIE

§ 37.

Vervreemding en bezwaring van de erfhoeve

1e De erfhoeve is in beginsel onvervreemdbaar en onbezwaarbaar. Dit geldt niet ten aanzien van een beschikking over

Digitized by Google

bijbehoor, die binnen het kader van een behoorlijke bedrijfsleiding geschiedt.

2e Het erfhoevengerecht kan de vervreemding of bezwaring toestaan, als er een gewichtige reden voor bestaat. De toestemming kan ook onder een voorwaarde gegeven worden.

3e Het erfhoevengerecht dient de toestemming tot vervreemding van de erfhoeve te geven, als de boer de hoeve aan een tot erfgenaam gerechtigde wil overdragen, die in geval van erfenis de eerstgerechtigde zou zijn of door den erflater op grond van § 25 tot erfgenaam zou kunnen worden aangewezen. Het erfhoevengerecht dient de toestemming slechts dan te geven, als het contract van overgave de erfhoeve niet boven haar krachten bezwaart.

§ 38.

Bescherming tegen executie

1e Op de erfhoeve kan wegens een geldvordering niet geexecuteerd worden.

2e Ook ten aanzien van de op de erfhoeve gewonnen landbouwproducten kan wegens een geldvordering niet geëxecuteerd worden, echter behoudens de voorschriften van §§ 39, 59.

§ 39.

Executie wegens publiekrechtelijke geldvorderingen

1e Wegens publieke lasten, wegens een eisch uit publieke lasten of wegens de een of andere publiekrechtelijke geldvordering kan in de op de erfhoeve gewonnen landbouwproducten geexecuteerd worden, voor zoover deze geen bijbehoorend deel uitmaken en niet benoodigd worden voor het onderhoud van den boer of zijn gezin tot aan den volgenden oogst.

2e De executie volgens lid 1 mag alleen dan beginnen, als de schuldeischer een maand van tevoren den districtsboerenleider den executorialen titel alsmede de verklaring heeft doen beteekenen, dat hij voornemens is tot executie tegen den boer over te gaan.

3e Binnen den termijn kan de districtsboerenleider, indien hij door den Reichsnährstand daartoe gemachtigd is, tegenover den schuldeischer schriftelijk verklaren, dat hij de schuld

Digitized by Google

voor den Reichsnährstand overneemt. Door deze verklaring wordt de Reichsnährstand verplicht, den schuldeischer tegen overhandiging van den executorialen titel benevens een gelegaliseerde ontvangstbevestiging te bevredigen. De schuldeischer kan de vordering niet meer tegen den boer doen gelden.

4e Voor zoover de Reichsnährstand den schuldeischer bevredigt, gaat de vordering van den schuldeischer krachtens de wet op hem over. De Reichsnährstand kan op grond van den executorialen titel tegen den boer behoudens de beperking uit § 38, § 39 lid 1 executeeren.

5e De voorschriften van lid 2 tot 4 zijn niet van toepassing, als de vordering zonder rente en kosten het bedrag van een honderdvijftig rijksmark niet te boven gaat.

Vijfde Afdeeling

DE ERFHOEVEN-OVERHEIDSINSTANTIES

§ 40.

Beginsel

1e Voor de uitvoering van de bijzondere opgaven van deze wet worden „Anerbengerichte", erfhoevengerechten en het rijkserfhoevengerecht gevormd.

2e In de door deze wet den erfhoeven-instanties ter beslissing toegewezen aangelegenheden kan op de gewone gerechten geen beroep worden gedaan.

§ 41.

Het „Anerbengericht"

1e Het „Anerbengericht" wordt door de „Landesjustizverwaltung" bij het kantongerecht voor het district daarvan gevormd. De „Landesjustizverwaltung" kan het district anders bepalen; het kan inzonderheid bepalen, dat er voor meerdere kantongerechtsdistricten slechts één „Anerbengericht" gevormd wordt.

2e Het „Anerbengericht" beslist met de bezetting van een rechter als voorzitter en twee boeren.

Digitized by Google

3e De voorzitter en zijn vaste plaatsvervanger worden door de „Landesjustizverwaltung" benoemd, en wel in den regel voor den duur van het kalenderjaar. Zij dienen met de erfgewoonten van de boerenbevolking vertrouwd te zijn.

§ 42.

Plaatselijke bevoegdheid van het „Anerbengericht"

1e Bevoegd is het „Anerbengericht", in het district waarin huis en erf van de erfhoeve zich bevinden.

2e In geval van twijfel wijst de president van het „Erbhofgericht" het bevoegde „Anerbengericht" aan.

§ 43.

Het erfhoevengerecht

1e Voor elk land wordt door de „Landesjustizverwaltung" bij een door haar te bepalen gerechtshof een erfhoevengerecht gevormd. Voor meerdere landen kan door de betrokken landen een gemeenschappelijk erfhoevengerecht worden gevormd. In een land kunnen ook meerdere erfhoevengerechten gevormd worden.

2e Het erfhoevengerecht beslist in de samenstelling van een rechter als voorzitter, nog twee rechters en twee boeren.

3e De voorschriften van § 41 lid 3 vinden overeenkomstige toepassing.

§ 44.

Benoeming van boeren-bijzitters

De boeren-bijzitters van de „Anerbengerichte" worden op voorstel van den gewestelijken boerenleider, de boeren-bijzitters van de erfhoevengerechten op voorstel van den rijksboerenleider door de „Landesjustizverwaltung" benoemd. Behalve de bijzitters moet het benoodigde aantal plaatsvervangers benoemd worden.

§ 45.

Rechtsverhoudingen en schadevergoeding van de boeren-bijzitters

1e Voor de rechtsverhoudingen en de schadevergoeding van de boeren-bijzitters gelden de voor de schepenen bestaande voor-

Digitized by Google

schriften van de §§ 31 tot 33, § 35 no. 1 en 5, §§ 51 tot 56 van het „Gerichtsverfassungsgesetz" naar den geest, met dien verstande, dat hierbij een medewerking van het openbaar ministerie niet van noode is.

2e Over de in den slotzin van § 55 van het „Gerichtsverfassungsgesetz" voorziene inspectieklacht beslist definitief bij de „Anerbengerichte" de president van de arrondissementsrechtbank en bij de erfhoevengerecht de president van het gerechtshof.

3e Wordt het ontbreken van een voorwaarde voor een beroeping tot het ambt van bijzitter achterna bekend of komt een voorwaarde naderhand te vervallen, dan wordt de bijzitter door de instantie die hem benoemd heeft, van zijn ambt ontheven; voor de beslissing moet de bijzitter gehoord worden. De beslissing is definitief.

§ 46.

Procedure

1e De procedure voor de „Anerbengerichte" en erfhoevengerechten wordt in navolging van de beginselen der procedure in aangelegenheden van de vrijwillige jurisdictie door verordening van den rijksminister van justitie en van den rijksminister voor Voedselvoorziening en Landbouw geregeld.

2e De verordening kan een voorloopige beslissing van den voorzitter en het instellen van een onderzoek door enkele leden van het gerecht voorzien.

§ 47.

Het Rijkserfhoevengerecht

Inrichting, procedure en zetel van het Rijkserfhoevengerecht worden door verordening van den rijksminister van justitie en van den rijksminister van Voedselvoorziening en Landbouw geregeld. Daarbij kan voorzien worden, dat voor de beslissingen van het Rijkserfhoevengerecht de bevestiging door den rijksminister van Voedselvoorziening en Landbouw van noode is.

Digitized by Google

§ 48.

Onmiddellijk beklag

1e Tegen de beslissingen van het „Anerbengericht" is onmiddellijk beklag van toepassing. De termijn van beklag bedraagt twee weken.

2e Tegen beslissingen, die het „Anerbengericht" op grond van § 10, § 13 lid 3, § 18, § 21 lid 3, § 25, § 37 lid 2 genomen heeft, kan onmiddellijk beklag ook door den „Kreisbauernführer" ingediend worden. Het „Anerbengericht" moet de bovenbedoelde beslissingen aan den districtsboerenleider ambtshalve doen onderteekenen.

3e Over het beklag beslist het erfhoevengerecht.

§ 49.

Onmiddellijk verder beklag

1e Tegen de beslissing van het erfhoevengerecht kan onmiddellijk verder beroep worden ingediend. De termijn van beroep is twee weken.

2e Heeft de beslissing van het erfhoevengerecht betrekking op een van de in § 48 lid 2 bedoelde beslissingen, dan kan dit beklag ook door den gewestelijken boerenleider ingediend worden. Het erfhoevengerecht moet de bovenbedoelde beslissingen ambtshalve aan den gewestelijken boerenleider doen onderteekenen.

3e Over het verdere beroep beslist het rijkserfhoevengerecht.

4e Het verdere beroep is alleen toelaatbaar, als de beslissing van het erfhoevengerecht een nieuwe zelfstandige reden van beklag bevat. Dit geldt niet voor het in lid 2 bedoeld beklag van den gewestelijken boerenleider.

§ 50.

Voltrekking van de beslissingen

Op grond van de rechtsgeldige beslissingen van de „Anerbengerichte" van de erfhoevengerechten en van het rijkserfhoevengerecht vindt de executie plaats volgens de voorschriften van het wetboek van burgerlijke rechtsvordering.

Digitized by Google

§ 51.

Kosten

De rechten en kosten van de procedure voor de „Anerbenbehörden" worden door verordening van den rijksminister van justitie en van den rijksminister voor Voedselvoorziening en Landbouw geregeld.

Zesde Afdeeling

REGISTER VAN ERFHOEVEN EN KADASTER

§ 52.

1e Het register van erfhoeven (§ 1 lid 3) wordt aan het „Anerbengericht" gevoerd.
2e De inschrijving van de erfhoeven geschiedt kosteloos.
3e De inrichting van het hoevenregister en de methode van inschrijving worden bij verordening van den rijksminister van justitie geregeld.

§ 53.

Kadasteraanteekening

1e De inschrijving in het hoevenregister moet op verzoek van den voorzitter van het „Anerbengericht" bij de tot de erfhoeve behoorende grondstukken in het kadaster aangeteekend worden. De aanteekening geschiedt kosteloos.
2e De tot de erfhoeve behoorende grondstukken moeten op een extra-kadasterblad ingeschreven worden. Het kadaster dient er zoo mogelijk op aan te sturen, dat de boer deze door overeenkomstige inschrijving in het kadaster tot één grondstuk laat vereenigen.

Zevende Afdeeling

SLOTVOORSCHRIFTEN

§ 54.

Plaatselijke bevoegdheid van den Districts- en Gewestelijken Boerenleider

Voor de plaatselijke competentie van den districts- en gewestelijken Boerenleider is de plaats beslissend, waar de hofstede van de erfhoeve zich bevindt.

Digitized by Google

§ 55.

Vrijstelling van de successiebelasting en van de belasting op het verwerven van grond

De erfgenaam is voor den overgang van de erfhoeve geen successiebelasting of grondaankoopsbelasting verschuldigd.

§ 56.

Uitleggingsregel

Ontstaat er twijfel bij de toepassing van deze wet, dan beslist de rechter overeenkomstig het in de inleiding uiteengezette doel van de wet.

§ 57.

Het in werking treden

1e Deze wet treedt op 1 October 1933 in werking.
2e Zij is van toepassing op de gevallen van erfenis, die na dit tijdpunt optreden.

§ 58.

Overgangsvoorschrift voor § 23 (Meerdere erfhoeven)

Bezit de erflater meerdere erfhoeven, dan kan hij door testament of contractueel testament in afwijking van § 23 bepalen, dat hij het eerste na het in werking treden van deze wet optredende geval van erfenis in totaal twee erfhoeven op een erfgenaam komen, als de erfgenaam een zoon of zoonszoon is en beide hoeven tezamen niet grooter zijn dan 125 ha.

§ 59.

Overgangsvoorschrift voor §§ 38, 39 (Executie)

De voorschriften van § 39 over de executie in de landbouwproducten van de erfhoeve zijn tot aan een andere, langs den weg van de uitvoeringsverordening te treffen regeling ook van toepassing op de executie wegens privaatrechtelijke geldvorderingen.

Digitized by Google

§ 60.

Landswetten

1e Met het in werking treden van deze wet treden de landswettelijke voorschriften over het „Anerbenrecht" buiten werking.

2e Onaangetast blijven de landswettelijke voorschriften over het „Anerbenrecht" bij de op grond van de wetten over ontbinding van familie-erfgoederen gevormde goederen (inzonderheid boschgoederen en ingedijkte goederen), voor zoover zij niet erfhoeve worden, alsmede bij erfpachtgoederen.

§ 61.

Uitvoeringsvoorschriften

1e De rijksminister van Justitie en de rijksminister voor Voedselvoorziening en Landbouw zijn gemachtigd, gemeenschappelijk de voor de uitvoering van deze wet noodige rechtsverordeningen en algemeene bestuursvoorschriften uit te vaardigen.

2e Zij kunnen hierbij, voor zoover zij het voor het bereiken van het doel van deze wet als noodzakelijk beschouwen, ook voorschriften van aanvullenden of afwijkenden inhoud uitvaardigen, inzonderheid ook de in § 60 lid 2 aangegeven voorschriften opheffen of veranderen.

Berlijn, 29 September 1933.

De rijkskanselier,
ADOLF HITLER.

De rijksminister van Justitie,
Dr. GüRTNER.

De rijksminister voor Voedselvoorziening en Landbouw,
R. WALTHER DARRé.

Digitized by Google

REGISTER VAN SCHRIJVERS

blz.

Aereboe 90
Almquist 39
Amira, v. 24, 38, 52, 54, 56
Ammon 168, 169
Arnold, W. 25
Augustus 30

Bauer, K. H. 154
Baur-Fischer-Lenz 179
Bebel 85
Bismarck 79, 94
Blendinger 160
Böhmer, R. 84
Boesch 20
Bonifacius (Winifried) 36, 37
Brehm 184

Cäsar 15, 30, 43, 76 en volg., 204
Clovis I 35, 37, 40
Clauss 151

Dahlmann 216
Darré 265
Darwin 213
Dellingshausen, v. 154
Dibelius 25, 113, 171 en volg.,
217, 218, 230
Dieckhoff 55
Disraeli 203, 231
Dohna, Graaf Alexander 239
Dungern, v. 23

Eberhard 164
Eichendorff, Joseph v. 228
Emundsson 41
Engelhardt, v. 240
Engels 85
Euripides 156

Ferrero 19, 32, 92, 165
Fichte 216
Frederik Willem I 238
Frederik I van Pruisen 175
Frederik II de Groote 138, 175, 205
Frölich 191
Fuchs 90

blz.

Galton 113
Geck 85
George, H. 83
Gerlach 207
Giesebrecht, v. 38
Giselbert 38
Goethe 215
Goetz 20, 152
Gracchen 90
Grotjahn 179
Gründel 207
Günther, H. F. K. 168, 202, 203,
211, 214, 233, 237
Gürtner 265

Haase-Faulenorth 67
Häbich 18, 107
Haeck, D. 83
Hardenberg 79, 85, 144
Harpf 20, 170
Hasse, E. 70, 99
Habbal 102
Hedermann-Heespen, v. 20
Hendrik I 40, 41, 45, 64, 101, 153
Hentschel 20
Heyne 54
Hildebrandt 197, 212
Himmler 242
Hitler 265
Hohenzollern 175
Holbein, J. de 213
Holfelder 14
Horthy .... 58 en volg.

Jahn 47
Johannes 20, 65
Julianus 204
Jung, E. J. 116
Jünger, E. 70

Kant 70
Kapetinger 175
Karel Martel 36
Karel de Saksenslachter 36, 39
en volg., 66

Digitized by Google

blz.

Kauffmann 204
Klages, L. 150
Kloss 170
Konstantijn 204
Krauss 111
Kretschmer 153
Krieck 216
Kronacher 157
Kummer 73

Lagarde, P. de 20, 229, 236
Lauffer 25
Lenz 117, 161
Lippe, Prins Fr. W. zur ... 149, 203
Lodewijk XIV 34, 175

Mack, E. 36, 42
Mann 178
Marx, K. 85
Mathilde 153
Mayer, E. 16, 20, 57
Malzer 164
Mandel 158
Mark 118
Moltke, v. 34, 169, 220
Möser 236
Motz 72
Muckermann 161, 179
Mussolini 95
Münchhausen, Börrus Frh. von 11

Napoleon 15, 34
Neckel 40
Nietzsche 21, 170, 237

Odoaker 53
Oppeln-Bronikowsky, Baron v. 138
Otto III 43

Peters 179
Pepijn 37
Plato 161, 192, 215

Rathenau 203
Reibmayr 167
Ricardo .... 82 en volg.
Richard, R. 217

blz.

Riehl 163
Ruedolf 138

Saure 244
Savigny 216
Schallmayer 179
Scharnhorst 220
Schauwecker 101
Schemmel 203
Schleich, C. L. 150
Schlieffen 220
Schultze-Naumburg 105, 207
Schwann 164
Schwarznecker 191
Schwerin, Baron v. 113
Seeckt, v. 220
Siemens 179
Sokolowski 91, 95
Spengler, O. 71, 203
Sprati, Gravin 165
Stackelberg, E. v. 154, 219
Stammler 241
Stein, Baron v. 18, 29, 47, 79, 144, 239
Stieve 153
Stoddard 144
Strassmann 79, 95
Sybel, H. v. 23

Tanck 169
Teudt 39
Theilhaber 179
Treitschke 15, 18, 21, 70, 171, 220

Varus 31
Verschuer, v. 197
Vollgraff 21

Wahl, A. 175
Walther 174
Wasa 46, 47
Weigand 54, 140
Wildhagen 145, 171, 218, 231
Wilhelm I 175
Winckel 178
Wolf, H. 22

Ziegler 161, 179
Ziercke 52

Digitized by Google

WOORDENLIJST

Absolutisme 79, 205.
Adel, begrip 17, 54, 58; christelijke 36, 40; Duitsche 38; kenmerk, uiterlijk 25; mogelijkheid tot nieuwe vorming 49; politieke taak 129; rentenierende a. 130; standsbegrippen 44; a. van verdienste 235; onbekwaamheid van den (ouden) adel 18; voorrechten (opheffing) 66; bodemverbondenheid 101; vijandig tegenover den adel 232.
Adel v. d. geest 21.
Adel v. verdienste 235.
Adel en grondbezit 66.
Adel en ras 176.
Adel en volk 25, 49, 70.
Adelgenootschap 19; opneming 132; nieuw op te richten 111, 118; (Huis der Edellieden) 120, 126.
Adelhoeve zie „Hegehof".
Adelkapittel 60, 126.
Adellijke namen, verburgerlijkte 67.
Adellijke titel 66; nieuwe 68.
„Adelsblatt" (tijdschrift v. d. Duitsche „Adelsgenossenschaft") 20, 133.
Afstammingsbewijs 139.
Agrarische politiek 90.
„Aeltermann" (voorzitter) 121.
„Alterstift" (Tehuis) 136.
Ambtenaarschap, Pruis. 239.
Amerikanisme 98.
Arische afstamming vereischte v. d. boer 248.
Artamanenschaft" (bond van jonge landbouwers) 108.

Belastingvrijheid v. d. adelhoeven 116.
Beroepsstandenkamer 116, 125, 132.
Bescherming v. h. bloed 141; v. h. boerendom 88, 92; tegen executie 258, 264.
Bestendigheid v. h. grondbezit 109.
Biologisch onderzoek 199.
Bloed en bodem 80.
Bloed, Duitsch, vereischte v. d. boer 248.
Bloedbad te Verden a.d. Aller 39, 40.
Bloedlijn 174.
Bodem, dienst aan den 73.
Bodemcommunisme 74.
Bodemhervorming 91.
Bodemrentetheorie 82, 84.
Bodemverbondenheid 53, 74.
Bodemverdeeling, gezonde 107.
Boedelscheiding 86.
Boer 41, 248; begrip 51.
Boerenbond 116, 118.
Boerenoorlogen 46.
Boerenrecht 92.
Boerenstand, vernietiging van 88; aanzien in de vroege middeleeuwen 42; als bloedbron v. h. Duitsche volk 244; standpunt tegenover het Marxisme 84.
Boerenverdrijving („Bauernlegen") 90.
Bolsjewisme 27, 58.
Bovenlaag 231, 233.
Bruidschat 177, 213.
Buitenechtelijke kinderen 140, 184.
Buitenlandsche Zaken, Departement van; jonge candidaten 132.
Burgerrecht 182, 223, 227.
Burgers 230.

Caesar's uitzonderingswetten 77.
Carthago's ondergang 76.
Christendom 26, 35, 37.
Communisme 74.
Conservatisme 19.
Constitutie 188.
Cultuurschepping v. h. Noordras 204.

Deeling v. grootgrondbezit in erfhoeven 245.
Democratie 17.
Derde Rijk 19.
Dessauer gebouw 100, 198.
„Deugd" 224.
Dienstplicht 220, 226.
Dierenteeltkundige feiten 157, 180, 187, 192.
Dochters, verzorging v. d., 135, 177.
Domeinen 110.
Drager v. d. titel 231.
Duisterling 61, 143.
Duitsch volk 172.
Duitsche nationaliteit i. d. Rijkserfhoevewet 248, 255.
Dwangburchten 44.

Digitized by Google

Edele 235.
Edelhoeven 105.
Edelman 68; karakter v. d. 69.
Edelmanszonen, niet-ervende 228.
Edelvrouw 69, 136, 187.
Eerbewijs voor bijzonder verdienstelijke Duitschers 246.
Eereraden 134.
Eigendom, Germaansch begrip van 53, 73; v. d. bodem, communistische opvatting 75.
Engeland 55, 87, 113, 145, 171, 213, 218, 232. 237.
Erfbezit 55, 58, 63.
Erfdeel, aanvaarden 76, 81; onterving v. d. niet-ervenden 83; onverdeeld 80; zonen zonder 56, 81, 135.
Erfdochter 113.
Erfelijkheid 142, 151, 158.
Erfgebruik, boersch 80, 87.
Erfgezondheid v. d. vrouwelijke jeugd 179.
Erf- en stamgoederen 54.
Erfhoeve 244; grootte van 245; gerecht 259.
Erfhoevegerecht 248—263.
Erfhoeven, overheidsinstanties 259.
Erfhoevenregister 263.
Erfleenen 111.
Erfopvolging v. d. zoon 114, 171, 173.
Erfpacht 93.
Erfrecht v. erfhoeven 250.
Erfwaarde 200.

Familiebegrip 73, 77.
Familie-erfgoed 107.
Familietraditie 173.
Feodaalstaat 111.
Fokbureaux (dierenteeltkundige) 179.
Fokken (kweeken) 157, 179.
„Fokkersoog" 210.
Franken 34; bekeering tot het christendom 37.
Friesland, Nederlandsch 93.
Frontsoldaten 59, 220.

Gallie 31.
„Geest en stof" 148.
Geestelijke opvoeding 161.
Geld, economisch denken 86, 90, 95.
Gelijkmakerij 170.
Gemeenvrijen, vrijheid van de 41.
Genootschap v. edellieden 118.
Gentleman 234.
Gentry 231, 234.
Germanen, adel 21, 40; bekeering 26; eigendom 73; koningschap 28; staat 29, 47.
Geslacht 50.
Geslachtenadel 24.
Geslachtsgedachte, Germaansche 74.
Geslachtsketen 73, 76, 80.
Gezinsopvoeding 221.
Gezinsrecht, boersch 92.
Gezondheid v. h. ras 101.
Gouw (Kamer der edellieden) 121.
Graven 65.
Groententeelt 246.
Grondbezit, bestendigheid v. h. 109.
Grond en bodem 37, 73, 95; onverdeeld aan den erfgenaam 76.
Grondrente-theorie zie Bodemrente.
Grootgrondbezit 90, 105, 107.
Grootvee-teelt 189.

Haardvuur 50.
Halfbloed 195, 207.
Haverpap 160 („Mischling").
„Hegehof" 64, 98, 103; huwelijk 162; belastingvrijheid 115; grootte 103; economische eenheid 104.
Helden- of adelsdomein 59.
Hongarije 44, 58.
Hoogerhuis 131.
Horthy's Heldenbond 59.
„Huis" 50; cultuur 102.
Huis der Edellieden 120.
Huisvrouw, positie van de Duitsche 51, 163.
Huwelijk 77, 162; plicht tot 55, 81; sluiten van 143.
Huwelijk en grondbezit 77.
Huwelijk met een vrouw, zie monogaam huwelijk.
Huwelijksadvies, bureaux voor 181.
Huwelijksbevel der ᛋᛋ 242.
Huwelijkskeuze, zie Keuze der echtgenooten.
Huwelijksrecht, oud-Duitsch 143.
Huwelijkswetten 138.

Immuniteit 115.
Inventaris zie Biologisch onderzoek.
Inwonen bij de kinderen in de Rijkserfhoevewet („Altenteil") 256.

Jeugd op de adelhoeven 227.
Jonge adel 215, 233.
Jonkerdom 56, 135.

Digitized by Google

Karakter 161, 220.
Kaste-begrip 167.
Kazerne-inrichting 225.
Kegel 141.
Keizer 43.
Kerk 36, 185.
Keuze der echtgenooten 166, 172, 176, 186.
Kinderen, onechte 140, 184.
Kinderrijkdom 155.
Kleinbedrijf 87.
Koloniale school, Duitsche 225.
Koningschap, algemen Germaansch 29; Frankisch 35.
Koppeling 190.
Korenfabrieken 95.
Kuischheid 140.
Kunst van het fokken 210.

Lagerhuis 132.
Landarbeiders 117; waarde van 108.
Landbouw, grondvragen 72.
„Landbouwer met dubbele boekhouding" 94.
Landbouwpolitiek 90.
Landheerentheorie 57.
Landlords 230.
Landontvluchting 93.
Landschap (Raad der edellieden) 120.
Landstand (geleding) 116.
Landstandskamer 124; Rijks 125.
Latifundiën, Duitsche 90, 107; Romeinsche 93, 111.
„Leendwang" 111.
Leenen 42, 111; boersche 117.
Leenstelsel 111; begin van 36.
Leiders 17, 29, 59, 205, 215, 228.
Liberalisme 85.
Lichaam (Körperschaft) oud-Duitsch 112.
Lichaamsverzorging 160.
Lord 55.

Maatschappelijke orde 144.
Majoraat 115.
Markgemeenschap 52.
Marxisme 61, 85.
Meisjes zie Vrouwelijke jeugd.
Mendelisme 189.
Menschenteelt 155.
Menschenvermeerdering 155.
Midgaardbond 20.
Militaire dienstplicht 223.
Ministerieelen 42.
Minoraat 115.
„Mir" 53, 74.
„Mischling" zie Halfbloed.
Monogaam huwelijk 51, 55, 164.
Morgengave 178.

Nakomelingen 200.
Niet-ervende zonen zie Erfdeel.
Nieuw land voor adelhoeven 109.
Nobilitas, oud-Romeinsche 15.
„Nobility" 230.
Noordsche, beweging 237; gedachte 203, 207; menschen 207, 209; ras 21, 203.

Odal 54.
Omgeving, invloed van 196.
Onderwijs (gedurende dienstplicht) 226.
Ondermensch zie Duisterling.
Onechtelijke kinderen 140, 184.
Ongelijkheid, erfelijke v. d. menschen 24, 32, 147, 169.
Onteigening, door den Staat 109.
Onterving van niet-ervende zonen 83, 114.
Ontnoording 228.
Ontucht 140.
Ontwikkelden (Gebildete) 236.
Onwettige zoon als erfgenaam in de Rijkserfhoevewet 254.
Ooftteelt in de Rijkserfhoevewet 246.
Opeenvolging van geslachten 73, 76, 80.
Opvoeding 215, 235; ideaal der o. 218.

Patriarchaat 77.
Portretten der Engelsche aristocratie 213.
Prestatieproef 71, 191, 193.
Prince of Wales (vorst van Wales) 231.
Pruisendom 240.

Raad der Edellieden (Landschap) 120.
Ras 147, 209; Noordras 21, 203.
Ras en ziel 149.
„Rassenambt der ᛋᛋ" 242.
Rassenhygiëne 117.
Rassenkunde, toegepaste 211.
Rassenleer 147, 211.
Rasvermenging 194, 208, 228.

Digitized by Google

Raswaardeering 203.
Rat 63.
Rechtsgedachte, laat-Romeinsche 78.
Rechtsorde 145.
Rechtspraak 118.
Rechtsvorm, Germaansche 50.
Reinrassigheid 192.
„Reislauf" 56.
Riddertitel 235.
Rijkserfhoevengerecht 261, 263.
Rijkserfhoevewet 244.
Revolutie, Fransche 34.
Rome, adel 15; landbouwgeschiedenis 92.
Romeinsch recht 77.

Saamhoorigheidsgevoel (Volksgemeinschaft) 226.
Saksen 39.
„Season" (Londen) 232.
Sibbe, eenheid van de 54.
Sibbenboek der ϟϟ 242.
Sleutelmacht 162.
„Society" 231, 234, 237.
Splitsing v. grootgrondbezit in erfhoeven 245.
Staat en ras 203.
Staatkundige plichten, uitoefening der 129.
Staatsbegrip 205; Germaansch 28; laat-Romeinsch 30.
Staatsburgerlijke opvoeding 216.
Staatsgedachte, Duitsche 240; Pruisische 238; Romeinsche 30, 204.
Staatsvorm 205.
Stad, Germaansche afkeer v. d. stad 64.
Stad of land 98, 102.
Stamboom 200.
Stand 167; adel als 18.
Stijlloosheid als stijl 228.

Teelt 139, 157, 179; opgaven 138; begrip 139, 143; gedachten 138, 142, 154; de kunst van het telen 209.
Teeltdoel 142, 187, 194, 201.
Teeltgedachten (tegenwerpingen) 196.
Teeltkeus 158; opgaven 165; het benutten van 159.
Teeltwachters (eugenetici) 182.
Titels 65.
Tucht 140.

„Uebermensch" 168.
Uiterlijk 211.
Uitlezing 169, 173.
Uitlezing onder de erfgenamen van adelshoeven 176.
Uitlezing, voorbeeld van 142, 192, 201, 209, 212, 237.
Uitzifting van het ongewenschte 197.

Vazallen 42, 45.
Verdeelen, opnieuw, van ploegland 53, 109.
Verden a.d. Aller 39.
Veredeling 185.
Verkrachting („Notzucht") 140.
Verzorgingsplicht in de Rijkserfhoevewet 255.
Volbloed 195.
Volksdagen 52.
Volksverhuizingen 33.
Volksvertegenwoordiging 131.
„Von", het woordje 68.
Voortbrengen 140.
Voortplanting, zie Wetten der.
Voorwerk 105.
Vrije economie op de goederenmarkt 88.
Vrije en edele Heeren 65.
Vrijen, gemeenvrijen 41.
Vrijheid, boersche 51; tot vervreemding (Freizügigkeit) 89, 107.
Vrouwelijke jeugd 182, 196, 225.

Weerbaarheid 221.
Weerplicht 222.
Weerrecht 223.
Wereldbeschouwing 144.
Wetten der voortplanting 158.
Wetten der erfelijkheid 158.
Wet van het minimum 168.
Wijnbouw in de Rijkserfhoevewet 246.
Wildstand 96.
„Winkelkinder" (onechte kinderen) 141.

Zedelijkheid 155, 164.
Zelfbeschikking 118, 219.
Zonen zonder erfdeel zie Erfdeel; eisch tot schadeloosstelling 82, 115.
Zwangerschap 140.
Zweden 46.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

UNIVERSITY OF ILLINOIS-URBANA
3 0112 062930463
Digitized by Google